

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 286, Παρασκευή 26 Απριλίου - Πέμπτη 2 Μαΐου 1985 Δρχ. 70

«Η πολλή τηλεόραση κουράζει το Λαό...»

Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

● ΠΑΣΟΚ και ΝΔ:

Σύγκρουση στο Κέντρο

● Αριστερά, ανέντακτοι

και μονόλογοι

● ΑΒΑΚΣ αντί των βάσεων

● Η αμνησία του Κ. Μητσοτάκη

● Η «Αυριανή» των Επτανήσων

ΓΗΣΗΣ/85

Νέα πρόκληση, για νέες δουλιές στο διεθνή τουρισμό

Μία νέα Διεθνής Έκθεση αρχίζει τη λειτουργία της στις εγκαταστάσεις της HELLEXPO, στη Θεσσαλονίκη, τον Απρίλη 1985. Η PHILOXENIA Διεθνής Έκθεση Τουρισμού.

Η PHILOXENIA '85 είναι μία νέα Διεθνής Έκθεση, που θα κάνει κάθε χρόνο τη Θεσσαλονίκη επίκεντρο συναντήσεων, γνωριμιών και — κυρίως — συμφωνιών για συνεργασία, ανάμεσα σε ελληνικούς και ξένους Οργανισμούς και σε όλους αυτούς που προσφέρουν ή ζητούν τουριστικές υπηρεσίες κάθε είδους.

Τουριστικές επιχειρήσεις απ' όλο τον κόσμο θα συναντηθούν στη PHILOXENIA '85 από 24 μέχρι 28 Απρίλη στη Θεσσαλονίκη. Tour Operators, ξενοδοχειακές, ταξιδιωτικές, εφοπλιστικές επιχειρήσεις, αεροπορικές εταιρίες, διοργανωτές φεστιβάλ, κ.ά.

Η PHILOXENIA είναι και για σας η πρόκληση για νέες δουλιές στο διεθνή τουρισμό.

PHILOXENIA, ένας χώρος προσφοράς και ζήτησης, ένας χώρος ζωντανής επικοινωνίας και επωφελών επαφών και συμφωνιών.

**Ελάτε στην PHILOXENIA.
Για νέες επαφές, διαπραγματεύσεις
και συμφωνίες.**

PHILOXENIA '85

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
Θεσσαλονίκη 24-28 Απρίλη 1985

Με τη συνεργασία του Ε.Ο.Τ.

OFFICIAL CARRIER

OLYMPIC
AIRWAYS
A WISE CHOICE

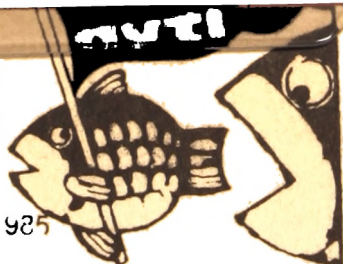
HELLEXPO

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΟΡΓΑΝΩΤΗΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ,
ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΕΓΝΑΤΙΑ 154, 546 21 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.
ΤΗΛ. ΚΕΝΤΡΟ 031-23 9221, TELEX 0412291

ΓΡΑΦΕΙΑ ΑΘΗΝΑΣ: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 1, 105 57 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 01-323 8051, TELEX 215604

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ

Συναισθηματισμός, το ανώτερο στάδιο
του κομμουνισμού 11

Δ. ΜΙΧΑΗΛ

Δεινόν προς Κέντρα λακτίζειν... 12

ΑΚΗΣ ΚΟΣΩΝΑΣ

«Ποιος δεν άκουσε τ' όνομά του» στις
λίστες της ΝΔ; 14

Γ. ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ

Μετά είκοσιν έτη 16

ΣΤ. ΛΥΓΕΡΟΣ

Τα πασχαλινά αυγά και ο από βορρά κίν-
δυνος 19

ΑΜΑΛΙΑ ΒΑΝ ΧΕΝΤ

Η Αυτού Μεγαλειότης: AWACS 20

Γ.Φ.

Αριστερά και σοσιαλισμός 22

Μ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

Αριστερή πολιτική και αντιδεξιά δοσο-
λογία 24

ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ

Αυτήν την «TV που κουράζει» ποιος θα
την αλλάξει; 28

ΘΕΜΑΤΑ ΤΥΠΟΥ

Οι Κουρήδες ως παράγων Εθνικο - Λαϊ-
κής Ενότητας 30

Νέοι καιροί, νέα ονόματα: ΕΝΑ το ΚΕΡ-
ΔΟΣ 32

Εφημερίδα «Κέρδος»: του Λιακουνάκου
και των άλλων... Δημοκρατικών δυνά-
μεων 32

Είδες γραμμή, η «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.»;
ANNY ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ 33

«Εδώ Τίρανα!» 38

ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ

Απόψεις για το ελληνικό κίνημα 39

Π. ΝΕΡΑΝΤΖΗΣ

Σε κρίση το ΝΑΤΟ του Ειρηνικού 40

Β. ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τρία συνθήματα για νέους πεζογράφους 43

ΧΡ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Πράκτορας της απουσίας 44

Γ. ΓΑΡΠΟΖΗΣ

Το συλλογικό «ασυλλόγιστο» εγχειρί-
διο 48

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ

Οι εκλογές μέσα από τα «όντως» 4

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΛΙΣΤΑΣ 6

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Γ. Ιωάννου 10

ΠΑΡΕ ΜΕ ΣΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟ

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ 27

Ν.Σ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

Οι αποκαλύψεις και η Αποκάλυψη 34

Δ. ΜΠΑΣΑΝΤΗΣ

Έξη και μία διανοητικές τύψεις για τον
ουρανό 35

Α. ΔΙΓΕΝΗΣ

Ημι-παράφρονες διαλογισμοί παραφρο-
νήσαντος νεοέλληνας 36

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

ΘΕΑΤΡΟ 42

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ 46

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

50

ΠΟΛΩΣΗ — ΗΠΙΟ ΚΛΙΜΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ γίνονται μέσα σ' ένα κλίμα που διαμορφώνεται από την διλημματική και πολωτική λογική της «αναμέτρησης των δυνάμεων του ήλιου και του σκότους». Λογική που τροφοδοτείται και από τους δύο μονομάχους και η οποία τελικά ακυρώνει ουσιαστικές πλευρές της εκλογικής αναμέτρησης. Η πόλωση — τεχνητή, κατά τη γνώμη μας — θα απλουστεύσει τα προβλήματα και ορισμένα μάλλον θα τα εξαφανίσει.

ΤΙ ΘΑ κερδίσουν οι μεγάλοι μονομάχοι απ' αυτό; Το ΠΑΣΟΚ θα αποφύγει τη συζήτηση για τις υπαναχωρήσεις και δεν θα μιλήσει για την ουσία των προβλημάτων που αναδείχθηκαν κατά την τετραετία της διακυβέρνησής του. Η ΝΔ θα μπορεί ανέξοδα να φωνασκεί και να υπερασπίζεται ελευθερίες και διαδικασίες στις οποίες ποτέ δεν πίστεψε και ακόμη και σήμερα τις υπονομεύει, και συγχρόνως να διατυπώνει «προγράμματα», όπως για την οικονομία ή τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία παρουσιάζει με τρόπο που να συγκαλύπτει το βαθύτατα συντηρητικό και αντιδραστικό υπόβαθρό της.

ΑΠΕΝΑΝΤΙ στην όξυνση και την κριτική που γίνεται στην πόλωση επιστρατεύεται το «ήπιο κλίμα». Γνωστό από το παρελθόν και έγκαιρα κατασκευασμένο μέσα από την πρόσφατη τυπολογία της καταμέτρησης χειραψιών χρησιμοποιείται ως αντίδοτο στην όξυνση και την πόλωση. Το σημερινό ήπιο κλίμα επιτρέπει από τη μια την εκτόξευση φαρμακερών λόγων από τους δύο μονομάχους και από την άλλη την συμπεφωνημένη καταμέτρηση του χρόνου στην τηλεόραση, την ελεγχόμενη αφισορύπανση και ηχορύπανση, τη νομοθετημένη επιχορήγηση των κομμάτων, προκειμένου να τυπώσουν προπαγανδιστικά φυλλάδια που καταγράφουν συνθήματα με επίφαση προγραμματικών διακηρύξεων και τη διεξαγωγή πειθαρχημένων προεκλογικών συγκεντρώσεων, που ωστόσο αποτελούν συνάντηση πολιτικού τουρισμού με πλαστικά σημαιάκια.

ΤΟ ΕΙΔΟΣ αυτό του ήπιου κλίματος μεταβάλλει την πολιτική αντιπαράθεση σε θεατρικό διάλογο, επιτρέπει τη διαμόρφωση όρων και τις παρεμβάσεις εκείνες που υπονομεύουν τους πραγματικούς στόχους στους οποίους υποτίθεται ότι σκοπεύει το ήπιο κλίμα: την πολιτική αντιπαράθεση, δηλαδή, επί της ουσίας των πολιτικών και κοινωνικών προβλημάτων, τη συζήτηση επί των προγραμμάτων των κομμάτων και των λύσεων που προτείνονται.

Η ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ αυτή τη στιγμή γίνεται με οξύτητα, αλλά και μέσα στους κανόνες του ήπιου κλίματος! Που σημαίνει ότι, όταν η πολιτική σύγκρουση τείνει να φέρει στην επιφάνεια και την ουσιαστική συζήτηση των προβλημάτων επιστρατεύεται η όξυνση, με αποτέλεσμα να ακυρώνεται η συζήτηση, αλλά να διατηρούνται οι πλευρές εκείνες του ήπιου κλίματος, που έγκαιρα διαμορφώθηκαν με τη συναίνεση και των δύο μονομάχων.

ΠΟΙΑ ΛΟΙΠΟΝ μπορεί να είναι η επιλογή όσων αισθάνονται έξω από τη λογική τέτοιων μεθοδεύσεων; Τι χρειάζεται να κάνει η Αριστερά, αλλά και το ΠΑΣΟΚ, στο βαθμό που επιδιώκουν πράγματι την ουσιαστική πολιτική, κοινωνική και ιδεολογική αντιπαράθεση με τη «φιλελεύθερη» ΝΔ του κ. Μητσοτάκη; Τα ερωτήματα δεν αφορούν μόνο την τελική εκλογική επιλογή. Αφορούν και τον ουσιαστικό παρεμβατικό της χαρακτήρα. Αφορούν την ανάγκη να εκφέρουν τα κόμματα ιδεολογικό λόγο, να διαμορφώσουν συγκεκριμένα πολιτικά και κοινωνικά προγράμματα' την ανάγκη, δηλαδή, να αναδειχθούν τα προβλήματα και να μη συγκαλύπτονται με δόσεις όξυνσης ή ήπιου κλίματος, ανάλογα με τα εκάστοτε συμφέροντα του ενός ή του άλλου.

ΟΙ ΟΡΟΙ ΠΟΥ έχουν διαμορφωθεί —και δεν φαίνεται ότι μπορούν να ανατραπούν τώρα— περιορίζουν και υποτάσσουν την ιδεολογική αντιπαράθεση στη διεκδίκηση αποκλειστικά της κυβερνητικής εξουσίας. Ακόμη και η πολιτική σύγκρουση που γίνεται, εμφανίζεται ψευδώνυμη. Τα πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα συγκαλύπτονται.

ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ τώρα την κομμουνιστική Αριστερά, το ΚΚΕ φαίνεται να ακολουθεί και μόνο τους όρους που έχουν διαμορφώσει οι δύο μεγάλοι: το ΚΚΕ εσ. παρακολουθεί, διαμαρτυρόμενο προς το παρόν, τη σημερινή πολιτική αντιπαράθεση. Ο ρόλος της Αριστεράς, που οι όροι της πολιτικής σύγκρουσης αναπόφευκτα την παροπλίζουν και τείνουν να την καταργήσουν, μπορεί να είναι καθοριστικός. Βασική όμως προϋπόθεση είναι η θέληση και η ικανότητά της να αναδείξει τους κοινωνικούς και ιδεολογικούς όρους της αναμέτρησης. Ιδωμεν.

Οι εκλογές μέσα από τα «όντως»...

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ κύλησαν κατ' ευχή: Με την επιστροφή του από τη Νάουσα —όπου και υπέμνησε ότι «η Μακεδονία είναι η Ελλάδα της Ελλάδας»...— ο πρόεδρος Χρ. Σαρτζετάκης σκέφθηκε πως έπρεπε ν' απαντήσει στην επιστολή του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου. Άλλωστε, είχαν ήδη κυλήσει πέντε μέρες και η «εκκρεμότητα» έπρεπε να πάρει τέλος. Πέμπει, λοιπόν, γραφή στον πρωθυπουργό, για να του ανακοινώσει ότι «*όντως*» συντρέχει περίπτωση διαλύσεως της Βουλής, «*όντως*» η αναθεώρηση του Συντάγματος και το Κυπριακό, συνιστούν εξαιρετικής σημασίας θέματα, «*όντως*» προτίθεται να προκηρύξει εκλογές για τις 2 Ιουνίου και «*όντως*» το διάστημα που μεσολαβεί είναι απολύτως επαρκές, για την άνετη διεξαγωγή του προεκλογικού αγώνα. (Σημ. ΑΝΤΙ: Τα συνώνυμα του «όντως», είναι: «*τῶντι*», «*τῶντις*», «*αληθῶς ειπεῖν*», «*αληθοεπῶς*», κ.ά.).

ΦΥΣΙΚΑ, ΔΕΝ έλειψαν οι σχολιαστές που χαρακτήρισαν την «αλληλογραφία» πρωθυπουργού - προέδρου, καθαρά τυπική, αν όχι περιττή. Θα ήταν αδιανόητο —είπαν— ο κ. Σαρτζετάκης να μην αποδεχόταν τις προτάσεις Παπανδρέου... Ωστόσο ο Κ. Μητσοτάκης, χαρακτήρισε την «αλληλογραφία» αυτή, σαν «*θεατρική παράσταση*». (Όπως είναι γνωστό, ανάλογους χαρακτηρισμούς είχε επιφυλάξει και ο Α. Παπανδρέου, αναφερόμενος στην «αλληλογραφία» Καραμανλή - Τσάτσου, στα 1977)... Ωστόσο, οι όποιοι χαρακτηρισμοί, δεν εμπόδισαν τον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας να... χαιρετήσει τη «*δεύτερη μεγάλη νίκη του κόμματος*».

«*Η ΠΡΩΤΗ ΜΑΣ ΝΙΚΗ*» —είπε— ήταν «*η επιψήφιση του εκλογικού νόμου*».... (Και ίσως να έχει δίκιο, μια και το ΠΑΣΟΚ απέρριψε την απλή αναλογική, «*που θα έθετε οριστικά τη Δεξιά εις την γωνίαν*» —όπως επισημαίνουν τα δύο ΚΚΕ). «*Η δεύτερη νίκη* —πρόσθεσε ο Κ. Μητσοτάκης— *έγκειται στο ότι, κάτω από τη δική μας πίεση, η κυβέρνηση υποχρεώθηκε να συρθεί σε εκλογές, που αποτελούν, πράγματι, τη μόνη λύση, για να βγει η χώρα από τη σημερινή κρίση*». Συνεπώς, η Νέα Δημοκρατία, «*κατέρχεται στην εκλογική μάχη με τη βεβαιότητα της νίκης*».

Η εκλογική τακτική ΠΑΣΟΚ και ΝΔ

ΑΛΛΑ ΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ στη νίκη, τρέφουν, πρωτίστως, όλα τα επιτελικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Και την εκτίμηση αυτή, συνοπογράφουν τόσο οι Αμερικανοί, όσο και οι Βρετανοί. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός, μιλώντας την περασμένη εβδομάδα, στους πολιτικούς συντάκτες κατά τη δεξίωση του Δημ. Μαρούδα, στο Ζάππειο, δήλωσε ότι «*στόχος μας είναι το 48%* —πρέπει να είναι το 48%», ενώ ο υπουργός Εσωτερικών Μ. Κουτσόγιωργας, μιλώντας στην Κάτω Αχαΐα, δεν άφησε την παραμικρή αμφιβολία πως η συντριβή της Δεξιάς, πρέπει να θεωρηθεί δεδομένη: «*Στις εκλογές που έρχονται* —είπε— *ο ελληνικός λαός*

θα κάψει όλους τους Ιούδες... Και, πριν απ' όλους, θα κάψει τον αρχιαποστάτη και αρχιεπιστάτη των συμφερόντων του μεγάλου κεφαλαίου». Και η κατάληξη: «*Ας μην ελπίζει ο «σώγαμπρος» πως θα μπορέσει ποτέ να κυβερνήσει αυτό τον τόπο, με τις συμβουλές των Αμερικανών της Σόγιορ*»...

ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΝ «*ύφος*» του υπουργού Εσωτερικών, είναι γνωστό. Τι γίνεται, όμως, με την «*πλατφόρμα Κουτσόγιωργα*», που θέλει την επικείμενη εκλογική μάχη σαν «*σύγκρουση δύο κόσμων*» —από τη μια ο ήλιος, από την άλλη το σκοτάδι, από τη μια ο σοσιαλισμός, από την άλλη η συντήρηση, από τη μια η εθνική αξιοπρέπεια, από την άλλη η υποτέλεια; Με βάση τα όσα ειπώθηκαν στη σύσκεψη στελεχών του ΠΑΣΟΚ, στο ξενοδοχείο «Παρκ», φαίνεται ότι η «*πλατφόρμα*» κάπου σκαλώνει. Αν υιοθετήσουμε τη «*σχολή Κουτσόγιωργα*», είπε ο Γ. Γεννηματάς, μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου, *θα διώξουμε κόσμο... Αν πούμε ότι, στις εκλογές αυτές, θ' αναμετρηθούν «δύο κόσμοι», θα φύγουν από μας οι μετριοπαθείς, οι κεντρώοι, οι ταλαντευόμενοι, όσοι θέλουν την αλλαγή, χωρίς μεγάλους κραδασμούς και σεισμούς... Από την άλλη, θα φανατίσουμε —και θα φοβίσουμε— τους απλούς ψηφοφόρους της Δεξιάς, τους οποίους έχουμε κάθε λόγο να κερδίσουμε*.

Ο Γ. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ, και μαζί του ο Δ. Ρόκος, υποστήριξαν ακόμα, ότι η Αλλαγή έχει να επιδείξει ένα συγκεκριμένο έργο και «*δεν είναι ορθό να λέμε (όπως υποστηρίζει ο Μ. Κουτσόγιωργας) ότι, στις εκλογές αυτές, δεν έχει σημασία τι κάνουμε με τις πατάτες και τα πορτοκάλια*», γιατί κουβέντες του είδους αυτού, προσβάλλουν τους αγρότες μας και υπάρχει κίνδυνος «*να χάσουμε ψήφους και στην ύπαιθρο*».

ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ Γεννηματά - Ρόκου, δεν συμφώνησαν, όμως, όλοι οι παρόντες στο «Παρκ». Η *ύπαιθρος πίνει νερό στο όνομα του Μένιου* —είπαν μερικοί... Η *μάχη θα δοθεί στην επαρχία και όχι στις πόλεις, όπου υπερτερούν οι αμφισβητίες και οι κουλτουριάρηδες* —είπαν άλλοι... Σε μια κρίσιμη αναμέτρηση, *θα πρέπει ν' απευθυνόμαστε στο «θυμικό» του ψηφοφόρου (όπως κάνει ο Μένιος) και όχι στην «ψυχρή λογική»* —είπαν κάποιοι τρίτοι.

ΣΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ έμελλε να παρέμβουν οι «*γεφυροποιοί*», που εισηγήθηκαν η *μεν* πλατφόρμα Κουτσόγιωργα να εφαρμοσθεί στην επαρχία, οι *δε* θέσεις Γεννηματά (που είναι, φαίνεται, και θέσεις του Εκτελεστικού Γραφείου) να εφαρμοσθούν στα μεγάλα αστικά κέντρα. Μέχρι στιγμής, πάντως, η εκλογική τακτική του ΠΑΣΟΚ δεν έχει αποσαφηνισθεί πλήρως, μια και οι συζητήσεις συνεχίζονται με επιχειρήματα ή αντεπιχειρήματα.

ΑΛΛΑ ΚΑΙ Η ΕΚΛΟΓΙΚΗ τακτική της Νέας Δημοκρατίας, είναι, τη στιγμή αυτή, αντικείμενο έντονων αντεγκλίσεων στην ηγετική ομάδα του κόμματος, καθώς ο Κ. Μητσοτάκης βάλλεται, από τους λεγόμενους «*σκληρούς*», οι οποίοι του προσά-

πτουν ότι έχει πολλά «*πάρε - δώσε με τον Ανδρέα*» και ότι ορισμένες συναντήσεις του με τον πρωθυπουργό, «*κρατήθηκαν μυστικές*»! Τον κατηγορούν ακόμα, ότι δέχθηκε να έχει ιδιαίτερη συνεργασία «*ακόμα και με τον Κουτσόγιωργα*», ενώ αυτός (ο Κουτσόγιωργας), αδιστακτός, «*έφτασε να καίει και ομοιώμά σου στην Κρήτη*»!

ΣΤΙΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ αυτές ο Κ. Μητσοτάκης απαντά, λέγοντας, ότι «*το ήπιο κλίμα ζημιώνει το ΠΑΣΟΚ και όχι τη Νέα Δημοκρατία*», ότι οι συναντήσεις του με τον πρωθυπουργό δεν είχαν άλλο λόγο παρά να εξασφαλίσουν τους καλύτερους δυνατούς όρους διεξαγωγής των εκλογών, ότι σέβεται τον ιδρυτή του κόμματος και απόκειται στον τέως πρόεδρο της Δημοκρατίας να κρίνει αν πρέπει ή όχι να παρέμβει στην εκλογική αναμέτρηση —όπως άφησε να νοηθεί ο πρώην πρωθυπουργός Γ. Ράλλης. Ο Κ. Μητσοτάκης, από την άλλη, θεωρεί σαν δική του επιτυχία το γεγονός ότι ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου «*υποχρεώθηκε ν' απαντήσει, προσωπικά ο ίδιος*», στο οικονομικό πρόγραμμα της Νέας Δημοκρατίας, ενώ, μόλις πριν δυο εβδομάδες, «*ανάθετε το έργο αυτό στον υβριστή Δημ. Μαρούδα*».

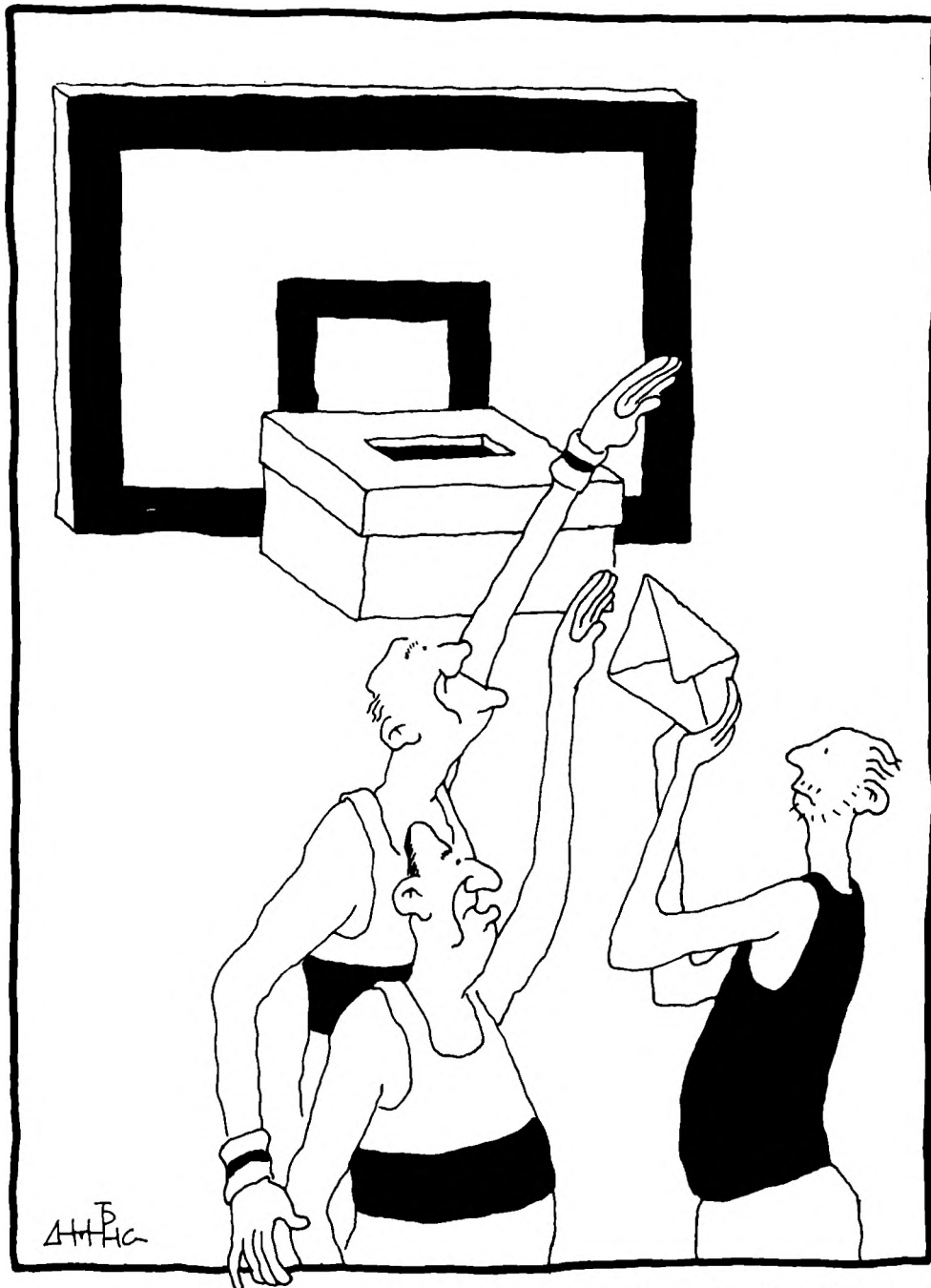
ΠΑΝΤΩΣ, ΤΟΣΟ το πρόγραμμα αυτό της Νέας Δημοκρατίας, όσο και η απάντησή του πρωθυπουργού, επικρίθηκαν έντονα από το ΚΚΕ και το ΚΚΕ εσωτερικού (φυσικά, από διαφορετική σκοπιά), με την έννοια ότι, στην απάντησή του, ο πρωθυπουργός «*δεν πρότεινε καμιά άλλη οικονομική πολιτική, που να περιορίζει, πράγματι, την ασυδοσία του μεγάλου κεφαλαίου*» (ΚΚΕ) ή «*άφησε τον δρόμο ανοιχτό στα πιο αντεργατικά οικονομικά κηρύγματα*» (ΚΚΕ Εσωτερικού). Όσο για το ίδιο το οικονομικό πρόγραμμα της Νέας Δημοκρατίας, δεν μπορούσε παρά να στοχεύει στη συρρίκνωση του δημόσιου τομέα, στην κατάργηση κάθε μέτρου προστασίας της εργασίας στην απάλειψη κάθε ελέγχου στις τιμές, κοντολογίς να υιοθετεί τα γνωστά δόγματα Ρέγκαν και Θάτσερ.

Η υπόθεση Τ. Ιντζέ

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ κι ενώ άρχισαν ήδη οι πρώτες συνεδριάσεις της διακομματικής επιτροπής, με κύριο μέλημα —υποτίθεται— την εξασφάλιση, για όλα τα κόμματα, ισότιμων όρων διεξαγωγής των εκλογών, ένα «*συννοριακό επεισόδιο*», όπως το χαρακτήρισε η «*Αυγή*», ήλθε να διαταράξει τις, μέχρι τώρα, αρμονικές σχέσεις μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ!

ΑΦΟΡΜΗ στάθηκε η περίπτωση του βουλευτή Θεσσαλονίκης Τ. Ιντζέ, που αισθάνθηκε την ανάγκη να δηλώσει, την περασμένη Δευτέρα, ότι αποχωρεί από το ΠΑΣΟΚ και ότι «*θα παλαίψει με τις δυνάμεις εκείνες που έχουν πρόγραμμά τους την πραγματική αλλαγή*» —όρος που χρησιμοποιείται, όπως είναι γνωστό, κατά κόρο, από το ΚΚΕ. Μερικοί απέδωσαν την απόφαση αυτή του Τ. Ιντζέ, στη βεβαιότητά του ότι «*έχει κοπεί από τις λίστες του ΠΑΣΟΚ*». Άλλοι είπαν ότι ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ είναι «*συνεπής αριστερός*» και ότι δεν πρέπει να εκπλήσσει η νέα του τοποθέτηση. Βέβαιο είναι ότι η δήλωση Ιντζέ εξόργισε, αφάνταστα τον πρωθυπουργό και πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, ο οποίος όχι μόνον τον διέγραψε αυθωρεί, αλλά και κάλεσε το ΚΚΕ να μην τον δεχθεί στις γραμμές του, γιατί μια τέτοια πράξη θα «*υπόσκαπτε τα θεμέλια του κοινοβουλίου*».

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ είναι γνωστή. Ακολούθησε ένας μικρός πόλεμος ανακοινώσεων μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ, με το ΚΚΕ ν' αποκρούει, άρδην, την κατηγορία του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ ότι χρησιμοποιεί «*εφθαρμένες και παλαιοκομματικές μεθόδους*», αλλά και να κατηγορεί, με τη σειρά του, το ΠΑΣΟΚ ότι συντηρεί μια κακόβουλη εκστρατεία «*ψιθύρων*», σύμφωνα με την οποία υπάρχει «*μυστική εκλογική συμφωνία ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ*»!

του Δημήτρη Χαντζόπουλου

ΟΡΙΣΜΕΝΟΙ αναλυτές, πάντως, πιστεύουν ότι η περίπτωση Ιντζέ, υπήρξε, για το ΚΚΕ, η ευκαιρία που ζητούσε, προκειμένου ν' αποδείξει ότι «*δεν έγινε ένα με την κυβέρνηση*» (όπως του προσάπτουν φίλοι του, αλλά και μέλη και στελέχη του...) και ότι αν ανέχθηκε, στη Βουλή, κάποιες μικρές ή μεγάλες παραβιάσεις του Συντάγματος (έγχρωμα ψηφοδέλτια, παρουσία «*επιτηρητών*» κτλ.), ξέρεi τώρα —που άρχισε η εκλογική μάχη— να διαχωρίζει σαφώς τη θέση του από το ΠΑΣΟΚ!

ΟΣΟ ΓΙΑ ΤΟ ΚΚΕ Εσωτερικού, ένα από τα θέματα που απασχόλησαν την τελευταία συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής του, ήταν: με τι συνθήματα κατεβαίνουμε στις εκλογές, πώς ανατρέπουμε το σύνθημα «*ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά*», πώς συγκροτούμε ένα νέο, ισχυρό και φερέγγυο πόλο, στο χώρο της Αριστεράς, με πυρήνα το ΚΚΕ Εσωτερικού και τις δυνάμεις της ανανεωτικής Αριστεράς. Και, φυσικά, πώς συμβάλλουμε για να ηττηθεί η δεξιά πολιτική.

ΑΝΤΗΝΩΡ

Συνδικαλιστική

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κυκλοφορεί το 4^ο τεύχος

αφιερωμένο στην κοινωνικοποίηση

- **ΑΛΕΞΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ:** Η κοινωνικοποίηση του δημόσιου τομέα. (Πλήρης Μελέτη—Ανάλυση του θεσμού. Οι θέσεις κομμάτων, ΓΣΕΕ και άλλων συνδικαλιστικών οργανώσεων).
- **Ακόμη:** το Υπ. Εθνικής Οικονομίας, οι διοικητές ΔΕΗ, ΟΣΕ, ΟΤΕ, συνδικαλιστικά στελέχη όλων των παρατάξεων μιλάνε στη «*Σ.Ε.*».

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ '85

Η φετινή πρωτομαγιά είναι η τέταρτη μετά την «αλλαγή» και συμπίπτει με την έναρξη της προεκλογικής περιόδου. Είναι φυσικό να προσδιορισθούν οι φετινές εκδηλώσεις από την εκλογική μάχη. Όμως, θα έπρεπε με αφορμή αυτές τις εκδηλώσεις να συζητηθούν και ορισμένα προβλήματα, που αφορούν αυτό καθαυτό το εργατικό κίνημα και την πορεία του, τα τελευταία τέσσερα χρόνια. Και δεν αναφερόμαστε εδώ μόνο στην εμπειρία από την εφαρμογή του «άρθρου 4» και των γνωστών συνεπειών, που έχει για την ανάπτυξη του εργατικού κινήματος. Αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την οικοδόμηση αυτόνομου εργατικού κινήματος και η όλη αντίληψη και πρακτική που συνοδεύει το άρθρο 4. Από την άποψη αυτή είναι χαρακτηριστική, τόσο η διαδικασία συγκρότησης της σημερινής ΓΣΕΕ —στην οποία πλειοψηφούν ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ— όσο και το πώς αντιμετωπίστηκαν οι απεργίες των εργαζομένων —σε πολλές περιπτώσεις— από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ.

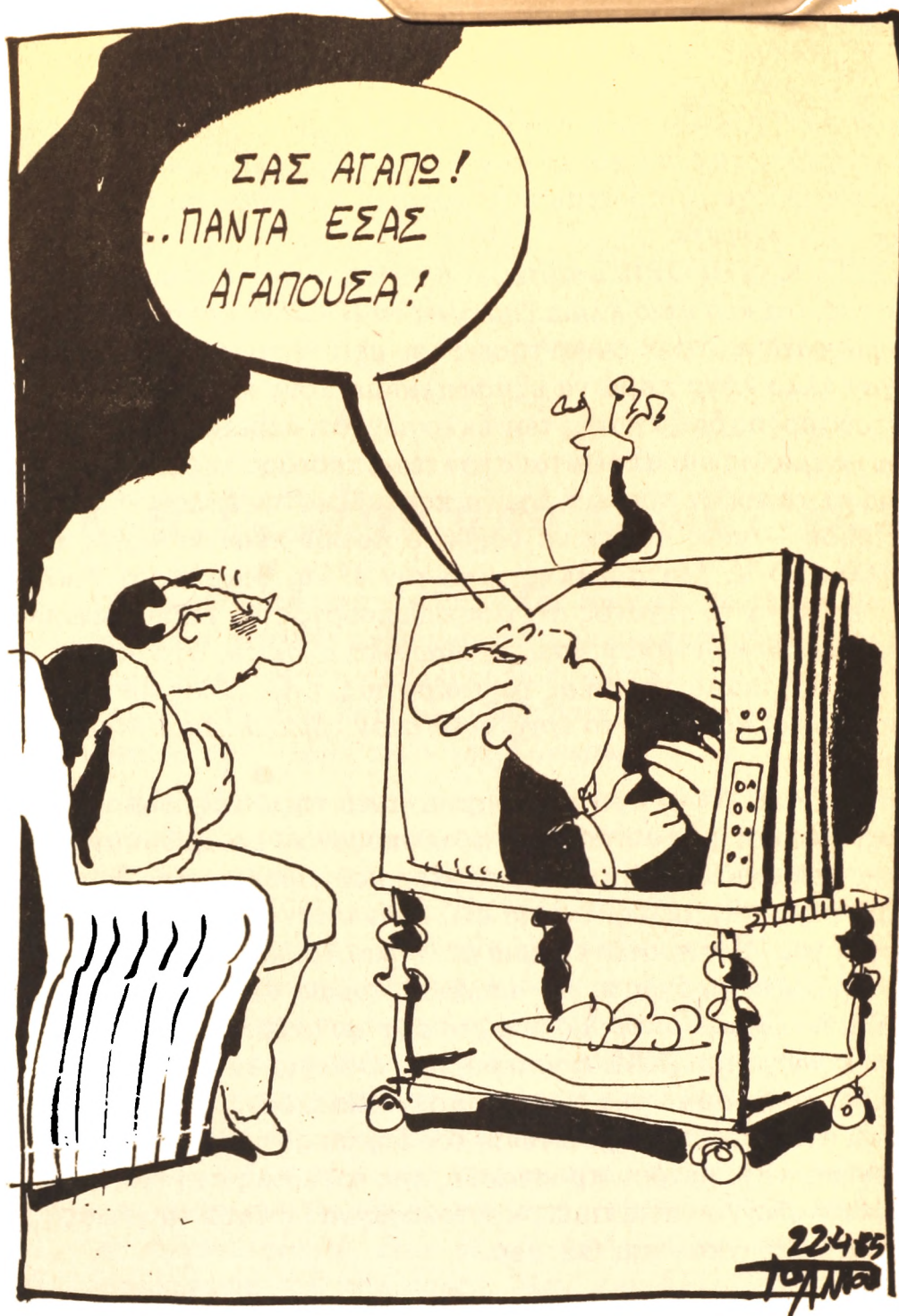
Τα προηγούμενα ωστόσο δεν αναιρούν θετικά βήματα, που έγιναν —τα οποία οφείλονται στον ίδιο τον αγώνα των εργαζομένων. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι το εργατικό κίνημα κατόρθωσε αυτόνομα, στις συνθήκες που δημιουργήθηκαν με την απομάκρυνση της Δεξιάς, να προωθήσει τις θέσεις του. Ούτε πάλι ότι από την πλευρά της κυβέρνησης δημιουργήθηκαν εκείνοι οι όροι που θα επέτρεπαν την αυτόνομη παρέμβαση του εργατικού κινήματος. Πολλά ασφαλώς θα έχουν να πουν οι ίδιοι οι εργαζόμενοι από την μέχρι τώρα εμπειρία τους π.χ. από τις κοινωνικοποιήσεις, ή από τη στάση συνδικαλιστικών στελεχών της ΠΑΣΚΕ σε απεργίες.

Πάνω σ' αυτά τα προβλήματα ελάχιστα έγιναν και πολύ λίγα συζητήθηκαν. Οι κυρίαρχοι συνδικαλιστικοί φορείς ενδιαφέρθηκαν πρωταρχικά για τον έλεγχο των συνδικαλιστικών οργανώσεων, ο οποίος όμως από μόνος του δεν είναι ικανός για την ανάπτυξη του εργατικού κινήματος και των αγώνων των εργαζομένων. Εμπειρίες του παρελθόντος από το κίνημα των εργαζομένων δεν αξιοποιήθηκαν και πρωτοβουλίες σε κοινωνικούς χώρους υπονομεύθηκαν ή έμειναν μετέωρες, επειδή δεν «χωρούσαν» στη γραμμή των κομμάτων.

Η Πρωτομαγιά πέρα από γιορτή των εργαζομένων δεν μπορεί παρά να θέτει και παρόμοια —κυρίως— προβλήματα. Και αυτό τώρα, που πολλοί ομιλούν για σοσιαλισμό, «Αλλαγή» και κοινωνικό μετασχηματισμό είναι απαραίτητο. Γιατί μπορεί να δημιουργήσει και ορισμένες, διαφορετικές από τις κυρίαρχες σήμερα, διαδικασίες στο ίδιο το εργατικό κίνημα.

Μια λεπτομέρεια στην «υπόθεση Ιντζέ»...

Ο βουλευτής Α' Θεσσαλονίκης του ΠΑΣΟΚ κ. Τάσος Ιντζές δήλωσε στο Προεδρείο της Βουλής στις 22-4-1985 ότι «ανεξαρτοποιείται από το ΠΑΣΟΚ» και ότι καθίσταται «ανένταχτος σοσιαλιστής». Μετά από αυτό, ο κ. Παπανδρέου κατέθεσε και αυτός επίσης δήλωση στο προεδρείο όπου, όμως, αντί να γνωστοποιεί ότι ο εν λόγω βουλευτής δεν ανήκει πλέον στην Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΠΑΣΟΚ, όπως έκανε εκ του αντιθέτου ο κ. Ιντζές, αντί δηλαδή να αποστείλει επιστολή με αυστηρά καθορισμένο περιεχόμενο, στην ουσία προβαίνει σε μια καθ' όλα πολιτική ανακοίνωση, εκθέτοντας τους, κατ' αυτόν, λόγους

«διαγραφής» του βουλευτή Β. Ελλάδας, —ενώ ο κ. Ιντζές είπε ότι θ' αναπτύξει τους λόγους αποχώρησής του σε συνέντευξη Τύπου, αναφέρθηκε συνοπτικά σε αυτούς αλλά εκτός δηλώσεως προς το προεδρείο επίσης, ο κ. Παπανδρέου, πληροφορεί τη Βουλή ότι ο κ. Ιντζές «διαγράφηκε» και από το «κίνημα» —λες και η Βουλή είναι σύνοδος Κ.Ε. του Κόμματος η «αχτίφ» στελεχών— ότι «επιδίωξε την αήθη πράξη» να «συμφωνήσει» με το ΚΚΕ κάποια υποτιθέμενη εκλογική συνεργασία, και ότι το ΚΚΕ δεν θα πρέπει να δεχθεί «τέτοιου είδους συναλλαγή που υποσκάπτει τα θεμέλια του Κοινοβουλίου».

Δεν θα ασχοληθούμε με την ουσία των δηλώσεων του αρχηγού του ΠΑΣΟΚ. θα επισημάνουμε, απλώς, ότι στην ουσία αυτή —όπως και στην ανακοίνωση του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ, αλλά σε αυτήν με πολύ περισσότερη «καθαρότητα»— περικλείεται σαν μοναδική σχεδόν αντίληψη ότι η διαφωνία ή η αποχώρηση είναι «αποστασία» και ότι όποιος συνομιλεί ή συνεργάζεται, έστω, με διαφωνούντες άλλου κόμματος «υποσκάπτει τα θεμέλια του Κοινοβουλίου», ή «χρησιμοποιεί εφθαρμένες μεθόδους του παλαιοκομματισμού». Εννοείται, εδώ, ότι η «αυτοδυναμία» ισούται με μονοκομματισμό, και όσο πιο κρίσιμη είναι η συγκυρία τόσο οξύνεται αυτό το σχεδόν εγγενές χαρακτηριστικό. Αλλά η ουσία αυτής της αντίληψης δεν εξαντλείται σε αυτή την κατ' αρχήν υπόθεσή μας.

Σταματάμε, λοιπόν, εδώ.

Θέλουμε να κάνουμε μια παρατήρηση «επί της διαδικασίας». Γιατί ο κ. Παπανδρέου να μην κάνει μια χωριστή δήλωση στο προεδρείο της Βουλής, αυστηρά και περιοριστικά αναφερόμενη στο γεγονός της «διαγραφής» του κ. Ιντζέ από την Κ.Ο. του ΠΑΣΟΚ, και άλλη μια πολιτική δήλωση στον Τύπο, όπου μπορούσε να αναπτύξει όσα ανέπτυξε και όσα άλλα ήθε-

λε επιπρόσθετα επί της ουσίας της «προδοσίας»; Δεν λέμε βέβαια: έχει κάποιο κόστος πολιτικό η χωριστή πολιτική δήλωση, αφού με αυτήν το γεγονός της «διαγραφής» αποκτά και τυπικά τη βαρύτητα που έχει. Όμως, είναι προτιμότερο πάντα το να χτυπάς τη σωστή πόρτα, έστω και αν δεν τύχεις καλής υποδοχής, παρά να δίνεις λαβές να κατηγορηθείς για μπερδεμα (...) θεσμών, διαδικασιών και λειτουργημάτων και για πολιτικό παιχνίδι δια της τεθλασμένης...

ΝΕΦΟΣΚΕΠΗΣ «ΗΛΙΟΣ» (με 48% ή 55%;)...

Ο κ. Κουτσόγιωργας είναι ίσως ένα από τα ελάχιστα υπερηγετικά στελέχη του κυβερνώντος κόμματος που θεμελιώνει την ισχύ του στην ιεραρχία της κυβέρνησης και του κομματικού μηχανισμού με το να επηρεάζει «απλά» και με καταπληκτική δύναμη «σύνθεσης» πολυσύνθετα χαρακτηριστικά, λειτουργίες και ρεύματα της μεταπολιτευτικής μας πολιτικής σκηνής, συνδέοντάς τα με φαινόμενα της προδικτατορικής εποχής. Μιλάμε, βέβαια, για το φαινόμενο του λαϊκισμού και γι' αυτό που τον υποβαθμίζει: τον «δημοκρατισμό» ευρύτατων λαϊκών στρωμάτων, που στηρίζεται στην ακόμα ρευστή κοινωνική διαστρωμάτωση.

Βεβαίως, και η «απλή» έκφραση αυτών των φαινομένων και η «σύνθεσή» τους από τον υπουργό Εσωτερικών έχει να κάνει όχι μόνο με αντικειμενικούς κοινωνικούς όρους που την εννοούν, αλλά και με τον τρόπο που αυτή η ίδια «φιλοσοφία» χειρίζεται τα ιδεολογήματά της: Τόσο η «απλότητα» όσο και η «σύνθεση» υπακούουν σε σαφείς κανόνες προπαγάνδας, δηλαδή σε μια στρατηγική λόγου, που ο «Μένιος» φαίνεται να την κατέχει καλά.

Ας πάρουμε το παράδειγμα της «πλατφόρμας» του, που φαίνεται ότι αποτελεί και κυρίαρχη τάση και επιλογή στο ΠΑΣΟΚ, προς χρήση για την προεκλογική περίοδο. Η πλατφόρμα στηρίζεται στη «σύγκρουση των δύο κόσμων», και όχι στα «ζητήματα της ντομάτας»: Εδώ, οι κανόνες αυτής της προπαγάνδας απαιτούν τον εξευτελισμό των κοινωνικών προβλημάτων, των ερεισμάτων, δηλαδή, μιας συγκεκριμένης πολιτικής και ενός καταρτισμένου προγράμματος, που θα αποτελούσαν και κανόνες - κριτήρια προκειμένου να εκτιμηθεί από το εκλογικό σώμα η επάρκεια ή η ανεπάρκεια του σχεδόν τετραετούς «δείγματος διακυβέρνησης» από το ΠΑΣΟΚ. Ο όρος για να ευτελισθεί η σημασία αυτών των προβλημάτων (πέραν του μειωτικού προσδιορισμού, «ντομάτες», που βεβαίως ταιριάζει απόλυτα στην επιτηδευμένη απλότητα του λαϊκισμού) είναι να υποκατασταθούν από εικόνες, σχήματα και ιδέες που παραπέμπουν όχι σε μια συγκεκριμένη κοινωνική πραγματικότητα και πολιτικό σχέδιο δράσης αλλά στο νεφελώδες πεδίο κάποιων «κόσμων». Πρόκειται για την αρχέγονη μανιχαϊστική παράσταση της πραγματικότητας σε κακό - καλό, μαύρο - άσπρο, κ.ο.κ.

Αντί για «ντομάτες», λοιπόν, έχουμε τη «σύγκρουση των δύο κόσμων», αυτόν της «αντίδρασης» και εκείνου της «Αλλαγής». Ή αλλιώς, αντί για τάξεις έχουμε την πρόσθεση κάποιων μοριακών υπάρξεων, κάποιων μονάδων, γυμνών από πολιτική, ιδεολογία, ταξική ένταξη και αντιθέσεις, που μέσα από μια αριστοτεχνική αφαίρεση συνιστούν το συνονθύλευμα «δύο κόσμων» (ή μήπως ενός και του αυτού;...).

Στην «Εξόρμηση» της 11-4-85, και στο κύριο άρθρο αυτού του οργάνου του «Κινήματος», η κυρίαρχη επιλογή υπέρ αυτής της μαυρόασπρης «στρατηγικής», φωτίζεται με σαφήνεια και ως προς τον μεσσιανισμό που υπάρχει στο στόχο της αλλά και στη λογική των κανόνων αυτής της προπαγάνδας: όσοι είναι με τον «κόσμο της Αλλαγής» ψηφίζουν «ήλιο», όσοι με αυτόν της «αντίδρασης» ψηφίζουν «σκότος» και εξοβελίζονται στα τάρταρά του. Και αυτά διανθίζονται με παραδείγματα περί θεμελιώσεως εργοστασίου ΔΕΗ επί ημερών, ΠΑΣΟΚ που φέρνει την «ενεργειακή αποκηδεμόνευση» (sic) της χώρας, περί ΕΣΥ, κτλ. Το τι σημαίνουν όλα αυτά και αν σημαίνουν, το πώς εντάσσονται, και αν εντάσσονται, στο συνολικό σχέδιο (αν υπάρχει) περί σοσιαλιστικού μετασχηματισμού της χώρας, αυτό δεν χρειάζεται βέβαια να θιγεί, κατά την άποψη του συντάκτη του άρθρου. Διότι, βεβαίως, για να θιγεί κάτι τέτοιο θα πρέπει να εγκαταλειφθεί ο «ήλιος» και το «σκότος» και να ομιληθεί πολιτικά η κοινωνία και κοινωνικά ή πολιτικά. Φαίνεται, όμως, ότι η ουσιαστική «παρέκβαση» μέσω πολιτικής δεν ταιριάζει στη λογική του ηλιοφώτιστου πολυ-

συλλεκτισμού. Αυτός θέλει πάση θυσία το 48% ή το 55% των ψήφων, όπως είπαν ο Πρωθυπουργός και ο αρχιμάστορας της Αλλαγής.

Το πρόβλημα, όμως, είναι ότι ο ήλιος σκιάσθηκε από κάποια συννεφάκια, τον Ιούνιο του '84, από κάποιες «ντομάτες» που δεν χωράνε στις χωματερές των «δύο κόσμων». Κι αυτοί που τις καλλιεργούν ίσως σκέφτονται να αλλάξουν τις καλλιεργητικές τους επιλογές, γιατί δεν δέχονται να πουλιούνται με «εγκόσμια» μάρκετινγκ και «όσο όσο στο σωρό».

ΟΙ ΝΕΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ «ΚΕΝΤΡΟΥ»...

Η χειρότερη υπηρεσία που μπορούσε να προσφερθεί στη ΝΔ εν όψει της στρατηγικής της να προσελκύσει τους «κυμαινόμενους κεντρώους» ψηφοφόρους, προήλθε από τη γραφίδα της φιλελεύθερης και νουνεχούς (όχι πλέον τώρα τελευταία όμως) «Καθημερινής».

Ενώ ο κ. Μητσοτάκης διεκδίκησε για άλλη μια φορά (βλ. συνέντευξή του στον «Ελεύθερο Τύπο», φ. 20/21-4-1985) ότι δεν μπορούμε πλέον να μιλάμε για «δεξιά», ότι τη ΝΔ θα «την ψηφίσουν πολύ περισσότεροι που παραδοσιακά έρχονται από το Κέντρο», ότι «έτσι αποκτά μια περισσότερο κεντρώα μορφή», ότι στην παράταξή του ανήκει, εκτός από την «παλιά Δεξιά», και το «παλιό Κέντρο», η κ. Βλάχου, στο φύλλο της Καθημερινής 21/22-4-1985, πλήττει όλη αυτή την «κεντρώα φιλολογία» του ηγέτη της παράταξης της στον πυρήνα της: Με τον τίτλο «Σκέψεις», αναδημοσιεύει στη στήλη «Ανεπίκαιρα», άρθρο από το περιοδικό «Επίκαι-

ΚΑΙ ΤΩΡΑ —ΜΕΧΡΙ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ— ΤΟ «ΑΝΤΙ» ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ

Εκλογές λοιπόν στις 2 Ιουνίου. Τέλος οι αναμονές, οι αναβολές και οι συζητήσεις. Στον πυρετό που άναψε θα συμμετάσχουμε και μεις όπως ήδη προαναγγείλαμε και «κατά παγίαν τακτική» μας: Πυκνώνουμε τις εκδόσεις μας και από την Παρασκευή αυτή μέχρι τις παραμονές των εκλογών, το ANTI θα κυκλοφορεί κάθε βδομάδα. Το επόμενο τεύχος λοιπόν (αρ. 287) θα κυκλοφορήσει στις 3 Μαΐου. Και τις επόμενες Παρασκευές, 10, 17, 24 και 31 Μαΐου πάλι το ANTI με επίκαιρη προεκλογική ύλη.

ΑΝ ΔΕΝ ΒΡΙΣΚΕΤΕ ΤΟ ΑΝΤΙ...

Πολλοί φίλοι μας παραπονούνται ότι δεν βρίσκουν πάντα το ANTI. Θα ήταν μεγάλη η υπηρεσία που θα προσφέρατε στο περιοδικό αν μας ειδοποιούσατε για καθυστερήσεις στη διανομή του ή για έλλειψή του στα διάφορα σημεία πωλήσεως.

Θα παρακαλούσαμε τους φίλους μας να μας ειδοποιούν, όταν δεν βρίσκουν το ANTI στα τηλέφωνα:

72.32.713, 72.32.819, 72.29.237

ρα» της 5-8-1965, δημοσιευμένο δηλαδή 20 ημέρες μετά το «αυλικό πραξικόπημα» της 15ης Ιουλίου, όπου ούτε λίγο ούτε πολύ οι παραδοσιακοί (σήμερα) κεντρώοι παρουσιάζονται ως «φανατικοί φίλαθλοι» που «θα γρυλίζουν ανοήτως χωρίς να ξέρουν "Παπαν-δρέου!"»... ενώ διαβεβαιώνεται ότι «δεν πιστεύει κανείς... ούτε ο πλέον φανατικός Κεντρώος ότι η κυβέρνηση Παπανδρέου... κατόρθωσε να δώσει το παραμικρόν δείγμα επιτυχίας σε οποιονδήποτε τομέα...».

Αυτά γράφονται προ 20ετίας, όταν είχε καταργηθεί κάθε έννοια δημοκρατικής νομιμότητας και κοινοβουλευτισμού, και αναδημοσιεύονται σήμερα από την «πολιτισμένη Καθημερινή», για να δείξει, λέει, ότι και τότε ήταν αντίθετη με το φανατισμό: το ένα ζήτημα είναι ότι δεν πείθεις σήμερα για τα δημοκρατικά σου φρονήματα και «αγωνίες» όταν, σήμερα, υποστηρίζεις με... φανατισμό όσα έγραφε τότε υπερασπιζόμενος την αντιδημοκρατική εκτροπή. Κι αυτό δεν είναι ασήμαντο, μια και δείχνει ότι στην ιδεολογία της συντηρητικής παράταξης υπάρχει, δυστυχώς ιστορικά αναπαραγόμενος, ένας σκληρός αντιδημοκρατικός πυρήνας.

Το δεύτερο ζήτημα, που αποτέλεσε και αφορμή αυτού του σημειώματος, είναι ότι οι αντιθέσεις επιλογών στους κύκλους και τις ομάδες που συμπροσδιορίζουν την τακτική της ΝΔ, καθιστούν αφερέγγυο και στερούν από κάθε ιδεολογικό και έμπρακτο αντίκρουσμα τις επαγγελίες περί «οργανικής» απορρόφησης του Κεντρώου χώρου: δεν μπορεί ο ένας να διεκδικεί την ιστορία του, έστω και δημαγωγικά, και ο άλλος να υβρίζει αυτή την ιστορία, και μάλιστα σε μια από τις πιο κρίσιμες στιγμές της. Ούτε όμως μπορείς να απευθύνεσαι με επιστολή στον «αναποφάσιστο» που ενδεχόμενα ταλαντεύεται σε κάποιο κεντρώο χώρο και να του λες —όπως κάνει ο κ. Δοξιάδης στο ίδιο φύλλο της «Καθημερινής»— να ψηφίσει ΝΔ διότι τα «μικρά κόμματα» είναι σαν «βοτσαλάκια».

Ο αναποφάσιστος ψηφοφόρος, που όπως αναγνωρίζει ο πρώην Υπουργός Υγείας, «σκέφτεται πολύ», θα εκτιμήσει με ανάλογη, προς την υποτίμηση που του γίνεται, δόση πατριωτισμού τη μεταχείριση που θα επιφυλαχτεί σε «κεντρώες προσωπικότητες» οι οποίες θωπεύονται αυτή τη στιγμή από τον κ. Μητσοτάκη και σε αυτή του την εκτίμηση υπάρχει και η ιστορία και το παρόν: για την πρώτη ο κ. Δοξιάδης τον καλεί να την «ξεχάσει» για τη συντηρητική παράταξη ενώ η κ. Βλάχου του τη θυμίζει με το χειρότερο τρόπο που θα μπορούσε για την κεντρώα παράταξη όσο για το παρόν, ή το πρόσφατο παρελθόν..., η ευθύνη εναπόκειται στην κρίση ηγεσίας και ιδεολογίας των κεντρώων σχημάτων και στην αδιέξοδη —για τους δύο μονομάχους— λογική του εκλογικού νόμου, του σημερινού και του προγενέστερου. Βεβαίως, μιλάμε από τη σκοπιά και με τη λογική των συμμαχιών και όχι των προσχωρήσεων παραγόντων με «πελατεία»...

Ν.Δ.: «ΛΙΣΤΑ» ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ

Το πρόβλημα της σημερινής αξιωματικής αντιπολίτευσης δεν είναι, ίσως, ο τρόπος —οι διαδικασίες και τα κριτήρια, δηλαδή— που οι λεπτοί συσχετισμοί δυνάμεων μεταξύ των φατριών θα οδηγήσουν σε συμβιβασμό, και όχι σε διάσπαση, εν όψει της κατάρτισης των ψηφοδελτίων, αλλά το κατά πόσο υπάρχει έμπρακτη σύγκλιση μεταξύ τους ως προς την ανάγκη κατάκτησης της κυβέρνησης και της εξουσίας. Είναι πάνω σε αυτόν τον κεφαλαιώδη λόγο ύπαρξης του άλλοτε κόμματος - κράτους που θα κριθεί η μετεκλογική του πορεία και φυσιογνωμία, και σε συνάρτηση με αυτόν τον λόγο θα πρέπει να ιδωθεί και η ενδοκομματική ένταση γύρω από τα «πρόσωπα» των συνδυασμών, την «ανανέωση» του κόμματος, (που προβάλλεται ως μείζων στόχος από την Ακρόπολη της Κυριακής 21-4-85 σε κύριο άρθρο της), τον εξοβελισμό των «καραμανλικών», την «μητσοτακκοποίηση» (sic) της Ν.Δ., το «συμβιβασμό Αβέρωφ - Μητσοτάκη» κτλ.

Και αυτό το υποστηρίζουμε διότι ο σημερινός αρχηγός της Ν.Δ., δήλωσε σε συνέντευξή του (στον Ελεύθερο Τύπο της 20/21-4-1985) ότι: «Για μένα είναι πιο σημαντικό το να είμαστε έτοιμοι να κυβερνήσουμε σωστά από το να κερδίσουμε τις εκλογές —μια φράση «άδολη», ίσως, αλλά με σημασία αν συνεκτιμηθεί με μια σειρά κινήσεις και στάσεις του κ. Μητσοτάκη για τις οποίες κατηγορήθηκε μέχρι και ότι «τα βρίσκει με τον Ανδρέα για

να χτυπήσει τον Καραμανλή».

Και για να πετύχει τη «σωστή διακυβέρνηση» ο ηγέτης της «μεγάλης (και μοναδικής, όπως είπε) φιλελεύθερης παρατάξεως» απαιτεί «ενότητα, πλήρη ενότητα και σύμπτωση» μεταξύ αυτών που θα αποτελέσουν τα επίλεκτα στελέχη του συντηρητικού χώρου. Και για να την πετύχει αυτή δεν αφήνει καμία αμφιβολία ότι θα δημιουργήσει το «δικό» του κόμμα, με νέους πολλούς, που, όμως, είναι αδόκιμοι για διαχείριση εξουσίας, όπως του λένε οι ηγέτορες των «τζακιών» της Ν.Δ., και πάνω σ' αυτό τον καλούν να συμβιβαστεί μαζί τους, να διασώσει (έστω προσωρινά) τη θέση του και να εξασφαλιστεί, στο όνομα του «κύρους» και του «δοκιμασμένου πολιτικού», η εκλογική νίκη.

Ο πόνος για τους αγωνιστές

«Υπάρχουν φυσικά και κάποιοι αντάρτες, καπετάνιοι, ισοβίτες, Χαϊδαριώτες και Μακροννησιώτες, που σέρνονται με τρύπια πλεμόνια, στομάχια, σπλήνες, συκώτια, κτλ., που διαφοροποιούνται στην... αισθητική τους τοποθέτηση. Αλλά όταν πρόκειται για την... προστασία της Δημοκρατίας, ένας πώλος όνου φτάνει και περισσεύει —"εμείς οι Βλάχοι όπου λήγει"».

Αυτά γράφει η «Εξόρμηση» 11-4-85. Δεν θα καταλάβατε πολλά αλλά δεν πειράζει. Το σχετικό σχόλιο είναι εφ' όλης της ύλης εξάλλου —έτσι μπορεί και μπερδεύει πολλά και διάφορα— όμοια και ανόμοια. Εμείς σε ένα σημείο μόνο θέλουμε να σταθούμε και τα άλλα της τα χαρίζουμε: Την επίκλησή της ότι όλοι ή σχεδόν όλοι οι αγωνιστές που με τόσο πόνο τους αναθυμιάται δεν διαφοροποιούνται από την «Αλλαγή». Και επιμένει τόσο πολύ η «Εξόρμηση» στα πάθη των αγωνιστών της «παραδοσιακής» —αλήθεια έτσι δεν την λένε τώρα την Αριστερά στο λεξιλόγιο της «Αλλαγής»;— που άθελά μας, μας βάζει στον πειρασμό να αναρωτηθούμε για το σέβας που πραγματικά αισθάνονται κάποιοι γι' αυτούς τους ταλαιπωρημένους αγωνιστές: Ποιο σέβας πραγματικά αισθάνονται γι' αυτούς όταν τους χρησιμοποιούν κατά το δοκούν, με το όνομά τους και την υπογραφή τους, προκειμένου να περάσουν την ευκαιριακή τους γραμμή και πάλι να τους βάλουν στο «χρονοντούλαπο της Ιστορίας» όταν το κρίνουν; Γιατί πώς αλλιώς μπορούμε να χαρακτηρίσουμε εκτός από «ανοίκεια χρήση αγωνιστών» το κυνηγητό του Μάρκου Βαφειάδη, από μέρους του κύριου σχολιαστή της «Εξόρμησης» προκειμένου να του αποσπάσει «δήλωση υποστήριξης» προς τον Καραμανλή στις 8/3, όταν ακόμα παιζόταν η «γραμμή» από μερίδα της ηγετικής ομάδας του κυβερνώντος κόμματος; Σέβας και αποκατάσταση των αγωνιστών δεν συμπορεύονται με την ανοίκεια χρήση τους προκειμένου να προωθηθούν τερτίπια γραμμής και ευκαιριακών επιλογών. Γιατί αλλιώς, όλα εκείνα τα συμπαθητικά για σπλήνες, πλεμόνια, συκώτια κτλ. μόνον τα στομάχια μας επηρεάζουν...

Αναπάντητες απορίες

Αντιγράφουμε το γράμμα που μας έστειλε αναγνώστης και αναφέρεται σε σχόλιο του προηγούμενου τεύχους:

«Αγαπητό Αντί,

Σε όσα σημειώνες στο προηγούμενο τεύχος σου σχετικά με την ανάγκη αποσαφηνίσεων για τη φημολογούμενη «υπόθεση Γουώτεργκεϊτ» που με τόση φανφάρα κατήγγειλε η ΝΔ αλλά και την «υπόθεση εξαγοράς» του βουλευτή Παππά με 200 εκ. που «αποκάλυψε» η ευνοούμενη του Μένιου «Αυριανή» (και πάνω σ' αυτήν στήριξε όλη τη σύλλογιστική της συνέντευξής του ο πρωθυπουργός), θέλω να προσθέσεις μιαν ακόμα απορία για την καθυστέρηση «αποσαφηνίσεων».

Αλήθεια τι απόγινε με κείνο το περίφημο πειθαρχικό της ΝΔ που θα έκρινε τη συμπεριφορά του ανεκδιήγητου Καπογιάννη; Αν θυμάμαι καλά το πειθαρχικό της ΝΔ είχε κινηθεί με αστραπιαία ταχύτητα και είχε διαγράψει τον —επανακάμψαντα έκτοτε— Θ. Σοφούλη, επειδή είχε διαπράξει το αδικη-

μα της διαφωνίας με τον τότε αρχηγό του Ε. Αβέρωφ.

Φιλικά Μ.Δ.»

Φοβούμαστε, μετά από τόσες ημέρες αδρανείας, ότι και ο αναγνώστης μας και εμείς θα πρέπει να χαρακτηριστούμε για αφέλεια αν εξακολουθούμε να επιμένουμε για την ανάγκη αποσαφήνισης για όλα αυτά τα θέματα. Δεν είναι τα αποδεδειγμένα γεγονότα που καθορίζουν την ηθική αλλά η «ηθική» διαμορφώνει γεγονότα, φήμες και δαιμονολογίες. Ο ευρών την αλήθεια αμοιθήσεται...

ΗΠΙΟ ΚΛΙΜΑ: ΔΕΙΓΜΑ «ΜΕΝΙΟΥ»

Δεν ξέρουμε κατά πόσο ο «ήπιος πόλεμος» που επιλέγεται από το «Βήμα» της Κυριακής 21-4-1985, αντί του «ηπίου κλίματος», μπορεί να χωρέσει —και να νομιμοποιήσει, ασφαλώς— τις πιθανές αποκλίσεις από τη «μεσότητα» που θα χαρακτηρίσουν τις τακτικές των «δύο μεγάλων» στην, κατά Κουτσόγιωργα, «οικουμενική» τους αντιπαράθεση. Εκείνο που ξέρουμε είναι ότι δεν μπορεί την Παρασκευή 19-4-1985 να δίνουμε οδηγίες στους βουλευτές του λεκανοπεδίου Αττικής, δια στόματος των κ. Γεννηματά και Τσοχατζόπουλου, να αποφύγουν κατά την προεκλογική τους πρακτική την ανάμιξη του ονόματος του Κων. Καραμανλή —«εκτός αν αυτός κάνει κάποια κίνηση την τελευταία στιγμή»— να μην δώσουν τόνο «προσωπικό» στην κριτική τους, να αποφύγουν, επίσης, τις «προσωπικές αντεγκλήσεις» και να ομιλήσουν για τα «πραγμένα της τετραετίας» —όχι βέβαια για το πρόγραμμα της «δεύτερης»— και απ' την άλλη, δυο μέρες μετά, ο «Μένιος», στην Αθήνα, σε μια προεκλογική «του» συγκέντρωση, να ξαναφέρει στην επιφάνεια το φάντασμα της «Αποστασίας», να λέει ότι δεν μπορούν να «νεκραναστηθούν είδωλα που κατέρρευσαν μέσα σ' ένα 24ωρο» και που «αποστρατεύθηκαν», να εμφανίζεται ως προστάτης κάποιων χριστιανών που έκαψαν τον Ιούδα Μητσοτάκη, και δε συμμαζεύεται...

Και δεν μπορεί να γίνεται αυτό, όχι γιατί τα «είδωλα» δεν αποστρατεύθηκαν —μπορεί και να έγινε κάτι τέτοιο— ούτε γιατί δεν «κατέρρευσαν» —κι αυτό μπορεί να έγινε, αλλά το «βάρος της αποδείξεως» το έχει αυτός που το ισχυρίζεται, δεδομένου ότι πρόκειται για... αναιτιώδη δικαιοπραξία (ο κ. Κουτσόγιωργας, ως νομικός, μπορεί να το μεταγλωττίσει αυτό...). Δεν μπορεί να γίνεται, διότι το παρελθόν, αν χρησιμεύει σε κάτι, είναι όταν αποδεικνύεται και στο παρόν —αλλιώς είναι ανιστόρητο— δηλαδή, όταν υπάρχει λόγος επί της ουσίας του παρόντος, του παρόντος της ΝΔ και του κ. Μητσοτάκη: και μπορεί μεν να αποδειχτεί αυτή η σύνδεση παρόντος - παρελθόντος, αλλά μόνον αν δεν μείνεις στο παρελθόν. Αυτός είναι ο ένας λόγος που δεν χωράει η παρέκκλιση του συγγραφέα του σεναρίου περί «ηλίου και σκότους» στον κανόνα της πολιτικής και επί της ουσίας αντιπαράθεσης —διότι έτσι ερμηνεύουμε εμείς το «ήπιο κλίμα». Ο άλλος λόγος είναι ότι το ΠΑΣΟΚ εμφανίζεται διχασμένο μεταξύ δύο «τακτικών καταπολέμησης» της Δεξιάς: αυτής που αναπτύχθηκε στους βουλευτές του λεκανοπεδίου και εκείνης του στείροτατου και οπισθοδρομικότατου κ. Κουτσόγιωργα. Και θα πρέπει να επιλεγεί κάποια απ' τις δύο.

Εκτός, κι αν ισχύει το σκίτσο του κ. Μητρόπουλου, στα «Νέα» της 22-4-1985, όπου οι βουλευτές θα ομιλούν για τα «γεφύρια» και τα «ιατρεία» και οι υπουργοί (ή, μήπως, κάποιοι εξ αυτών;) θα ομιλούν πολιτικά, όσο πολιτικά δηλαδή μιλάει ο νυν Υπουργός Εσωτερικών. Λέτε να έχουμε αυτόν τον ιδιότυπο καταμερισμό; Λέτε, μόνον κάποιοι να έχουν το προνόμιο να πληροφορούν τους εκατομμυριοστούς υπόλοιπους για πολύ σημαντικά πολιτικά πράγματα, όπως π.χ., ότι υπήρχαν «πλήγματα» στις σχέσεις Καραμανλή - Παπανδρέου και να πληροφορούν γι' αυτό, έτσι, σαν «κουτσομπολιό», στα «ψιλά» κάποιας επαρχιακής τους ομιλίας, έτσι, επειδή «αυτοί ξέρανε;»...

Πρέπει να τα ξεχωρίζουν

Για να διαφυλαχθεί το απόρρητο της ψηφοφορίας με τα ομοιόμορφα ψηφοδέλτια τώρα που τα κόμματα συζητούν τους υποψηφίους για τις λίστες να υποχρεωθούν όσοι κρίνονται να προσκομίζουν και ιατρική βεβαίωση ότι δεν έχουν... αχρωματοψία.

Πέφτουν οι σφαίρες

Αλεξίσφαιρο γιλέκο φορά ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας. Κάτι πρέπει να γίνει ώστε μετά τις εκλογές να μη χρειαστούμε αλεξίσφαιρα... σώβρακα.

Χρυσός οδηγός

Με τη δημοσίευση των ονομάτων αυτών που στηρίζουν την αλλαγή οι εφημερίδες

κοντεύουν να μετατραπούν σε... τηλεφωνικούς καταλόγους.

Να τη φέρνουν από το σπίτι τους

Υπάρχει λύση στο πρόβλημα που δημιουργούν οι απόρρητες ψηφοφορίες στη Βουλή. Να χρησιμοποιούνται ομοιόμορφα και ομοιόχρωμα ψηφοδέλτια καθώς και παραβάν.

Να γίνει μόνο μια μικρή αλλαγή. Απλώς οι βουλευτές να έχουν ξεχωριστές... κάλπες.

Κ.Α.Π.Η.

Φεύγει η παλιά φρουρά, γράφει βραδυνή εφημερίδα, και ανανεώνεται η λίστα της Νέας Δημοκρατίας.

Αν κρίνω από τα ονόματα που διαβάω μάλλον πρόκειται για... αναπαλαιώση.

Εισακτέοι

Απροσδιόριστος ο αριθμός των εισακτέων στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Οι εξετάσεις είναι απαραίτητο να τοποθετηθούν για μετά τις εκλογές, κατά τον κ. Κακλαμάνη. Πρέπει, προηγουμένως, να κανονιστούν οι εισακτέοι στις... λίστες.

Ο γουρλής

Όταν έσπασε το Πάσχα στο χέρι του Προέδρου της Δημοκρατίας ένα κλούβιο αυγό και του λέρωσε το σακάκι όλοι οι παριστάμενοι αναφώνησαν: — Γούρι, γούρι! Όταν πήγαινε στο Πεντάγωνο για ενημέρωση και από τη δυνατή βροχή έγινε μούσκεμα ξανά του φώναζαν. — Γούρι, γούρι! Όταν έφευγε από το Πεντάγωνο ένας από τη συνοδεία του τον πλησίασε και του είπε: — Προσέξτε τα σκαλοπάτια, κύριε Πρόεδρε, γλυστρούν. Ευτυχώς ο Πρόεδρος τα κατέβηκε σώος κι έτσι οι περι αυτών, αν είχε πέσει, έχασαν την ευκαιρία να του λένε στο... ασθενοφόρο — Γούρι, γούρι!

Λύνουν το δημογραφικό
Ειδική κάρτα για τους

πολύτεκνους εφαρμόζει από την Πρωτομαγιά (βρε κάτι συμπτώσεις...) ο ΟΣΕ για την πραγματοποίηση ταξιδιών με έκπτωση 50%.

Ο ΟΣΕ προσέχει το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας και υποστηρίζει την τεκνοποιία. Για το λόγο αυτό και όσοι ταξιδεύουν με τα τρένα με τις καθυστερήσεις τους... γκαστρώνει!

Στηρίγματα

Οι πρυτάνεις στηρίζουν την αλλαγή. Πολύ πρωτότυπο για όσους γνωρίζουν ότι η αλλαγή... στηρίξε τους πρυτάνεις.

Τέρμα στα ράντζα

Έλυσε το πρόβλημα της ιατρικής περιθαλψης η Νέα Δημοκρατία. Σύμφωνα με το πρόγραμμά της όλοι θα είναι ελεύθεροι να νοσηλεύονται στο... εξωτερικό!

Ειδικότητα κτηθείσα στο παρελθόν

Λίστα της νίκης χαρακτηρίζει απογευματινή εφημερίδα τη λίστα της Νέας Δημοκρατίας. Θα τη συμπληρώσει ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας ως ειδικός... λήσταρχος.

Ο Λίστας

ΕΕ!!

ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΟΥ ΚΑΝΕΛΟ,
..ΓΙΑ ΤΗΝ ΩΡΑ, ΘΕΛΟΥΜΕ ΑΠΛΟΣ
ΝΑ ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΟΥΜΕ ΣΤΟΥΣ
ΨΗΦΟΦΟΡΟΥΣ ΜΑΣ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟ-
ΜΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.!

του Γιάννη Ιωάννου

22-4-85
ΙΩΑΝΝΟΥ

Συναισθηματισμός, το ανώτερο στάδιο του κομμουνισμού

του Στέλιου Κούλογλου

Αν η στήλη καλούνταν να βαθμολογήσει τις τηλεοπτικές επιδόσεις των αρχηγών του ΠΑΣΟΚ, της ΝΔ, και του ΚΚΕ, στις πρόσφατες συνεντεύξεις τους, τότε ο κ. Χ. Φλωράκης θα καταλάμβανε αναμφίβολα την πρώτη θέση. Όχι μόνο γιατί ο γεν. γραμματέας της ΚΕ του ΚΚΕ κατάφερε να είναι πολύ πιο ανθρώπινος και προσιτός από τους αντιπάλους του, αποφεύγοντας μία σπουδαιοφανή σοβαροφάνεια και δίνοντας ένα πιο ανθρώπινο πρόσωπο στην πολιτική. Ούτε επειδή μπόρεσε να αποφύγει τις μεγαλοστομίες και τους μακρόσυρτους μονότονους μονόλογους του κ. Παπανδρέου ή το εμφανές αρχικό τρακ του κ. Μητσοτάκη, μιλώντας την ίδια γλώσσα με το ακροατήριό του και καταφέροντας αυτό που ήθελε: παρά το χαμηλό πολιτικό επίπεδο της συνέντευξης —ή ίσως γι' αυτό— και κάποιους πλατειασμούς, ο κ. Φλωράκης «έπιασε» τον κόσμο προς τον οποίο κυρίως απευθυνόταν.

Η κυριότερη επιτυχία του κ. Φλωράκη, έγκειται στο γεγονός ότι έφερε σε αίσιο πέρας μια συνέντευξη «εφ' όλης της ύλης», έχοντας στην πλάτη του ένα σαφέστατο μειονέκτημα σε σχέση με τους άλλους δύο: ενώ ο κ. Παπανδρέου είχε την αντιδεξιά γραμμή του και ο κ. Μητσοτάκης την αντιπασοκική, ο γραμματέας του ΚΚΕ δεν είχε πολιτική γραμμή.

«ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ»

Γιατί, βεβαίως, πολιτική γραμμή, δεν είναι ούτε η —κατά τα άλλα ορθότατη εμμονή— στην απλή αναλογική, από τη στιγμή που *rien ne va plus* προς το παρόν στο σημείο αυτό, ούτε η στροφή στα «συγκεκριμένα προβλήματα του λαού». Ο κ. Φλωράκης προσπάθησε στην εισαγωγική του ομιλία να στρέψει τα πράγματα προς αυτή την τελευταία κατεύθυνση, αλλά μάταια: και το κόμμα του δεν διαθέτει επεξεργασμένες προτάσεις για παρόμοια θέματα και —το κυριότερο— ο κ. Παπανδρέου έχει από τις 9 Μαρτίου στρέψει την αντιπαράθεση αλλού. Ποιοι είναι από τη μια πλευρά του λόφου όπου βρίσκεται «ο ήλιος» και ποιοι είναι από την άλλη που βρίσκεται το «σκότος»;

Στο δίλημμα αυτό που θα τίθεται όλο και περισσότερο όσο θα πλησιάζει η «μέρα της κρίσεως», το ΚΚΕ κυριολεκτικά παραπαίει ανάμεσα στις αντιδεξιές του δεσμεύσεις και την ανάγκη να διατηρήσει την εκλογική του βάση, η οποία —φευ— απειλείται κυρίως από το ΠΑΣΟΚ, και καθόλου από τη Δεξιά.

Μία προσεκτική παρατήρηση των απαντήσεων του κ. Φλωράκη, είναι η καλύτερη επιβεβαίωση για τα παραπάνω: «όχι δεν είναι και μπαμπούλας η Νέα Δημοκρατία» ούτε και πρέπει «να γυρίσουμε στο '65», έσπευσε να τονίσει για να αποφύγει την ψυχροπολεμική πόλωση. «Ο τρόπος που παλέψαμε την απλή αναλογική; Μπορεί να ήταν χαλαρός» απαντούσε ο γραμματέας του ΚΚΕ, κάνοντας έτσι την αυτοκριτική του, μετά και τις εσωκομματικές αντιδράσεις για τις οποίες γράψαμε στο προηγούμενο τεύχος και τις κατηγορίες για την πολιτική ουράς απέναντι στο ΠΑΣΟΚ. Για να δηλώσει όμως λίγο μετά, ότι το ΠΑΣΟΚ «και ορισμένες αλλα-

γές έκανε» και «καλύτερο είναι από τη Νέα Δημοκρατία», ενώ το ΚΚΕ είναι και θα είναι εναντίον «της δεξιάς πολιτικής», εννοώντας προφανώς και το ΠΑΣΟΚ. Μόνο που —τουλάχιστον με παραδοσιακά κριτήρια— ούτε το διώξιμο του Καραμανλή, ούτε η αναθεώρηση του Συντάγματος συνιστούν «δεξιά πολιτική». Και δυστυχώς η εκλογική μάχη θα δοθεί αναγκαστικά γύρω από αυτά τα θέματα.

Αρνούμενο έστω και την τελευταία στιγμή να κάνει κριτική στις τελευταίες ενέργειες του ΠΑΣΟΚ, υπερασπιζόμενο τα έγχρωμα ψηφοδέλτια, τις αστυνομεύσεις (οι οποίες παρά τα λεγόμενα του κ. Φλωράκη, είναι θέμα ουσίας και όχι απλά διαδικασίας) ή και θεωρώντας την «στο παρά πέντε» αλλαγή της απόφασης του κ. Παπανδρέου ως δείγμα ευαισθησίας, στις λαϊκές πιέσεις, το ΚΚΕ δεν διαφοροποιείται σε κανένα βασικό σημείο από την τρέχουσα πολιτική του κυβερνώντος κόμματος. Δεν απομένει τότε παρά ένα σημείο: «το ΠΑΣΟΚ είναι καλύτερο από τη ΝΔ —έλεγε ο κ. Φλωράκης— αλλά εμείς είμαστε κομμουνιστές». Αφού δεν υπάρχουν λοιπόν σοβαρές διαφορές στην τακτική ας καταφύγουμε στη στρατηγική.

«ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΠΑΙΖΕΤΑΙ ΚΟΡΩΝΑ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

Μπορεί όμως μία τέτοια διαφοροποίηση να αποδώσει εκλογικούς καρπούς; Σύμφωνα με πληροφορίες μας το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ, έχει πρόχειρα εκτιμήσει ότι η νίκη του ΠΑΣΟΚ επί της ΝΔ, δεν είναι καθόλου εξασφαλισμένη. Ο ίδιος ο γεν. γραμματέας του ΚΚΕ εν τη ρύμη του λόγου ομολογούσε στη συνέντευξή του ότι «το πράγμα παίζεται κορώνα - γράμματα». Αν για παράδειγμα την τελευταία στιγμή το ΠΑΣΟΚ διοχετεύσει ένα γκάλοπ που να επιβεβαιώνει την προηγούμενη εκτίμηση, τότε φυσικά οι διαφορές στρατηγικής, δεν θα εμποδίσουν ένα κομμάτι της εκλογικής βάσης του ΚΚΕ, να ψηφίσει το «βέλτιστον» ΠΑΣΟΚ μπροστά στην εικόνα του «μπαμπούλα» της ΝΔ για τη δημιουργία της οποίας, το ΚΚΕ έχει δώσει τα τελευταία χρόνια τον καλύτερό του εαυτό. Τι απομένει για να συγκρατηθούν οι ψηφοφόροι της αριστεράς; Μα φυσικά ο συναισθηματισμός των παλιών αριστερών.

Οι αναφορές του κ. Φλωράκη στα «τίμια μέλη του ΚΚΕ» τα οποία σε αντίθεση με τους ψευτοεπαναστάτες «δεν κάνουν μπλόφες», η εμμονή του στο γεγονός ότι οι κομμουνιστές είναι ένεκα ιδεολογίας «συναισθηματικοί», δεν είναι τυχαίες, όπως δεν είναι τυχαία και η επιτυχημένη εμφάνισή του: ο γεν. γραμματέας του ΚΚΕ φρόντισε να θυμίσει στους τηλεθεατές - ψηφοφόρους του ότι αυτός εκπροσωπεί τον τίμιο, λαϊκό αγωνιστή, που λέει την αλήθεια, τον παλιό αντάρτη, ο οποίος παρά τον πολιτικό «πρωτογονισμό» του ή την επαρχιακή προφορά, διατηρεί αυτόν τον παλιό αυθορμητισμό της αριστεράς. Ο κ. Φλωράκης εκπροσωπεί σήμερα κατά τον καλύτερο τρόπο και το ΚΚΕ, και την τρέχουσα εκλογική του πολιτική. Απομένει να διευκρινιστεί, αν την ώρα της ψήφου, η εκλογική βάση του ΚΚΕ θα πάρει σοβαρά υπόψη της, ότι —όπως έλεγε ο κ. Φλωράκης— «στο κόμμα μας είμαστε καλοί άνθρωποι».

**Κυκλοφορεί ο 20ος Τόμος του ANTI
που περιλαμβάνει τα τεύχη του Α' εξαμήνου 1984 (251-264)**

Δεινόν προς Κέντρα λακτίζουν...

του Δ. Μιχαήλ

Οι τελευταίες εξελίξεις (διάβαζε ζυμώσεις) στο χώρο των μικρών κομμάτων του λεγόμενου «Κέντρου» ίσως οδηγήσουν στο πιο παράδοξο φαινόμενο της ελληνικής πολιτικής ιστορίας: Να αποκτήσουν κοινοβουλευτική εκπροσώπηση 4-5 κόμματα την Δευτέρα 3 Ιουνίου, χωρίς να έχουν λάβει μέρος στις βουλευτικές εκλογές. Το δεύτερο επιπλέον παράδοξο —ή ιδιότυπο— της περιπτώσεως είναι ότι προκαταβολικά όλα τα κόμματα αυτά και οι αρχηγοί τους έχουν δηλώσει ότι δεν πρόκειται να κατέλθουν αυτοτελώς στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές, ενώ στις Ευρωεκλογές ένα χρόνο πριν δεν συγκέντρωσαν παρά ελάχιστα ποσοστά.

Συγκεκριμένα, 0,80% το ΚΟΔΗΣΟ, 0,45% η Χριστιανική Δημοκρατία, 0,35% το Κόμμα Φιλελευθέρων, και 0,28% η Ε-ΔΗΚ.

Κι ωστόσο, αν συνυπολογίσει κανείς τις αξιώσεις του κ. Γ. Μαύρου (που θα δούμε πιο κάτω αναλυτικά) υπάρχει περίπτωση τα κόμματα αυτά να αναδείξουν από τη στέγασή τους στη «ΝΔ» και το ΠΑΣΟΚ 8-10 βουλευτές. Ουδέποτε οι λεγόμενοι «μικροί» επέβαλαν μια τέτοια «λεόντιο συμφωνία» στα μεγάλα κόμματα και μάλιστα σ' ένα πολιτικό σύστημα, το οποίο —κατά τα άλλα— κατηγορείται ότι δυναστεύεται από τον δικομματισμό.

Η πρώτη απάντηση και εξήγηση του φαινομένου αυτού είναι ασφαλώς ότι η είσοδος των μικρών κομμάτων στη λεγόμενη «λέσχη των πλουσίων» με τρόπο τόσο πλουσιοπάροχο οφείλεται ακριβώς στην επιδίωξη της λεγόμενης αυτοδυναμίας, στην προσπάθεια να μετατραπεί η πολιτική αναμέτρηση από πολιτική και κοινωνική σε καθαρά «παραταξιακή».

Αν κρίνει κανείς από τις σχετικές διαπραγματεύσεις του ΚΚΕ και τις σχετικά γαλαντόμες προσφορές του σε πρώην βουλευτές του ΠΑΣΟΚ τότε θα πρέπει να αναζητήσει ως κοινό στοιχείο αυτής της συμπεριφοράς των «τριών της Βουλής του 1981» την διεύρυνση της πολιτικής τους εικόνας στα πλαίσια συμφωνιών κορυφής.

Υπάρχουν όμως και μερικά άλλα συμπεράσματα, τα οποία μπορούμε να επισημάνουμε διερευνώντας τη «διανομή των ιματιών» του λεγόμενου κεντρώου χώρου από το ΠΑΣΟΚ και από τη «Νέα Δημοκρατία».

Σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες «του ΑΝΤΙ» ο κ. Γεώργιος Μαύρος δεν έφυγε ιδιαίτερα ενθουσιασμένος από τη συνάντηση που είχε την περασμένη Τρίτη το μεσημέρι στο Καστρί με τον Πρωθυπουργό και πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ κ. Ανδρέα Παπανδρέου. Ο όρος του να μη συνεργασθεί προεκλογικά το ΠΑΣΟΚ με τον «ιστορικά αντιδεξιό» αλλά και «ιστορικά αντιπαλό» του κ. Ιωάννη Ζιγδή δεν έγινε δεκτός, όπως επίσης δεν έγιναν δεκτές οι αξιώσεις του να περιληφθούν σε εκλέξιμες θέσεις πέντε άτομα της εμπιστοσύνης τους, με πρώτους τον διοικητή της ΕΤΕΒΑ κ. Θεόδωρο Καρατζά και τον δικηγόρο κ. Γιάννη Μάνο.

Στον κ. Μαύρο φέρεται να δόθηκε η απάντηση ότι «το εκτελεστικό αρνείται να δεχθεί την παραχώρηση παραπάνω από μια θέση σε όλα τα κεντρώα κόμματα» και ο κ. Γ. Μαύρος φέρεται να εξετάζει (δήθεν) σοβαρά την ιδέα να παραμείνει απλώς Ευρωβουλευτής.

Ο κ. Γ. Μαύρος αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση κεντρώου αρχηγού, ο οποίος φαίνεται να ολοκλήρωσε τον κύκλο της αξιοποίησής του —αφού απεμπόλιζε κάθε έννοια αυθύπαρκτης πολιτικής παρουσίας και παράλληλης πορείας προς το

ΠΑΣΟΚ— και για το λόγο αυτό να μην μπορεί να κατανοήσει πως επί 300 θέσεων του δίνεται σήμερα η μία, όταν στις Ευρωεκλογές επί 24 θέσεων του δόθηκαν 2 εκλέξιμες και μία εκπροσωπευτική. Όπως επίσης ο κ. Μαύρος δεν μπορεί να κατανοήσει γιατί δίνονται δύο έδρες στην ΕΔΑ, που κινήθηκε με κάπως μεγαλύτερη αυτονομία απέναντι στο ΠΑΣΟΚ και διεύρυνε την κάποια επιρροή της με πρωτοβουλίες λ.χ. στο χώρο των αντιστασιακών και πολιτικών προσφύγων.

Απλώς ο κ. Μαύρος θεωρείται σήμερα από το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ αν όχι φθαρμένος και με συρρικνωμένη πολιτική και κοινωνική επιρροή, πάντως ότι δεν αποτελεί το εγκυρότερο και περισσότερο αντιπροσωπευτικό εκπρόσωπο του κεντρώου χώρου.

Για το λόγο αυτό το ΠΑΣΟΚ αναγκάστηκε να αναζητήσει άλλους εκφραστές του κεντρώου χώρου και μάλιστα «έντονα αντιδεξιούς», όπως ο κ. Γιάννης Ζιγδής και Νικ. Ψαρουδάκης.

Οπωσδήποτε και για τις περιπτώσεις αυτές θα πρέπει να σημειώσουμε —αν κρίνει κανείς από τις παρασκηνιακές διαβουλεύσεις που είχαν οι κεντρώοι αρχηγοί με τους κ. Μένιο Κουτσόγιωργα και Άκη Τσοχατζόπουλο— ότι όλοι σχεδόν οι κεντρώοι κομματικοί σχηματισμοί αποτελούν ένα άθροισμα στελεχών συνασπισμένων γύρω από τον αρχηγό τους.

Ο κ. Γιάννης Ζιγδής πρόκειται να τοποθετηθεί στο ψηφοδέλτιο Δωδεκανήσου του ΠΑΣΟΚ (όπου η ΕΔΗΚ στις Ευρωεκλογές έλαβε μόλις το 2,92% των ψήφων) και ο κ. Νικ. Ψαρουδάκης στο ψηφοδέλτιο της Β' Αθηνών (όπου το 1984 η «ΧΔ» έλαβε μόλις το 0,51% των ψήφων).

Είναι σαφές ότι το ΠΑΣΟΚ και με τις συνεργασίες αυτές δεν αποβλέπει ούτε να κερδίσει σε αριθμό δεδομένων ψήφων, ούτε να αξιοποιήσει τους δύο αρχηγούς ως πανελλήνιες (όπως είναι) προσωπικότητες, αλλά να καρπωθεί για ιδιον λογαριασμό και μόνο τα όποια πολιτικά ερείσματα μπορούν να προκύψουν στη διαπάλη του με τη Δεξιά στο χώρο του Κέντρου.

Το ΠΑΣΟΚ με τις συνεργασίες αυτές θα μπορέσει να ισχυρισθεί ότι αποτελεί ιστορική συνέχεια και συνέπεια του «ανένδοτου αγώνα» και οι επιλογές του αυτές είναι άμεσο αποτέλεσμα της απόφασής του για την αποφασιστική αναμέτρηση «ανάμεσα στους δύο κόσμους», σύμφωνα με τη λεγόμενη «πλατφόρμα Κουτσόγιωργα».

Η στέγαση από το ΠΑΣΟΚ των προσωπικοτήτων αυτών προβλέπει ακριβώς στην εκμετάλλευση του αντιδεξιού τους παρελθόντος, αλλά με βάση την συμφωνία τους —που αποτελεί και πρωταρχικό όρο για τη συνεργασία— στο πρόγραμμα της Αλλαγής, δηλαδή στην υποχρέωσή τους μέσα στη Βουλή να ταυτίζονται, να υποστηρίζουν τις μεγάλες επιλογές του Κινήματος.

Ακριβώς η έλλειψη μιας τόσο έντονης αντιδεξιάς ταυτότητας είναι που κάνει σχεδόν απρόθυμο το ΠΑΣΟΚ να συζητήσει συνεργασία μαζί του με τον γραμματέα του —σπαρασσόμενου από προσωπικές φιλοδοξίες— ΚΟΔΗΣΟ κ. Χαρ. Πρωτοπαπά και τον κ. Νικήτα Βενιζέλο, με τις αξιώσεις τους για έξη βέβαιες έδρες.

Το ΠΑΣΟΚ φαίνεται αποφασισμένο, για «τοπικούς λόγους και μόνο» να δεχθεί να στεγάσει τον κ. Νικήτα Βενιζέλο ως δεύτερο στο ψηφοδέλτιο των Χανίων —όπου δεν θα είναι υποψήφιος ο πρόεδρος της ΝΔ κ. Κ. Μητσοτάκης— περιοχή όπου το κόμμα Φιλελευθέρων συγκέντρωσε στις Ευρωεκλογές 5,60%.

Αναφορικά με τα δύο κόμματα θα πρέπει να σημειώσει κανείς —και τούτο ανεξάρτητα από τις επιθυμίες του κ. Χαρ. Πρωτοπαπά προσωπικά— ότι οι διακηρύξεις τους πως έχουν ανοικτή την πόρτα για συνεργασία με οποιοδήποτε κόμμα και οι συνομιλίες τους με στελέχη τόσο της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ όσο και του ΚΚΕ, επιτρέπει τον συλλογισμό ότι στερούνται μιας συγκεκριμένης ιδεολογικής και πολιτικής στρατηγικής και ίσως έχουν διαβρωθεί από τη νοοτροπία του «εκλογικίστικου ο-πορτουνισμού».

Συμπερασματικά, κατά τις πληροφορίες μας το ΠΑΣΟΚ δεν φαίνεται να έχει διαθέσιμες εκλέξιμες έδρες —λόγω λίστας— παρά μόνο προσωπικά για τους κ. Γ. Μαύρο, Ιωάννη Ζιγδή, Ν. Φαρουδάκη και πιθανώς τον κ. Νικ. Βενιζέλο.

Από τη δική του πλευρά, ο κ. Κων. Μητσοτάκης μπορεί να είναι περισσότερο πλουσιοπάροχος όχι μόνο γιατί έχει ανάγκη να αποδείξει πως το κόμμα του «καλύπτει πλέον τον άλλοτε χώρο της ΕΡΕ και της Ενώσεως Κέντρου», αλλά και επειδή αφενός θέλει να στελεχώσει ορισμένους συνδυασμούς με πρόσωπα ιδικής του επιλογής και —το σπουδαιότερο— επειδή έχει ανάγκη να πετύχει κάποια αύξηση της επιρροής του στην επαρχία.

Για τους λόγους αυτούς ο κ. Μητσοτάκης εξετάζει ευμενώς την ιδέα να τοποθετηθεί υποψήφιος της ΝΔ στο νομό Φθιώτιδος ο κ. Νικ. Αργυρόπουλος και στο νομό Ημαθίας ο κ. Γ. Χιονίδης ενώ θεωρεί συζητήσιμη την περίπτωση του κ. Στ. Χασαπιδή για την Θεσσαλονίκη ή την Πιερία.

Παράλληλα ο κ. Μητσοτάκης θα τοποθετήσει σε εκλέξιμες θέσεις τον κ. Α. Φωτήλα στην Αχαΐα και τους κ. Αρ. και Διον. Μπουλούκο στη Μεσσηνία και Β' Αθηνών αντίστοιχα.

Πιστός στην πεποίθησή του να χρησιμοποιήσει για ιδιον όφελος τη δεύτερη επιχείρηση «διευρύνσεως» αρνείται να δεχτεί τον όρο της συνεργασίας και της μετεκλογικής αποδέσμευσης για όσους κεντρογενείς βουλευτές θα εκλεγούν με το κόμμα του. Η μόνη εξαίρεση που φαίνεται να δέχεται —χωρίς να το έχει αποφασίσει οριστικά— είναι του κ. Γιάγκου Πεσματζόγλου, ο οποίος θα τοποθετηθεί ως πρώτος στη λίστα Επικρατείας.

Ωστόσο τα προβλήματα με τον κ. Γιάγκο Πεσματζόγλου —του οποίου το περιβάλλον διαβεβαιώνει ότι ελέγχει το μεγαλύτερο μέρος της λαϊκής βάσης του 0,80% των Ευρωεκλογών— δεν σταματούν έως εδώ. Ο κ. Πεσματζόγλου φέρεται αποφασισμένος να συναρτήσει την υποψηφιότητά του με τη χρησιμοποίηση στις λίστες των στενών προσωπικών και κομματικών του φίλων κ. Χαρ. Κουρούκλη, Γ. Μαζαράκη και Αντ. Δροσόπουλου. Ο κ. Μητσοτάκης φέρεται να συζητά για τις λίστες μόνο την πρώτη περίπτωση και να διαβεβαιώνει ότι «το

κόμμα δεν είναι ιδιοκτησία μου για να κάνω ότι θέλω». Πάντως ο αρχηγός της ΝΔ δίνει άνετα υποσχέσεις ότι στελέχη του ΚΟΔΗΣΟ θα χρησιμοποιηθούν σε ανώτερες διοικητικές θέσεις, αν το κόμμα του αναδειχθεί αυτοδύναμο από τις προσεχείς εκλογές.

Την ίδια απάντηση δίνει στην κ. Βιργινία Τσουδερού, η οποία εκτός από τη βέβαιη δική της υποψηφιότητα θέλει να αξιοποιηθεί και ο πρώην βουλευτής Θεσσαλονίκης κ. Αλ. Καλλιδόπουλος.

Είναι σαφές ότι οι προεκλογικές συνεργασίες με «κεντρώους» του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ έχουν σαν στόχο αφενός να συγκρατήσουν την τυχόν διαρροή ταλαντευομένων ψήφων από το ΠΑΣΟΚ και αφ' ετέρου να διευκολύνουν αυτή τη μετακίνηση προς την ΝΔ, στα πλαίσια μιας κοινής ανασφάλειας για την εμβέλεια του κύριου κομματικού τους συσχετισμού.

Ενώ όμως το ΠΑΣΟΚ προσπαθεί να δημιουργήσει ένα διπλό «θωρακισμένο μέτωπο» —τόσο προς το κέντρο όσο και προς την αριστερά του— ο κ. Μητσοτάκης γνωρίζει ότι τυχόν διεύρυνση του κόμματος προς την άκρα Δεξιά θα ακυρώσει —κατά το προηγούμενο του 1981— την όποια δυνατότητα για διεύρυνση της ΝΔ προς το μεταδικτατορικό κεντρώο χώρο. Για το λόγο αυτό ο κ. Μητσοτάκης φέρεται αποφασισμένος να χρησιμοποιήσει μόνο ορισμένους από τους «εθνικοπααραταξίτες» υποψήφιους του 1981 και να μην επιχειρήσει διεύρυνση σε στελεχιακό —τουλάχιστον— επίπεδο προς την πλευρά της άκρας Δεξιάς.

Με τις εκλογικές συμμαχίες της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ φαίνεται ότι από την 3η Ιουνίου θα υπάρξουν μέσα στο Κοινοβούλιο μεμονωμένες εκπροσωπήσεις του «κεντρώου» χώρου, αλλά είναι συγχρόνως βέβαιο —αν κρίνουμε από την εξέλιξη της περίπτωσης του κ. Γ. Μαύρου— ότι οι «κεντρώοι ηγέτες» αυτής της κατηγορίας θα έχουν ταυτόχρονα ακυρώσει και την πολιτικοκοινωνική τους αυτοτέλεια και αυτοδυναμία. Εις το εξής η ιδέα ενός σημερινού κεντρώου —σοσιαλδημοκρατικού κόμματος— θα μπορεί να προκύψει μόνο μέσα από το ΠΑΣΟΚ.

□

Δεκαπενθήμερος ΠΟΛΙΤΗΣ

τεύχος 38, 9 'Απριλίου

«Νερό στο μύλο της αντίδρασης»

•
"Αγγελου Έλεφάντη

«Στό χώρο της λεγόμενης
άριστερης διανόησης»

Βασίλη Ζουναλή, Σταύρου Λιβαδά
ΠΑΣΟΚ μαζί ή έναντίον;

•
Δαμιανού Παπαδημητρόπουλου

Κέντρα Υγείας: όλοι οι δρόμοι
όδηγούν στην Αθήνα;

Γιώργου Καρρά

Τά ΜΑΤ ως προεκλογική παροχή

•
Σπύρου Άσδραχά

Κοινοτικοί θεσμοί και πολιτισμική
παρέμβαση: ή ελληνική περίπτωση

Γιάννη Τσιώμη

Ή ελληνικότητα στην αρχιτεκτονική

«Ποιος δεν άκουσε τ' όνομά του»;

Χωρίς αμφιβολία, πρέπει να είναι όλοι ευχαριστημένοι. Ο κ. Μητσοτάκης ζητούσε εκλογές από τον κ. Παπανδρέου, ο κ. Παπανδρέου από τον κ. Σαρτζετάκη, και ο κ. Σαρτζετάκης αφού «επεφυλάχθη να απαντήσει», αναλογίστηκε τελικά την κρισιμότητα των εθνικών ζητημάτων και συμφώνησε. Στις 2 Ιουνίου λοιπόν οι εκλογές, όπου σύμφωνα με τον υπουργό Εσωτερικών Μ. Κουτσόγιωργα, «θα συγκρουθούν δύο διαφορετικοί κόσμοι». Την πόλωση δεν πρέπει να την ψάχνει κανείς σε κρυφές σκέψεις στελεχών των κομμάτων, όταν παραδίδεται σε απλά μαθήματα από υπεύθυνα στόματα. Δύο διαφορετικοί κόσμοι κατά τον κ. Κουτσόγιωργα είναι αντίπαλοι, και πιο απλά το ΠΑΣΟΚ κι η ΝΔ! Ε, τώρα αν και κάποιου άλλου ο κόσμος συμπίπτει με αυτόν του ΠΑΣΟΚ, ας ξεχάσει τις δικές του ρίζες κι ας στηρίξει το ΠΑΣΟΚ, μια και «ο εχθρός είναι η δεξιά».

Τι κάνει αυτή η δεξιά; Ο κ. Μητσοτάκης το ξεκαθάρισε στη συνέντευξη Τύπου στο Ζάππειο (3/3): «Εμείς ξέρουμε ότι πρέπει να τα καταφέρουμε μόνοι μας», εννοώντας ότι το ΠΑΣΟΚ έχει «δίπλα του» το ΚΚΕ και το ΚΚΕ εσωτ., άρα μπορεί να σχηματίσει κυβέρνηση, ακόμη και με τη βοήθεια των δύο (ή του ενός απ' τους δύο).

Δεν είναι πάντως λίγοι εκείνοι που υποστηρίζουν (κι όχι μόνον από αντιπολιτευτική διάθεση) ότι «δεν είναι τελικά τόσο φανερό η επιθυμία του Κώστα Μητσοτάκη να κυβερνήσει, αφού —και δίκαια σ' έναν βαθμό— αυτό που κυρίως τον ενδιαφέρει είναι να παραμείνει στην ηγεσία του κόμματος και μετά τις εκλογές». Και η προβληματική αυτή καταλήγει με τη διαπίστωση ότι ο εκ Κρήτης πρόεδρος της ΝΔ θα φτιάξει τη λίστα «στα μέτρα του». Τι σημαίνει αυτό; Ότι, μετά τις εκλογές και την πιθανή ήττα της ΝΔ, θα τεθεί θέμα εμπιστοσύνης για το πρόσωπο του αρχηγού —κι εκεί ο κ. Μητσοτάκης δεν θέλει

ΠΩΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΣ ΦΤΙΑΧΝΕΙ ΤΗ ΛΙΣΤΑ ΣΤΗ ΝΔ

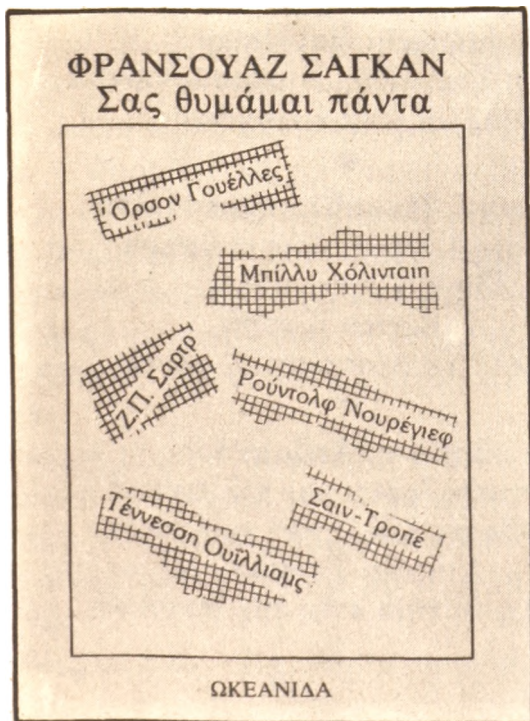
του Άκη Κοσώνα

να κινδυνεύσει από τους Ραλλικούς και Στεφανοπουλικούς που θα έχουν εκλεγεί στην Κοινοβουλευτική Ομάδα. Πώς όμως θα κατορθώσει ο εκ μεταγραφής ηγέτης της Νέας Δημοκρατίας να καταρτίσει «μόνος του τη λίστα»; Οι φιλικά προσκείμενες στη ΝΔ εφημερίδες μ' επικεφαλής την «Ακρόπολη» τον προτρέπουν για κάτι τέτοιο. Ο κ. Μητσοτάκης όμως ξέρει καλά ότι ο ίδιος είναι «περαστικός και ξένο σώμα» στα μυαλά τουλάχιστον των περισσότερων βουλευτών αλλά και στελεχών του κόμματος. Και ξέρει επίσης καλά ότι το «ξένο σώμα» είναι εκείνο που θα την πληρώσει σε περίπτωση ήττας, ξέρει ότι αυτοί που σήμερα τον προτρέπουν για «ανανέωση και δυναμισμό» αύριο θα τον θεωρήσουν υπεύθυνο για κάθε κακό.

Συμμαχίες και αναγκαστική συνύπαρξη

«Οι σχέσεις του Κ. Μητσοτάκη με τον Κωστή Στεφανόπουλο είναι άψογες» μας τόνισε δυο μέρες πριν βουλευτής, από τους πλέον κοντινούς του Πατρινού πολιτικού. «Κι αυτό γιατί» διευκρίνισε ο ίδιος, «η ευγένεια και η συνέπεια του Κωστή έχουν βρει ανταπόκριση από τον πρόεδρο του κόμματος που πρέπει να ομολογήσω ότι έχει επιδείξει πνεύμα συνεργασίας και συνέπειας». Πρέπει να θεωρούμε δεδομένη τη στροφή Μητσοτάκη προς τον σώφρονα και νουνεχή Κ. Στεφανόπουλο «που δεν χτυπάει κανένα πισώπλατα». Ο διορατικός Κρης κατάλαβε ότι το άστρο

του Αβερωφισμού σβήνει κι επειδή δεν υπάρχουν πολλά ορατά αστέρια, έστρεψε το βλέμμα του σ' εκείνο που «τόλμησε να τον αντιμετωπίσει» στις 2 Σεπτεμβρίου του '84. Είναι προτιμότερος πάντα ο ορατός αντίπαλος (ή εχθρός αν θέλετε) από τα φαντάσματα που κάποτε μπορεί ν' αποκτήσουν σάρκα και οστά. Κι ο Κ. Στεφανόπουλος «είχε πάντα σάρκα και οστά», έτσι γιατί είναι παράλογη η συνεργασία μαζί του; Στο βαθμό που οι «Αβερωφικοί» βουλευτές ψήφισαν Μητσοτάκη γνωρίζοντας κατά βάθος ότι ο Ευάγγελος Αβέρωφ για μια σειρά από λόγους «πάει σπίτι του», ο Κ. Μητσοτάκης δεν έχει τίποτα να φοβηθεί από αυτούς. Με ποιον άλλον μπορούν να συμμαχήσουν εσωκομματικά οι εκπρόσωποι του Αβερωφισμού προκειμένου ν' ασκήσουν πιέσεις στο σημερινό αρχηγό, αφού όλοι τους ήσαν ήδη αποκομμένοι από τα «καραμανλικά κέντρα λήψης αποφάσεων»; Έτσι, δεσμευόμενοι απέναντι στον Κρητικό πολιτικό, εξαρτούσαν απευθείας τις τύχες τους από αυτόν και τους εσωκομματικούς του ελιγμούς. Αλήθεια, αν ο κ. Μητσοτάκης αποφασίσει να τους αφήσει όλους αυτούς έξω από τη λίστα, ποιος θα δώσει αγώνα «για τη δικαίωσή τους»; Ο ίδιος ο κ. Αβέρωφ είναι παροπλισμένος, οι σχέσεις του με τ' άλλα ηγετικά στελέχη είναι από τυπικές έως κακές και τα ερείσματά του στην Κοινοβουλευτική Ομάδα σχεδόν ανύπαρκτα. Με το δεδομένο αυτό, ο Κ. Μητσοτάκης έχει τη «διακριτική ευχέρεια» να συμμαχήσει με τον Κ. Στεφανόπουλο στην κατάρτιση της λίστας, να συνεργαστεί «στο μέτρο του δυνατού» με τον Γεώργιο Ράλλη και ταυτόχρονα «να κρατά ενήμερο» τον ιδρυτή του κόμματος και πρώην Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κων. Καραμανλή, για τις κινήσεις και τις επιλογές του. Λεπτή εξακολουθεί να παραμένει η σχέση του αρχηγού της ΝΔ με τον Γιάννη Μπούτο. Για τη

Ο θρύλος της Σαγκάν έχει αρχίσει εδώ και περισσότερο από τριάντα χρόνια: το σκάνδαλο του Καλημέρα θλίψη, οι λευκές νύχτες του Σαιν-Τροπέ ή του Σαιν-Ζερμαίν-ντε-Πρε, η τρέλα για την ταχύτητα, τα ξενύχτια στα καζίνα...οι φίλοι.

Για πρώτη φορά η Φρανσουάζ Σαγκάν μιλάει για τον εαυτό της και για τους ανθρώπους που γνώρισε και την άγγιξαν με το ταλέντο, τη γενναιοδωρία και το τραγικό τους στοιχείο: Η Μπίλλυ Χόλινταιν, ο Όρσον Γουέλλες, ο Ζαν-Πωλ Σαρτρ, η Κάρσον Μακκάλερς, η Μαρί Μπελ, ο Ρούντολφ Νουρέγιεφ, ο Τέννεσση Ουίλλιαμς...

Με το Σας θυμάμαι πάντα. Η Φρανσουάζ Σαγκάν μας θυμίζει ό,τι καλύτερο γνώρισε....

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΩΚΕΑΝΙΔΑ

Χαρ. Τρικούπη 49, Αθήνα 106 81 Τηλ.36.27.341.

σχέση αυτή και την πορεία της εκφράζονται πολλές εκτιμήσεις, όπως αυτή της «Ελευθεροτυπίας» (22/4):

«Αποκλεισμένος, τέλος, ο κ. Ι. Μπούτος από το «επιτελείο» του Κ. Μητσοτάκη όχι μόνο δεν θα έχει γνώμη για τη λίστα, αλλά δέχεται και τις πιέσεις του αρχηγού της ΝΔ να παραιτηθεί, υπέρ του κ. Σαριδάκη, από τη θέση του στην Ευρωβουλή, αν θέλει να είναι υποψήφιος στη Μακεδονία». Πιστεύεται πάντως ότι θα βρεθεί μια φόρμουλα ικανοποιητική τόσο για το ηγετικό ανανεωτικό στέλεχος της ΝΔ όσο και για τον αρχηγό του κόμματος.

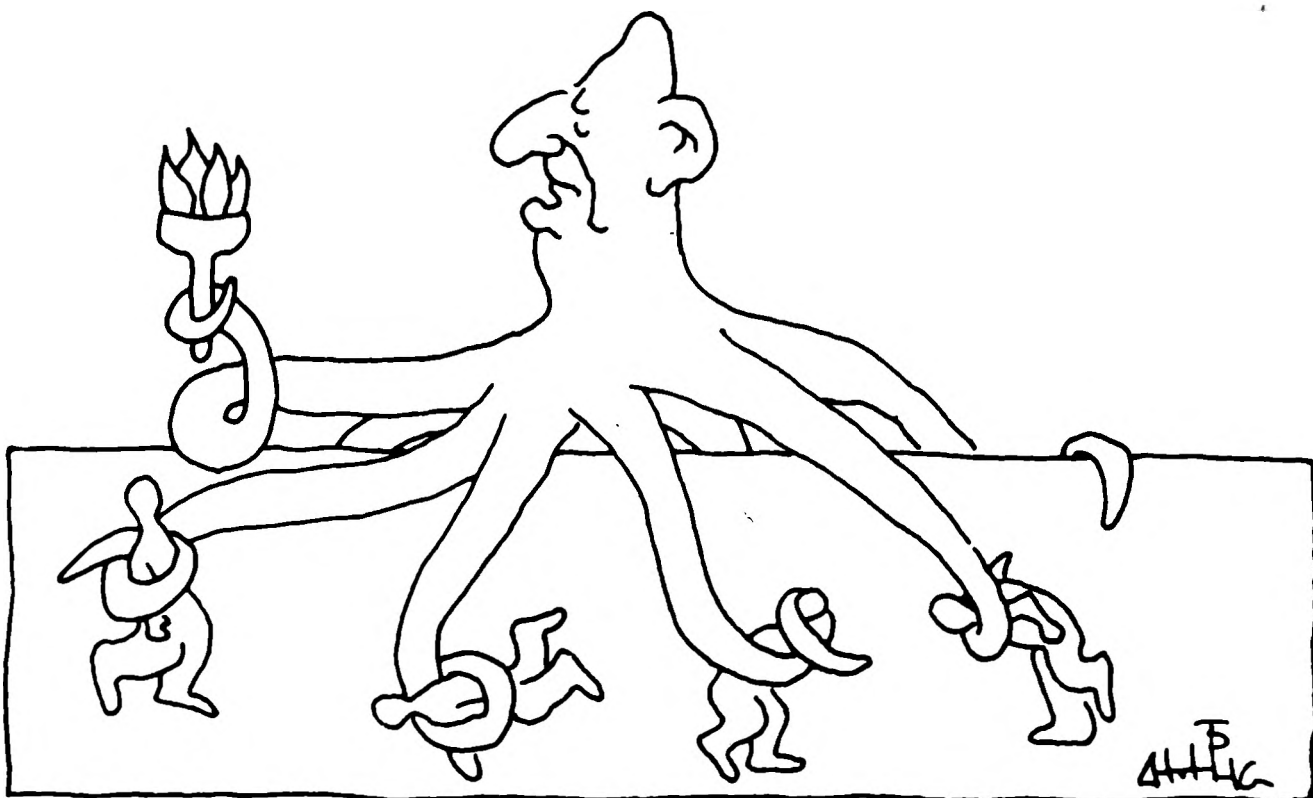
Σε ποιους νομούς ποιοι

«Όλοι σε θέση μάχης παντού, σ' όλη την Ελλάδα κι όχι ο καθένας στην περιφέρειά του» —αυτή είναι η απόφαση από και για τα ηγετικά στελέχη της ΝΔ. Αν και τίποτα δεν μας βεβαιώνει ότι θα τηρηθούν τα αρχικά σχέδια, είμαστε υποχρεωμένοι να καταγράψουμε τους νομούς στους οποίους θα τεθούν επικεφαλής «τα ικανότερα και πιο γνωστά στελέχη του κόμματος». Έτσι οι τελευταίες πληροφορίες έφεραν τον Γεώργιο Ράλλη να ηγείται του συνδυασμού στην Κέρκυρα, τον Ευάγγε-

Η γνωστοποίηση της ημερομηνίας των εκλογών έδωσε την εκκίνηση της κούρσας των προγνωστικών. Κι είναι χαρακτηριστικό ότι ονόματα που θα είναι ή δεν θα είναι στη λίστα των εκλογών της 2ης Ιουνίου έδωσαν πρώτες οι εφημερίδες που πρόσκεινται στη ΝΔ. Από επαγγελματικό στέλεχος και γνωστό τεχνοκράτη της Νέας Δημοκρατίας μας δηλώθηκε ότι το δημοσίευμα τουλάχιστον της «Βραδυνής» (Κυριακή 21/4) ήρθε «από ψηλά και πάντως όχι από τον κ. Αβέρωφ».

Το «Αντί» αναφερόμενο σε ονόματα που δεν θα είναι στη λίστα για διάφορους λόγους (με όση σιγουριά επιτρέπουν οι μέρες μας) στέκεται στους παρακάτω βουλευτές: Αλαμανή, Δαβάκη, Κλείτο, Ερμείδη, Κοκκέβη, Βογιατζή, Σταμάτη, Νιάνια, Λαυρεντίδη, Βαλταδώρο, Κλη, Μπάλκο, Μπόκοβό, Ταλιαδούρο.

Συγκλίνουσες πληροφορίες φέρνουν εκτός λίστας (χωρίς ακόμη να έχει επιβεβαιωθεί τίποτα) τους κ.: Μανίκα, Χατζηδημητρίου, Θεοχαρίδη, Μπουγά, Λάσκαρη, Κρίκο. Έγκυροι άλλωστε κύκλοι της ΝΔ ανέφεραν ότι μάχη δίνει για τη διάσωση του κ. Μούτσιου ο κ. Στεφανόπουλος, ενώ ο ίδιος ο κ. Μητσοτάκης προσπαθεί να διατηρήσει τους κ. Σεργάκη και Εμμ. Κεφαλογιάννη. Πρέπει, επίσης, ν' αναφερθεί ότι έχει ήδη αποκλειστεί περίπτωση επανεμφάνισης του πρώην βουλευτή του Υπόλοιπου Αττικής Λάζαρου Μιχαήλ.

λο Αβέρωφ στα Γιάννενα (ύστερα από δική του επιθυμία), τον Αχιλλέα Καραμανλή στις Σέρρες, τον Σωτήρη Κούβελα στην Α' ή Β' περιφέρεια Θεσσαλονίκης και τον Γιάννη Μπούτο σ' εκείνη την περιφέρεια της συμπρωτεύουσας που δεν θα ηγείται ο Σ. Κούβελας. Ενώ στον Έβρο επικεφαλής θα είναι ο Τάκης Χατζηνικολάου. Για τον Κ. Στεφανόπουλο «είναι κλεισμένη η Αχαΐα» όπως τονίστηκε χαρακτηριστικά, ενώ πηγές προσκείμενες στον πρόεδρο της ΝΔ αμφέβαλαν για το αν θα μπει τελικά στη λίστα ο Γ. Παλαιοκρασσάς. Σίγουρη πρέπει να είναι η τοποθέτηση του Βασίλη Παπαγεωργόπουλου στη β' θέση της λίστας στη συμπρωτεύουσα, μετά τον κ. Κούβελα, ενώ στη Θεσσαλονίκη επίσης θα είναι υποψήφιος σε εκλέξιμη θέση ο κ. Γ. Ματθαίουδάκης, πρώην Γενικός Διευθυντής της ΝΔ. Σαν σίγουρη φέρεται η «σε καλή θέση» συμμετοχή του Στέφανου Μάνου στην Α' Αθηνών και η τοποθέτηση του Χρήστου Κάκαρη στην τρίτη θέση του Υπόλοιπου Αττικής.

Σημειώνουμε ότι εξετάζεται το ενδεχόμενο τοποθέτησης του Κώστα Σαψάλη (Α' Αθηνών μέχρι τώρα) στην Ευρυτανία, προκειμένου ν' αντιμετωπίσει στη μονοεδρική περιφέρεια τον επιτυχημένο βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Κώστα Τσιγαρίδα. Η ΟΝΝΕΔ δίνει δική της μάχη «για δικαίωση». Με συχνές παρουσιάσεις της Εκτελεστικής της Επιτροπής στον καθημερινό Τύπο, επιδιώκει την τοποθέτηση των περισσότερων (αν όχι όλων) μελών της σε εκλόγιμες θέσεις. Όσον αφορά το παλιό ηγετικό δίδυμο Μιχαλολιάκου - Μανωλάκου, δεν φαίνεται να συμβαδίζει πάντα. Παρά τις πιέσεις που ασκεί ο κ. Αβέρωφ, ο Κ. Μητσοτάκης δεν είναι πρόθυμος «να κάνει βουλευτή, το Μιχαλολιάκο», ενώ δεν μοιάζει να έχει μεγάλες αντιρρήσεις για την τοποθέτηση του Μάνου Μανωλάκου σε εκλόγιμη θέση συνδυασμού κάποιου νομού (πιθανά στη Λακωνία).

Αυτό που μένει να δούμε στις λιγότερες από 40 μέρες που απομένουν για τις εκλογές, είναι αν και σε ποιο βαθμό θα διατη-

ρηθεί το εσωκομματικό μορατόριουμ στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Αν δηλαδή και σε ποιο βαθμό θα κατορθώσει ο κ. Μητσοτάκης να αμβλύνει τις αντιθέσεις και να εξασφαλίσει —με οποιοδήποτε κόστος— τη συνεργασία των άλλων ηγετικών στελεχών του κόμματος. Κι ας μην ξεχνάμε, ότι πάνω από λίστες, από πρόσκαιρες και ευκαιριακές συμμαχίες, πάνω από ανακλητούς και υπό αίρεση ηγέτες, υπάρχει ένα άγρυπνο μάτι που παρακολουθεί τα πάντα. «Κι όταν εκείνος κρίνει...».

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ
Για την κριτική
της πολιτικής οικονομίας

Γ. Μηλιός, Μ. Σπαθής: Η πολιτική εξουσία μετά την απομάκρυνση του Καραμανλή.

Η. Ιωακείμογλου: Από την απόλυτη στη σχετική υπεραξία.

Κ. Busch: Προστατευτικές τάσεις στο διεθνές εμπόριο και συνδικάτα

Τ. Κυπριανίδης: Προστατευτισμός ή ελεύθερες ανταλλαγές;

Ν. Κομνηνός: Κρίση και χωρική αναδιάρθρωση.

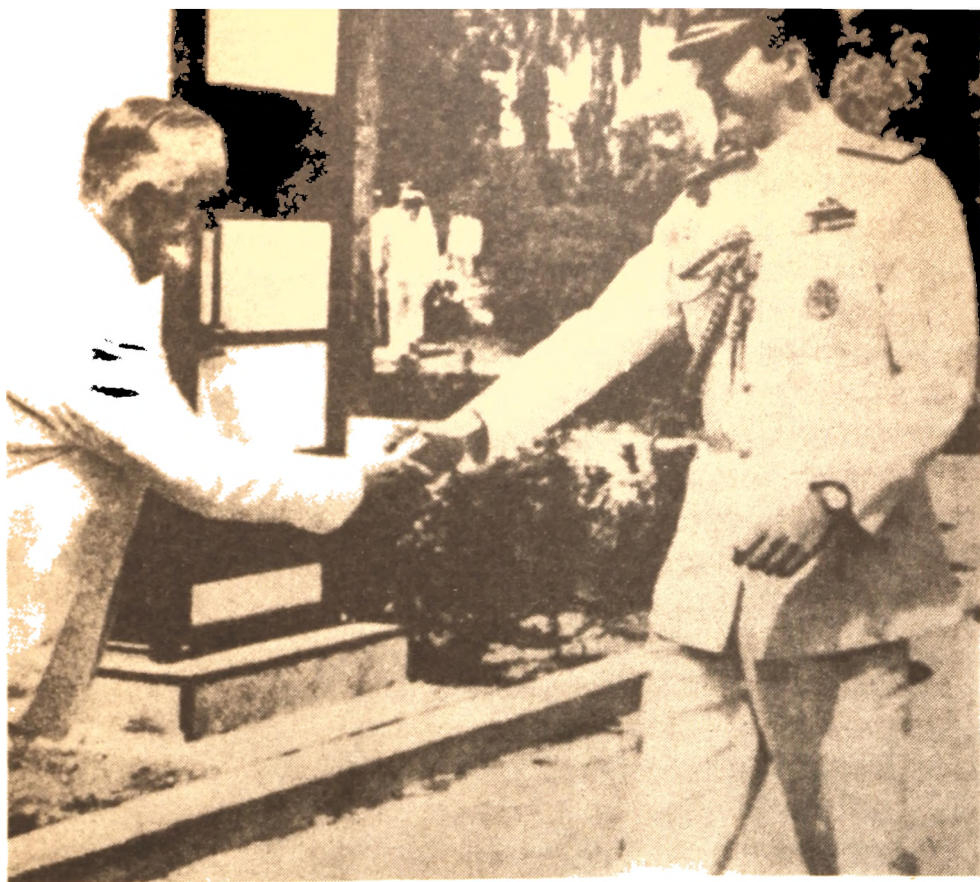
Μ. Στογιαννίδου: Καπιταλιστική πόλη και αναπαραγωγή της εργασιακής δύναμης.

Γ. Σταμάτης: Για την απομυθοποίηση του Sraffa.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1985

Κυκλοφορεί τώρα και σε 80 επαρχιακές πόλεις

11

Το επίγραμμα του Διονυσίου Σολωμού:
*«Δυστυχισμένε μου λαέ, καλέ κι ηγαπημένε
 πάντοτ' ευκολοπίστευτε και πάντα προδομένε»,*

δεν ταιριάζει μόνο στους Επτανήσιους των αρχών του 19ου αιώνα, που για κείνους γράφτηκε. Ταιριάζει σε όλους μας, σ' ολόκληρο τον ελληνικό λαό, τόσες και τόσες φορές, στη νεώτερη ιστορία μας, προδομένου. Όχι, βέβαια, χωρίς να φταίμε και οι ίδιοι. Αν τους έρχεται βολικό να μας προδίνουν, άλλοτε οι ηγέτες μας, άλλοτε κείνοι που νομίσσαμε συμμάχους, το δικό μας φταιξιμο βρίσκεται στο ότι είμαστε ευκολοπίστευτοι. Με πολλούς τρόπους, αλλά και γιατί ξεχνάμε εύκολα. Έτσι, δίνουμε την ευκαιρία σε κείνους που κάποτε μας ξεπούλησαν, σε κείνους που μας εξαπάτησαν, σε κείνους που μας παραδώσαν στους δημίους, να βαφτίζονται, στην κολυμβήθρα του Σιλωάμ του χρόνου, να εμφανίζονται μετά μερικά χρόνια, ξανά φρέσκοι και ωραίοι, να διεκδικούν πάλι την εμπιστοσύνη μας, έτσι μοι πάντα να μας ξαναπουλήσουν, σε πρώτη ευκαιρία.

Τελευταία περίπτωση τακτικής αυτού του είδους αποτελεί η αξίωση του κ. Μητσοτάκη για δημόσιο διάλογο με τον πρωθυπουργό κ. Ανδρέα Παπανδρέου πάνω στα γεγονότα της αποστασίας του 1965. Θέλει ο κ. Μητσοτάκης να μας πείσει τώρα, μετά είκοσιν έτη, ότι εκείνο που διέπραξαν στις 15 Ιουλίου 1965 με πρωτεργάτη τον ίδιο, μια σειρά από στελέχη και βουλευτές της Ενώσεως Κέντρου δεν ήταν προδοσία. Ότι ήταν, απλούστατα μια ευπρεπέστατη έκφραση άλλης, από του Γεωργίου Παπανδρέου, πολιτικής επιλογής για τις σχέσεις της κυβέρνησης με το στρατό και το θρόνο. Ότι η πολιτική του κ. Μητσοτάκη θα ήταν πιο ωφέλιμη για τον τόπο από τη γραμμή που χάραξε ο Γ. Παπανδρέου. Και ότι, τελικά, ο ίδιος ο Γ. Παπανδρέου, με την μεταϊουλιανή του στάση (με την αποδοχή της υπηρεσιακής Παρασκευόπουλου για τις εκλογές του 1967, που δεν έγιναν ποτέ γιατί τις έκανε ο Παπαδόπουλος με τα τανκς) δικαίωσε τις εισηγήσεις που ισχυρίζεται τώρα ότι του είχε κάνει τον Ιούλιο του 1965 ο κ. Μητσοτάκης.

Ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου, πολύ σωστά, έχει αντιπαρέλθει την πρόταση του κ. Μητσοτάκη με την περιφρόνηση που της αξίζει. Δε θα του κάνει τη χάρη να τον νομιμοποιήσει, στα θέματα εκείνα, ισότιμο συνομιλητή. Η κοινή γνώμη, όμως, που επίσης υφίσταται την πρόκληση του σημερινού αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας, πρέπει, μέσα από τα όργανά της, να μην τον αφήσει αναπάντητο. Να του δείξει ότι μπορούν, καμιά φορά, και οι Έλληνες να θυμούνται.

Πριν από το 1961

Η ιστορία μας πρέπει να ξεκινήσει από κάπως μακριά. Πρέπει να ξαναφέρουμε στο νου μας το καθεστώς που επικρατού-

του Γιώργου Κατηφόρη

σε στην Ελλάδα μετά τη λήξη, το 1949, του εμφυλίου πολέμου. Το καθεστώς εκείνο, χωρίς να είναι ανοιχτή φασιστική δικτατορία της Δεξιάς, είχε πολλά από τα χαρακτηριστικά φασιστικού, αστυνομικού κράτους. Δυναμικά στηριζόταν σε ένα είδος εσωτερικής κατοχής που τη διατηρούσε σε πρώτη κλίμακα η αστυνομία, με την εφεδρεία, την υποστήριξη, και την καθοδήγηση της ηγεσίας των Ενόπλων Δυνάμεων, των νικητών στον εμφύλιο πόλεμο. Στον πολιτικό τομέα το κράτος λειτουργούσε δυαδικά. Ο βασιλιάς με τους συμβούλους του κρατούσαν τον έλεγχο πάνω στις Ένοπλες Δυνάμεις, η κυβέρνηση που έβγαινε από τις εκλογές είχε έργο της τη διοίκηση της χώρας. Ιδεολογικά το μόνο περιεχόμενο του καθεστώτος, ήταν ένας παρανοϊκός, έξαλλος αντικομμουνισμός που χρησιμοποιούσε για τελετουργικά σφάγια τις χιλιάδες, μέσα σε απάνθρωπες συνθήκες φυλακισμένους πολιτικούς κρατούμενους, τις εκατοντάδες δίχως δίκη εξόριστους πολίτες καθώς και κείνους που δολοφονούσε μέσα στους δρόμους ατιμώρητα η αστυνομία για να σπέρνει τον τρόμο στην ψυχή του λαού. Αξίζει να μην τους ξεχνάμε: το Νικολάου, το Γεροντή, το Βελδεμίρη, τον Κερπινιώτη, το Γρηγόρη Λαμπράκη και αργότερα κάπως το Σωτήρη Πέτρουλα.

Από το εξωτερικό, έλεγχο πάνω στις Ένοπλες Δυνάμεις ασκούσαν και μυστικά, αλλά και φανερά, διαμέσου του ΝΑΤΟ, οι Αμερικάνοι, που συνεργάζονταν στο θέμα αυτό και στην όλη αντικομμουνιστική εκστρατεία, με τα ανάκτορα. Ουσιαστικά, το σύστημα που λειτουργούσε τα χρόνια εκείνα είχε νεοαποικιακό χαρακτήρα. Η καταναγκαστική ένταξη στο ΝΑΤΟ μαζί με το δυαδισμό της πολιτικής εξουσίας (ανάκτορα - κυβέρνηση) έδινε στην επικυρίαρχη ξένη δύναμη τη δυνατότητα να ελέγχει την άμυνα και την εξωτερική πολιτική. Στην κυβέρνηση των ιθαγενών αναλογούσε η φορολογία και τα Δημόσια Έργα. Δεν είναι τυχαίο ότι ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ο πρωθυπουργός της Δεξιάς που, περισσότερο από οποιονδήποτε Έλληνα πολιτικό εξέφραζε, τα χρόνια εκείνα, το πνεύμα της υποταγής στο ΝΑΤΟ, άρχισε την πολιτική του άνοδο ακριβώς από το υπουργείο Δημοσίων Έργων.

Στο καθεστώς αυτό ο λαός αντιδρούσε χρησιμοποιώντας τα δημοκρατικά περιθώρια που το ίδιο, για λόγους και διεθνώς και εσωτερικούς είχε επιτρέψει. Το κυριότερο μέσο για τέτοια αντίδραση ήταν οι εκλογές. Πολύ απέχοντας από το να διεξάγονται σε συνθήκες πραγματικά ελεύθερες, με απαγορευμένη τη συμμετοχή του ΚΚΕ, με συστηματικές πιέσεις και διώξεις για τους οπαδούς της Αριστεράς πρόσφεραν πάντως, οι εκλογές εκείνες ένα, ατελή έστω, τρόπο για να εκφράζεται το λαϊκό αίσθημα. Στις εκλογές του 1958 η αποδοκιμασία της Δεξιάς, η προτίμηση του λαού για αριστερές λύσεις, εκδηλώθηκε με το

25% των ψήφων που πήρε η ΕΔΑ —ποσοστό που έφερε το κόμμα των ηττημένων στον εμφύλιο πόλεμο στη θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Το εκλογικό πραξικόπημα του 1961

Για να εκτιμήσει κανείς τι είδους ράπισμα ήταν αυτό που έδωσαν τότε οι εκλογείς στο αντικομμουνιστικό κράτος, αξίζει να σημειώσει ότι το 1958 ποσοστό 25% δεν είχε πετύχει ακόμη κανένα κομμουνιστικό κόμμα στην Ευρώπη, ούτε καν το ιταλικό.

Η ηγεσία του καθεστώτος αντέδρασε βίαια στην πρόκληση. Τα αστυνομικά μέτρα, η τρομοκρατία, οι εκτοπίσεις, οι ξυλοδαρμοί στα τμήματα, οι επιθέσεις τραμπούκων στα γραφεία της ΕΔΑ γνώρισαν πρωτοφανή έξαρση. Ο βασιλιάς Παύλος πήρε ο ίδιος στα χέρια του το ανώτατο πρόσταγμα της ιδεολογικοτρομοκρατικής αντεπίθεσης, δίνοντας ιδιαίτερο βάρος στον πολιτικό ρόλο των Ενόπλων Δυνάμεων. Με εμπρηστικά διαγγέλματα, με ομιλίες στους αξιωματικούς, έκανε ότι μπορούσε για να φανατίσει, να ενεργοποιήσει εναντίον της τότε Αριστεράς την, πρόθυμη άλλωστε για τέτοια αποστολή, στελέχωση του Στρατού. Σε όλα αυτά ο βασιλιάς είχε, βέβαια, την ενεργητική συμπαράσταση του πρωθυπουργού, του κ. Καραμανλή.

Η Δεξιά δεν αρκέστηκε στην τρομοκρατική εκστρατεία. Όταν, το 1961, προκηρύχθηκαν ξανά εκλογές, τη διεξαγωγή τους την αναλάβαν ουσιαστικά τα ανάκτορα, διαμέσου του ανακτορικού στρατηγού Δόβα, που ο βασιλιάς διόρισε υπηρεσιακό πρωθυπουργό. Με την κάλυψη της υπηρεσιακής Δόβα, ο στρατός άμεσα πια και απροσχημάτιστα, μαζί με την αστυνομία στις πόλεις και τα Τάγματα Εθνικής Αμύνης (ΤΕΑ) στην ύπαιθρο πραγματοποίησε μεγάλης ολκής επέμβαση στην προεκλογική διαδικασία. Η επέμβαση, που ισοδυναμούσε με εκλογικό πραξικόπημα, κατέβασε το ποσοστό της ΕΔΑ από 25% σε 14,6%, ανέβασε αντίστοιχα το ποσοστό της ΕΡΕ του κ. Καραμανλή από περίπου 40% σε 50,8% και κατήλωσε την Ένωση Κέντρου (Γ. Παπανδρέου, Σ. Βενιζέλος) σε 33,7%.

Τα Ιουλιανά του 1965

Το εκλογικό πραξικόπημα του 1961 ήταν η πρώτη, μετά τον εμφύλιο πόλεμο, μεγάλης κλίμακας απόπειρα να χρησιμοποιηθεί ο στρατός, όχι πια από τη θέση της εφεδρείας, αλλά άμεσα, για να επιβληθούν δεξιές πολιτικές λύσεις. Από την άποψη αυτή, το 1961 μπορεί να χαρακτηριστεί πρόδρομος της δικτατορίας του 1967. Φυσικά, προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις. Η θεαματικότερη ήταν η ανταρσία της Ένωσης Κέντρου, που την εξέφρασε ο Γεώργιος Παπανδρέου, απέναντι στην ηγεμονία των ανακτόρων. Παραβιάζοντας για πρώτη φορά τον άγραφο κώδικα των αστών πολιτικών να καλύπτουν, με συνωμοσία σιωπής και σιωπηρή συναίνεση, τη βία εναντίον της Αριστεράς, ο Γεώργιος Παπανδρέου άρχισε να καταγγέλει όχι μόνο το εκλογικό όργιο του 1961 αλλά ολόκληρο το μηχανισμό του αντικομμουνιστικού κράτους που δημιούργησε το εκλογικό πραξικόπημα. Διαπιστώνοντας την ειλικρίνεια του Γ. Παπανδρέου, η Αριστερά στρατεύθηκε στην εκστρατεία, που ο αρχηγός της Ένωσης Κέντρου ονόμασε «Ανένδοτο Αγώνα», και ανέβασε τη μαχητικότητα των σχετικών κινητοποιήσεων σε επίπεδα τελείως άγνωστα για τον κεντρικό χώρο. Ο ανένδοτος προκάλεσε σχετική σύγχυση στο στρατόπεδο της Δεξιάς. Τα ανάκτορα άρχισαν να δείχνουν τάσεις απαλλαγής τους από τον κ. Καραμανλή, κατάλληλο να παίξει το ρόλο αποδιοπομπαίου τράγου και για τις δικές τους ευθύνες. Η διάσταση κορυφώθηκε μετά τη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη το Μάη

του 1963 και τις αποκαλύψεις για την ενοχή της αστυνομίας από τον τότε ανακριτή και σημερινό Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Χρήστο Σαρτζετάκη. Σε λιγότερο από ένα μήνα μετά την ημέρα της δολοφονίας ο βασιλιάς Παύλος, όχι βέβαια γιατί τον είχε τόσο πολύ στενοχωρήσει ο φόνος ενός αριστερού βουλευτή αλλά για να προφυλάξει το βασιλικό θεσμό, εξανάγκασε τον κ. Καραμανλή σε παραίτηση. Το φαινομενικό θέμα της διαφωνίας τους ήταν κάποιο βασιλικό ταξίδι στο Λονδίνο. Ο σκληρός, υποτίθεται, και δυναμικός αρχηγός της Δεξιάς, μολονότι διατηρούσε τον έλεγχο της πλειοψηφίας στη Βουλή, δέχθηκε πειθήνια την απόλυσή του από τον βασιλιά και έφυγε για το Παρίσι, όμοιος μαθητής που ο δάσκαλος τον έστειλε να σταθεί όρθιος στη γωνία.

Η απόλυση και η αναχώρηση του κ. Καραμανλή οδήγησε σε δύο αλληλοδιαδόχες εκλογικές αναμετρήσεις που καταλήξαν το 1964 να φέρουν στην κυβέρνηση την Ένωση Κέντρου με το πρωτοφανές ποσοστό του 53% των ψήφων. Αλλά τα ανάκτορα δε διδάχτηκαν τίποτα από την ιστορία. Στην πολύ φυσική, ιδιαίτερα μετά το ρόλο του στρατού στις εκλογές του 1961, απαίτηση του Γ. Παπανδρέου να βάλει κάτω από κάποιον πολιτικό έλεγχο τις Ένοπλες Δυνάμεις, ο υιός βασιλιάς Κωνσταντίνος αντέδρασε με μεσαιωνικό πρωτογονισμό. Αξίωσε, ουσιαστικά, να έχει ο ίδιος αποφασιστικό λόγο για τους αξιωματικούς που θα τοποθετούνταν στην ανώτατη ηγεσία. Και για να κατοχυρώσει απόλυτα τον έλεγχό του αρνήθηκε να επιτρέψει στο Γεώργιο Παπανδρέου να αντικαταστήσει τον υπουργό Εθνικής Αμύνης, τον Πέτρο Γαρουφαλιά, που ο Κωνσταντίνος θεωρούσε άνθρωπό του. Όσο για τον ίδιο τον υπουργό, σε εντολή του Γεωργίου Παπανδρέου να πάει σε άλλο υπουργείο, αυτός απάντησε ότι διαταγές έπαιρνε από το βασιλιά και όχι από τον πρωθυπουργό. Η παρέμβαση του Κωνσταντίνου είχε καταλύσει κάθε έννοια κοινοβουλευτισμού και λαϊκής κυριαρχίας.

Ο Γεώργιος Παπανδρέου δεν ανέχθηκε να τον μετατρέψει ο θρόνος σε βασιλικό φερέφωνο. Προτίμησε να υποβάλει την παραίτησή του —όχι, όμως, να αποσυρθεί δίχως μάχη, όπως είχε κάνει το 1963 ο κ. Καραμανλής. Με την παραίτησή του αποσκοπούσε να φέρει το βασιλιά σε συνταγματικό αδιέξοδο για να τον αναγκάσει να συνθηκολογήσει. Διαθέτοντας απόλυτη πλειοψηφία στη Βουλή μπορούσε να υπολογίζει ότι μόνον αυτός ήταν σε θέση να σχηματίσει κυβέρνηση. Ο βασιλιάς, ή θα υποχρεωνόταν να του αναθέσει πάλι την εντολή και να δεχθεί τους όρους του, ή να προκηρύξει νέες εκλογές, με κίνδυνο να τις δει να μετατρέπονται ουσιαστικά σε δημοψήφισμα καταδίκης της μοναρχίας. Στο σημείο αυτό εμφανίζεται το στέλεχος, τότε, της Ενώσεως Κέντρου, ο κ. Κωνσταντίνος Μητσotάκης.

Ο κ. Μητσοτάκης και η αποστασία

Προϋπόθεση απαραίτητη για την επιτυχία της τακτικής του Γεωργίου Παπανδρέου ήταν να παραμείνουν συσπειρωμένοι γύρω του οι βουλευτές της Ενώσεως Κέντρου. Για να το εξασφαλίσει αυτό, ο Παπανδρέου συνεκάλεσε στις 13 Ιουλίου 1965, δύο μέρες πριν από την τελική του αναμέτρηση με τον Κωνσταντίνο, την κοινοβουλευτική ομάδα της Ενώσεως Κέντρου. Της ζήτησε τη διαγραφή από το κόμμα του βασιλικού τοποτηρητή υπουργού Εθνικής Αμύνης, Πέτρου Γαρουφαλιά, που εξακολουθούσε να αρνείται να παραδώσει το υπουργείο του. Στην ομιλία του στην κοινοβουλευτική ομάδα, ο Γ. Παπανδρέου κατέληξε με τα εξής:

«Θέλω από αυτή τη σύνοδο να βγει ένα μήνυμα, το μήνυμα ότι εκείνοι που πιστεύουν στη διάσπαση της Ενώσεως Κέντρου είναι μωροί. Θέλω να ξέρουν όλοι ότι δεν υπάρχουν προδότες στις τάξεις της Ενώσεως Κέντρου».

Η κοινοβουλευτική ομάδα ομόφωνα και με χειροκροτήματα δέχθηκε την εισήγηση του Γεωργίου Παπανδρέου. Ο κ. Μητσοτάκης, βουλευτής της Ενώσεως Κέντρου, δεν διεχώρησε τη θέση του. Άρα δεσμεύθηκε ηθικά και πολιτικά να υποστηρίξει τον κ. Παπανδρέου στη σύγκρουσή του με τα ανάκτορα. Ανέλαβε την υποχρέωση να αποδείξει ότι «δεν υπάρχουν προδότες στην Ένωση Κέντρου». Και όπως είναι γνωστό υπήρξε από τους πρωτεργάτες της προδοσίας, της αποστασίας που εκδηλώθηκε με πραξικοπηματική ταχύτητα στις 15 Ιουλίου και οδήγησε με πολλά βάσανα σε εξαγορές βουλευτών και πλήθος άλλες αθλιότητες στο να σχηματισθεί τελικά μια κάποια βασιλική κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον πολιτικά ασημαντό Στεφανόπουλο.

Ο κ. Μητσοτάκης, για να δικαιολογήσει τώρα την αναμφισβήτητη, τότε, προδοσία του, ισχυρίζεται ότι είχε εκδηλώσει

στο Γεώργιο Παπανδρέου την αντίθεσή του με την τακτική της παραίτησης. Το τι έλεγε —αν το έλεγε, και δεν αποτελεί επινόηση του εκ των υστέρων— στα παρασκήνια, δεν ενδιαφέρει την κοινή γνώμη που τον είδε να δεσμεύεται, δημόσια, και αυτός από την ομόφωνη απόφαση της κοινοβουλευτικής ομάδας της Ενώσεως Κέντρου στις 13 Ιουλίου 1965. Η πανηγυρική εκείνη απόφαση αποτελεί το πανηγυρικό πρωτόκολλο της προδοσίας του. Ισχυρίζεται επίσης ότι, ο Γεώργιος Παπανδρέου τελικά προσχώρησε έμπρακτα στη γραμμή Μητσοτάκη, (το συμβιβασμό με το θρόνο) γιατί ενώ δεν δεχόταν στην κυβέρνησή του το βασιλικό τοποτηρητή Γαρουφαλιά, δέχθηκε αργότερα να κάνει τις εκλογές (εκείνες που δεν έγιναν γιατί μεσολάβησε η 21η Απριλίου) ένας άλλος βασιλικός τοποτηρητής, ο υπηρεσιακός πρωθυπουργός Παρασκευόπουλος. Ο κ. Μητσοτάκης παριστάνει ότι αγνοεί τη διαφορά στην τακτική θέση του Γ. Παπανδρέου πριν και μετά την αποστασία. Πριν από τις 15 Ιουλίου 1965 ο Γ. Παπανδρέου κρατούσε αδιάλλακτη στάση, γιατί βασιζόταν στο αρραγές μέτωπο των βουλευτών του Κέντρου. Το μέτωπο εκείνο το διέσπασε, μαζί με τους άλλους «μεγάλους» της αποστασίας, ο κ. Μητσοτάκης. Αποτελεί έσχατο θράσος από μέρους του να φορτώνει τη δική του ενδοτικότητα στο Γεώργιο Παπανδρέου, όταν ο ίδιος έκανε κάθετη για να αφαιρέσει από τον αρχηγό της Ενώσεως Κέντρου τα διαπραγματευτικά, απέναντι στο βασιλιά, όπλα.

Ο κ. Μητσοτάκης και η «Νέα Δημοκρατία»

Ο κ. Μητσοτάκης ζητάει σήμερα να δικαιωθεί γιατί το 1965 συμβούλευσε, όπως ισχυρίζεται, το Γεώργιο Παπανδρέου, να αποδεχθεί το Γαρουφαλιά. Να γίνει, δηλαδή, πειθήνιο όργανο του θρόνου, να δεχθεί να διαιωνίζεται η πολιτική αυτονομία των Ενόπλων Δυνάμεων, να προδώσει την εντολή του 53% του ελληνικού λαού. Και όταν ο Γεώργιος Παπανδρέου αρνήθηκε, παρ' όλες τις πιέσεις, να προδώσει, ο κ. Μητσοτάκης αποφάσισε να διαπράξει την προδοσία ο ίδιος. Να προδώσει και τον αρχηγό του, και την Ένωση Κέντρου και τους ψηφοφόρους που για άλλα τον είχαν εκλέξει.

Τέτοιος άνθρωπος δε θα έπρεπε πια, μετά το 1965, να έχει οποιαδήποτε θέση στην πολιτική ζωή. Όχι μόνον για κείνα που προηγήθηκαν, αλλά, πολύ περισσότερο, για όσα ακολούθησαν. Με το να υπονομεύσει το Γεώργιο Παπανδρέου, με το να καταρρακώσει το κύρος της Βουλής το 1965, ο κ. Μητσοτάκης άνοιξε, στη λειτουργία των θεσμών, το χάσμα που έκανε πολιτικά εύκολη την επιλογή της απριλιανής δικτατορίας. Η αποστασία είναι που άνοιξε, το δρόμο στον Παπαδόπουλο. Καμιά αμνηστία, καμιά συγγνώμη δεν επιτρεπόταν για τον άνθρωπο που, με τη στάση του, παρέδωσε τον ελληνικό λαό στους δημίους.

Και όμως! Ο κ. Μητσοτάκης εμφανίζεται σήμερα αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας. Αύριο θα ζητήσει την ψήφο του λαού για να γίνει πρωθυπουργός. Τον βοήθησαν να αποκατασταθεί και να φθάσει ως εδώ άνθρωποι που νιώθουν ψυχική συγγένεια μαζί του. Η πλειοψηφία της κοινοβουλευτικής ομάδας της Νέας Δημοκρατίας θεώρησε ότι το 1965 ο κ. Μητσοτάκης θυσίασε την πολιτική του υπόσταση μέσα στο Κέντρο για να υπηρετήσει τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα και τους θεσμούς της Δεξιάς. Τώρα τον ανταμοιβούν. Στη συνείδησή τους βαρύνει λιγότερο η τότε προδοσία εις βάρος της πλειοψηφίας του ελληνικού λαού, από την αφοσίωση που έδειξε ο άνθρωπος στους αντιδραστικούς θεσμούς που κατοχυρώνουν πολιτικά την άρχουσα τάξη. Όσοι τυχόν, παλιοί κεντρώοι ίσως, τρέφουν αυταπάτες για κάποια «ανανεωμένη» Δεξιά το 1985, ας συλλογιστούν για λίγο τη σημασία της αρχηγίας Μητσοτάκη.

Άλκης Ράφτης

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Άλκης Ράφτης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΝΟΡΑΜΑ

Διαβάζοντας το δεξιό Τύπο της προηγούμενης εβδομάδας, θα νόμιζε κανείς ότι η Μακεδονία υπέστη μαζική επίθεση από άγρια στίφη Σλαβομακεδόνων. Τα οκτάστηλα δώσανε και πήρανε. «Τώρα δεν φεύγουν οι εισβολείς-αυτονομιστές» (Μεσημβρινή), «Ανάστατη όλη η Μακεδονία από την «εισβολή» των Σλαβομακεδόνων» (Ακρόπολις), «Κίνδυνος για το Έθνος» και «Εθνική μειοδοσία η εισβολή των Σλαβομακεδόνων» (Βραδυνή), «Πάγωσε» η Καστοριά από την εισβολή των Σλαβομακεδόνων» (Ελεύθερος Τύπος), είναι μερικοί από τους τίτλους που χρησιμοποιήθηκαν για να λανσάρουν την εξοργιστική κινδυνολογία.

Κι όλα αυτά γιατί η κυβέρνηση επέτρεψε την είσοδο στη χώρα για το Πάσχα, 2000 περίπου ηλικιωμένων Σλαβομακεδόνων, που κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1940 είχαν εκδηλώσει ανοιχτά αποσχιστικές τάσεις και είχαν υποχρεωθεί να εγκαταλείψουν την Ελλάδα.

Πριν σχολιάσουμε το γεγονός που τόσο απασχόλησε το δεξιό Τύπο, είναι χρήσιμο να πούμε δυο λόγια για το ίδιο το πρόβλημα.

Η ανακίνηση «Μακεδονικού ζητήματος» από τα Σκόπια αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα σημεία τριβής στη Βαλκανική. Στο μέτρο, μάλιστα, που αυτή, έστω και υποβαθμισμένα, αποτυπώνεται στην εξωτερική πολιτική του Βελιγραδίου, αναμφίβολα δημιουργεί τριβές με την Ελλάδα και τη Βουλγαρία, στις οποίες υποτίθεται ότι βρίσκονται τα δύο άλλα τμήματα του «μακεδονικού έθνους». Αξίζει να σημειωθεί ότι η οικειοποίηση που επιμόνως επιχειρούν τα Σκόπια δεν περιορίζεται μόνο στον όρο «Μακεδονία». Οικειοποιούνται, ακόμα, αρχαία και νεώτερα ιστορικά πρόσωπα και γεγονότα, πολιτιστικά στοιχεία και βεβαίως, τη Μακεδονία, την οποία μετατρέπουν από γεωγραφική σε εθνική έννοια.

Είναι γεγονός ότι στην Ελλάδα ζούσε ένας σημαντικός αριθμός πολιτών που μιλούσαν το σλαβομακεδονικό ιδίωμα, αρκετοί από τους οποίους είχαν και σλαβική συνείδηση. Τα καταπιεστικά μέτρα της δικτατορίας Μεταξά, η μετανάστευση σε ΗΠΑ, Καναδά και Αυστραλία, αλλά κυρίως τα γεγονότα της κατοχής και του εμφυλίου, υποχρέωσαν τη συντριπτική πλειοψηφία των Σλαβομακεδόνων να εγκαταλείψουν τη χώρα.

Οι Σλαβομακεδόνες αντάρτες που κατέφυγαν στη Γιουγκοσλαβία τη δεκαετία του '40, στο σύνολό τους σχεδόν απόκτησαν τη γιουγκοσλαβική υπηκοότητα («μακεδονική» εθνικότητα), άλλαξαν το όνομα και το τοπωνύμιό τους και γενικότερα αφομοιώθηκαν εθνικά. Είναι αλήθεια, όμως, ότι και ορισμένοι ελληνικής συνείδησης πολιτικοί πρόσφυγες, υποχωρώντας

Τα πασχαλινά αυγά και ο από βορρά κίνδυνος

του Σταύρου Λυγερού

στις πιέσεις των γιουγκοσλαβικών αρχών, υποχρεώθηκαν να ακολουθήσουν τον ίδιο δρόμο.

Ο νόμος του 1982 που επέτρεψε το μαζικό επαναπατρισμό των πολιτικών προσφύγων και ρύθμιζε τα ζητήματα επιστροφής των περιουσιών, εξείρεσε τους αλλογενείς που ζούσαν στην Ελλάδα και την εγκατέλειψαν. Σ' αυτούς τους τελευταίους ανήκουν και οι «εισβολείς του Πάσχα». Παρόμοια ρύθμιση, άλλωστε, επέβαλλε και το Βελιγράδι αποκλείοντας τον επαναπατρισμό των γερμανικής καταγωγής Γιουγκοσλάβων μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Κάθε Σλαβομακεδόνας αυτής της κατηγορίας έχει μόνο το δικαίωμα να υποβάλει αίτηση επαναπατρισμού, η οποία όμως εξετάζεται μεμονωμένα.

Όλα αυτά τα χρόνια, μεγάλος αριθμός Σλαβομακεδόνων ζητούσε επίμονα άδεια εισόδου στην Ελλάδα, έστω και για λίγες μέρες. Με δεδομένο ότι η πίεση των Σκοπίων δεν είχε ποτέ στρατιωτικό χαρακτήρα, και λαμβάνοντας υπόψη την ανθρωπιστική πλευρά, οι κυβερνήσεις της ΝΔ έδιναν κάθε χρόνο, με διάφορους τρόπους, ένα αριθμό αδειών. Σύμφωνα μ' ορισμένες πληροφορίες, ο ετήσιος αριθμός αυτών των αδειών ξεπερνούσε τις 800.

Η πρακτική αυτή σχεδόν σταμάτησε επί κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ, γεγονός που συσώρευσε σημαντική δυσαρέσκεια σε έλληνες πολίτες της Δυτ. Γερμανίας που διατηρούν συγγενικές και φιλικές σχέσεις με κατοίκους της άλλης πλευράς των συ-

νόρων. Αν τη δυσαρέσκεια αυτή τη δούμε μέσα από το πρίσμα της προεκλογικής συγκυρίας, ίσως έχουμε και το βασικό λόγο που ώθησε τις αρχές στο να χορηγήσουν τις επίμαχες άδειες εισόδου.

Σε καμιά, όμως, περίπτωση δεν μπορεί να ισχυριστεί κανείς σοβαρά, ότι οι διακοπές των 2000 ηλικιωμένων πρώην ανταρτών, οι οποίοι ήδη έχουν επιστρέψει στη χώρα τους, έβαλαν σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια. Ούτε υπάρχει κανένα στοιχείο που να δικαιολογεί τους ισχυρισμούς περί επεισοδίων και αναταραχής. Το μόνο που υπάρχει, είναι η ανησυχία ορισμένων, που έχοντας από κείνα τα χρόνια οικειοποιηθεί τις περιουσίες των γιουγκοσλαβοποιημένων προσφύγων, φοβούνται μήπως επιτραπεί ο επαναπατρισμός τους και εγερθούν διεκδικήσεις περιουσιακών στοιχείων.

Το μόνο που θα μπορούσε κανείς να προσάψει στην κυβέρνηση, είναι το γεγονός ότι έδρασε αιφνιδιαστικά με αποτέλεσμα να δημιουργήσει σύγχυση και να αφήσει περιθώρια κομματικής εκμετάλλευσης του θέματος από την αντιπολίτευση. Δεν θα πρέπει να εκπλήσσει το γεγονός ότι η δεξιά εκμεταλλεύτηκε τόσο άγρια ένα ασήμαντο θέμα. Δεν υπάρχουν και πολλές ευκαιρίες για επίδειξη εθνικοφροσύνης και μάλιστα απέναντι στην από «βορρά απειλή». Όταν ο κ. Μητσοτάκης προτείνει διαπραγματεύσεις με την Τουρκία, κάπου έπρεπε να αποδειχτεί η εθνική ευαισθησία της δεξιάς. □

**Κυκλοφορεί ο 21ος τόμος του ΑΝΤΙ
που περιλαμβάνει τα τεύχη του Β' εξαμήνου 1984 (265-277)**

Η Αυτού Μεγαλειότης: AWACS

της Αμαλίας Βαν Χεντ

Αυτό το χρόνο τελειώνουν όλα τα έργα υποδομής για την εγκατάσταση και λειτουργία των AWACS (Airborne warning and control system) σε μια σειρά από ευρωπαϊκές χώρες - μέλη του NATO μεταξύ των οποίων είναι και η Ελλάδα. Σαν κύριος στόχος των ιπτάμενων ραντάρ προβάλλεται μέχρι σήμερα μόνο η αμυντική του ικανότητα: Είναι ένα επιπλέον σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης και παρακολούθησης του NATO απέναντι στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας. Συγχρόνως αποσιωπάται η «άλλη ιδιότητα» του συστήματος: Τα AWACS είναι ένα θαυμάσιο «κινητό» κέντρο παρακολούθησης των χωρών του Τρίτου Κόσμου και ένα αναντικατάστατο «ιπτάμενο στρατηγείο» για επεμβάσεις σε εκτός Νατοϊκού χώρου περιοχές.

Πότε πότε ο Τύπος αναφερόταν στα AWACS: AWACS πάνω απ' τη Νότιο Κορέα, AWACS στη Σαουδική Αραβία, AWACS στα παράλια της Νικαράγουας, και τώρα AWACS και για το NATO. Πρόσφατα κυβερνητικό στέλεχος δήλωσε στον Τύπο ότι τα ιπτάμενα ραντάρ έγκαιρης προειδοποίησης του NATO «πετούν» ήδη στον ελλαδικό χώρο και ότι η χώρα μετέχει ήδη και θα μετέχει στο μέλλον σ' αυτό το πρόγραμμα. Το λόγο της ελληνικής συμμετοχής θέλησε να εξηγήσει λίγο αργότερα ο αναπληρωτής υπουργός Εθνικής Αμύνης Αντ. Δροσογιάννης: «Μπορεί το NATO να κάνει τη δουλειά του, αλλά σημασία έχει ότι και εμείς κάνουμε τη δική μας δουλειά την οποία δεν μπορούμε να κάνουμε χωρίς ιπτάμενα ραντάρ».

Ποιά ακριβώς είναι η «δική μας» δουλειά την οποία σύμφωνα με την υπουργική δήλωση θα 'πρεπε να εξυπηρετούν τα AWACS δεν την μάθαμε. Όπως και λίγοι γνωρίζουν, τι ακριβώς είναι τα AWACS.

Εξωτερικά ξεχωρίζουν από τα πολιτικά αεροπλάνα Boeing 707 μόνο λόγω της μικρής «ομπρέλας» στο επάνω πίσω μέρος του σκάφους, πράγμα που τους χάρησε το όνομα «Άγγελοι με την ομπρέλα». Στο εσωτερικό τους είναι το καθένα από αυτά εφοδιασμένο με 50 τόνους ηλεκτρονικών συσκευών. Πετούν συνήθως στο ύψος των 30.000 ποδιών και καταγράφουν τα

Πριν από λίγες μέρες το «ΒΗΜΑ» αποκάλυψε ότι αεροπλάνα AWACS υπερίπταντο του εθνικού μας χώρου στα πλαίσια νατοϊκής άσκησης. Η κυβέρνηση δέχθηκε το βάσιμο των πληροφοριών και στη συνέχεια ισχυρίστηκε ότι η «συνεργασία» μας στην άσκηση είναι επωφελής για τη χώρα, γιατί με τον τρόπο αυτό γινόμαστε μέτοχοι των πληροφοριών που συλλέγουν τα AWACS. Και αφού τα AWACS πετούν πάνω από την Τουρκία και οι Τούρκοι με τον τρόπο αυτό συλλέγουν πληροφορίες για την άμυνά μας, αντίστοιχα κι εμείς μπορούμε να επωφεληθούμε από τις πληροφορίες που τα ιπτάμενα ραντάρ συλλέγουν για την ανατολική πλευρά του Αιγαίου. Το πόσο σωστοί μπορεί να είναι αυτοί οι ισχυρισμοί, δεν μπορούμε να το επιβεβαιώσουμε. Όμως, η μέχρι τώρα πρακτική μας κάνει να στεκόμαστε επιφυλακτικοί απέναντι σ' αυτές τις διαβεβαιώσεις:

Τα AWACS είναι στοιχεία κυρίως του αμερικανικού και κατά δεύτερο λόγο του νατοϊκού αμυντικού συστήματος. Όσο συμμετέχουμε στις πληροφορίες που συλλέγει ο σταθμός της Νέας Μάκρης άλλο τόσο και τα AWACS αποτελούν πηγή πληροφοριών για το εθνικό σύστημα άμυνας.

Αλλά, το πρόβλημα είναι αλλού, όπως εξάλλου επισημαίνεται και στο άρθρο που ακολουθεί. Τα AWACS θα αποτελέσουν μελλοντικά τα απρόσβλητα ιπτάμενα στρατηγεία των ΗΠΑ. Το ΠΑΣΟΚ θα μπορεί, εάν είναι κυβέρνηση και στην επόμενη τετραετία, ανέξοδα να καταργήσει τις βάσεις εδάφους και να ισχυριστεί ότι πραγματοποίησε μια από τις εξαγγελίες του. Αντ' αυτού, επιτρέποντας στους Αμερικανούς συμμάχους να πετούν στο FIR Αθηνών και τα αμερικανικά και νατοϊκά σχέδια θα εξυπηρετεί και ανέξοδα θα ισχυρίζεται, για λόγους εσωτερικής κατανάλωσης, ότι κατήργησε τις βάσεις.

πάντα σε μια ακτίνα 370 χλμ. Στην ουσία είναι ιπτάμενες βάσεις έγκαιρης προειδοποίησης και παρακολούθησης, που έχουν όμως σε σχέση με τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις εδάφους τρία κύρια πλεονεκτήματα.

- Σύμφωνα με το νόμο της φυσικής «όσο ψηλότερα βρίσκεται ένα αντικείμενο τόσο μεγαλύτερο και το οπτικό του πεδίο» τα AWACS «βλέπουν» μακρύτερα από τις συνηθισμένες βάσεις εδάφους.

- Μετακινούνται και μπορούν να μεταφερθούν χωρίς «κόστος» σε οποιοδήποτε σημείο της Γης.

- Σε περίπτωση πολέμου δεν είναι τόσο ευπρόσβλητα από εχθρικά πυρά όσο οι σταθμευμένες εγκαταστάσεις.

Το 1978 τα ευρωπαϊκά κράτη-μέλη του NATO αποφάσισαν την αγορά 18 σκαφών AWACS καθώς και την τελειοποίηση, έργων υποδομής. Κυριότερο «πεδίο επιχειρήσεων» στην Ευρώπη είναι η βάση της δυτικογερμανικής πόλης Geilenkirchen, όπου σταθμεύουν ήδη 12 από αυτά. Οι άλλες χώρες επιχειρήσεων θα ήταν μόνο βοηθητικές, θα χρησιμοποιούνταν μ' άλλα λόγια μόνο σαν «αναγκαίοι κρίκοι» της σχεδιασμένης αλυσίδας γύρω από τις χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Γι' αυτό το σκοπό επιλέχθηκαν η Τουρκία —όπου από το 1983 λειτουργεί το αεροδρόμιο του Ικονίου, η Ελλάδα με τις εγκαταστάσεις στο Άκτιο της Πρέβεζας, η παρακαμπτήρια βάση στο Τραπάνι της Σικελίας και μια βάση στη Βόρεια Νορβηγία. Από

αυτό το χρόνο θα δραστηριοποιηθούν σ' αυτές τις χώρες 6 αεροσκάφη, ανά δύο σε κάθε βάση.

Κατά ένα περίεργο τρόπο τα AWACS αν και σήμερα ονομάζονται «νατοϊκά» δεν αναπτύχθηκαν με στόχο την ενίσχυση της αμυντικής ικανότητας του NATO, δεν είναι καν έργο της Ατλαντικής συμμαχίας. Είναι το προϊόν ενός σκληρού ανταγωνισμού της αμερικανικής στρατιωτικής αεροπορίας και του αμερικανικού στρατιωτικού ναυτικού, που ριζώνει κάπου στη δεκαετία του '50 και που εντάθηκε τα επόμενα χρόνια.

Στρατιωτικός ανταγωνισμός

Είναι η εποχή που οι δύο υπερδυνάμεις προσπαθούν να προασπίσουν με κάθε μέσο την προκαθορισμένη στη Γιάлта «σφαίρα επιρροής» τους και κατά το δυνατόν να την επεκτείνουν. Ο αμερικανικός στόλος βρισκόταν ήδη στα παράλια του Βιετνάμ, έχοντας στη διάθεσή του τους προγόνους των AWACS σταθμευμένους στα αεροπλανοφόρα του. Το 1956 το ναυτικό των ΗΠΑ επεξεργάστηκε το πρόγραμμα ανάπτυξης ενός εξ αρχής ιπτάμενου ραντάρ. Την πραγματοποίηση του προγράμματος ανέλαβε η εταιρεία Grumman κατασκευάζοντας το Hawkeye, ανιχνευτικό αεροπλάνο, που χρησιμοποιήθηκε συστηματικά στο Βιετνάμ.

Από την πλευρά της η αεροπορία χρησιμοποιούσε τα Lockheed "super constellation", αεροπλάνα εφοδιασμένα με ραν-

Γραφτείτε συνδρομητές στο ΑΝΤΙ

θα έρχεται σπίτι σας και θα ενισχύετε έτσι το περιοδικό

τάρ, αλλά με περιορισμένη απόδοση. Τα Lockheed μπορούσαν να προσδιορίσουν εχθρικά αεροπλάνα στα μεσαία ή υψηλά πεδία πάνω απ' τη θάλασσα αλλά ήταν ανίκανα ν' αναγνωρίσουν χαμηλά ιπτάμενους εχθρικούς στόχους. Όταν η αμερικάνικη πολεμική αεροπορία ανακάλυψε, πως οι τεχνικοί της Grumman, της Hughes και της Westinghouse δούλευαν σ' ένα μοντέλο ραντάρ με ικανότητες ανιχνεύσεως πάνω από εχθρικά εδάφη, έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον: Απαιτήσε για τον εαυτό της τη χρηματοδότηση ενός προγράμματος ανάπτυξης νέων ραντάρ.

Το απαιτούμενο ποσό για την έρευνα και ανάπτυξη του νέου συστήματος ήταν αναμφισβήτητα τεράστιο και οι αντιδράσεις στο Κογκρέσο — όπως σήμερα με τον πόλεμο των άστρων του Reagan — πολλές. Όπως σήμερα, έτσι και τότε, το επιχείρημα που προβλήθηκε περισσότερο από κάθε άλλο ήταν η «απειλή από τη Μόσχα» κάτι που όμως δεν έπεισε απόλυτα. Τα σοβιετικά βομβαρδιστικά της δεκαετίας του '60 Bear και Bison ήταν σύμφωνα με τη γνώμη δυτικών εμπειρογνομόνων ατελή και τεχνικά αρκετά χειρότερα απ' τα αντίστοιχα αμερικάνικα B-52. Κατά τους ίδιους «κάθε πτήση μεγάλων αποστάσεων των Bear και Bison θ' απειλούσε περισσότερο τη ζωή των σοβιετικών πιλότων παρά την αμερικάνικη ήπειρο». Ο Αμερικάνος γεωρυσιαστής Eagleton είχε ονοματίσει τα αιτούμενα AWACS «αεροπλάνα που ζητούν αποστολή».

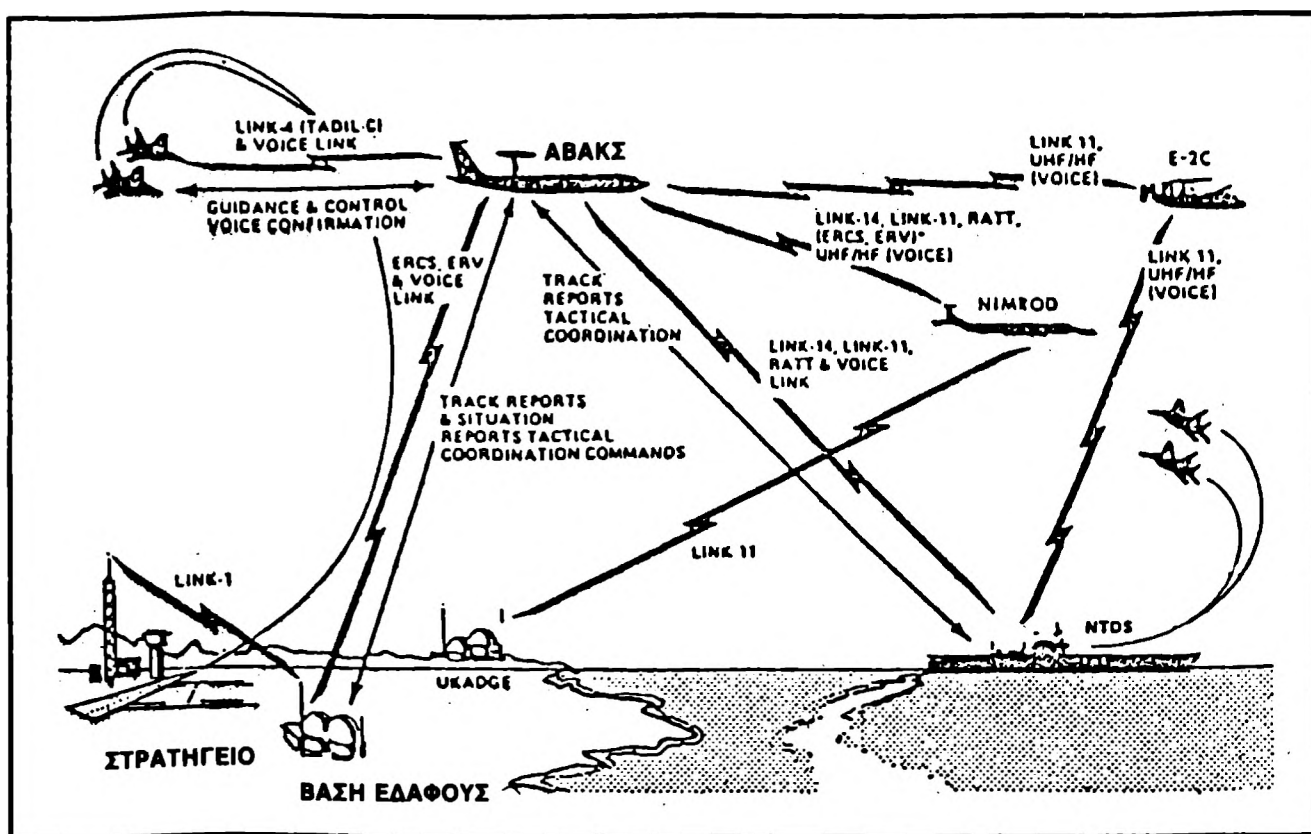
Στρατηγικός και οικονομικός επεκτατισμός

Παρ' όλες τις αντιδράσεις, το πρόγραμμα ανάπτυξης των AWACS εγκρίθηκε. Όχι λόγω της σοβιετικής απειλής αλλά για τον πόλεμο των ΗΠΑ στο Βιετνάμ. Το Tactical Air Command αναγνώρισε στη δεκαετία του '60 τη στρατηγική σημασία των ιπτάμενων ραντάρ στη διεξαγωγή πολεμικών επιχειρήσεων εκτός των ΗΠΑ. Συνειδητοποιούσε ότι «κάθε και όποιο Βιετνάμ ανά τον κόσμο» θα μπορούσε να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά μόνο αν οι επιθέσεις των ΗΠΑ συντονίζονταν από ένα «άτρωτο» δίκτυο έγκαιρης προειδοποίησης και παρακολούθησης: Ο «ιπτάμενος στρατηγός» των Rapid Deployment Forces είχε γεννηθεί.

Τον Ιούλιο του 1970 η εταιρεία Boeing πήρε την εντολή για δοκιμές των ραντάρ στα αεροπλάνα της. Η επιλογή της δεν ήταν τυχαία: Οι παραγγελίες της εταιρείας για πολιτικά αεροπλάνα είχαν μειωθεί δραματικά από 113 σκάφη το '67 σε 19 το '70 — η απειλή της χρεοκοπίας ήταν υπαρκτή. Αν και το πρόγραμμα της στρατιωτικής αεροπορίας προέβλεπε αρχικά την προμήθεια 64 AWACS το υψηλό κόστος έρευνας και ανάπτυξης οδήγησε το '70 στη μείωση του αριθμού αυτού σε 42 και το '73 σε 34. Μ' αυτό τον τρόπο όμως η τιμή του κάθε αεροπλάνου-ραντάρ ξεπέρασε τα 8.400 εκατ. δρχ.

Τα νατοϊκά AWACS

Το '73 και '75 οι αμερικανοί στρατιωτι-

Διάγραμμα που εικονίζει τις δυνατότητες και την επιχειρησιακή δράση των ΑΒΑΚΣ.

κοί σύστησαν στους ευρωπαίους συμμάχους του NATO το νέο επίτευγμα της αεροπορίας τους σαν αναγκαίο όπλο της Ατλαντικής Συμμαχίας έναντι του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Η αγανάκτηση των ευρωπαίων ήταν εμφανής: «Όλες οι ιδιότητες των AWACS αντικατοπτρίζουν μόνο τις ανάγκες των ΗΠΑ να επεμβαίνουν στις κρίσιμες περιοχές της Γης. Ήδη από το '70 ήταν ξεκάθαρο ότι το κόστος ενός τέτοιου συστήματος θα 'ταν τεράστιο. Μόνο τα έξοδα ανάπτυξης ανάγκασαν τις ΗΠΑ να προσφέρουν τώρα το σύστημα στο NATO», έγραφε το '77 το γερμανικό στρατιωτικό περιοδικό «Wehrtechnik». Ήταν η πρώτη φορά, που το αμερικάνικο πεντάγωνο ξεκινούσε με τέτοιο επιθετικό τρόπο την εξόρμηση για επέκταση της αγοράς αμερικανικών πολεμικών βιομηχανικών προϊόντων στους συμμάχους του NATO. Ο τότε Ολλανδός υπουργός άμυνας, Stemmerding, είπε: «Πρόκειται για αμερικανικό σύστημα που αναπτύχθηκε πρώτα σε κάθε λεπτομέρεια και ύστερα προσφέρθηκε σαν νατοϊκό προϊόν. Εκ των υστέρων προστίθενται τεράστια ποσά στον προϋπολογισμό άμυνας διαφόρων χωρών που ποτέ δεν ρωτήθηκαν για τη διαμόρφωσή του».

Αμερικανικές ανάγκες

Τα AWACS, χωρίς αμφιβολία, δεν ανταποκρίνονταν στις αρχές της δεκαετίας του '70, σε στρατιωτικές ανάγκες του NATO. Μόλις το '74 είχε τελειοποιηθεί στις νατοϊκές ευρωπαϊκές χώρες ένα άλλο σύμπλεγμα ραντάρ έγκαιρης προειδοποίησης, το λεγόμενο Nadge — σύστημα που επεκτείνεται από την Τουρκία μέχρι το Βόρειο Ακρωτήριο και αρκεί πλήρως για αμυντικούς σκοπούς.

Το σύστημα των AWACS επιβλήθηκε όμως γιατί συγκατάνευσαν δύο κύριες ευρωπαϊκές δυνάμεις του NATO: Η Μεγάλη

Βρετανία που ενδιαφερόταν για ουσιαστικότερο έλεγχο στις θαλάσσιες περιοχές και η Δυτική Γερμανία που έχει αντισταθμιστικά ωφέλη. Οι υπόλοιπες απλώς δέχτηκαν, κατορθώνοντας όμως να μειωθεί για άλλη μια φορά ο αριθμός των προσφερομένων ιπτάμενων ραντάρ από 32 σε 18.

● Τα AWACS ήταν μέχρι σήμερα το μέσο «επίδειξης ισχύος» των ΗΠΑ σε χώρες του Τρίτου Κόσμου, τις οποίες το αμερικάνικο πεντάγωνο είχε κατατάξει σε «κρίσιμες περιοχές με προοπτική επέμβασης». Έτσι εμφανίστηκαν το Μάρτιο του '79 στη Σαουδική Αραβία για να παρακολουθήσουν τη διένεξη της Βόρειας και Νότιας Υεμένης. Τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου παρουσιάστηκαν στα παράλια της Νότιας Κορέας, λίγες ώρες μετά τη δολοφονία του προέδρου Park Chung Hee. Το Σεπτέμβριο του '81 καλύπταν «οπτικά» τα Αιγυπτο-λυβικά σύνορα — ο Sadat είχε μόλις δολοφονηθεί. Σήμερα τριγυρνούν σαν κοράκια στα παράλια της Νικαράγουα.

● Αγοράζοντας τα AWACS το '78 οι ευρωπαϊκές χώρες-μέλη του NATO δέχτηκαν το στρατιωτικό δόγμα «Flexible response» του αμερικανικού πενταγώνου. Δέχτηκαν, δηλαδή, έμμεσα μεταξύ άλλων και την επέκταση αρμοδιοτήτων του NATO και τη δυνατότητα επέμβασής του σε εξωνατοϊκές περιοχές.

● Τα AWACS είναι εργαλείο στα χέρια μόνο των Αμερικανών στρατιωτικών, που θα συνεχίσουν να ελέγχουν στρατηγικά την περιοχή μας ακόμη και αν οι ατομικές βόμβες έχουν οδηγήσει την Ευρώπη στην κατάρρευση.

● Οι πληροφορίες που συλλέγουν συγκεντρώνονται στις βάσεις εδάφους, όπου οι περισσότερες νατοϊκές ευρωπαϊκές κυρίαρχες χώρες δεν έχουν πρόσβαση. Τουλάχιστον ούτε η Τουρκία αλλά ούτε και η Ελλάδα δεν ελέγχουν ουσιαστικά αυτές τις βάσεις. Ποιά δική μας δουλειά, λοιπόν, εξυπηρετούν τα AWACS; □

Το «κείμενο των 116» —όπως ονομάστηκε— δημοσιοποιήθηκε την Τετάρτη 10 Απριλίου. Ζητούσε την «αυτόνομη, σαφή και υπεύθυνη πολιτική παρουσία» της Ανανεωτικής Αριστεράς, προκάλεσε σωρεία αντιδράσεων και έφερε στην επιφάνεια βασικά πολιτικά προβλήματα.

Είναι γεγονός ότι σε όλες τις προεκλογικές περιόδους της μεταπολιτευτικής περιόδου είδαν το φως της δημοσιότητας κείμενα - διακηρύξεις υπέρ του ενός ή του άλλου κόμματος. Και η πρακτική αυτή είναι μία κατ' εξοχήν πολιτική πράξη.

Αποτελεί δηλαδή παρέμβαση σ' έναν ευρύτερο χώρο, είτε ως έκφραση πίεσης, είτε ως διαφορετική άποψη. Το «κείμενο των 116» έχει και τα δύο στοιχεία. Λειτουργεί δηλαδή ως πίεση προς το ΚΚΕ εσ. για αυτόνομη *πανελλαδική* καθόδο και προβάλλει, συγχρόνως, μια διαφορετική άποψη για τον προεκλογικό —και όχι μόνο— αγώνα του ΚΚΕ εσ. Όσον αφορά το πρώτο. Το «κείμενο των 116» πράγματι θέτει με σαφήνεια την αυτόνομη καθόδο του ΚΚΕ εσ. Μέχρι τώρα όμως από κανέναν, ούτε ποτέ, επίσημα, τέθηκε θέμα μη αυτόνομης καθόδου του ΚΚΕ εσ. Για το δεύτερο, το οποίο δεν αφορά μόνο την προεκλογική στρατηγική. Το «κείμενο των 116» προτείνει έμμεσα, αλλά με σαφήνεια, την υιοθέτηση μιας διαφορετικής στάσης του ΚΚΕ εσ. απέναντι στο ΠΑΣΟΚ. Στρέφεται κατά του ΠΑΣΟΚ σε ό,τι αφορά το πρόβλημα της προεδρικής εκλογής και προτείνει ως τη μόνη πολιτική να αρνηθεί το δίλημμα ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά, το να διαχωρίζει —η Ανανεωτική Αριστερά— «ριζικά, μετωπικά, τη θέση της από το ΠΑΣΟΚ». Το πολιτικό «μήνυμα» του κειμένου απ' αυτή την άποψη ήταν σαφές. Όπως και ήταν σαφέστατη η πολιτική καταγγελία των μεθοδεύσεων και διαδικασιών που ακολούθησε το ΠΑΣΟΚ στην προεδρική εκλογή. Το «γράμμα» του κειμένου και το περιεχόμενό του —σε ορισμένα σημεία— στην πολιτική συγκυρία, όπως διαμορφώθηκε, έδωσαν τη δυνατότητα, να «προσφερθεί» ή και να στηρίξουν ορισμένοι σ' αυτήν την πολιτική πράξη, μια σειρά από ερμηνείες.

«Ήλιος και σκότος». Η συνέπεια: πας μη ΠΑΣΟΚ = δεξιός

Κατ' αρχήν η ΝΔ, εκμεταλλεύθηκε αυτή την παρέμβαση για να αποδείξει το πόσο «έπιασε» η «έκκληση Μητσοτάκη», *«προς όλους τους Έλληνες για προάσπιση του δικαιώματος μας να μεινουμε ελεύθεροι»*. Η εκμετάλλευση αυτή πήρε και άλλες διαστάσεις πέρα από τα πρωτοσέλιδα του δεξιού Τύπου. Αναφερόμαστε, δηλαδή, στα όσα έγραψε, π.χ., ο Μ. Χρηστίδης στο «Έθνος» ή ο Μ. Δωρής, μέλος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ, στα «Νέα». Αν τα πρώτα είναι φαιδρά, τα δεύτερα γίνονται επικίνδυνα. Και γίνονται επικίνδυνα γιατί δεν εγκαινιάζουν από την πλευρά του **επίσημου** ΠΑΣΟΚ μια πολιτική ή ιδεολογική κριτική, έστω πολεμική ή αντιπαράθεση επί συγκεκριμένων και διατυπωμένων απόψεων, αλλά τρομοκρατούν πολιτικά. Και η Αριστερά βέβαια δεν έχει ανάγκη αντιδεξιών πτυχίων, αλλά έχει βαθύτατες πληγές από παρόμοιες μεθοδολογίες...

Στο «κείμενο των 116», βέβαια, απουσίαζε η κριτική στη Δεξιά, αλλά και η πολιτική κριτική στο ΠΑΣΟΚ με την έννοια ότι το «γράμμα» του στηρίχθηκε σε μια γενική δημοκρατική επιχειρηματολογία. Απ' αυτή την άποψη, δηλαδή, είναι απόλυτα δικαιολογημένες οι αιτιάσεις για το τι π.χ. σημαίνει το *«θεωρούμε ότι η αυστηρή τήρηση του Συντάγματος και των Νόμων είναι όρος αναγκαίος για την εξασφάλιση της δημοκρατικής πορείας και ότι κάθε παρέκκλιση είναι ανεπίτρεπτη και επικίνδυνη»*. Και δεν αναφερόμαστε, εδώ, στα συνταγματικά πραξικοπήματα, στην παραβίαση του Συντάγματος, αλλά στο τι σημαίνει εν γένει *«η τήρηση των Νόμων»*. Σημαίνει, δηλαδή, *«αυστηρή τήρηση»* του άρθρου 4, για να μην αναφερθούμε σε άλλα ζητήματα;

Οι αντιδράσεις στο ΚΚΕ εσ.

Μία άλλη πλευρά αφορά τα αποτελέσματα που είχε στο ΚΚΕ εσ. η παρέμβαση των «116», με δεδομένο ότι το κείμενο υπογράφηκε και από ηγετικά στελέχη αυτού του κόμματος, τα οποία έχουν διατυπώσει συγκεκριμένες απόψεις, στο παρελθόν και πρόσφατα, τόσο για τη φυσιογνωμία του ΚΚΕ εσ., όσο και για τις σχέσεις του με το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ. Η «Αυγή» πρόβαλλε με το γνω-

Αριστερά και σοσιαλισμός

Ένας αναγκαίος διάλογος

στό προεκλογικό τρόπο την υποστήριξη στο ΚΚΕ εσ., αλλά στα σχόλιά της επεσήμανε την *«ανάγκη τήρησης των αποστάσεων»* και από τη ΝΔ και από το ΠΑΣΟΚ, ενώ ο Σ. Βαλντέν —που υπογράφει το κείμενο και είναι ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ εσ.— σε άρθρο του φρόντισε να διατυπώσει με σαφήνεια την άποψή του. Έδωσε, δηλαδή, την δική του ερμηνεία στο «κείμενο των 116», επαναλαμβάνοντας και διατυπώνοντας —με αποχρώσεις βέβαια— την ουσία της πολιτικής συμμαχιών του ΚΚΕ εσ. και οξύνοντας τους κινδύνους από τα όσα συνέβησαν με την απομάκρυνση Καραμανλή. Και έτσι, βέβαια, οδηγείται στο να αντιμετωπίζει το ΠΑΣΟΚ —στο οποίο ασκεί κριτική για την πολιτική σημασία της «ρήξης» —λες και ανακάλυψε ξαφνικά... την Αμερική.

Τα όσα η «Μεσημβρινή» έγραψε για τις αντιδράσεις στο ΕΓ του ΚΚΕ εσ. δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Τα μέλη του ΕΓ, όπως και ηγετικά στελέχη του ΚΚΕ εσ., έχουν διαφορετική γνώμη απέναντι στο πολιτικό θέμα της στάσης, που έμμεσα προτείνεται με «το κείμενο των 116» απέναντι στο ΠΑΣΟΚ, η οποία έχει να κάνει και με τα όσα υποστηρίχθηκαν και συζητήθηκαν στην Κεντρική Επιτροπή του για το θέμα της εκλογής Σαρτζετάκη, αλλά κυρίως και με τις απόψεις που διαμορφώνονται για τις σχέσεις με το ΠΑΣΟΚ και το χαρακτήρα του κυβερνώντος κόμματος. (Χαρακτηριστική π.χ. είναι η θέση που διατύπωσε ο Πρόεδρος του ΚΚΕ εσ. Λ. Κύρκος σε εκτεταμένο άρθρο του στην «Αυγή» της Κυριακής 21-4-85). Το ΕΓ τελικά του ΚΚΕ εσ. «βλέπει» περισσότερο σαν μια έκφραση διαμαρτυρίας για τις μεθοδεύσεις του ΠΑΣΟΚ το «κείμενο των 116» και σαν στοιχείο της «συμπαράταξης» των ανανεωτικών δυνάμεων, παρά υιοθετεί την κριτική, που περιέχει το κείμενο στο ουσιαστικό πρόβλημα της πολιτικής κρίσης, όπως αυτή αναπτύσσεται στο κείμενο. Το ΚΚΕ εσ., δηλαδή, θα σταθεί περισσότερο κριτικά απέναντι στο ΠΑΣΟΚ αλλά και θα έχει, με σαφήνεια, μέτωπο κατά της ΝΔ. Η κριτική απέναντι στο ΠΑΣΟΚ, βέβαια, λένε στελέχη του ΚΚΕ εσ. δεν πρέπει να έχει το χαρακτήρα της παρελθούσης πολιτικής —αρνητικά, θετικά ή αν λέμε κάτι για το ΠΑΣΟΚ, να λέμε συγχρόνως και για τη Δεξιά— αλλά πρέπει να είναι αυτόνομη και να προβάλλει τις θέσεις και απόψεις του κόμματος. Από την άλλη πλευρά οι θιασώτες της άποψης ότι το ΚΚΕ εσ. πρέπει να ξεκαθαρίσει αν είναι με το ΠΑΣΟΚ ή εναντίον του, θεωρούν ότι η αντιπαλότητα των κομμουνιστών προς τη Δεξιά είναι δεδομένη και ο μόνος τρόπος για τη διαμόρφωση μιας αυτόνομης στρατηγικής από το ΚΚΕ εσ., έτσι ώστε να υπάρξει η Ανανεωτική Αριστερά, είναι να διαχωρίσει τη θέση του από το ΠΑΣΟΚ και να μην «θολώνει» τις αποστάσεις που τους χωρίζουν. Το αν μπορεί ή πως, μέσα από ποιες πολιτικές διαδικασίες, στις δώδεκα παρά πέντε, δηλαδή, να μεταβληθεί η «πράσινη ΕΑΔΕ» σε «μετωπική και ριζική κριτική» στο ΠΑΣΟΚ, δεν αποσαφηνίζεται.

Το άρθρο Κ. Τσουκαλά

Το άρθρο του Κ. Τσουκαλά στην «Ελευθεροτυπία» του Πάσχα ούτε απαντά, ούτε αφορά αυτό καθαυτό «το κείμενο των 116». Ανεξάρτητα από τη μορφή ορισμένων διατυπώσεων εκφράζει, από την πλευρά του, χωρίς όμως να αναφέρει συγκεκριμένες πολιτικές απόψεις, μια κριτική στάση προς οριακές —υπαρκτές— καταστάσεις. Και αυτή η μέθοδος κριτικής είναι λάθος, γιατί ο αντίπαλος δεν ορίζεται, μπορεί να υπάρχει ή να «υποψιαζόμαστε» κάτι, αλλά τότε είναι απόλυτα δικαιολογημένη η αντίρρηση ότι «κατασκευάζεται» με ό,τι σημαίνει μια τέτοια «κατασκευή». Στο άρθρο ωστόσο διατυπώνεται έμμεσα μια πολιτική άποψη διαφορετική

απ' αυτή που υπονοεί «το κείμενο των 116». Και όπως αυτή παρουσιάζεται θέτει μια προβληματική στο θέμα των σχέσεων ΠΑΣΟΚ - Αριστεράς, η οποία, βέβαια, και διλημματική είναι, αλλά και «υποτάσσεται» σε μια «γραμμή αντιδεξιάς συσπείρωσης». Το μόνο «πολιτικό χρέος των διανοούμενων» είναι τελικά να υπερασπίζονται, όσοι πρόσκεινται στο ΠΑΣΟΚ, το σημερινό «αυταρχικό και λαϊκιστικό» ΠΑΣΟΚ, όσοι πρόσκεινται στο ΚΚΕ, το σημερινό «δογματικό και αντιδογματικό» ΚΚΕ, όσοι πρόσκεινται στο ΚΚΕ εσ. το σημερινό «ανούσιο και υποκριτικό» ΚΚΕ εσ. κ.ο.κ. γιατί, από την άλλη μεριά «βρίσκεται το κράτος του κεφαλαίου»;

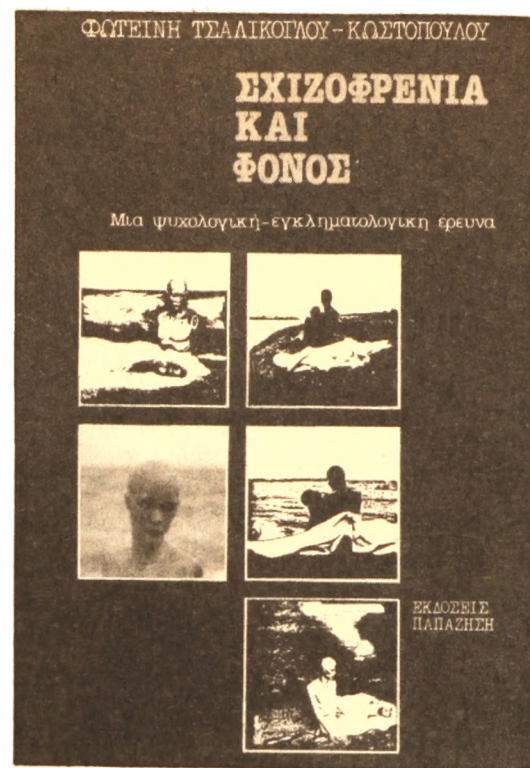
Αν προκύπτει ένα κοινό σημείο —πάνω στο οποίο μπορεί να γίνει τώρα, όσο ποτέ στο παρελθόν, πολιτικός διάλογος— στο «κείμενο των 116» και στο άρθρο του Κ. Τσουκαλά, ανεξάρτητα από το γιατί γράφτηκε το καθένα, αυτό είναι το θέμα της Αριστεράς και των σχέσεών της με το ΠΑΣΟΚ. Το πρόβλημα σε τελική ανάλυση της Αριστεράς και του σοσιαλισμού. Και το πρόβλημα αυτό δεν υπάρχει επειδή τυχαίνει η τωρινή συγκυρία να είναι προεκλογική και να σηματοδοτείται από μια πολιτική κρίση. Υπάρχει από το παρελθόν και θα υπάρχει εντονότερα στο μέλλον. Στη σημερινή πάντως συγκυρία και εξαιτίας της κρίσης ήρθε στην επιφάνεια με αυτό τον τρόπο. Η αιτία, βέβαια, δεν είναι μόνο η τελευταία πολιτική πρωτοβουλία του ΠΑΣΟΚ στο θέμα της προεδρικής εκλογής και τα όσα πολιτικά απαράδεκτα συνέβησαν, αλλά κυρίως η εμπειρία από την Πασοκική εξουσία, η ίδια η πολιτεία και η πολιτική που ακολούθησε το ΠΑΣΟΚ ως κυβέρνηση. Ποιες δηλαδή ήταν οι κοινωνικές αλλαγές που προώθησε το ΠΑΣΟΚ ως κυβέρνηση. Τι έπραξε σε ό,τι έχει σχέση με τους δημοκρατικούς θεσμούς. Τι πρόγραμμα —ως σοσιαλιστικό κίνημα, όπως δήλωσε— εφαρμόσε —αν είχε— και πως, όταν προσπάθησε να εφαρμόσει κάτι, έπραξε και γιατί σταμάτησαν, από το ίδιο, κάποιες προσπάθειες. Ποιες και τι μορφής σχέσεις εγκαθίδρυσε ανάμεσα στο κόμμα και το κράτος. Γιατί δεν στήριξε την αυτόνομη ανάπτυξη κινήματων κοινωνικής κριτικής και γιατί «ευνούχισε» το εργατικό κίνημα με το άρθρο 4. Σε ποιες κοινωνικές δυνάμεις στήριξε την όποια πολιτική του. Και μιας και ο κοινωνικός μετασχηματισμός δεν βγαίνει από ...το λυχνάρι του Αλαντίν ποιους πολιτικούς και κοινωνικούς όρους δημιούργησε το ΠΑΣΟΚ, έστω για τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας. Όλα αυτά δεν αποτελούν προβλήματα, που τα έθεσε η εμπειρία «του σκότους». Γιατί προφανώς, άνθρωποι με μια συγκεκριμένη πολιτική και κοινωνική ιστορία δεν θυμούνται ξαφνικά τον... μπαμπά τους, ούτε απλά έτσι πάνε στη Δεξιά...

Διάλογος για την Αριστερά και το σοσιαλισμό

Φαίνεται, λοιπόν, ότι τώρα —έντεκα χρόνια μετά τη μεταπολίτευση— τίθενται από την αρχή ορισμένα καίρια και βασικά πολιτικά προβλήματα, που αφορούν την Αριστερά. Και ο διάλογος που υπήρχε και στο παρελθόν, αλλά άλλοτε υποτασσόταν στο κομματικό χρέος, άλλοτε γινόταν διάλογος κουφών, μπορεί σήμερα, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις να θέσει —στις σημερινές νέες συνθήκες που δημιουργήθηκαν με την απομάκρυνση της Δεξιάς από την κυβέρνηση το 1981— βασικά θέματα από την αρχή και πιθανά σε νέα βάση. Και αυτά έχουν να κάνουν πρώτα απ' όλα με την Αριστερά και το Σοσιαλισμό. Έχουν να κάνουν και με τους σημερινούς διαμορφωμένους στις μεταπολιτευτικές συνθήκες πολιτικούς σχηματισμούς που μιλάνε για «αλλαγή», αλλά και με όσους —και είναι πολλοί και αριστεροί— έξω απ' αυτούς έχουν την αγωνία για μια ριζικά διαφορετική πορεία και εκφράζουν μια άλλη πολιτική άποψη ή αντίληψη για το σοσιαλισμό και την Αριστερά.

Το κείμενο του Μιχ. Παπαγιαννάκη που ακολουθεί στη συνέχεια, καθώς και όσα πρόκειται να ακολουθήσουν με απόψεις διαφορετικές επιδιώκουν να θέσουν ακριβώς τέτοια προβλήματα. Οι λύσεις, βέβαια, ούτε από συνταγές προκύπτουν, ούτε από ηγεμόνες... Θα προέλθουν από την πολιτική και ιδεολογική σύγκρουση, από το «ξεκαθάρισμα», από τη δυνατότητα να διαμορφωθούν οι όροι —πολιτικοί, ιδεολογικοί και κοινωνικοί— για την μετατροπή του διαλόγου σε πολιτική και κοινωνική διαδικασία. Ένας τέτοιος διάλογος, ούτε μόνο προεκλογικός μπορεί να είναι, ούτε να στηρίζεται στην πολιτική και ιδεολογική τρομοκρατία. Τουλάχιστον όμως να τεθούν έγκαιρα και με σαφήνεια τα προβλήματα...

Γ.Φ.

Φωτεινή Τσαλίκουγλου Κωστοπούλου ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΙΑ ΚΑΙ ΦΟΝΟΣ

Πόσο παράλογος είναι ο σχιζοφρενικός φόνος; Αποτελεί πράγματι, όπως υποστηρίζεται ένα καθαρό προϊόν «τρέλας»; μιά αναίτια πράξη που κατευθύνεται από μιά πρωτόγονη ενόρμηση απροσπέλαστη στην κατανόηση;

Πόσο η εγκληματικότητα του ψυχικά ασθενή διαφέρει στην ουσία της από εκείνη του λεγόμενου υγιή;

Ποιά ιδεολογία συγκαλύπτει ο μύθος της επικινδυνότητας του ψυχικά ασθενή;

Η ψυχοδυναμική έρευνα μιάς ομάδας χαρακτηρισμένων σχιζοφρενών που οι περισσότεροι σκότωσαν τη μητέρα ή τον πατέρα τους, επιχειρεί να απαντήσει στα σημαντικά αυτά ερωτήματα.

Μιά έρευνα της ψυχολόγου και λέκτορα της Παντείου Φωτεινής Τσαλίκουγλου Κωστοπούλου, που αναθεωρεί ριζικά παραδοσιακές αντιλήψεις γύρω από την ψυχική ασθένεια και την εγκληματικότητα, συμβάλλοντας σε μιά νέα, απαλλαγμένη από μυθολογίες προβληματική, σ' έναν κατ' εξοχή ιδεολογικά φορτισμένο χώρο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Τα όσα ακολουθούν αναφέρονται καταρχήν σ' αυτό που συνοπτικά αποκαλούμε το «κείμενο των 116», ένα κείμενο δηλαδή που υπογράφουν 116 πολίτες, που περιλαμβάνονται στον ευρύτερο δυνατό χώρο της ανανεωτικής αριστεράς και με το οποίο κείμενο πήραν την πρωτοβουλία να πουν λίγο πιο δυνατά ορισμένα πράγματα που πολλοί σκέφτονται ή αναμασούν νοερά. Όταν το «Αντί» μου πρόσφερε το χώρο του για να γράψω τα όσα —δικής μου επιλογής— τελικά γράφω, δέχτηκα να το κάνω μετά από πολλούς δισταγμούς. Με κανένα τρόπο δεν είναι δυνατό ούτε φυσικά επιδιώκω να εκπροσωπήσω τους άλλους 115, μια και δεν πρόκειται για κανενός είδους «κίνηση», «κίνημα» ή όποια «παράταξη» με τυπικά ή άτυπα όργανα ή εκπροσώπους. Πράγματα ξεκάθαρα μεταξύ μας, αλλά δεν βλάπτει να τα ξανατονίσει κανείς στις πονηρές — όπως αποδείχτηκε... — μέρες μας.

Για τους ίδιους λόγους φυσικά δεν πρόκειται να ακολουθήσει καμιά άλλη δημόσια εκδήλωση ή πολιτική πρωτοβουλία των 116. Δεν ξέρω αν και πόσο τα προαναφερθέντα καθησυχάζουν τους όσους ανησυχούν (και είναι, ως φαίνεται, πολλοί..., για διάφορους όμως λόγους), πάντως έτσι έχουν τα πράγματα.

Ωστόσο, τα όσα συνόδευσαν ή ακολούθησαν την πρωτοβουλία των 116 δημιουργούν κάποια σοβαρά, κυρίως πολιτικά, ζητήματα που αξίζουν κάποια περαιτέρω διαπραγμάτευση.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Οι χειρισμοί και οι «μεθοδεύσεις» που οδήγησαν στην εκλογή του νέου Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Χρ. Σαρτζετάκη, προβλημάτισαν βαθύτατα πολλούς Έλληνες πολίτες, μεταξύ αυτών δε κυρίως τους αριστερούς, της ανανεωτικής αριστεράς εννοείται. Η βασική και βαθειά τους πεποίθηση ότι «σοσιαλισμός και δημοκρατία είναι έννοιες αζεδιάλυτα συνδεδεμένες» μπήκε σε δοκιμασία όταν τους ζητήθηκε να εγκρίνουν και να καλύψουν ενέργειες καθαρά αντιδημοκρατικές και αμφίβολου σοσιαλιστικού ήθους, όχι «κατ' οικονομίαν» που λέει η εκκλησία, όχι γιατί κάποια εξαιρετική κατάσταση δεν επέτρεπε δισταγμούς, όχι γιατί δεν υπήρχαν άλλες λύσεις για να εκλεγεί (ο ίδιος εξάλλου, ή άλλος τελοσπάντων) Πρόεδρος από τις «δημοκρατικές δυνάμεις», αλλά απλώς γιατί έτσι είχε μπλέξει και έτσι ήθελε να ξεμπλέξει το κουβάρι των «πρωτοβουλιών» του το ΠΑΣΟΚ, θεωρώντας ότι θεσμοί και συνταγματικοί κανόνες δεν είχαν παρά να μαλαχθούν κατάλληλα ώστε να μην χάνουμε καιρό ενόψει, λέει, Αλλαγής και αλλαγών που ωστόσο πάντα εκκρεμούν.

Και πράγματι οι «δημοκρατικές δυνάμεις» κατάφεραν να λύσουν συνοπτικά τα προβλήματα, σε λιγότερο συνολικά χρόνο από όσο τους έπαιρνε παλιότερα ένα μέσης πολυπλοκότητας συνέδριο φοιτητικής ομοσπονδίας ή της ΕΦΕΕ.

Βέβαια, υπήρξε η, όχι ανάξια λόγου στις συγκεκριμένες περιστάσεις, κριτική του ΚΚΕ εσωτερικού. Δεν ικανοποίησε, όμως, πολλούς αριστερούς που βρίσκονται στις γραμμές του, στις παρυφές του ή στον ευρύτερο χώρο της ανανεωτικής αριστεράς. Ο τόνος και οι αποχρώσεις της κριτικής του, η διάρκεια της μέσα στο χρόνο, οι παράλληλες λίγο πολύ αντιφατι-

κές τοποθετήσεις και δημόσιες εκδηλώσεις, έγγραφες ή προφορικές, στελεχών του, η γενικότερη τάση του να μη θέλει να διαφοροποιηθεί σαφώς από τις άλλες «δημοκρατικές δυνάμεις», αυτά και άλλα πολλά συνεκτιμήθηκαν μερικώς ή ολικώς, σωρευτικώς ή διαζευτικώς από όσους πήραν την πρωτοβουλία να προωθήσουν το κείμενο που τελικά έγινε γνωστό ως «κείμενο των 116» (ενώ οι υπογραφές είναι σημαντικά περισσότερες, άλλο αν οι ανάγκες της έγκαιρης δημοσίευσής του άφησαν ένα μέρος τους να περιμένει...).

Πρόκειται για ένα κείμενο πολιτικό που απευθύνεται φυσικά προς όλους τους πολίτες. Κύρια ωστόσο μέριμνά του είναι η υπόθεση της ανανεωτικής αριστεράς, που δεν πρέπει να παρασυρθεί στις κινούμενες άμμους που περικυκλώνουν το περιορισμένο αλλά στέρεο έδαφός της. Αυτήν κυρίως την ανησυχία εξέφρασαν μαζί, τόσο μέλη και στελέχη του ΚΚΕ εσωτερικού όσο και «ανένταχτοι», άλλοι γνωστοί από τη δράση τους στα χρόνια της δικτατορίας και τη συμβολή τους στη μεταδικτατορική κομματική δουλειά στο «Ρήγα» και αλλού, άλλοι από την πολιτική δουλειά τους σε αριστερά περιοδικά («Σύγχρονα Θέματα», «Πολίτης», «Αντί», «Προσανατολισμοί», «Νέα Οικολογία»...), άλλοι γνωστοί γενικότερα ως «προσωπικότητες» με αναγνωρισμένη και έγκυρη αριστερή πρακτική.

Η αναφορά στις διαφορετικές προελεύσεις των 116 δεν γίνεται, βέβαια, ούτε για λόγους χαρτογράφησης ούτε ως απόπειρα υπεράσπισης της «αριστεροσύνης» των 116 απέναντι σε εκείνους που εγγράφως ή προφορικώς την αμφισβητούν, διεκδικώντας την βεβαίως για τον εαυτό τους... «Τα σκυλιά γαυγίζουν, το караβάνι περνάει», λέει η παλαιόθεν σοφία της Σαχάρας.

Η ενλόγω αναφορά γίνεται για να επισημανθεί το γεγονός ότι κάτι τέτοιο γίνεται για πρώτη φορά και παρά τις σημαντικές διαφορές που από παλιά, όσο και στην πρόσφατη συγκυρία, χώριζαν και ασφαλώς ακόμη χωρίζουν τους υπογράφαντες. Δεν πρόκειται για ένα τυπικό «χαρτί» που «μαζεύει» υπογραφές στις τακτικές εκλογικές ή άλλες περιστάσεις, αλλά για μια πολιτική πράξη που, έστω και χωρίς επαύριον, δύσκολα μπορεί να αγνοηθεί από όσους έχουν κάποιο λόγο ως προς την πορεία της ανανεωτικής αριστεράς.

Η πολιτική πράξη συνίσταται σε ένα σαφές μήνυμα προς τη «μόνη οργανωμένη δύναμη της ανανεωτικής αριστεράς, το ΚΚΕ εσωτερικού». Το τελευταίο καλείται για λογαριασμό δικό του και όλης της ανανεωτικής αριστεράς να εμμένει απαρέγκλιτα στις βασικές αρχές της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού και να διαφοροποιηθεί (και κάθε «διαφορά» είναι και ένας «ορισμός») επαρκώς από τις άλλες «δημοκρατικές δυνάμεις», παρουσιαζόμενο καταρχήν στις εκλογές αλλά και γενικότερα στην πολιτική ζωή αυτόνομο, αυτοδύναμο και αυτοτοποθετούμενο. Και είναι γνωστόν ότι «δεν τοποθετείται κανείς παρά μόνο αντιτιθέμενος». Στη συγκεκριμένη δε συγκυρία αυτό σημαίνει αντιτιθέμενος προς το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ. Είναι θέμα πολιτικής λογικής και όχι ηθικό ή συναισθηματικό όπως τείνουν, εμμέσως πλην σαφώς, να το παρουσιάσουν όσοι δεν

συμφωνούν με την εν λόγω λογική. Και οι αντιδράσεις τετοιού τύπου δεν έλειψαν, ίσα ίσα μάλιστα.

ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ

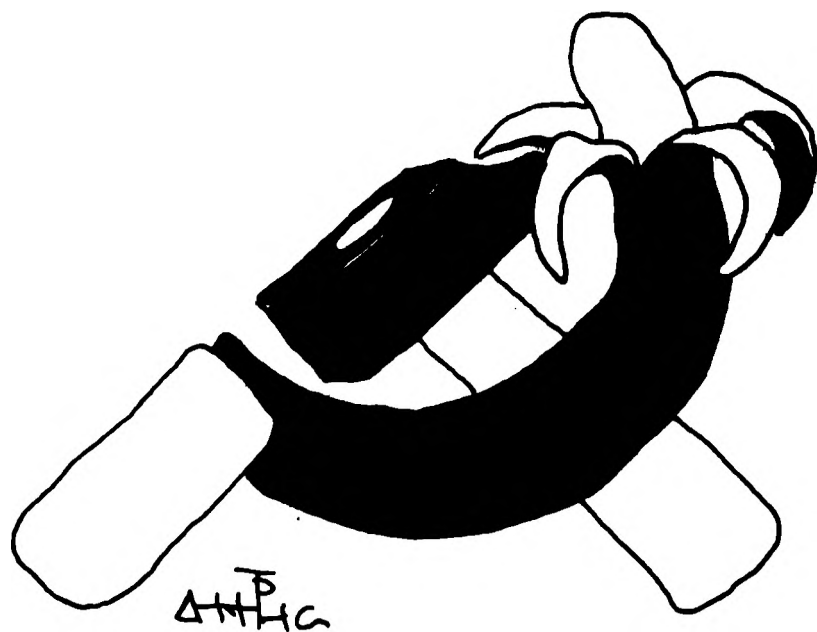
Οι αντιδράσεις προς το κείμενο των 116 είχαν ποικίλες προελεύσεις και διανθίστηκαν με ποικιλόχρωμα επιχειρήματα.

Περνώ επιτροχάδην την αντίδραση της ΝΔ, η οποία σε ανακοίνωσή της επαινούσε τις «ανησυχίες» της «δημοκρατικής αριστεράς» και απέδιδε την εκδήλωσή τους σε προηγούμενη «έκκληση» του προέδρου κ. Κ. Μητσοτάκη προς όλους τους Έλληνες γενικώς και προς τους αριστερούς ειδικότερα. Πρόκειται φυσικά για πολιτική μυωπία. Φαίνεται, όμως, ότι ο συντάκτης της ανακοίνωσης δεν άντεξε στον πειρασμό να οικειοποιηθεί και την πολιτική πράξη των 116, προφανώς βαθύτατα ποτισμένος από το πνεύμα της «μονομαχίας», της «κάθετης αντιπαράθεσης», της «αντίθεσης του ήλιου με το σκοτάδι» και συνακόλουθα μεθυσμένος από το ύπουλο οινόπνευμα που αυτά εμπεριέχουν, πράγμα που ακριβώς καταγγέλλουν στο κείμενό τους οι 116. Η μόνη «έκκληση» στην οποία απαντούσαν οι τελευταίοι ήταν εκείνη που τους απηύθυνε η ιστορία της αριστεράς, ιστορία στη διάρκεια της οποίας αντιμετώπισαν με ποικίλες εκβάσεις τόσο τέτοια τεχνάσματα όσο και άλλες λιγότερο φινετσάτες... προσεγγίσεις από τη ΝΔ, αλλά και τους προγόνους της.

Αντιπαρέρχομαι, επίσης, τις αντιδράσεις από τη μεριά του ΠΑΣΟΚ και των εναπομεινάντων τενόρων του με τις ραγισμένες φωνές. Όχι μόνο γιατί δεν προσφέρονται σε πολιτικό διάλογο (οι εφημερίδες που δημοσίευσαν τις διατριβές του κ. Μ. Χρηστίδη και του κ. Μ. Δωρή δεν είχαν καν δημοσιεύσει αποσπάσματα από το, σύντομο, κείμενο των 116¹⁾), ούτε γιατί αποπνέουν συγχρόνως και αντιφατικά αλαζονεία της εξουσίας και απωθημένα πάθη και μίσση, πολύ πέρα από το χώρο της πολιτικής σκέψης. Αλλά γιατί δεν βλέπω τι μπορεί να συζητήσει κανείς μαζί τους. Πάντως όχι περί αριστερών και αριστεράς. Μια τέτοια συζήτηση θα είχε τόση αποτελεσματικότητα όση, τηρουμένων, προς Θεού, των αναλογιών (γιατί η ιστορία επαναλαμβάνεται, όπως ξέρουμε, ως φάρσα), η αντιπαράθεση περί σοσιαλισμού ανάμεσα στους κατηγορούμενους των δικών της Μόσχας και τους εκ του ακροατηρίου θεωμένους και αρυωμένους εκείνα τα σαφέστατα και αλησμόνητα: «λειώστε τις έχιδνες της ακολασίας» και «θάνατος στα σκυλιά του ιμπεριαλισμού». Αξέχαστα χρόνια! Σήμερα ο κ. Μ. Δωρής είναι υποχρεωμένος να καταφεύγει σε τσιτάτα του Λένιν (από συνέδριο... της Κομμουνιστικής Διεθνούς), του Μάο και του Μαρξ, κι όλα αυτά για να εκτονωθεί ενδιάμεσως με κάποιες βρισιές και να καταλήξει να ζητάει να τεθούν οι 116 στο κοινωνικό περιθώριο, να μην τους λέει δηλαδή κανένας καλημέρα... Όλα ξεφτίζουν, αλίμονο!

Οι αντιδράσεις από τη μεριά του ΚΚΕ ήταν πολλές και τακτικές, σύντομες όμως και άτονες. Ίσως γιατί ετοιμάζεται κανένα βαρύγδουπο άρθρο με στέρεη «μαρξιστολενινιστική» τεκμηρίωση και αργεί η διαδικασία έγκρισής του. Ίσως πάλι γιατί τις «ανησυχίες» των 116 συμερίζονται και κάποιοι μέσα στο κόμμα αυτό. Σαφώς πάντως ο Ρίζοσπάστης επίμονα αποδίδει τους 116 αποκλειστικά στο ΚΚΕ εσωτερικού. Ίσως (πάλι...) όμως να μην πρόκειται για ηθελημένη σύγχυση, αλλά για πραγματική (και εύλογη) αδυναμία να κατανοήσουν οι συντάκτες του πως είναι δυνατό να βγαίνουν, έτσι στα καλά του καθομένου, πολίτες και να διατυπώνουν συλλογικά τη γνώμη τους.

Από πολλές άλλες μεριές, εξάλλου, δειχτηκε ανάλογη αδυναμία κατανόησης («ποιος είναι από πίσω»; «πού το πάνε»; —προφανώς αλλού από εκεί που λένε...) και αντίστοιχη οργή όταν η κατανόηση επιτεύχθηκε. Πρόκειται για ένα άλλο, πολύ διαδεδομένο χαρακτηριστικό της ελληνικής πολιτικής ζωής,

που επισημαίνει και την υπανάπτυξή της, του οποίου όμως η ανάλυση θα μας πήγαινε μακριά από το αντικείμενο αυτού του άρθρου.

Έρχομαι τώρα στις αντιδράσεις που προήλθαν από το ΚΚΕ εσωτερικού και το γενικότερο χώρο της ανανεωτικής αριστεράς. Εδώ η συζήτηση και περισσότερο νόημα έχει και επιβάλλεται. Ακόμα και με τον Κ. Τσουκαλά.

Ο τελευταίος έγραψε βέβαια ένα άρθρο²⁾ που δύσκολα χωράει, ως ουσία και ως ύφος, στους προβληματισμούς της ανανεωτικής αριστεράς, μια και παραπέμπει τον οποιονδήποτε από τους «λεγόμενους αριστερούς διανοούμενους» έχει κριτική στάση απέναντι στο ΠΑΣΟΚ, στη «θερμή αγκάλη» της «αγίας αστικής οικογένειας», εκτός κι αν διαλέξει να στεγάσει τις ανησυχίες του στο ΚΚΕ, στο ΚΚΕ εσωτερικού, στο ΚΟΔΗΣΟ ή σ' ένα από τα «αριστερίστικα γκρουπούσκουλα». Η «επιλογή» του σταματά όμως εκεί. Πέρα από εκεί οδηγείται ο εν λόγω αμφισβητίας στο «κράτος του Κεφαλαίου», στη Δεξιά, στον «τέως» και τελικά στη χούντα, καθότι ως γνωστόν η αδυσώπητη λογική του κατήφορου είναι ο πάτος. Περιέχει και άλλα το εν λόγω άρθρο, κυμαινόμενα μεταξύ λόγων του Ζντάνοφ και αγορεύσεων του Βισίνσκυ. Και όλα αυτά για να ξεκαθαριστεί καλά ότι έξω από τις «οργανωμένες» δυνάμεις της αριστεράς δεν υπάρχει σωτηρία, ενώ για τις ίδιες δεν υπάρχει άλλη επιλογή από την συμπόρευση με το ΠΑΣΟΚ, με το οποίο βρίσκονται εξ ορισμού στο ίδιο «προοδευτικό» στρατόπεδο, επιδιώκοντας όλοι μαζί το σοσιαλισμό... Να το ΠΑΣΟΚ κατοχυρωμένο, να το ΚΚΕ δικαιωμένο, να το ΚΟΔΗΣΟ προκαταλαμβανόμενο, να το ΚΚΕ εσωτερικού καπελλωμένο.

Το άρθρο περιλαμβάνει, τέλος, και πολλούς χαρακτηρισμούς και υπαινιγμούς κατά των «λεγόμενων αριστερών διανοουμένων» από... ταξική σκοπιά. Εκτοξευμένοι από τον κάλαμο του Κ. Τσουκαλά, γενικώς και προς όλες τις κατευθύνσεις, δεν στερούνται, ανεπαισθήτως βέβαια, και κάποιων κόκκων άλατος...

Τις προδιαθέσεις του Κ. Τσουκαλά δεν φαίνεται να συμερίζονται, τουλάχιστον στο σύνολό τους, πολλοί στο χώρο της ανανεωτικής αριστεράς. Ούτε, όμως, τις έχει ως τώρα κανείς καταδικάσει εκτός από τον Α. Ελεφάντη στο «Δεκαπενθήμερο Πολίτη»³⁾. Κυρίως δεν τις σχολίασε καν το ΚΚΕ εσωτερικού, του οποίου ο Κ. Τσουκαλάς είναι μέλος. Μόνο σε άρθρο του Σ. Βαλντέν στην «Αυγή» χαρακτηρίζεται η μεθοδολογία του Κ. Τσουκαλά απαράδεκτη⁴⁾. Γράφτηκε ωστόσο, χωρίς να διαψευστεί, ότι ο Μ. Αναγνωστάκης συνάντησε άρνηση της «Αυγής» να δημοσιεύσει άρθρο του πάνω στα όσα έγραψε ο Κ. Τσουκαλάς. Πολλά δε μέλη του ΚΚΕ εσωτερικού καθώς και ανένταχτοι αριστεροί ζήτησαν από την ηγεσία του κόμματος να τοποθετηθεί και ως προς τα δύο θέματα, αλλά έως τώρα απάντηση δεν πήραν.

Γενικότερα δε το ΚΚΕ εσωτερικού δεν έχει επίσημα αποφασίσει πώς να χειριστεί την υπόθεση του «κειμένου των 116». Η «Αυγή» το πρόβαλε όταν κυκλοφόρησε και σ' ένα βαθμό το επαινέσε, υπογραμμίζοντας παράλληλα ότι δεν είναι αρκετά ισορροπημένο, καθότι όχι αρκετά «αντιδεξιό».

Την κρίση αυτή συμμερίζονται με λιγότερο ή περισσότερο έντονες εκφράσεις και επεξεργασμένα επιχειρήματα πολλοί, τόσο μέσα στο ΚΚΕ εσωτερικού όσο και στα περίξ.

Ο καθένας βέβαια υπερασπίζεται όπως νομίζει την άποψή του και την υπογραφή του. Στην πιο δύσκολη θέση βρίσκονται όσοι εκ των 116 είναι και μέλη του ΚΚΕ εσωτερικού. Στο τελευταίο υπάρχει μεταξύ άλλων η άποψη ότι τα εν λόγω μέλη βρίσκονται στα όρια του σεβασμού της κομματικής γραμμής, αλλά και των οργανωτικών αρχών του κόμματος. Θα είναι, όμως, άγονο και αποπροσανατολιστικό να καταλήξει η όλη υπόθεση σε τέτοιου τύπου συζητήσεις.

Το ουσιαστικό θέμα είναι όντως αυτή η ιστορία του «αντιδεξιού» ή μη χαρακτήρα του κειμένου των 116. Και βέβαια το ξεπερνάει, μια και πρόβλημα «αντιδεξιού» ζυγίσματος έχουν πολλοί στο ΚΚΕ εσωτερικού κάθε φορά που ανοίγουν το στόμα τους ή πιάνουν το μολύβι τους. Αισθάνονται ότι περνάνε εξετάσεις μπροστά στις άλλες «δημοκρατικές δυνάμεις» και το λαό γενικώς.

Όμως, οι άλλες «δημοκρατικές δυνάμεις» δεν πρόκειται να τους δώσουν προβιάσιμο βαθμό όσο και «αντιδεξιά» πράγματα κι αν λένε. Ούτε το ΚΚΕ ούτε ο κ. Α. Παπανδρέου διστάσανε ή διστάζουνε, όταν παρουσιαστεί η ευκαιρία, να χαρακτηρίσουν το ΚΚΕ εσωτερικού φιλοκαραμανλικό (δημόσια) ή κρυπτοδεξιό, δεξιό και άλλα βαναυσότερα (προφορικά σε οποιαδήποτε ομήγυρη). Ανάλογα είχαν συμβεί εξάλλου και στο παρελθόν, όταν συζητιόταν η ένταξη της Ελλάδας στην Κοινότητα ή στη συνέχεια σχετικά με τη κοινοτική πολιτική. Όλοι οι πολύπλοκοι ελιγμοί του Λ. Κύρκου στη Βουλή ή στο Ευρωκοινοβούλιο ούτε κατά κεραία δεν επηρέασαν τον τόνο ή το ύφος της κριτικής τόσο του ΚΚΕ όσο και του ΠΑΣΟΚ (όσο ήταν... αντικοινοτικό).

Το ΚΚΕ εσωτερικού θα υφίσταται την σκληρότερη και την πιο κακόπιστη κριτική και επίθεση όση κι αν είναι η αντιδεξιά δόση των κατασκευών του. Γιατί εκείνο που τις προκαλεί δεν είναι βέβαια ο ανεπαρκώς «αντιδεξιός» του χαρακτήρας — ο κ. Χ. Φλωράκης ήταν πολύ λιγότερο «αντιδεξιός» στην πρόσφατη τηλεοπτική συνέντευξή του χωρίς κανείς να διαμαρτυρηθεί... — αλλά η ύπαρξή του και η αυτόνομη κάθοδός του στις εκλογές. Τελεία και παύλα.

Μένει τώρα να δει κανείς αν οι «αντιδεξιές» κορόνες προς εξισορρόπηση της κριτικής προς το ΠΑΣΟΚ είναι απαραίτητες για να περάσει το ΚΚΕ εσωτερικού τις εξετάσεις του απέναντι στο λαό γενικώς. Οι εξετάσεις αυτές αποσκοπούν προφανώς στο να γίνει το κόμμα γενικώς αποδεκτό από το λαό που είναι εξ ορισμού και αποκλειστικά αντιδεξιός. Οι «αντιδεξιές» δηλώσεις έχουν τότε το νόημα, εφόσον μάλιστα η Δεξιά δεν είναι στην κυβέρνηση, ότι ο ομιλών ή γράφων «δεν ξεχνά τη Δεξιά» κι ακόμη ότι ασφαλώς θεωρεί «το ΠΑΣΟΚ καλύτερο από τη Δεξιά». Οι δηλώσεις ικανοποιούν λοιπόν τους πάντες έως τη στιγμή που κάποιος για λόγους δικούς του διαπιστώνει και διακηρύσσει ότι η επάνοδος της Δεξιάς στην εξουσία είναι πιθανή για τον α' ή β' λόγο. Σ' αυτή την περίπτωση όλα τα παραπάνω οδηγούν στο συμπέρασμα ότι πρέπει αφεύκτως να ενισχυθεί το ΠΑΣΟΚ (εμπράκτως, μετά ψήφου δηλαδή, κι όχι μόνο με ευγενείς και ευμενείς συγκρίσεις στα λόγια). Στόχος φυσικά να μην «επανεέλθει η Δεξιά». Και είναι λογικό ότι αυτό θα μπορεί να το εμποδίσει μόνο το ΠΑΣΟΚ: όχι μόνο είναι «καλύτερο» από τη ΝΔ αλλά και κομματικά ισχυρότερο από όλους τους άλλους. Ιδού λοιπόν κύριέ μου γιατί η κόρη σας είναι βουβή ή πως οι ψηφοφόροι της αριστεράς οδηγούνται στις λίστες του

ΠΑΣΟΚ. Η «αντιδεξιά» κινδυνολογία στέλνει μαθηματικά τους πειθόμενους ως αντιδεξιούς ψηφοφόρους στον «φορέα» που έχει τις περισσότερες πιθανότητες να νικήσει τη Δεξιά. Η αντίθετη πολιτική, λένε πολλοί στο ΚΚΕ εσωτερικού, καθώς και ανέντακτοι, θα είχε το ίδιο αποτέλεσμα γιατί θα ενοχλούσε τους ψηφοφόρους της «δημοκρατικής παράταξης» που θα μπορούσαν να έλθουν προς τα δω απογοητευμένοι από τις προηγούμενες επιλογές τους. Και βέβαια και τους «δικούς μας» ψηφοφόρους που θα έμπαιναν στον πειρασμό να μας εγκαταλείψουν. Μα η αντίθετη πολιτική δεν είναι αναγκαστικά «φιλοδεξιά», ούτε καν εξάλλα και κραυγαλέα «αντιπασοκική». Η αντίθετη πολιτική είναι η αντιπολίτευση στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, απλά και σκέτα.

Η ιδέα ότι η αντιπολίτευση στην κυβέρνηση είναι επικίνδυνη γιατί μπορεί να συμπέσει με σημεία της αντιπολίτευσης που ασκεί η ΝΔ ή όποιος άλλος, η ιδέα ότι, επομένως, ό,τι λέγεται κατά της κυβέρνησης πρέπει να συνοδεύεται, ντε και καλά, από «ισοσθενή» αντιπολίτευση κατά... της ΝΔ, η ιδέα ότι ο αριστερός πολίτης πρέπει να προπαγανδίζει, όχι μόνο αυτό που θέλει αλλά εξίσου και αυτό που προκρίνει ότι πρέπει να θέλουν όλοι οι άλλοι «αντιδεξιοί» κατά την κρίση των ιδίων βέβαια, όλες αυτές οι ιδέες οδηγούν σε καταθλιπτικούς αυτοπεριορισμούς και ενδεχομένως, βοήθους και της λογικής του εκλογικού νόμου, σε εκλογικό αυτοχειρισμό.

Το κείμενο των 116 είναι ίσως και σε «τελευταία ανάλυση» μια απόπειρα να εμποδιστούν τόσο ακραία και απονενομημένα διαβήματα. □

1. Μ. Χρησιδής στο «Έθνος» 16/4/85 — Μ. Δωρής στα «Νέα», 17 και 18/4/85.
2. Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία 13-14/4/85.
3. 19/4/85
4. Αυγή 17/4/85.

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε ολόκληρες τίς έφημερίδες πού διαβάζετε, γιά νά φυλάξετε μιά είδηση πού σάς ενδιαφέρει. Κρατείστε μόνο τήν είδηση.

Ζητείστε μας τά αποκόμματα όλων τών έφημερίδων, γιά νά μή μπείτε έσείς στόν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας είναι νά ένημερωνόμαστε καί νά σάς ένημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τίς έφημερίδες (έλληνικές καί ξένες) καί κρατάμε γιά λογαριασμό σας, τά αποκόμματα πού σάς άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», αλλά ένα ολόκληρο δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει υπεύθυνα γιά τήν ειδική - δική σας ένημέρωση.

Επικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Άρχείο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΥΒΑΣ

**ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ**

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

☎ ΠΑΣΧΑ. Πασχαλινά καθιερωμένα. Πασχαλινοί διάλογοι του άλλοτε:

- Χριστός Ανέστη.
- Αληθώς Ανέστη.

Πασχαλινοί διάλογοι του σήμερα:

- Χριστός Ανέστη.
- Μαγκιά του.

☎ ΠΑΣΧΑ. Πασχαλινά καθιερωμένα.

Επισκέψεις υψηλών προσώπων σε στρατιωτικές μονάδες. Επίσκεψη και συνάντηση —ανήμερα του φετινού Πάσχα— του προέδρου Σαρτζετάκη και του πρωθυπουργού Παπανδρέου στη «Μονάδα Ειδικών Δυνάμεων» (στο Μεγάλο Πεύκο). Χαιρετισμοί. Χαμόγελα. Τσουγκρίσματα κόκκινων αυγών.

«Τσουγκρίσμα» μεταξύ Προέδρου και πρωθυπουργού. «Τσουγκρίσμα» και μεταξύ της κυρίας Σαρτζετάκη και της κυρίας Παπανδρέου.

Χωρίς ίχνος έκπληξης διεπίστωσα, παρατηρώντας τα φωτογραφικά ενσταντανέ των δύο «τσουγκρισμάτων», ότι —τόσο στο ανδρικό όσο και στο γυναικείο— το... πάνω αυγό και επομένως και το «πάνω χέρι» ανήκε στην οικογένεια Παπανδρέου.

☎ ΑΛΛΑΓΗ. Αλλαγή και ΠΑΣΟΚ. Τι

αλλαγή δικαιούμαστε να περιμένουμε από το ΠΑΣΟΚ; Επί του επιμάχου θέματος ο δημοσιογράφος Γιώργος Σαββίδης παρατηρεί στην «Αυγή» του περασμένου Σαββάτου:

«Από το ΠΑΣΟΚ μπορεί πια να περιμένει κανείς κάθε είδους αλλαγή, εκτός από αυτήν που έχει υποσχεθεί...». Αδυνατώ να τον αντικρούσω. Έλεγε —πριν από τέσσερα χρόνια— το τότε αντιπολιτευόμενο ΠΑΣΟΚ:

«Έξω οι Βάσεις από την Ελλάδα».

Το κυβερνητικό ΠΑΣΟΚ —πέρσι— υπόγραψε συμφωνία για την παραμονή των βάσεων στην Ελλάδα.

Λέξη δεν είχε αρθρώσει ποτέ το ΠΑΣΟΚ για τις κεραίες της τηλεόρασης. Στην εβδομάδα όμως που πέρασε ο ηρωικός υπουργός Οικισμού, Χωροταξίας και Περιβάλλοντος Ευάγγελος Κουλουμπής, υπερνικώντας κάθε φανερή και κάθε κρυφή και ύπουλη αντίδραση του ξένου και του ντόπιου κατεστημένου, ανακοίνωσε επίσημα αυτό που όλοι ονειρευόμαστε αλλά κανείς μας δεν βρήκε ποτέ το θάρρος να ξεστομίσει:

«Έξω οι κεραίες από την Πλάκα».

☎ ΕΡΓΑ. Δημόσια έργα. Πρεμούρα ενόψει των εκλογών. Έργα να 'ναι κι ό,τι να 'ναι.

Έργα στην αρχή της Συγγρού. Το Μάρτη αντικατάσταση του ασφαλτοτάπητα. Τον Απρίλη αγωνιώδης προσπάθεια ανακάλυψης και αποκάλυψης των κατά λάθος σκεπασμένων με τον ασφαλτοτάπητα σιδερένιων πωμάτων των φρεατίων της αποχέτευσης.

Για την ανακάλυψη χρησιμοποιήθηκαν... ναρκαλιευτικές συσκευές. Για την αποκάλυψη χρησιμοποιήθηκε ο παραδοσιακός κασμάς που έδρασε εναντίον του νεαρού ασφαλτοτάπητα.

Για την προσωρινή προφύλαξη των μερεμετιασμένων φρεατίων χρησιμοποιήθηκαν κενά καφάσια που ορθώνουν —ίσως ακόμη— το περήφανο ανάστημά τους στις περιφρονητικές εξατμίσεις των αυτοκινήτων.

☎ ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ. Συγχαρητήρια τηλεγραφήματα. Είθισται να αποστέλλονται συγχαρητήρια τηλεγραφήματα σε δημοκρατικούς πολιτικούς ηγέτες «επί τη εκλογική νίκη» ή «επί τη αναλήψει των καθηκόντων» τους.

Είθισται να αποστέλλονται επίσης σε ηγέτες επιτυχημένων πραξικοπημάτων «επί τη αναιμάκτω —τρόπος του λέγειν— επιτυχία της εθνοσωτηρίου...», είτε ύστερα από αληθινή ή σκηνοθετημένη απόπειρα δολοφονίας «επί τω χαρμοσύνω ακούσματι της διασώσεως του θεοσκεπάστου και λαοφίλου...».

Τα κίνητρα των αποστολών είναι προφανή. Οι αποστολές εξάλλου είναι επίμονοι και ακατάβλητοι. Γνώρισα επιχειρηματία από, πελοποννησιακή μεγαλούπολη ο οποίος μεταξύ του 1955 και του 1975 απέστειλε τουλάχιστον δώδεκα τηλεγραφήματα προς κοινοβουλευτικούς δεξιούς ή κεντρώους ή αποστάτες, προς πραξικοπηματίες και πάλι προς κοινοβουλευτικούς ηγέτες του ελληνικού κράτους. Όμοια κι απaráλλαχτα στο περιεχόμενο. Ίδια στην ανεπιφύλαχτη διαβεβαίωση. Κάπως έτσι:

«Ιστάμεθα παρά το πλευρόν σας —ΜΑΛΟΥΜΗΣ Σταφυλοδυναμικός. Οι υψηλοί αποδέκτες ελάχιστα

ασχολούνται μ' αυτά τα τηλεγραφήματα. Οι πραξικοπηματίες ηγέτες (μάλιστα και για να είμαστε ακριβοδίκαιοι και κάποιοι δημοκρατικοί) θέλγονται από τις αποστολές, αλλά περιφρονούν βαθύτατα τους αποστολείς διότι όπως λέει και ο σοφός λαός:

Την μαλακίαν πολλοί ηγάπησαν τον μαλάκα ουδείς.

Χωρίς προηγούμενο —ομολογώ— είναι ένα τηλεγράφημα πρόσφατο. Ένα τηλεγράφημα από Κάιρο προς Χαρτούμ.

Το έστειλε στις 8 Απριλίου ο τέως αφέντης του Σουδάν στρατηγός Νουμείρι στον πραξικοπηματία που τον ανέτρεψε την προηγούμενη μέρα. Με το τηλεγράφημά του ο τέως διαβεβαίωνε ότι... *κατανοεί τα κίνητρα της επαναστάσεως και... εύχεται στον αρχηγό της, χθεσινό υποτακτικό του, επιτυχία στο δύσκολο έργο του!*

Υπέβαλα το περιστατικό στην κρίση του Αγαθόνικου:

— *Αμφιβάλλεις ότι πρόκειται για το άκρον άωτον του εξευτελισμού; Ο Αγαθόνικος με κοίταξε με συγκατάβαση και μου είπε κουνώντας το κεφάλι του:*

— *Μπορεί να τον δεις και σε τίποτε επιτροπές στήριξης.*

☎ ΝΙΚΗΤΑΣ. Νικήτας Βενιζέλος.

Βεβαιώνει ότι θα πάρει μέρος στις εκλογές με σχήμα συνεργασίας. Βεβαιώνει ότι θα αγωνισθεί σκληρά. Δεν ορκίζεται όμως ακόμη ότι θα αγωνισθεί με το ΠΑΣΟΚ εναντίον της Νέας Δημοκρατίας.

Δεν αποκλείει όμως εντελώς ότι θα αγωνισθεί με τη Νέα Δημοκρατία εναντίον του ΠΑΣΟΚ.

Οι υπάλληλοί του διατελούν εν αναμονή. Οι υπάλληλοί του «αναμένουν στο ακουστικό τους» για να μάθουν εάν θα αναλωθούν υπέρ της «αλλαγής» ή εάν θα ξιφουλκήσουν υπέρ της «απαλλαγής».

Μαθαίνω ότι ο Νικήτας τα 'χει χαμένα. Μαθαίνω ότι ο Νικήτας κινδυνεύει να τρελαθεί.

Η συγκυρία μου ξαναθύμισε το τρυφερό «στόρυ» της εποχής του «ένα -ένα - τέσσερα» όπου μια ανεξάρτητη και ερωτευμένη δεξιά συνδικαλίστρια της Οδοντιατρικής δήλωσε σπαρακτικά:

— *Θα τρελαθώ εάν δεν με παντρευτεί ο Πάλμος ή τουλάχιστον ο Φερεντίνος.*

ο αυτόματος τηλεφωνητής

Αυτήν την «TV που κουράζει» ποιος θα την αλλάξει;

Αν υπάρχουν ακόμη ορισμένοι που υποστηρίζουν ότι ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός, που ξεκίνησε περήφανα στη χώρα μας τον Οκτώβριο του 1981, δεν έχει αλλάξει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, θα πρέπει να κοιτάξουν σε βίντεο τα δελτία ειδήσεων της περασμένης Κυριακής και Δευτέρας: αυτό πια δεν είναι μικροαλλαγή «στα πλαίσια του συστήματος» που θα έλεγε και ο Χ. Φλωράκης, ούτε βέβαια «φασιστική τηλεόραση», όπως θέλει να μας πείσει ο Κ. Μητσοτάκης.

Εδώ έχουμε να κάνουμε με κάτι άλλο, που πράγματι συμβαίνει «για πρώτη φορά», και μάλιστα σε παγκόσμιο επίπεδο. Την μεν Κυριακή, οι ταλαιπώροι παρουσιαστές διαβάζουν από χειρογράφου και επί ένα τέταρτο, τις επτά δακτυλογραφημένες σελίδες της απάντησης του κ. Παπανδρέου στις οικονομικές εξαγγελίες της Νέας Δημοκρατίας. Την επομένη, οι εξίσου ταλαιπωρημένοι, ακροατές, παρακολουθούν, ή σωστότερα ακούν —για κανένα δεκαπεντάλεπτο, τις επιστολές που αντάλλαξαν ο πρωθυπουργός με τον Πρόδρο της Δημοκρατίας.

Να λέμε δηλαδή και του στραβού το δίκιο. Το ΠΑΣΟΚ το 'πε και το 'κανε: είχε δηλώσει ότι η τηλεόραση αποκοιμίζει το λαό, και έχει με κάθε τρόπο φροντίσει να κάνει την TV, και ιδιαίτερα τις ενημερωτικές εκπομπές που τόσο το ενδιαφέρουν, τόσο αποκρουστικές, ώστε να μην βλέπονται με τίποτα. Εδώ μπορούν τώρα όλοι οι ακροατές να «παρακολουθούν» τηλεόραση από το διπλανό δωμάτιο, αλλάζοντας την πάνα στο μωρό τους, πλένοντας τα πιάτα ή φιλώντας τη γυναίκα τους. Η ραδιοφωνοποίηση της τηλεόρασης είναι γεγονός.

Η ΠΕΜΠΤΗ ΦΑΛΑΓΓΑ ΣΤΙΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

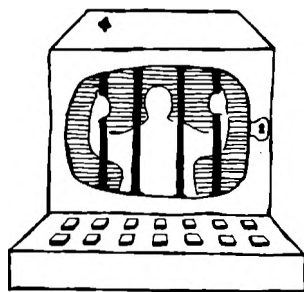
Βέβαια, δεν θα ήταν σωστό να πει κανείς ότι καταργήθηκε μόνο η τηλεόραση, αλλά και το ραδιόφωνο. Γιατί και πάλι, δεν υπάρχει ραδιόφωνο στον κόσμο όλον, που στο δελτίο ειδήσεων, να μεταδίδει ολόκληρες, μακρόσυρτες, ανακοινώσεις των πολιτικών ανδρών, χωρίς οι τελευταίοι, οι οποίοι μάλιστα είχαν επιστρατευθεί επί τούτου (όπως ο κ. Παπανδρέου για να απαντήσει στις Μητσοτακικές οικονο-

του Στέλιου Κούλογλου

μικές εξαγγελίες) και να αναρωτηθούν, για την αποτελεσματικότητα της μεθόδου.

Αν διαφωνούμε βαθύτατα με τις γελοιότητες περί «φασιστικής τηλεόρασης», είναι ακριβώς γι' αυτό. Η χρησιμοποίηση της τηλεόρασης από το ΠΑΣΟΚ με τον τρόπο που αυτή γίνεται, προέρχεται από ένα μείγμα μιας απέραντης ασχετοσύνης, και ενός ηλιθιότατου «κουτοπονηρισμού». Γιατί, έστω και εβδομαδιαίο μάθημα περί τηλεόρασης να είχαν παρακολουθήσει ο κ. Μαρούδας και οι συν αυτώ, σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου, το Α-Β που θα τους είχαν μάθει, είναι ότι η τηλεόραση είναι κυρίως εικόνα, και αλλιώς χάνει την όποια —έστω και προπαγανδιστική— της αξία, ότι ο σύγχρονος τηλεθεατής δεν μπορεί να παρακολουθήσει κάποια ανακοίνωση περισσότερο από δύο λεπτά (εκτός κι αν έχουμε ζωντανή ομιλία κάποιου πολιτικού, οπότε και εκεί κυρίως μετράει το στίλ του ομιλούντος), ότι σε ένα τουλάχιστον βαθμό, το μήνυμα είναι η ίδια η εικόνα που περνάει.

Και η εικόνα που πέρασε τις μέρες που προαναφέραμε, ήταν κάποιοι καταϊδρωμένοι παρουσιαστές με ένα ακατανόητο λόγο, φορτωμένο με δυσνόητα οικονομικά στοιχεία. Αποτέλεσμα: οι υπεύθυνοι των

ΕΡΤ πετσόκοψαν την ανακοίνωση της ΝΔ, για να κάνουν το υποτιθέμενο καθήκον τους, με αποτέλεσμα να είναι τα οικονομικά μέτρα της αξιωματικής αντιπολίτευσης που κυρίως «έμειναν» στον κόσμο, και όχι βέβαια οι μακρόσυρτες απαντήσεις. Αποτέλεσμα της Δευτεριάτικης εκπομπής (όπου διαβάστηκαν οι επιστολές Σαρτζετάκη - Παπανδρέου) ο πρωθυπουργός να εμφανίζεται τόσο συχνά και κυρίως ανιαρά

στην TV, ώστε αν κάποτε χρειαστεί να εμφανιστεί για κάτι σοβαρό, να τον ακούσουν πολύ λιγότεροι από το κανονικό. Κυριολεκτικά δηλαδή «πέμπτη φάλαγγα» του εχθρού στις γραμμές του ΠΑΣΟΚ.

Η πραγματικότητα λοιπόν είναι, ότι ο ουσιαστικός αρχισυντάκτης των δύο ΕΡΤ κ. Μαρούδας, συμπεριφέρεται σαν αρχισυντάκτης καθημερινής κομματικής εφημερίδας, και μάλιστα της δεκαετίας του '60. Γι' αυτό και όταν μονότονα απαντάει ότι με την σημερινή του τηλεόραση, «προφυλάσσει την εθνική μας κουλτούρα» αλλά και την «κρατική τηλεόραση από τα ξένα μονοπώλια» δεν ψεύδεται, όπως συχνά πυκνά κάνουν οι πολιτικοί. Απλώς ο άνθρωπος το πιστεύει βαθύτατα...

Η ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΜΑΣ

Την Παρασκευή 19 Απριλίου, η Νέα Δημοκρατία ανακοίνωσε τις θέσεις της για την «λειτουργία των ηλεκτρονικών μέσων μαζικής επικοινωνίας». Τα κυριότερα από τα μέτρα που προτείνονται, είναι η λειτουργία ιδιωτικών ραδιο - τηλεοπτικών σταθμών σε όλη τη χώρα, ιδιωτικών δικτύων καλωδιακής τηλεόρασης, καθώς και η συμμετοχή της Ελλάδας στη δορυφορική τηλεόραση. Προτείνονται, επίσης, μία σειρά από ρυθμίσεις για την εξασφάλιση της αντικειμενικότητας των δελτίων ειδήσεων και των ενημερωτικών εκπομπών, όπως ότι ειδήση δεν είναι κατ' ανάγκη η οποιαδήποτε κυβερνητική δραστηριότητα, το δικαίωμα των κομμάτων να απαντούν από τηλεοράσεως όταν δέχονται (εννοείται από την TV) επιθέσεις, η ισόρροπη εκπροσώπηση των κομμάτων και των διάφορων ιδεολογικών τάσεων στις συζητήσεις, ένας κώδικας δημοσιογραφικής δεοντολογίας και ότι άλλο θα μπορούσε να προσθέσει κανείς, αν αντέγραφε τις σχετικές αρχές λειτουργίας, όλων σχεδόν των Δυτικοευρωπαϊκών τηλεοπτικών σταθμών.

Τέλος, την ευθύνη για την ομαλή λειτουργία όλων των παραπάνω, θα έχει —σύμφωνα με τη ΝΔ— μία ανώτατη Επιτροπή Μέσων Επικοινωνίας, η σύνθεση της οποίας —προσέξτε αυτό το σημείο— θα «καθορίζεται με νόμο». Και σε όλα αυτά ο κ. Μαρούδας το μόνο που βρήκε να απαντήσει είναι ότι θέλει να προστατεύσει την εθνική μας κουλτούρα, και να μην παραδώσει τα μέσα ενημέρωσης «στα ξένα συμφέροντα»!

Την εθνική μας κουλτούρα, που απειλείται από τα ξένα προγράμματα, τα οποία επί ΠΑΣΟΚ πάντα, καταλαμβάνουν πάνω από 50% των σχετικών εκπομπών, ενώ μία σειρά από άλλες εκπομπές είναι απλές απομιμήσεις ξένων. Την εθνική μας γλώ-

Κυκλοφορούν δύο νέοι τόμοι του **αντι**
20ος • Α' εξάμηνο 1984 • τεύχη 251-264
21ος • Β' εξάμηνο 1984 • τεύχη 265-277

σα, που αν η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, δεν μπει τελικά στη δορυφορική τηλεόραση, θα αντικατασταθεί από τις ξένες στις οποίες θα μας προσφέρονται τα δορυφορικά προγράμματα. Ξαναλέμε το ίδιο παράδειγμα, μήπως και μας καταλάβουν: οι κάτοικοι των παραλιών της Τουρκίας, παρακολουθούν ελληνική τηλεόραση, οι καθημερινές εφημερίδες της Σμύρνης δημοσιεύουν αδιαλείπτως το πρόγραμμα της τηλεόρασης του «Γιουνανιστάν», και οι εκεί τηλεθεατές έχουν αρχίσει και μαθαίνουν ελληνικά. Την ίδια ώρα που εμείς, πιστοί στη γλώσσα μας, ανακοινώνουμε μία συμφωνία, από τηλεοράσεως εννοείται, σαν «πακέτο συμφωνιών», εξειδικεύοντας δημιουργικά το αμερικάνικο package deal, στις συγκεκριμένες συνθήκες της υπερήφανης πατρίδας μας!

Ο ΑΚΡΑΤΟΣ «ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ» ΤΗΣ ΝΔ

Η εποχή, του κρατικού μονοπωλίου στα μέσα μαζικής επικοινωνίας, έχει περάσει οριστικά, κι όσο πιο γρήγορα το καταλάβουν οι υπεύθυνοι, τόσο το καλύτερο. Είναι λίγο η δορυφορική τηλεόραση που σπάει τα κρατικά στεγανά, λίγο η εικόνα που εισβάλλει καθημερινά στη ζωή μας και δημιουργεί απαιτήσεις που δεν καλύπτονται από τα δύο τρία κρατικά κανάλια (η αλματώδης αύξηση των κατόχων βίντεο το αποδεικνύει) και το κυριότερο, είναι ότι η διακίνηση της πληροφορίας γίνεται στον σημερινό κόσμο με τέτοια ταχύτητα και τόσο άμεσα, ώστε κανείς δεν μπορεί να την εμποδίσει. Σε λίγα χρόνια, μέχρι και αυτοί οι Σοβιετικοί πολίτες θα παρακολουθούν Δυτικούς δορυφορικούς σταθμούς, που τότε δεν θα χρειάζονται, ούτε ειδική, εμφανής κεραία για να τους πιάσει κανείς.

Αυτή είναι η τάση που παρατηρείται σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, και για να μην μας την εφαρμόσει με τον τρόπο που θέλει η Νέα Δημοκρατία, ας την πραγματοποιήσει, έστω και τώρα, το ΠΑΣΟΚ. Η γαλλική σοσιαλιστική κυβέρνηση, επί παραδείγματι, ετοιμαζόμενη να δώσει το δικαίωμα ίδρυσης ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών, δεν ετοιμάζεται να ξεπουλήσει τη χώρα «στα ξένα συμφέροντα». Αξιοποιώντας την ιταλική κυρίως εμπειρία (η αμερικάνικη ανταποκρίνεται ασφαλώς σε μία άλλη κουλτούρα), η οποία έχει να παρουσιάσει αρκετά και δυσάρεστα παρατάγουδα ιδιωτικών μονοπωλίων, χορηγώντας άδεια ιδρύσεως τοπικής καλωδιακής τηλεόρασης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, θέτοντας περιορισμούς στην έκταση των ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών και στα «κάθετα» μονοπώλια (δηλαδή να είναι κανείς ιδιοκτήτης και εφημερίδων και σταθμών), προσπαθεί να περάσει στη νέα πραγματικότητα όσο ομαλότερα γίνεται.

Ο κ. Μαρούδας, έπρεπε δηλαδή να απαντήσει στον κ. Μητσotάκη, ότι θα επιτρέψει την ελεύθερη ραδιοφωνία, όπως είχε άλλωστε εξαγγείλει το ΠΑΣΟΚ, πριν ανακαλύψει τον κίνδυνο των «ξένων συμφερόντων», ή καλύτερα την κρυφή γοη-

ΘΑ ΣΥΝΤΟΜΕΥΘΕΙ Ο ΧΡΟΝΟΣ ΟΜΙΛΙΑΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΣΤΗΝ Τ.Υ.
(Δ.ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΛΟΣ).

τεία να έχεις δικό σου ραδιόφωνο και να λες ότι θες. Έπρεπε να απαντήσει ότι η χωρίς όρους και όρια (δηλαδή σε Πανελλαδική κλίμακα) λειτουργία ιδιωτικής τηλεόρασης, θα μπορούσε να κάνει τον κ. Βαρδινογιάννη για παράδειγμα, ισχυρότερο στην προπαγάνδα από την ΕΡΤ-1. Ότι, σαν σοσιαλιστική κυβέρνηση, θα ενισχύσει ιδιαίτερα τους τοπικούς καλωδιακούς ή κανονικούς τηλεοπτικούς σταθμούς οι οποίοι θα λειτουργούν μεν σαν ιδιωτικές εταιρείες, αλλά θα ελέγχονται ή θα ανήκουν στους Δήμους ή σε μαζικούς φορείς. Ότι τέλος, αυτή η Ανώτατη Επιτροπή των Μέσων Επικοινωνίας που θα ελέγχει τα πάντα, μπορεί με το νόμο, οι βασικές αρχές του οποίου δεν εξαγγέλθηκαν, να αποτελείται από «αντικειμενικούς» παράγοντες της ΝΔ ως κυβερνώντος κόμματος. Και ότι όλα αυτά, όπως και οι κανόνες δημοσιογραφικής δεοντολογίας, θα πρέπει να προσαρμοστούν στην ελληνική πραγματικότητα. και όχι να αντιγράφουν απλώς και στα γρήγορα, ώστε να βγουν σαν προεκλογικό πρόγραμμα.

ΜΙΑ ΛΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Και χωρίς καμιά υπερβολή, αυτός είναι ο μοναδικός τρόπος να ενισχυθεί η εθνική μας κουλτούρα, να υπάρξει μία πολιτιστική πρόοδος αλλά και να μην χάσει η χώρα τις τελευταίες τεχνολογικές εξελίξεις: ο τοπικός ιδιωτικός ή και ημικρατικός τηλεοπτικός σταθμός της Μακεδονίας για παράδειγμα, θα ήταν υποχρεωμένος, για να υπάρξει, να αναπτύξει μία αυτόνομη πολιτιστική παραγωγή, η οποία αναγκαστικά θα στηρίζεται στα τοπικά πολιτιστικά δεδομένα και στις ανάγκες πληροφόρησης του πληθυσμού, που ως σήμερα χωνεύει καθημερινώς ό,τι του σερβίρει η Αθήνα ή ξένα παραγωγή στην οποία στηρίζεται.

Η άδεια λειτουργίας ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών, που είναι σίγουρο ότι θα φυτρώσουν σαν μανιτάρια παντού, θα δώσει λόγο ύπαρξης στη νεολαία της ε-

παρχίας που αναζητεί απεγνωσμένα τρόπους πολιτιστικής έκφρασης, θα αναδείξει νέες μορφές πολιτιστικής δράσης, θα προβάλει τοπικά προβλήματα. (Παρένθεση: ας αφήσουν οι κάθε λογής Φαρισαίοι τον καημό τους και τη φροντίδα τους για τη νεολαία που «παίρνει τον κακό δρόμο», όταν δεν την αφήνουν να εκφραστεί). Κι όλα αυτά μαζί, θα ανάγκαζαν και τους εθνικούς ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς να ξυπνήσουν από τον ύπνο του δικαίου, να παύσουν να αρμέγουν τον κρατικό κορβανά και τους πολίτες που πληρώνουν για τηλεόραση... επειδή έχουν στο σπίτι τους ηλεκτρικό, και να αναπτυχθούν, για να κρατήσουν το κοινό τους.

Τέλος, όλη αυτή η δραστηριότητα, η ίδρυση ιδιαίτερα της καλωδιακής τηλεόρασης αλλά και η σύνδεση με τη δορυφορική, θα μπορούσε να σπρώξει την επιστημονική έρευνα και την παραγωγή σε νέους τομείς, τη στιγμή που τώρα κινδυνεύουμε για μια ακόμη φορά, οι διάφοροι άσχετοι, επιτήδαιοι να μας μνησούν στις εξελίξεις που αναγκαστικά θα 'ρθουν, τοποθετώντας τσάτρα - πάτρα κεραίες στις στέγες των σπιτιών και πουλώντας φύκια για μεταξωτές κορδέλες.

Μέχρι τότε, συμφωνώντας απόλυτα με τον πρωθυπουργό θα πιστεύουμε ότι «η τηλεόραση κουράζει τον κόσμο» («Ελευθεροτυπία» 20/4). Και θα μας κουράζει έστω κι αν μεταδίδει επτά δακτυλόγραφα δηλώσεων του ίδιου του κ. Παπανδρέου. ΥΓ. Τέσσερα καμιόνια, αξίας 200 χιλιάδων γερμανικών μάρκων, κατέφθασαν προ ημερών στο σταθμό Λαρίσης. Το περιεχόμενό τους ήταν τηλεοράσεις και βίντεο που θα χρησιμοποιηθούν για την προεκλογική καμπάνια της Νέας Δημοκρατίας. Λέτε να επαναληφθεί το προηγούμενο των Ευρωεκλογών όταν τα 50 βίντεο που δόθηκαν στις Νομαρχιακές Επιτροπές, «χάθηκαν» αμέσως μετά, ανεβάζοντας απλώς την αναλογία κατόχων βίντεο ανά πληθυσμό; □

«Τούτη η εφημερίδα, είχε σταθεί πολλά χρόνια δίπλα στον Κώστα Μητσotάκη, όταν οι άλλοι του πετούσαν πέτρες».

Όχι, μην νομίζετε ότι πρόκειται για καμιά «δεξιά» εφημερίδα, που επαναφέρει στη μνήμη του κρητικού πολιτικού την υποστήριξή της, σε συνθήκες... πετροβολισμού. Το απόσπασμα προέρχεται από την ανοικτή επιστολή στον «Υπουργό Συντονισμού» που απηύθυνε στις 28 Ιουλίου 1979 (αρ. φύλλου 16) η εφημερίδα «φωνή της Κεφαλονιάς».

Για όσους δεν γνωρίζουν, η παραπάνω εφημερίδα, ανήκει στους αδελφούς Κουρή, οι οποίοι ξεκίνησαν την... ευγενή προσπάθειά τους για την ανύψωση του ελληνικού Τύπου, από τα νησιά του Ιονίου πελάγους. Το καλό είναι ότι οι κοινωνίες της Κεφαλονιάς και της Ιθάκης, κατάλαβαν πολύ γρηγορότερα απ' ό,τι το πανελλήνιο και το ΠΑΣΟΚ, περί τί-νος πρόκειται.

Δεν ξέρουμε αν υπάρχουν αρκετά κυβερνητικά στελέχη ή και απλά μέλη του ΠΑΣΟΚ, που αναζητούν τη χαμένη ιδεολογική τους ταυτότητα στο φασίζοντα λαϊκισμό, αλλά οι σύντροφοι τους και όχι μόνο, αυτοί στην Ιθάκη και την Κεφαλονιά, δεν φαίνεται να έχουν καθόλου την ίδια γνώμη.

Παράξενο, γιατί η τοπική εφημερίδα των Κουρήδων αποτελεί τη βάση της... «Εθνικο - Λαϊκής Ενότητας» που επαγγέλλεται το ΠΑΣΟΚ. Μόνο με μία μικρή διαφορά: η καταγγελία, αποσπάσματα της οποίας παραθέτουμε στη συνέχεια, στρέφεται εναντίον της «Φωνής της Κεφαλονιάς» και υπογράφεται απ' όλο το φάσμα των δημοκρατικών οργανισμών και πολιτών των δύο νησιών. Ο κατάλογος δεν έχει πραγματικά τέλος: υπογράφουν μεταξύ άλλων οι δύο βουλευτές του νομού, που ανήκουν στο ΠΑΣΟΚ (Α. Τρίτσης, Τ. Μαντέλης). Οι Δημοτικές αρχές (Δήμαρχος, Αντιδήμαρχος, πρόε-

Κεφαλονιάς, Ιθάκης και πάσης Ελλάδος...

Οι Κουρήδες ως παράγων Εθνικο-Λαϊκής Ενότητας

Απόλυτη διαφάνεια πρέπει να επικρατήσει στη διανομή των εργοτικών κατοικιών

Η ΦΩΝΗ
ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ
Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΡΥΒΕΙ ΤΙΠΟΤΑ
ΤΕΤΑΡΤΗ 7 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1984 - ΑΡΘΡ. 97 ΛΟΓΟΥ 193 - ΤΙΜΗ ΑΡΤ. 10 - ΠΕΡΙΟΔΟΣ 8*

έχουν τεράστιες ευθύνες Τρίτσης και Μαντέλης

ΚΑΣΑΜΕ ΤΖΑΜΠΑ

ΤΟ "ΙΟΝΙΣ"

Μετά τον Τσίριμπα τώρα δεν τους κάνει η Χαριτίδου

ΑΝΘΙΕΑΝ ΠΟΛΕΜΟ

ΣΤΗ ΝΟΜΑΡΧΙΑ!

Εκβιάζουν τώρα τους Κινέζους αγοραστές για να τους αναγκάσουν να αφήσουν το πλοίο - Ο Δήμαρχος Ιθάκης ζητάει να πληρώσουν οι υπεύθυνοι - Αποκαλύπτουμε όλη την υποκαπιλιστική τακτική!

Θέλουν να αποφασίζουν αυτοί!

Η Δεξιά κοροϊφεί! Μόνο με συστήριξη και χωρίς κατεστημένα ή Αλλογή θα μπορεί να προχωρήσει

Η ΦΩΝΗ
ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ
Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΡΥΒΕΙ ΤΙΠΟΤΑ
ΤΕΤΑΡΤΗ 24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1985 ΑΡΘΡ. 97 ΛΟΓΟΥ 193 - ΤΙΜΗ ΑΡΤ. 10 - ΠΕΡΙΟΔΟΣ 8*

Στην ηγεσία του Κινήματος έχει διαμνηνυθεί ότι μόνο έτσι είναι σίγουρη η έδρα

ΑΡΣΕΝΗΣ ΑΝΤΙ

ΤΡΙΤΣΗ!

Στα μαχαίρια ο πρώην ΥΧΟΠ με μέλη του Εκτελεστικού του ΠΑΣΟΚ

Τι «Αυριανή» τι «Φωνή της Κεφαλονιάς»... Οι Κουρήδες προωθούν την «Εθνικο-Λαϊκή Ενότητα» και προάγουν τη δημοσιογραφία.

δρος Δημοτικού Συμβουλίου) του Δήμου Αργοστολίου, Ληξουριού, Ιθάκης. 70 από τις 76 κοινότητες του νομού, 18 πολιτιστικοί Σύλλογοι, 11 επαγγελματο-βιοτεχνικές ενώσεις, ολόκληρο το Διοικητικό Συμβούλιο του Εργατικού Κέντρου Κεφαλονιάς και Ιθάκης, πρόεδροι ή γραμματείς 17 εργατικών σωματείων! 28 Αγροτικοί Σύλλογοι! 15 περίπου Γεωργικοί Συνεταιρισμοί! 3 Επιστημονικοί Σύλλογοι, δύο ποδοσφαιρικά Σωματεία! Το διοικητικό Συμβούλιο του Νοσοκομείου, οι πρόεδροι των Λιμενικών Ταμείων Αργοστολίου και Σάμης και 6 μαθητικά Συμβούλια.

Ιδού όμως τι αναφέρει η δημόσια καταγγελία, που όπως είναι φανερό έχει συναντήσει καθολική ανταπόκριση: «Λαέ της Κεφαλονιάς και της Ιθάκης, ...Είναι υποχρέωσή μας ξεκάθαρα και δημόσια να αντιδράσουμε στην απαράδεκτη κατάσταση ενός μέρους του τοπικού Τύπου που συστηματικά δηλητηριάζει και υποβαθμίζει την κοινωνική μας ζωή και υπονομεύει τον αγώνα για την πρόοδο και τη Δημοκρατία.

Ζούμε σε έναν τόπο, στην Κεφαλονιά και την Ιθάκη που μαστιγίζεται από τα οξύτερα προβλήματα που σήμερα γνωρίζει η χώρα μας, που χαρακτηριστικότερα αντανακλώνται στην τεράστια δημογραφική κρίση. Ο νομός μας είναι ο πρώτος στην Ελλάδα σε δημογραφική

ΚΟΥΡΗΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ

Επειδή, ο ποινικός κώδικας προστατεύει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τιμωρεί όλους εκείνους που υβρίζουν και συκοφαντούν την ανθρώπινη τιμή και τα πονήματα του στοχασμού του.

Το σκάνδαλο που αποκαλύπτουμε σε αυτό το τεύχος είναι φοβερό: ο εκδότης της «Αυριανής» Γ. Κουρής «χρωστάει» σήμερα στον Μάνο Χατζιδάκι, γύρω στις 500.000 δρχ. Όχι, δεν πρόκειται για «φακελάκι» ή... καθυστερούμενους μισθούς, αλλά για απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, που έχει πάντως ανασταλτικό χαρακτήρα γιατί ο Γ. Κουρής άσκησε έφεση. Η καταδίκη αφορούσε ένα δημοσίευμα της «Αυριανής», σύμφωνα με το οποίο ο γνωστός μουσικοσυνθέτης είχε περίπου «τσιμπήσει» 30 εκατ. δρχ. κατά τη διάρκεια της θητείας του στη διεύθυνση του Γ' Προγράμματος, και το σκάνδαλο είχε «κουκουλωθεί» από τον πρώην αναπληρωτή διευθυντή της ΕΡΤ-1 Γ. Στεφανάκη.

Τώρα βέβαια, θα πείτε τι είδηση είναι μία καταδίκη παραπάνω στην «Αυριανή».

Πράγματι το ενδιαφέρον βρίσκεται περισσότερο στη μήνυση του Γ. Κουρή κατά του Μ. Χατζιδάκι, η οποία έγινε αργότερα. Θαυμάστε γλώσσα, διανοητική συνάφεια, ειρμό και «κουλτούρα» η οποία βέβαια αποτυπώνεται καθημερινά στις στήλες της εφημερίδας των Κουρήδων:

1. Ο καθ' ου η αγωγή μου σε συνέντευξή του στο εβδομαδιαίο περιοδικό «Ταχυδρόμος» και στον αριθμό 10/1985 (σελ. 38), αποκάλεσε την εφημερίδα η «Αυριανή», ιδιοκτησίας μου της οποίας είμαι και ιδρυτής, «φυλλάδα», επειδή κάποτε ασκήθηκε δημοσιογραφικός έλεγχος σ' αυτόν για διάφορες πτυχές της δραστηριότητός του.

2. Η εφημερίδα «Αυριανή» είναι τρίτη στην κυκλοφορία των ημερησίων αθηναϊκών πολιτικών εφημερίδων και η έπαλξη που διατηρεί στους δημοσιογραφικούς, υπήρξε θετική για

μείωση και παραμόρφωση.

Αγωνιζόμαστε σαν κοινωνία —και εδώ συναντιόμαστε όλοι οι δημοκρατικοί πολίτες ανεξάρτητα από κομματικές πεποιθήσεις— να ξεπεράσουμε τα προβλήματα και να ανασυγκροτήσουμε οικονομικά και κοινωνικά το μικρό μας τόπο, σύμφωνα με τις προσδοκίες που υπαγορεύουν οι πολιτιστικές μας αξίες, αλλά και ο πόθος να ανοίξει ο δρόμος για την παλιννόστηση των ξενητεμένων μας.

Παρατηρούμε, όμως, από καιρό κάθε προσπάθειά μας προς τα εμπρός να γίνεται στόχος της χυδαιότερης επίθεσης από μερίδα του Τύπου και κάθε άτομο ή κοινωνικός φορέας που ταυτίζεται με αυτό τον τεράστιο και ιστορικό αναγκαίο αγώνα μας να γίνεται αντικείμενο διασυρμού και κατασυκοφάντησης.

Τον τελευταίο καιρό στον τόπο μας πληθαίνουν τα κρούσματα υποβάθμισης μερίδας του Τύπου. Ιδιαίτερα η «Φωνή της Κεφαλονιάς» των αδελφών Κουρή, εκδοτών επίσης της αθηναϊκής εφημερίδας «Αυριανή», έχει περιπέσει στα τελευταία σκαλιά της δημοσιογραφικής δεοντολογίας με κύρια χαρακτηριστικά: πλήρη και συνειδητή διαστρέβλωση της ειδήσης.

Παραχάραξη της πραγματικότητας.

Συνειδητή προσπάθεια για καταρράκωση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Δημοσιογραφία που θίγει τους θεσμούς της κοινωνίας.

Αντικατάσταση της πολιτικής και κοινωνικής αντιπαράθεσης με χαμηλού επιπέδου κουτσομπολιό.

Όλα τα πιο πάνω πιστεύουμε πως θίγουν καίρια την αξιοπιστία της κοινωνίας μας, την αξιοπρέπεια του κάθε Κεφαλονίτη και Θιακού. Θίγουν τον πολιτισμό των νησιών μας και κύρια εθίζουν τη νέα γενεά σε ευτελούς επιπέδου κοινωνική ζωή.

Καταγγέλλουμε στο λαό του νομού μας και όλης της χώρας αυτού του είδους τη δημοσιογραφία

Επίσης, απευθυνόμαστε στην Ένωση Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Αθηνών (Ε-ΣΗΕΑ), Ένωση Ιδιοκτητών Εβδομαδιαίου Επαρχιακού Τύπου, Ένωση Ιδιοκτητών Ημε-

ρήσιου Επαρχιακού Τύπου και Ένωση Συντακτών Επαρχιακού Τύπου που πρέπει και αυτές στα πλαίσια αναβάθμισης της δημοσιογραφίας να αναλάβουν τις ευθύνες τους».

Δεν θα τελειώσουμε υπογραμμίζοντας προς τους Κουτσόγιωργες του ΠΑΣΟΚ ότι «Αλλαγή δεν γίνεται με Αυριανή». Απλώς τους προειδοποιούμε, ότι με τέτοιου είδους «συνεταίρους», θα ακούσουν κάποτε αυτό που άκουσε και ο Κ. Μητσοτάκης (στην ίδια «ανοικτή επιστολή»), ο οποίος ως γνωστόν εκτός από πολιτικός, ήταν και οικονομικός συντάξιμος των Κουρήδων:

«ΛΥΠΟΥΜΕΘΑ ειλικρινά, (sic) που είμαστε υποχρεωμένοι να δηλώσουμε σήμερα, καθαρά και ξάστερα, ότι η φιλία μας με τον Κ. Μητσοτάκη, εξημίωσε και την εφημερίδα μας, και πολύ περισσότερο το νομό μας, γιατί με την «αποστασία» (τα εισαγωγικά είναι των Κουρήδων —ΣΣ) παρέσυρε και τον μέχρι τότε λαϊκό αγωνιστή Βαγγέλη Δενδρινό στην καταστροφή... («Φωνή» 28-7-1979).

Καλό θα 'ταν, πάντως, οι παράγοντες της Κεφαλονιάς και της Ιθάκης να στείλουν ένα ακόμη αντίτυπο στη Γενική Γραμματεία Τύπου στον κουμπάρο των Κουρήδων κ. Σωτήρη Κωστόπουλο και ένα ακόμη στο «πρωτοπαλικάρο της Αλλαγής» —κατά Αυριανή— κ. Μένιο Κουτσόγιωργα. Έτσι, για το αρχείο μήπως και μελλοντικά το ανακαλέσουν στη μνήμη τους.

Αυτά όλα —παλιά και πρόσφατα— εμείς δεν θα τα θυμόμαστε. Ούτε και το ότι οι σημερινοί «υπέρμαχοι» της αλλαγής αποκαλούσαν Ανδρεόσωφ τον κ. Παπανδρέου. Αλλά ο πειρασμός είναι μεγάλος. Γιατί οι πάσης λογής Κουρήδες καθημερινά φωνασκούν και επιχειρηματολογούν με βάση το παρελθόν. Το παρελθόν της Δεξιάς και του Κ. Μητσοτάκη είναι γνωστό και, για να θυμήσου-

ΟΙ ΚΟΥΡΗΔΕΣ, ΩΣ... «ΑΠΟΣΤΑΤΟΦΑΓΟΙ»

Να τι έγραφε η «Φωνή της Κεφαλονιάς», την περίοδο των αποστατών:

«... Εβεβαιώθη, ότι και ο βασιλεύς όχι μόνον δεν «συνωμότηι» κατά του πρωθυπουργού του, αλλ' επεζήτει να εξαντλήση όλα τα περιθώρια καλής θελήσεως δια την εξεύρεσιν λύσεως. Άρα δεν επεδίωκε την πτώσιν του, δεν ηγωνίζετο δια να τον ανατρέψη: να τον ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΗ εις την αρχήν προσπαθούσε... Κατέρρευσε ο μύθος περί Συνωμοσίας κατά του κ. Παπανδρέου... Αν έγινε, λοιπόν ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ, έγινε από της άλλης πλευράς, έγινε από τον κ. Παπανδρέου... Ο κ. Παπανδρέου ηθέλησεν την κρίσιν, την επεδίωξε με κάθε μέσον και την επέτυχεν...»!!!

Και στις 26-9-1966 έγραφε πάλι:

«... Αυτοί, οι οποίοι αποτελούν σήμερα τους κυβερνήτας αυτής της χώρας έχουν —οι περισσότεροι— γράψει σελίδας δόξης. Πολλοί εξ αυτών ετιμήθησαν με παράσημα εθνικής ανδρείας... Πολλοί εξ αυτών είναι αληθινοί ήρωες (!)... Και, ουαί του ψεύδους, αποκαλούνται σήμερα προδότες. Διαιτι όμως; Επειδή ήσαν άνδρες και όχι ανδρείκελα. Επειδή ηθέλησαν να υψώσουν τείχος εθνικής σωτηρίας κατά του πολυμήχανου Ανδρεόσωφ...»!

με το ρηθέν από τον κ. Παπανδρέου, «το παρελθόν τους εγγυάται και το μέλλον τους». Αλλά το παρελθόν των Κουρήδων που ήταν ταυτισμένο με εκείνο των Μητσοτάκηδων δεν δίνει τα πιο εύγλωττα πιστοποιητικά καιροσκοπισμού; Είναι άραγε αυτού του είδους τα «στηρίγματα» που ζητά η «Αλλαγή»; Λαϊκισμός είπαμε ναι, δεκτός και αυτός σε κάποιες δόσεις αλλά ο ομορτισμός κ. Κουτσόγιωργα δεν σας βάζει διόλου σε αμφιβολίες; Ή μήπως είναι κι αυτό μέρος των «ηθών και των εθίμων του ελληνικού λαού»; Όπως πρόσφατα ο κ. Μαρούδας δήλωσε προκειμένου να καλύψει τον «ήρωα» της «Αυριανής» Μένιο Κουτσόγιωργα.

την κάθαρση του τόπου και την εξυγίανση του δημοσίου βίου της χώρας. Οι αγώνες της διέγραψαν τον σπουδαιότερο κύκλο και κατέγραψαν τους ουσιαστικότερους αγώνες στις προφυλακές του δημοσίου συμφέροντος και της λαϊκής κυριαρχίας. Η χυδαία αυτή αναφορά του αντιδίκου μου που αποκάλεσε την «Αυριανή», φυλλάδα, αποτελεί ύβρη και συκοφαντική δυσφήμιση κατά του κύρους της σαν προστατευόμενο συνταγματικό αγαθό και σαν έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας.

3. Επειδή η ελευθερία του καθένα είναι δικαίωμα. Επειδή η διατύπωση των στοχασμών και ο τρόπος εκδηλώσεώς τους είναι προστατευόμενη ελευθερία του άρθρου 14 του Συντάγματος.

Επειδή, ο ποινικός κώδικας προστατεύει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τιμωρεί όλους εκείνους που υβρίζουν και συκοφαντούν την ανθρώπινη τιμή και τα

πονήματα του στοχασμού του.

Επειδή, ο καθ' ου ύβρισε και συκοφάντησε με την βάνουση λέξη «φυλλάδα» την εφημερίδα μου «Αυριανή», τρίτη ημερησία πολιτική αθηναϊκή εφημερίδα.

Για τούτο και τα κατά συζήτηση ζωτώ

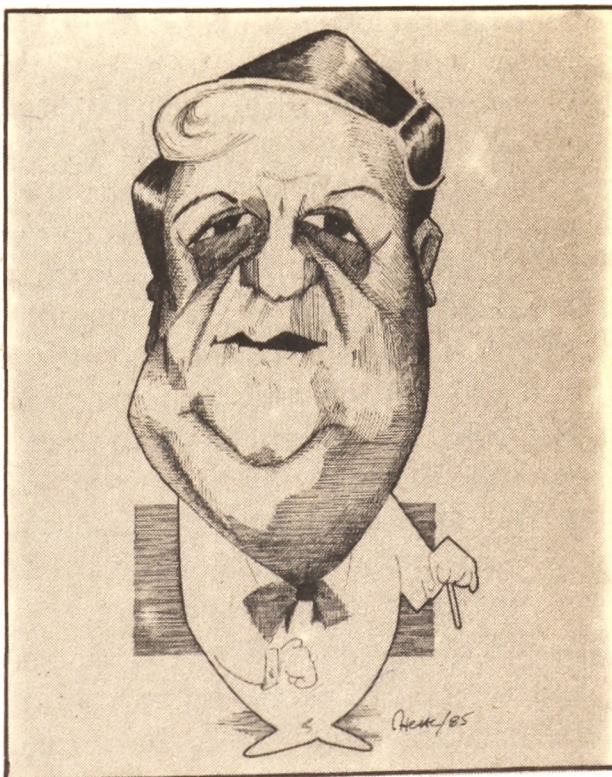
Την κατά τις διατάξεις του ν. 1178/1981 αστική καταδίκη του αντιδίκου μου, σε ποσό δέκα εκατομμυρίων (10.000.000) δραχμών, την κήρυξη προσωρινής εκτελεστής της εκδοθησομένης αποφάσεως και την επιβολή σ' αυτόν όλης της δικαστικής δαπάνης.

Αθήνα 28.3.1985

Ο πληρεξούσιος δικηγόρος

Κ. Ζηλεμένος

Και μία δική μας απορία: αφού η «έπαλη υπήρξε θετική» και οι αγώνες της «Αυριανής» διέγραψαν τον «σπουδαιότερο κύκλο» γιατί συνεχίζει τον «φαύλο κύκλο»;

Νέοι καρποί, νέα ονόματα: ΕΝΑ το ΚΕΡΔΟΣ

Η ελληνική αστική τάξη ανανεώνεται. Και ανανεώνεται όπως αυτή γνωρίζει. Δεν αρκείται στους νέους βλαστούς αλλά εμπλουτίζεται με αληθινά νέο και ζωογόνο αίμα. Παλιομοδίτες και ακατατόπιστοι όσοι εξακολουθούν να αναφέρονται λ.χ. στο όνομα Μποδοσάκης. Νέοι καιροί, νέοι άνθρωποι, νέα ονόματα. Αυτά τα νέα ονόματα έχουν σύγχρονες αντιλήψεις για την επιχειρηματική δραστηριότητα και γνωρίζουν καλώς τη δύναμη του Τύπου. Έχουν, βέβαια, και το προηγούμενο της άλλης γενιάς. Αυτές τις ημέρες δυο νέες εμφανίσεις αναμένονται: Το περιοδικό ΤΕΤΑΡΤΟ για το οποίο είχαμε μιλήσει στο προηγούμενο τεύχος και στη σελίδα που ακολουθεί επανερχόμαστε με την ευκαιρία επιστολής του ιδιοκτήτη της εκδοτικής επιχείρησης κ. Γ. Κοσκωτά. Και αν ο

μεν κ. Κοσκωτάς είναι «ένας άγνωστος νεαρός» για την «Εξόρμηση», άλλο τόσο θα μπορούσε να ειπωθεί και για τον κ. Θ. Λιακουνάκο —διαφορετική περίπτωση— ιδιοκτήτη της νέας εφημερίδας «ΚΕΡΔΟΣ» ότι είναι, επίσης, άγνωστος. Όχι και τόσο τουλάχιστον για τους αναγνώστες μας —που θα τον θυμούνται από την υπόθεση των «Λέοπαρντ». Δυο αφορμές, λοιπόν, και δυο νέα πρόσωπα: «άγνωστα» επί του παρόντος αλλά, είμαστε βέβαιοι, ανατέλλοντα αστέρια στο στερέωμα της οικονομικής μας —και όχι μόνο— ζωής. Εύρωστοι οικονομικά, με σύγχρονες ιδέες, νέα γραμμή, εισέρχονται στον κόσμο του Τύπου για να βοηθήσουν και αυτοί —μετά τους Βαρδινογιάννηδες, τον Μπόμπολα, τον Βουδούρη κ.α.— στην αναβάθμιση του ταλαίπωρου ελληνικού Τύπου.

Εφημερίδα ΚΕΡΔΟΣ: του Λιακουνάκου και των άλλων... Δημοκρατικών δυνάμεων

«Από σήμερα θα έχετε ΚΕΡΔΟΣ... κάθε μέρα και την Κυριακή». Με αυτό το κεντρικό διαφημιστικό σλόγκαν, ετοιμάζεται να κυκλοφορήσει, στις 2 Μαΐου, η νέα ημερήσια οικονομική εφημερίδα με τον αντίστοιχο τίτλο και τις σχετικές ΚΕΡΔΟΣκοπικές —και όχι μόνο— εκδοτικές και δημοσιογραφικές φιλοδοξίες.

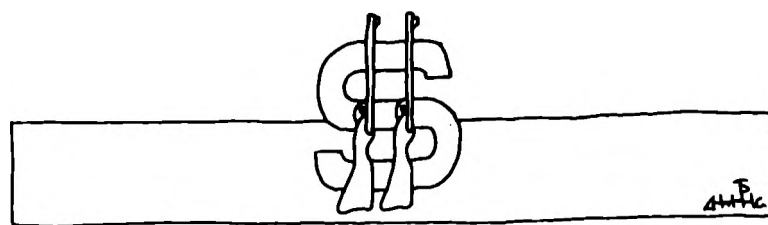
Είναι αλήθεια ότι το εγχείρημα δεν στερείται ούτε βάσης, ούτε και προσόντων: είναι αρκετοί αυτοί που ζητούν μία πλήρη και καθημερινή ενημέρωση πάνω στα οικονομικά θέματα, σε ελληνική και παγκόσμια κλίμακα και «φρέσκιες» πληροφορίες για ότι πρόκειται να συμβεί στον τομέα της οικονομίας. Το επιτελείο της εφημερίδας (διευθυντής: Θόδωρος Καλούδης -ο εγκαινιάσας το περίφημο «και οι άλλες δημοκρατικές δυνάμεις», διευθυντής σύνταξης Γ. Αμανατίδης, αρχισυντάκτης στις οικονομικές ειδήσεις Αγγ. Μιχαηλίδης, βεβαίωσαν πρόσφατα τον διαφημιστικό κόσμο της Αθήνας, ότι έχουν εξασφαλισμένη τη συνεργασία 140 περίπου δημοσιογράφων και οικονομολόγων, και την —καθημερινή— αποκλειστικότητα των «Financial Times», του αμερικάνικου οικονομικού περιοδικού «Fortune International», καθώς και μία σύνδεση διαμέσου ηλεκτρονικών υπολογιστών με το πρακτορείο Ρώτερ.

Τη συνταγή της επιτυχίας, συμπληρώνουν ακόμη, το σχήμα tabloid, η τετραχρωμία και οι αντίστοιχες φωτογραφίες (στο σημείο αυτό, το μοντέλο των Financial Times δεν εφαρμόζεται και πολύ), η ευκολία στο «διάβασμα» των οικονομικών στοιχείων και διάφορα ειδικά αφιερώματα, τα οποία με τη σειρά τους θα έλκουν και τη σχετική διαφήμιση. Έτσι ο κυκλοφοριακός στόχος του «Κέρδους», κατευθύνεται προς τις 35.000 φύλλα, τα οποία, σύμφωνα πάντα με τις προβλέψεις των στελεχών της εφημερίδας, θα κερδηθούν από τα υπάρχοντα ημερήσια οικονομικά φύλλα, από την πλέον τεχνοκρατική μερίδα των αναγνωστών της «Καθημερινής» και ιδίως του «Βήματος» (θα υπάρχουν και πολιτικές ειδήσεις στο «Κέρδος») και από την προσέλκυση νέων αναγνωστών.

Και ενώ οι φανεροί στόχοι της νέας εφημερίδας φαντάζουν αρκετά λογικοί, το πρόβλημα συνοψίζεται περισσότερο στους απώτερους, αν φυσικά υπάρχουν: χρηματοδότης του «Κέρδους» είναι ο γνωστός μας έμπορος όπλων και δραστήριος επι-

χειρηματίας επί παντός του επιστητού κ. Θ. Λιακουνάκος. Πρόκειται, όπως ασφαλώς θα θυμούνται οι αναγνώστες μας, για τον αντιπρόσωπο της Kraus - Mafei στην Ελλάδα, ο οποίος φαίνεται ότι εισέπραξε την «σκανδαλώδη» —σύμφωνα με τα λεγόμενα από τον ίδιο τον κ. Α. Παπανδρέου— προμήθεια για την αγορά των Λέοπαρντ επί Νέας Δημοκρατίας, όταν ήταν πολιτικός προϊστάμενος του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, ο κ. Ευ. Αβέρωφ αυτοπροσώπως.

Το ερώτημα τι κοινό υπάρχει μεταξύ ενός εμπόρου όπλων και δημοσιογράφων όπως οι κ. Καλούδης και Αμανατίδης, που κινούνται στον χώρο του ΠΑΣΟΚ, παραμένει και ίσως φροντίσουμε να το απαντήσουμε σε επόμενο τεύχος. Θέλουμε μόνο να επισημάνουμε, ότι η αχαράκτηριστη πολιτική του ΠΑΣΟΚ, σε ότι αφορά τα μέσα ενημέρωσης και τον Τύπο, έχει αποφασιστικά συμβάλει στη δημιουργία των λεγόμενων «νεο-εκδοτών», που χρησιμοποιούν τον Τύπο για γενικότερες business. Θα πείτε ίσως, ότι «business is business» και σύμφωνα με τα λεγόμενα των υπευθύνων του εντύπου, η ανεξαρτησία τους είναι εξασφαλισμένη, απέναντι στον εκδότη. Έτσι δικαιούμαστε να πιστεύουμε ότι «το Κέρδος», δεν θα είναι μόνο του κ. Λιακουνάκου, αλλά και... «των άλλων δημοκρατικών δυνάμεων». □

Τι σημαίνει όμως να είσαι αντιπρόσωπος της Kraus - Mafei που προμήθευσε με μια σκανδαλώδη όπως χαρακτηρίστηκε συναλλαγή τα άρματα τύπου ΛΕΟΠΑΡΝΤ στον ελληνικό στρατό; Τι απόγινε με την περίφημη υπόθεση «Τσάκου - Λιακουνάκου»;

Από τον Αύγουστο του '84 που το ΑΝΤΙ αποκάλυπτε την ιστορία έχουν περάσει κιόλας οκτώ μήνες και έκτοτε οι έρευνες δεν προχώρησαν, όσο είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε. Άραγε ο κ. Π. Ζακολίκος φοβάται μήπως δημιουργηθεί κάποιο νέο σκάνδαλο ή την... επιδείνωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων;

Το ΑΝΤΙ θα δώσει μερικά ακόμα νέα στοιχεία στο προσεχές τεύχος του. Και τα στοιχεία ίσως να «τσούξουν» μερικούς.

Είδες γραμμή, η «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.»;

● Ο κ. Γιώργος Κοσκωτάς μας έστειλε την επιστολή που δημοσιεύουμε. Αναφέρεται στο δημοσίευμα του προηγούμενου ΑΝΤΙ με τίτλο «ΚΟΣΚΩΤΑΣ. —Θα ήθελα να είχα και ΕΝΑ και δύο και τρία και ΤΕΤΑΡΤΟ περιοδικό».

Κύριε Παπουτσάκη,

Αναφερόμενος στο δημοσίευμα του «Αντί» (τεύχος 285, σελ. 36) με τίτλο «ΚΟΣΚΩΤΑΣ - θα ήθελα να είχα και ένα και δύο και τρία και ΤΕΤΑΡΤΟ περιοδικό», πρέπει να σας γνωρίσω ορισμένα πραγματικά στοιχεία, που οπωσδήποτε δεν λάβατε υπόψη σας ή και παραβλέψατε, αφού δεν επιδιώξατε να επικοινωνήσετε μαζί μου, ή με την «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.», όπως ήταν, άλλωστε εύκολο και χρήσιμο για την αντικειμενικότητα του δημοσιεύματος, και κυρίως γιατί και σεις αναφέρεστε μόνο σε «φήμες» που δεν πρέπει ποτέ να είναι ανεξέλεγκτες, ιδιαίτερα από το έγκυρο περιοδικό σας:

1. Στο άρθρο σας αναφέρομαι σαν «χρηματοδότης» του περιοδικού «ΤΕΤΑΡΤΟΝ». Οφείλω να ξεκαθαρίσω ότι το περιοδικό αυτό ανήκει κατά ιδιοκτησία και εκδίδεται από την «Γραμμή Α.Ε.», όπως και τα περιοδικά «ΕΝΑ» και «ΚΑΙ».

2. Γράφετε «εκδοτική στροφή προς το κυβερνών κόμμα» για «ουδετεροποίηση» του «ΕΝΑ» και «αποβολή του νεοδημοκρατικού του χαρακτήρα» και συνδέετε τους συλλογισμούς σας αυτούς με την Τράπεζα Κρήτης και τους αναπτυξιακούς της προγραμματισμούς και μου προσδίδετε και την σκοπιμότητα ότι θα κερδίσω «σχετικές διευκολύνσεις» από κυβερνητικούς παράγοντες και πολλά διάφορα...

Λυπούμαι πολύ αλλά η φαντασία του συντάκτη του άρθρου δεν μπόρεσε να παράγει το ενδιάθετο παρορμητικά ζητούμενο απ' αυτόν και οδηγείται ο ίδιος σε αυθαίρετους ακροβατισμούς και στη δημιουργία μιας ψεύτικης εικόνας για το πρόσωπό μου και τις επιχειρηματικές δραστηριότητές μου.

Οφείλω όμως στο σημείο αυτό να υπογραμμίσω πράγματα, που έχω κατ' επανάληψη διατυπώσει.

Πρώτα απ' όλα ότι δεν έχω ανάγκη πολιτικών στροφών ή άλλων μεθοδεύσεων για κομματικές προσεγγίσεις ή απομακρύνσεις προκειμένου να ασκήσω μια σωστή επιχειρηματική δραστηριότητα. Άλλωστε είναι και τεκμηριωμένο πια ότι επιχειρηματικά και ειδικά στον εκδοτικό χώρο δεν σώζουν οι οποιοσδήποτε κομματικές επικαλύψεις ή διευκολύνσεις. Τα έντυπα της εταιρείας «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.» έχουν επιτύχει για την ποιότητά τους, την πρωτοτυπία τους, το αισθητικό επίπεδό τους και κυρίως για την αντικειμενικότητά τους στην είδηση και στην παρουσίαση γεγονότων.

Όμως η εκδοτική μου δραστηριότητα με την «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.» δεν έχει καμία σχέση με την Τραπεζική μου δραστηριότητα. Και η ανάπτυξη μιας Τράπεζας ευρύτερα και ειδικότερα η ίδρυση υποκαταστημάτων δεν εξυπηρετείται με «σχετικές διευκολύνσεις» οποιουδήποτε παράγοντα, γιατί όπως είναι πολύ γνωστό οι εκδηλώσεις και οι υλοποιήσεις αυτές ελέγχονται τυπικά και ουσιαστικά με μακρές και δεδομένες διαδικασίες.

Ας μη βιάζονται, λοιπόν τα αντικειμενικά δεδομένα για τη συναγωγή εύκολων, ατεκμηρίωτων και επιδερμικών συμπερασμάτων.

3. Με την αποκτημένη και ανεξέλεγκτη ταχύτητα του συντάκτη του άρθρου, εμφανίζεται η «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.» να τυπώνει ό-

λο το προεκλογικό υλικό του κυβερνώντος κόμματος, ύψους 7,5 δις δραχμών. Για το ύψος του ποσού δεν λέγω τίποτε μια και το νούμερο μάλλον αφορά στον κρατικό προϋπολογισμό και όχι σε τυπογραφικές εργασίες. Οφείλω όμως να σας διαβεβαιώσω ότι η «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.» δεν έχει αναλάβει, μέχρι σήμερα την εκτύπωση ούτε ενός προεκλογικού εντύπου του ΠΑΣΟΚ.

4. Ομοίως αφόρητα αβασάνιστα εμφανίζει ο συντάκτης του άρθρου την ζημιά από την πολτοποίηση του «ΤΕΤΑΡΤΟΥ» στο ύψος του ποσού των 65 εκατομμυρίων δραχμών. Όμως οφείλατε, σαν παλιός εκδότης περιοδικού, να κάνετε κάποιους απλούς αριθμητικούς υπολογισμούς κόστους για να δείτε ότι το προβαλλόμενο αριθμητικό δεδομένο είναι εξω-

φρενικό και σίγουρα σκόπιμο ακόμη και στην περίπτωση που θα είχε τυπωθεί ο συνολικός αριθμός των αντιτύπων του περιοδικού και όχι ένας μικρός αριθμός δοκιμαστικών.

Το πρώτο τεύχος του περιοδικού «ΤΕΤΑΡΤΟ» δεν κυκλοφόρησε και μόνο γιατί δεν ικανοποίησε εκδοτικά η συνολική του εμφάνιση και, νομίζω, είναι πολύ θετικό στοιχείο στον εκδοτικό χώρο να μη φοβούμεστε την μεταίωση ή την αναβολή κυκλοφορίας ενός τεύχους περιοδικού όταν δεν επιτυγχάνεται η επιθυμητή ποιότητα απόδοσης και μάλιστα όταν πρόκειται για ένα πολιτιστικό περιοδικό.

5. Από λάθος με μνημονεύετε σαν Στ. Κοσκωτά.

Με τιμή
Γιώργος Κοσκωτάς

ΣΣ.1. Η «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.» σύμφωνα με όσα ισχυρίζεται ο κ. Κοσκωτάς... δεν θα πρέπει να έχει καμία σχέση μαζί του. Ιδιοκτητής και εκδότης του «ΕΝΑ» του «ΚΑΙ» και του «ΤΕΤΑΡΤΟΥ» είναι η «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.». Ο κ. Κοσκωτάς δεν «χρηματοδοτεί» το «ΤΕΤΑΡΤΟ». Απλά η «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.» με βασικό μέτοχο τον κ. Κοσκωτά το εκδίδει. Το πραγματικό στοιχείο είναι δηλαδή ότι η «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.», ελέγχεται από τον κ. Κοσκωτά, με ό,τι συ-

νεπάγεται αυτό για μια εταιρεία και μάλιστα ανώνυμη. Και αυτά τα γνωρίζει καλύτερα από μας ο ίδιος, γιατί τυχαίνει να είναι και οικονομολόγος και μάλιστα διδάκτωρ. Εκτός και αν η «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.» τον έχει προσλάβει ως... οικονομικό σύμβουλο. Αυτό το πραγματικό στοιχείο της ιδιοκτησίας, που επισημάνθηκε από το ΑΝΤΙ, ο κ. Κοσκωτάς δεν αμφισβητεί.

2. Οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι πράγματι σήμερα μια σωστή

επιχειρηματική δραστηριότητα δεν γίνεται, όπως στη δεκαετία του '50.

Ο κ. Κοσκωτάς, σύγχρονος επιχειρηματίας, πέραν αυτού θα πρέπει ασφαλώς να γνωρίζει και ποιες σχέσεις διαμορφώνονται και πώς ανάμεσα στο κεφάλαιο, το κράτος και την πολιτική εξουσία στις ημέρες μας.

Και σ' αυτές τις σχέσεις ο Τύπος είναι μία σοβαρή, καθοριστική δύναμη. Δεν χρειάζεται εδώ να υπενθυμίσουμε στον κ. Κοσκωτά τι σημαίνει το γεγονός ότι —πλην δύο— όλες οι ημερήσιες εφημερίδες εκδίδονται από επιχειρηματίες.

3. Ο κ. Κοσκωτάς έχει απόλυτα δίκιο όταν λέει ότι στον εκδοτικό χώρο «δεν σε σώζουν οι οποιοσδήποτε κομματικές επικαλύψεις ή διευκολύνσεις». Πρόσφατο παράδειγμα, που θα μπορούσε να το επικαλεσθεί είναι η περίπτωση Πόπωτα. Και εδώ είναι μια από τις διαφορές των επιχειρηματιών της δεκαετίας του '50 και της σημερινής, στον εκδοτικό χώρο.

4. Όσον αφορά την «εκδοτική στροφή προς το κυβερνών κόμμα». Το δημοσίευμα του ΑΝΤΙ αναφέρθηκε σε φήμες, οι οποίες όμως δεν είναι ανεξέλεγκτες, όπως θέλει να τις εμφανίσει ο κ. Κοσκωτάς. Η έναρξη συνεργασίας με το ΕΝΑ φίλο - σοσιαλιστών δημοσιογράφων και οι παραινέσεις προς το συντακτικό προσωπικό για «περισσότερη αντικειμενικότητα», είναι κάποιες ενδείξεις.

5. Για τις τραπεζικές δραστηριότητες του ιδιοκτήτη της Τράπεζας Κρήτης, τις οποίες ο ίδιος θεωρεί ανεξάρτητες από τις επιχειρηματικές του ιδιοκτητή της εκδοτικής «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.», το διπλανό σχόλιο φωτίζει ορισμένες πλευρές. Αλλά πριν ο κ. Κοσκωτάς μας «κατακεραυνώσει», θα

Συνέχεια στη σελίδα 54

«Ο ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ»

«Μολαταύτα ποιος να το 'λεγε ότι θα έβγαине το ΕΝΑ του «άγνωστου νεαρού» Κοσκωτά να ξεράσει δυο πανάθλια ρεπορτάζ στομάχου γι' αυτόν τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας», έγραφε η Εξόρμηση της 11/3. Και συνέχιζε: «Για την ώρα επισημαίνουμε μόνο ότι ο εν λόγω υβριστής του Προέδρου της Δημοκρατίας Χρήστου Σαρτζετάκη, «άγνωστος νεαρός» Κοσκωτάς, εκτός από ιδιοκτήτη της εκδοτικής «Γραμμής Α.Ε.» (Ένα, Και, Τετάρτο), ελέγχει πλέον και την Τράπεζα... Κρήτης. Αυτά, ξαναλέμε, για την ώρα».

Αλλά επειδή ενδοοικογενειακά συμβαίνοντα δεν συνηθίζεται στον καλό κόσμο και τον κόσμο της πολιτικής να λέγονται και «ξαναλέγονται» θα θυμίσουμε εμείς στους αναγνώστες μας όσα γράψαμε στο περασμένο τεύχος προκειμένου να κάνουμε και μίαν απαραίτητη επανόρθωση. Ο «άγνωστος» σε μας, αλλά πολύ γνωστός για τους κύκλους του ΠΑΣΟΚ «νεαρός» έχει αναλάβει να εκτυπώσει στις εγκαταστάσεις του ένα μέρος από το προεκλογικό υλικό του ΠΑΣΟΚ που η σχετική δαπάνη του προϋπολογίζεται στα 75 εκατ. δρχ. και όχι 7,5 δις όπως λανθασμένα αναγράψαμε στο προηγούμενο τεύχος. Η «Εξόρμηση» όμως, υπαινίσσεται και προειδοποιεί: «αν γράφεις τέτοιας λογής ρεπορτάζ στα έντυπά σου, "άγνωστε νεαρέ" και την δουλειά δεν θα πάρεις και προσκόμματα θα αντιμετωπίσεις στην προσπάθειά σου να επεκτείνεις τις δουλειές στην Τράπεζα Κρήτης...».

Αυτά αγαπητοί αναγνώστες του «ΑΝΤΙ» και της «Εξόρμησης», για να καταλάβετε πόσο δύσκολοι είναι οι αγώνες του ΠΑΣΟΚ με το οικονομικό —και όχι μόνο αυτό— «κατεστημένο». Δύσκολοι και υπόγειοι. Ένας «άγνωστος πόλεμος»...

Οι αποκαλύψεις και η Αποκάλυψη

Η βραδυνή εφημερίδα ήταν αποκαλυπτική. Ο Σοβιετικός πρεσβευτής και ο πρωθυπουργός συναντήθηκαν στην Κοζάνη.

Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος ήταν καυστικότατος όταν βεβαίωσε ότι δεν έγινε συνάντηση κατ' ιδίαν αλλά οι δύο άνδρες συναντήθηκαν για λίγο προστά στα μάτια δεκάδων άλλων.

Βέβαια, μπορεί κάποιος αφελής ν' αναρωτηθεί: «Γιατί να συναντηθούν κρυφά στην Κοζάνη και να μην ζητήσει ακρόαση ο κ. Αντρώπων και να συναντηθούν στην Αθήνα, οπότε ούτε γάτα ούτε ζημιά;».

Τι ν' απαντήσεις όμως σ' έναν αφελή που αγνοεί ότι στο πρωθυπουργικό γραφείο υπάρχουν παγιδευμένα μικρόφωνα;

Ας πάρουμε, όμως, την ιστορία από την αρχή γιατί το σημερινό μου κείμενο —όπως όλα, άλλωστε— περιέχει σοβαρότατες αποκαλύψεις που πρέπει να γίνουν κτήμα ολόκληρου του λαού για να γνωρίζει τι θα ψηφίσει.

Όπως είναι γνωστό, το ΠΑΣΟΚ σε συνεργασία με το ΚΚΕ έχει σαν κύριο στόχο την εκχώρηση της Ελλάδας στη Ρωσία με αντιπαροχή. Η προσπάθεια αυτή προσκρούει στη Νέα Δημοκρατία, το ΚΚΕ εσωτερικού και τον Κώστα Ζουράρι, ο οποίος αντιστέκεται σθεναρά γιατί φοβάται ότι θα καταργηθεί η περιφορά του επιτάφιου.

Προκειμένου να πάρει οδηγίες ο πρωθυπουργός για τις επόμενες κινήσεις του από τους Ρώσους σκέφτηκε, σε πρώτη φάση, να γίνει μια συνάντηση στην Ελβετία. Όμως, την τελευταία στιγμή έγινε διαρροή της πληροφορίας κι έτσι αποκλείστηκε η Λοζάνη οπότε ένας πράκτορας, σύμβουλος του πρωθυπουργού, έριξε την ιδέα:

Τι Λοζάνη, τι Κοζάνη!

Ήταν, πράγματι, πρωτότυπη και σ' ανταμοιβή πήρε κι αυτός την υπόσχεση μαζί με άλλους οκτακόσιους εβδομήντα οκτώ για μια εκλόγιμη θέση στη λίστα.

Δυστυχώς, η συνάντηση δεν είχε την επιτυχία που έπρεπε γιατί παραβρέθηκαν άλλα εξήντα δύο άτομα που τριγύριζαν τον πρωθυπουργό για να θυμάται τις φάτσες τους και να τους βάλει κι αυτούς στη λίστα. Μέσα σ' αυτούς ήταν και ένας βουλευτής του ΠΑΣΟΚ ο οποίος και μετέφερε τις πληροφορίες στους άλλους πράκτορες. Κάτι άκουσε για εκατό εκατομμύρια δολάρια.

Ο πρωθυπουργός, μετά τη συνάντησή του με τον κ. Αντρώπων στην Κοζάνη, πήρε νέες εντολές. Όμως οι Ρώσοι ήταν επιφυλακτικοί.

—Λες να μας τη φορέσει, όπως στον Καραμανλή; Σκέφτηκαν.

Άνοιξαν τα αρχεία τους στο σπίτι του λαού και διαπίστωσαν ότι οι καθημερινές εφημερίδες που βγαίνουν μεσημβρινές, απογευματινές και βραδυνές όταν η Σοβιετική Ένωση κατέρριψε το κορεατικό τζάμπο είχαν κρατήσει περιεργή στάση καταγγέλλοντας τον ομαδικό φόνο εκατοντάδων επιβατών επειδή το αεροπλάνο από λάθος απλώς παρεξέκλινε από την πορεία του και πετούσε πάνω από απαγορευμένες περιοχές.

Συνέχισαν τη μελέτη του αρχείου τους και βρήκαν άλλη μία ομάδα εφημερίδων, που εκπροσωπεί το έθνος και πληροφορεί το λαό μ' ελευθεροτυπία για τα νέα, είχε συμφωνήσει με τη ρωσική άποψη ότι το τζάμπο έκανε κατασκοπεία που ήταν και η επίσημη θέση της κυβέρνησης.

Ας δοκιμάσουμε, λοιπόν, σκέφτηκαν έναν διπλό έλεγχο της αξιοπιστίας των πρακτόρων μας.

Διάλεξαν τη Μεγάλη Εβδομάδα που ο Ζουράρις πήγαινε καθημερινά στην εκκλησία και επειδή νήστευε δεν είχε χρόνο και δυνάμεις ν' αντιδράσει. Ένα αεροπλάνο της Αεροφλότ έρχονταν από το Ανατολικό Βερολίνο στην Αθήνα. Ο πιλότος πήρε εντολή και στο ύψος της Θεσσαλονίκης αντί να ακολουθήσει τον αεροδιάδρομο για Σκόπελο έστριψε και

πετούσε πάνω από απαγορευμένες στην αεροπλοΐα περιοχές. Τα ελληνικά ραντάρ το έπιασαν και ήταν έτοιμοι να στείλουν τα πολωνικά αεροπλάνα να το καταρρίψουν. Κάπου εδώ, όμως, οι πληροφορίες μου γίνονται άκρως απόρρητες και δυσκολεύομαι να τις αποκαλύψω. Όπως και να έχει το πράγμα οι Ρώσοι έμειναν ικανοποιημένοι από την αντίδρασή μας.

Η ιστορία ήταν απaráλλαχτη όπως και με την αντίδραση που υπήρξε στο κορεατικό τζάμπο. Μόνο μια μικρή και ανεπαίσθητη διαφορά υπήρξε, που επειδή πέρασε απαρατήρητη, την αναφέρω σε παγκόσμια αποκλειστικότητα.

Η κυβέρνηση και οι εφημερίδες που έγραφαν ότι το κορεατικό τζάμπο έκανε κατασκοπεία έγραψαν ότι απλά ο Ρώσος πιλότος έκανε λάθος στην πλοήγηση. Οι εφημερίδες και η αντιπολίτευση που έγραφαν ότι το κορεατικό τζάμπο πήγε άδικα γιατί ο πιλότος είχε κάνει λάθος στην πλοήγηση, έγραψαν ότι η Ελλάδα έγινε ξέφραγο αμπέλι και το αεροπλάνο της Αεροφλότ έκανε κατασκοπεία.

Χωρίς αμφιβολία υπάρχει ένα μικρό μπέρδεμα μόνον που οι Ρώσοι έκαναν τον έλεγχό τους. Η Ελλάδα τηρεί τις συμφωνίες της.

Μετά τον έλεγχο το μόνο που μένει είναι η εξουδετέρωση του Κώστα Ζουράρι που ανατέθηκε στον Κωνσταντίνο Τσουκαλά. Ο Ζουράρις αντιλαμβάνεται τις κινήσεις μ' ένα θαύμα στο οποίο εμφανίζεται τη νύχτα η Παναγία και τον προειδοποιεί. Αμέσως παίρνει μια λαμπάδα σαν το μπόι του και ανεβαίνει στα γόνατα στην Παναγία Σουμελά. Μένει στο ίδιο κελί μ' εκείνο όπου έμεινε ο πρωθυπουργός στο οποίο υπήρχαν μικρόφωνα. Οι Ρώσοι πράκτορες που τον ακούν παθαίνουν υστερία όταν διαπιστώνουν ότι ο Ζουράρις συνεχώς τραγουδά τη διεθνή στο ρυθμό του τροπάριου των Τριών Ιεραρχών.

Μέχρις εδώ για σήμερα. Σαν πολλές αποκαλύψεις σας έκανα για εβδομήντα δραχμές που πληρώσατε.

Ν.Σ. Μάργαρης

Γραφτείτε συνδρομητές στο

Θα ενισχύσετε το περιοδικό

Θα έρχεται στο σπίτι σας

Έξη και μία διανοητικές τύψεις για τον ουρανό

Πρώτη: Ο Ηλιανθος είναι φυτό στρεφόμενο πάντοτε στον ήλιο (ανατέλontonτα ή δύοντα κατά προτίμηση). Ανθίζει κατά κανόνα στο πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου, πριν το θερινό ηλιοστάσι, για να μην χάσει και ο κόσμος τα μπάνια του. Ο καρπός του καλείται ηλιόσπορος και παράγεται σε μικρομεσαίο μέγεθος κατά εκατοντάδες μικρομεσαίες χιλιάδες γεμίζοντας τις γειτονιές μας φλούδια και προκηρύξεις, που όλα μαζί τα παίρνει ο άνεμος. Καταναλώνεται κυρίως από παιδιά και νέους που συζητούν για νύχτες όλο ρίσκο και πάθος που θα γύριζαν τ' αστέρια σε νέα τροχιά και που δέκα χρόνια μετά έγιναν μίσκο και πάθος για μια τροχιά στον Αστέρα.

Δεύτερη: Ο τραγουδιστής πριν γίνει χριστιανός ο άνθρωπος τραγούδισε μια χώρα τυφλή στη γεωγραφία αλλά δεν πρόβλεψε την τύφλα και εις την ιστορία, ως η Μητσο-Τακεία άνοια απέδειξε η τα μαθηματικά ως η Κουτσοπονηρογεώργιος ένδοια συνόψισεν. Τρέχουμε τώρα μας κραύγαζαν στον στρατό επί καπιταλισμού, ψηφίζουμε τώρα ξεφωνίζουν σ' αυτούς τους κόσμους. Κόσμοι δυο παρακαλώ. Τόσους χρειαζόμαστε για φέτος. Οι υπόλοιποι στα χρονοντούλαπα, συρταροντούλαπα, ντουλαποντούλαπα, της τυφλής ιστορίας, της γεωγραφίας, των μαθηματικών και της αστρονομίας. Η σύγκρουση άρχισε: Κουλούρης εναντίον Νταϊφα. Παναθηναϊκός εναντίον του αιώνιου Ολυμπιακού. Πάντες οι υπόλοιποι υπάρχουν για να δοξάζουν αυτούς. Ρουσφέν-βιλαέτ εναντίον Αυριανού Θρύλου. Ιδού η Ρόδος, ιδού και τα Χανιά. Φίλε αναγνώστη ζητείται έξοδος ή επί το Σώγερ εντ Σώγερ, Τομ Σώγερ, Μαρκ Τουαίν, Τζόνσον εντ Τζόνσον EXODUS με 48% μποφώρ... κι ο θεός να βάλει το χέρι του, το πόδι του, κάτι τέλος πάντων...

Τρίτη: Το Καστρί (κατά την γεωγραφίαν) είναι περιοχή κειμένη εντός σχε-

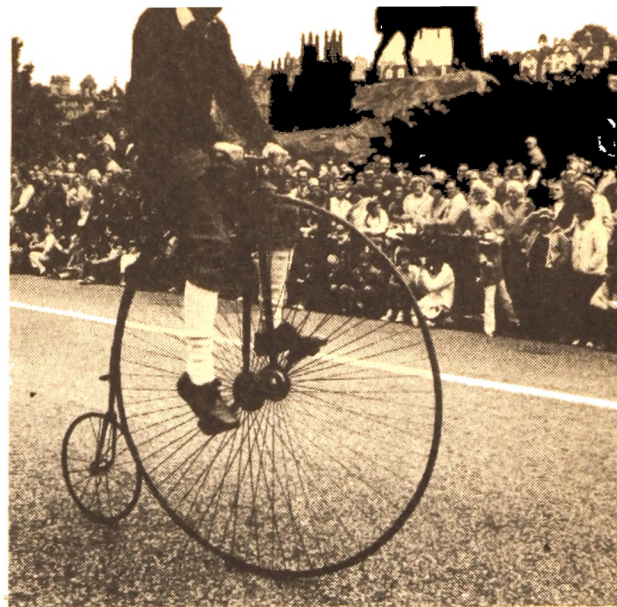

«Άσπρη γάτα, μαύρη γάτα, δεν έχει σημασία. Το θέμα είναι να πιάνει τα ποντίκια». Τενγκ Χσιάο Πιγκ.
Γάτα διανοούμενη μελετούσα επί γραφείου για τα τρωκτικά.

δίου πόλεως και εκτός καθημερινών κυκλωμάτων εξουσίας. Ανήκει στους Καστριώτας που σκοπόν τους έταξαν εις την ζωήν να γκρεμίζουν Κάστρα. Κάστρα Δεξιά και Αριστερά. Ένα είδος εργολάβων εποχής του 60 που γκρέμισαν και έχτισαν την Αθήνα.

Είναι βασικά αντιεξουσιαστές και ριζοφάγοι. Πίστη τους η Ανένδοτη Απλογική Ακαταλογική (ΑΑΑ), η Προς Κορινθίους Αποστολή Τους και επιλέγουν για τον Σοσιαλισμό τον τρίτο δρόμο τον μακρύτερο, για τους διαμένοντας στην κεφαλαιοκρατική και βαθιά διανοουμενίστικη περιοχή των Άνω Πετραλώνων - Θησειού, όπου διαμένει από την εποχή του καπιταλισμού ο γράφων.

Εις την εν λόγω περιοχή και εις τα ενδιαμέσα υπάρχει συγκρότημα οικιών το οποίον απεκλήθη «της Βασιλίσσης» (το κάγκελο), επειδή η αλύστου μνήμης γυνή, η ακούουσα εις το όνομα Φρειδερίκη, το εγκαινίασε με παλαμάκια *πάλαι ποτέ* (κατά το Παλαι ντε σπορ). Εκεί ζουν διανοούμενοι που δέχθηκαν τα ξεροκόμματα της εξουσίας και εκραύγασαν «ζήτω» (τους φωτογράφισαν κιόλας). Αργότερα επί Σοσιαλισμού εκτίσθαι καφετέρια, ή του Αστεροσκοπείου, καλούμενη. Και πάλι ετούτοι εδώ εκραύγασαν «ζήτωσαν» και απήλθον. Τους έδειξε και η τηλεόραση ετούτη τη φορά (βλέπετε άλλη εποχή, άλλες οι ανάγκες των διανοουμένων και άλλη και η τεχνολογία). Αύριο μια κάποια κυρία Μαρίκα Μητσοτακάκη ή μια κυρία Καλιόπη Μπουρδαράκη θα σταθεί η μούσα για την επισκευή του δρόμου της γειτονιάς και αυτοί εδώ οι άνθρωποι θα κραυγάζουν «ζήτω» και δώστου ρεπορτάζ οι EPT 1-2. Και μετά θα γυρίσουνε σπιτι του όπου θα συνεχίσουν με άλλα χαριτόβρυτα όπως «να ρε μπάσταρδοι» ή «σκάσε μην σε διώξουνε απ' την δουλειά» κτλ. Και θα αναθεματίζουν την ώρα και τη στιγμή που ο πατήρ τους ήτο πρόσφυγας και ελέγετο Μαυριδόγλου, Καφετζόγλου, Καϊμακόγλου, αντί Γάλλης, θωρηκτόν Αβέρωφ, Καρούδας, Κουτσοπονηρόγιωργας και άλλα τέτοια εύχητα. Και έτσι η Εξουσία, Καθημερινή, θα τους αναγκάζει ως ηλιόσπορους να πηγαίνουν με τα όσα παίρνει ο άνεμος για να την βολέψουν. Και όλοι τους αυτοί οι διανοούμενοι της πιο πάνω γειτονιάς (συνοικία το όνειρο κατά Αλεξανδράκη) θα ήθελαν αντί να τυγχάνουν λαϊκοί τύποι και παρ' το γεράνι μας και το στεφάνι μας και άλλα τέτοια μελό που την δίνουν στους Καστριώτας να τυχαιναν αντιλαϊκοί και να είχαν και καμιά μαύρη Μερσεντές. Ίσως και γι' αυτό στα χρόνια του Σοσιαλισμού όπου όλοι γίναμε ίσοι κι άνισοι (εδώ κοτζάμ Πρωθυπουργός θα φτιάξει εκατό κόμματα

των εκατό υπογραφών φίλε μου), ετούτοι εδώ λοιπόν παίζουν μετά μανίας Προπό, Λαχεία, Συντακτών, Λαϊκό, μέχρι και Σουηπιστέκ, μπας και πιάσουν την καλή και γίνουν πιο μικρομεσαίοι ήτοι αν όχι Καστριώτες ή Ρηγιλιώτες, τουλάχιστον Χαλανδριώτες, Χολαργιώτες, έστω ρε αδερφέ Παπαγιώτες. Να πλησιάσουν δηλαδή κάποιους Βόρειους, μιας και πολύ ανησυχούν μην εξομοιωθούν με τους φουκαράδεςστερους Νότιους, ήτοι τους Αιγαλέωτας, Ταυριώτας, Βοτανικιώτας και άντε μετά να ελπίζεις σε τούτη την βαθαίνουσα κρίση Βορρά -Νότου.

Οι Νότιοι εδώ είναι πέραν κάθε ελπίδος. Ως γνωστόν το Αιγάλεω έχει ήδη προ πολλού πέσει στη Β' Εθνική, ο Φωστήρας στην Γ', ο ΑΠΟ Ρουφ στην απύθμενον τοπικήν κατηγορίαν (τους έχει φάει η μαρμάγκα). Γι' αυτό και όλοι αυτοί εδώ οι διανοούμενοι, ασταθείς από δεκαετίες, κάμνουν όνειρα Σοσιαλιστικής εξίσωσης, ήτοι καμιά θεσούλα στον ΟΤΕ, στη ΔΕΗ, ψηφίζοντας κανένα Εσκορντάκι ή και Αουτομπιάνκι και έτσι και πέσει το λαχείο ή το Προπό περνάνε κατ' ευθείαν σε Μερσεντές. Έως τότε όμως Παπάκι κι Άγιος ο Θεός, Τρόλεϋ, Ηλεκτρικό, για μια μπουκιά κι ένα ποτήρι και δώξα τω Πρωθυπουργό και τον παρα τω Πρωθυπουργό και τον παρα - παρα αυτόν, της κάθε κατάστασης, γιατί έτσι θα βρουνε θέση στον ΟΤΕ, στη ΔΕΗ και στους άλλους φιλανθρωπικούς οργανισμούς που κατασκευάζει η Φιλευσπλαχνία των Βόρειων και η έχθρα των Νότιων. Βλέπεται στα χρόνια μου ο Σοσιαλισμός είχε μικρομεσαίο μέγεθος, μη προνομιούχο, και καλλιεργούσε τ' όνειρο σε μικρομεσαία διάσταση. Σ' αντίθεση με τα χρόνια του πατέρα μου όπου εκκαλλιεργείτο το KING SIZE μέγεθος.

Τέταρτη: Συνέχεια της προηγούμενης και αυτή. Μικρομεσαία ονειράτα, μικρομεσαίες ανησυχίες, μικρομεσαίες φιλανθρωπίες, μικρομεσαία ήθη, άνθρωποι... Δεν βαριέσαι. Άξιον εστι το τίμημα.

Πέμπτη: Στον Αυριανό μικρομεσαίο Κουτσοπονηρογεώργιον παράδειςον και στη διάρκεια Απογευματινού Αβερών-

φειου ξυνόγαλου ο Μητσο-Τάκης (αλήθεια τι απ' τα δυο είναι αυτός ο άνθρωπος) τετραγώνισε τον κύκλον, έλυσε και ξανάδεσε την ιστορική αμνησία και περιμένει το ντέρμπι κορυφής. Στα γήπεδα η Ελλάδα αναστενάζει. Εμείς μεταξύ κλειστού κυκλώματος Καθημερινής εξουσίας και κλειστού απλώματος Αυριανής Εθνικής πληροφορίας συγκρουόμαστε με δυο κόσμους που ορθώνονται μπροστά μας ως ένας: αυτός της αλλαζονικής, ρουσφετολογικής, κυριαρχικής και ακατάπαυστα ομιλούσης επί πάντων εξουσίας. Πεταμένοι στην άκρη, χαμογελαστοί και ανατέλλοντες ή δύοντες, στην πεμπτουσία του σοσιαλισμού που ακατάπαυστος λέει και λέει χωρίς ποτέ να μας ακούει.

Έκτη: Και ποιοι είμαστε εμείς; Εμείς οι χωρίς λόγο, εκτός από μια φορά εκάστην τετραετία ή εκάστην κλαδική; Μα φυσικά οι διανοούμενοι της γειτονιάς μου και της διπλανής που σας περιέγραψα. Είδος Λενινιστικό - Μαουτσετιγκινικό φυόμενο παρασιτικώς στα ριζά των ελγεινείων μαρμάρων και άλλων συναφών επαγγελμάτων. Μαρμαρωμένοι με τη γροθιά και το ψηφοδέλτιο χρόνια τώρα. Καταφάσκουμε στην έκαστη εξουσία. Σπονδυλωτά ασπόνδυλα, χειροκροτητές στην ΕΡΤ 1 και 2, νυν και αεί και εις τους αιώνας (σοσιαλιστικούς και μη) των αιώνων. Αμήν. Άξιον εστι το τίμημα μας. Δώρε Κατήγορε.

Και εάν επιστρέψει η επάρατος δεξιά, εμείς θα φταίμε στην κατά Θησείο μεριά. Και εάν έχει κακή σοδιά η ΕΣΣΔ πάλι εμείς· και εάν οι Αμερικάνοι εξοπλίζουν την Τουρκία εμείς φυσικά. Και εάν χάσει ο Παναθηναϊκός εμείς (εάν χάσει ο Ολυμπιακός φταίει ο Κουλούρης ως γνωστόν). Και εάν σας παράτησε η γυναίκα σας, εμείς. Και όταν ο Δώρος Άδωρος κερδίζει διαγωνισμούς του υπουργείου του εμείς ρε! Εμείς και η αστάθειά μας! Εμείς και οι Εβραίοι! Εμείς και οι μαύροι! Ασταθείς παντού και πάντα. Εμπρός λοιπόν, σταθεροί σ' ό,τι μας έμεινε: στην αστάθειά μας. Και στο ιδεολογικό απόσπασμα μετά. Και στο βούρκο. Και στο πυρ το εξώτερον. Και νέες νίκες του λαού στις ανακοινώσεις των υπουργείων της ΕΡΤ 2 κάθε βράδυ στις 9.30. Εδώ και τώρα αλλαλαγή. Αταλάντευτη και ασυμβίβαστη αλλαλαγή με δυο κόσμους εναντίον μας. Ελλάς, Ευρώπη, Ολυμπιακός. Και η νεκροψία θα αποφανθεί...

Και η μια για τον ουρανό: Εξόριστε ποιητή, το είπες. Και τα όνειρα έλαβαν εκδίκηση. Και γίναν κάπως σαν εφιάλτης. Λέγε λοιπόν σ' εμάς τους διανοούμενους τι άλλο στον αιώνα σου προβλέπεις;

Μπασαντής Διαμαντής

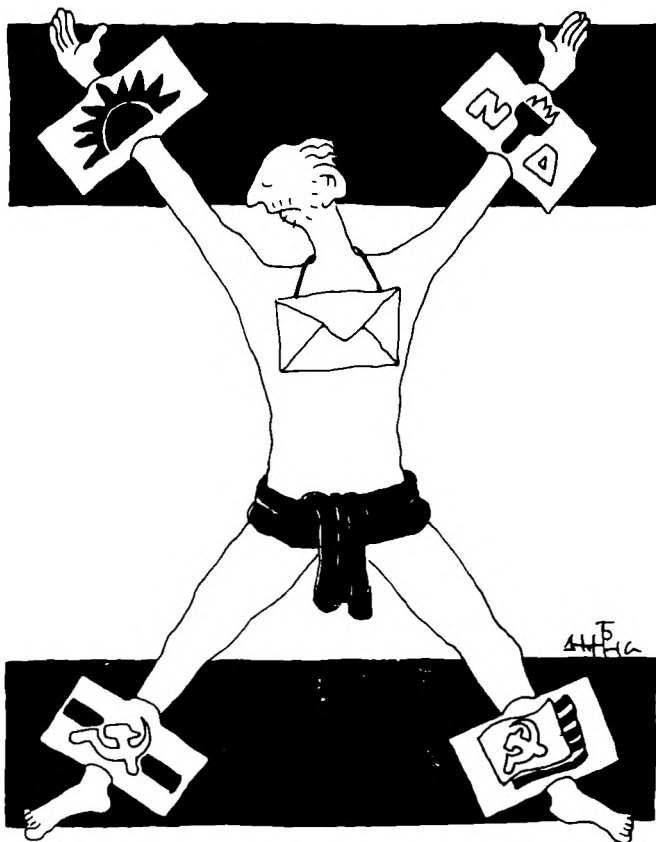
Ημι-παράφρονες διαλογισμοί παραφρονήσαντος νεοέλληνας

Έλληνες γρηγορείτε!

Από το Νευροκόπι ως το Ταίναρο, από την Κέρκυρα ως τις εσχατιές της Ρόδου και του Καστελλόριζου, σύμπας ο εθνικόφρων, συντηρητικός, άντε και νεοφιλελεύθερος λαός, ανησυχεί και κινητοποιείται.

Που βαδίζομεν, κύριοι; Είναι δυνατόν να παραμείνουν τα άγια τοις κυσί; Δεν φτάνει που η Κρήτη (παρόλες τις εκκλησίες ιδεολογικής και εξ αίματος συγγενείας με Ελευθέριο και Σοφοκλή) έχει αλωθεί από την μαρξιστική λαίλαπα; Ήγγικεν η ώρα δια την αποπληρωμήν: εκ του πρασίνου λάβατε, εις το κυανούν θα αποδώσετε, μαζί με τους νενομισμένους (τοκογλυφικούς) τόκους.

Η «Τομ Σώγιερ και Χώκλμπερρυ Φιν» (ή όπως αλλοιώς τη λένε) απεφάνθη: ο δρόμος για την εξουσία περνά μέσα από την εικόνα ενός κόμματος ομαλότητας, ενός κόμματος που εγγυάται ότι ξέρει να κυβερνήσει. Και ο άρχων Κωνσταντίνος, ο εκ Χανίων ορμώμενος, φόρεσε το πιο γαλιφικό χαμόγελό του. Ου μην αλλά: εν τη απουσία της εξουσίας (ζωοδόχος πηγή, φλεγόμενη αλλά μηδέποτε καιόμενη βάτος), εν τη ελλείψει της παρακρατικής βίας (ιερή παρακαταθήκη των αποστόλων, ΕΚΟΦιτών και συναφών), κάθε τι που δεν απαγορεύεται επιτρέπεται και κάθε τι που απαγορεύεται,

του Δημήτρη Χαντζόπουλου

επίσης επιτρέπεται —ας λέει ό,τι θέλει η «Σώγιερ», οι συμβουλές της είναι καλές για Αμερικανάκια.

Και βοηθούσης της συγκυρίας (διάβαζε: εμμονή του ΠΑΣΟΚ στον αυτοχειρισμό), ορθάνοιξαν οι κρουνοί, για να αρχίσει εκχεόμενος χείμαρρος λάσπης κατά παντός του μη κυανού —ενίοτε και κατά ορισμένων τινών «ημετέρων».

Σταχυολογώ, πολύ πρόχειρα, από ένα Πασχαλιάτικο 48ωρο, Τύπο και «βάση» της εθνικοφροσύνης:

«Οι άνθρωποι του ΠΑΣΟΚ δίνουν όπλα στους αριστερούς». Τρέξε κόσμε να πάρεις, κι επειδή «αυτοί» θα έχουν τις ρώσικες καραμπίνες με τις τρεις κάννες (που έλεγε κι ο Παπ.), είναι η ώρα «εμείς» να ξαναθυμηθούμε τα κλέη των ΤΕΑ.

Ο Σαρτζετάκης επισκέπτεται τους νοσηλευόμενους ασθενείς; Γοερές κραυγές απελπισίας, ενώπιον της τηλεοπτικής καθοδικής λυχνίας: «Για δες το κομμούνι, αντί να πάει στα στρατευμένα μας νιάτα...». Η επόμενη εικόνα στις ειδήσεις των 9 δείχνει τον Σαρτζετάκη σε στρατώνα; Σπαρακτικότερες κραυγές: «Ο πολιτικάντης, πως τολμάει να παίζει θέατρο με το στρατό!». Όλα διανθισμένα με τις πρέπουσες ύβρεις για τη «φασιστική ΕΡΤ» —την ίδια ώρα που στους αιθέρες εκπέμπεται η εικόνα της Μητσοτακικής επίσκεψης εις Αγίαν Παρασκευήν.

Η κουβεντούλα (μέρες που 'ναι τώρα, να μη σφαζόμαστε για τα πολιτικά) γυρνάει αλλού, μόνο που η πολιτική карαδοκεί πάντα: «Για όλα φταίει ο Λαλιώτης και οι μαρξιστές του». Απελπισμένος επιτίθεσαι στο κοψίδι του οβελία, μια και ο αμνός είναι πάντα αυτός που πληρώνει τη νύφη.

Άλλη ώρα, άλλη παρέα, ο Λαλιώτης (κάρφος εν τοις οφθαλμοίς) ξανασεμφανίζεται, φάντης μπαστούνι: «Γιατί νομίζεις ότι δεν έχουν πιάσει ποτέ τη «17 Νοέμβρη»; Διότι πίσω της κρύβονται ο Λαλιώτης και ο Μένιος». Το θείον βρέφος φταίει για όλα, όπως κάποτε έφταιγε ο Αντωνιάδης κάθε που έχανε ο Παναθηναϊκός. Αλλά, ενώ ο Αντωνιάδης βγήκε κανονικά στην (ποδοσφαιρική) σύνταξη, σφάλλουν σφάλμα μέγα όσοι από τους πράσινους και κόκκινους έχουν τις ίδιες ελπίδες για πάρτη τους.

Γιατί, πέρα από τους ακατάσχετους ποταμούς λάσπης, πέρα από τους ορθάνοιχτους οχετούς της πιο διεστραμμένης φαντασίας, το κύριο χαρακτηριστικό της νέας (μ.Π. = μετά ΠΑΣΟΚ) δεξιάς, αλλά και των πρώην κεντρώων που το ΠΑΣΟΚ κατόρθωσε να χαρίσει στον Μητσοτάκη, είναι ο ρεβανσισμός. Οι διόλου αποκρυβόμενες απειλές, οι ολόενα και φανερότερες υποσχέσεις επιτι-

μίων για όσους γευτήκαν, στην πραγματικότητα η καθ' όναρ, από το μέλι της πράσινης εξουσίας: αν υλοποιηθούν, έστω και κατά 10%, οι ονειρώξεις των «νεοφιλελευθέρων» που αποκτήσαμε, τα ευαγή ιδρύματα του Μακρονησιού και του Άη Στράτη θα χρειαστεί να ανοίξουν υποκαταστήματα κατά Έβρο μεριά για να επιτελέσουν το ιστορικό τους καθήκον —και το ΙΚΑ θα προσλάβει διπλοβάρδιες (εθνικοφρόνων) υπαλλήλων για να υπολογίσουν τις (μειωμένες) συντάξεις όσων θα ξηλωθούν. Ο Νιάρχος έκανε την αρχή, παρακαλούμε περιμένετε στην ουρά εσείς οι υπόλοιποι. Και ας μην ανησυχεί το κεφάλαιο (πότε ανησύχησε;), οι προβληματικές θα του επιστραφούν μόλις πάνουν να είναι προβληματικές και μόλις εκλείψει κάθε κομμουνιστικός κίνδυνος για τις κατσίκες μας.

Το σημείωμα αυτό ξεκίνησε, στο μυαλό του γράφοντος, σαν μία κραυγή απελπισίας ενός προοδευτικού πολίτη στριμωγμένου στο αδιέξοδο όπου τον παράχωσε η εμμονή του ΠΑΣΟΚ στο «σύστημα απλής αναλογικής», καθώς και η επιμονή της παραδοσιακής Αριστεράς στην κατάληψη μιας θέσης στη γωνία. Ξεκίνησε με τις καλύτερες (και αγνότερες) των προθέσεων να καταγγείλει τις μυριάδες σφαλμάτων του κυβερ-

νώντος κόμματος, τις μυριάδες υπαναχωρήσεων από την «3η του Σεπτεμβρη» και κάθε συναφές κείμενο, τις απειράριθμες εγκληματικές πράξεις του σε βάρος αγωνιστών και φορέων της (όχι υποχρεωτικά πράσινης) αλλαγής —η περίπτωση Ανδρέα Χριστοδουλίδη είναι απλά μια από τις κορυφές του παγόβουνου. Ξεκίνησε και με τη διάθεση να (κατα)κρίνει κομματικές ηγεσίες και αχτιδικές βάσεις των δύο ΚΚ και άλλων ΕΔΑ, τη διαφαινόμενη αξιοθαύμαστη ικανότητά τους να επιλέγουν τη ρεαλιστική πολιτική όταν οι μάζες χρειάζονται οράματα και τους οραματισμούς όταν ο λαός απαιτεί ουσία —την εκπληκτική τακτική (ή είναι, πια, στρατηγική;) που συνοψίζεται στις λέξεις «διαλέγουμε μια ευάερη και ευήλια γωνία, την κρατάμε, πάση θυσία, κι άσε τον αέρα να βροντοκοπανά πόρτες και παράθυρα».

Από εκεί ξεκίνησε. Αλλά στο μεταξύ ξεπρόβαλε, σε όλο της το μεγαλείο, η απειλή της δεξιάς. Η απειλή όχι μόνο μιας τακτικής εκλογικής ήττας (διάβλεψε, μαθημένα πια τα βουνά από τα χιόνια), αλλά του «νεοφιλελεύθερου» ρεβανσισμού, της «λευκής τρομοκρατίας» μπροστά στην οποία τα ιστορικά προηγούμενα της Βανδέας, των τσαρικών στρατηγών και της Ουρουγουάης. θα α-

ποτελούν παραδείγματα παιδικών παιχνιδιών. Μπορεί η «Σώγιερ» να λέει ό,τι θέλει, αλλά εμπρός μας απλώνεται ένα μέλλον όπου η Ζυρίχη θα φαντάζει υπόδειγμα αξιοπρεπούς εθνικής στάσης (βλ. δηλώσεις Μητσοτάκη για διαπραγματεύσεις σχετικά με την υφαλοκρηπίδα και τον εναέριο χώρο). Και αν κάποιος επιμένουν να βλέπουν μόνο το δέντρο και να αγνοούν το δάσος που περιστά η παράδοση της Κύπρου, ας κοιτάξουν λίγο την αυλή τους κι ας θυμηθούν λίγο τι ήταν τα Γιούρα και η Αυλώνα. Και, μόλις επιτελέσουν το εκλογικό τους καθήκον, ας βάλουν τα βιβλιάρια σε μια βαλιτσούλα, μαζί με τα απαραίτητα για το «ταξιδάκι» —να 'ναι καλά οι ηλεκτρονικοί εγκέφαλοι του Σκουλαρίκη...

Κινδυνολογία; Όχι, μόνο αγωνία για ένα μέλλον που διαγράφεται ζοφερό. Και άγχος, όταν, έχοντας αποκλείσει τον ρεβανσισμό της δεξιάς, έχεις να επιλέξεις ανάμεσα στην αποτυχία του ΠΑΣΟΚ, την ανικανότητα της Αριστεράς, τον κίνδυνο του λευκού (στη συγκεκριμένη συγκυρία). Ένα άγχος που δεν είναι διόλου καλός σύμβουλος, μήτε βοηθάει στην ψυχική σου υγεία.

Έλληνες, γρηγορείτε! Για να μην αποτρελλαθείτε...

Αντώνης Διγενής

Φ.Α. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

19ος - 20ος αι.

Με θεωρία λογοτεχνίας
και αντιπροσωπευτικά κείμενα

Επικαιρότητα

εκδόσεις επικαιρότητα
Μαυρομιχάλη 60—τηλ. 3636083

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΤΑΞΙΑΡΧΙΕΣ ΤΖΙΜΗΣ ΠΑΝΟΥΣΗΣ HARD CORE

ΖΩΝΤΑΝΗ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΗ ΣΤΟ ΚΥΤΤΑΡΟ

ΔΩΡΟ:
ΕΝΑΣ ΔΙΣΚΟΣ - ΠΑΡΤΑ ΟΛΑ
ΓΙΑ ΝΑ ΓΙΝΕΙ Ο ΠΑΘΗΤΙΚΟΣ ΑΚΡΟΑΤΗΣ
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΣ ΠΑΙΚΤΗΣ (ΜΠΡΑΒΟ!)

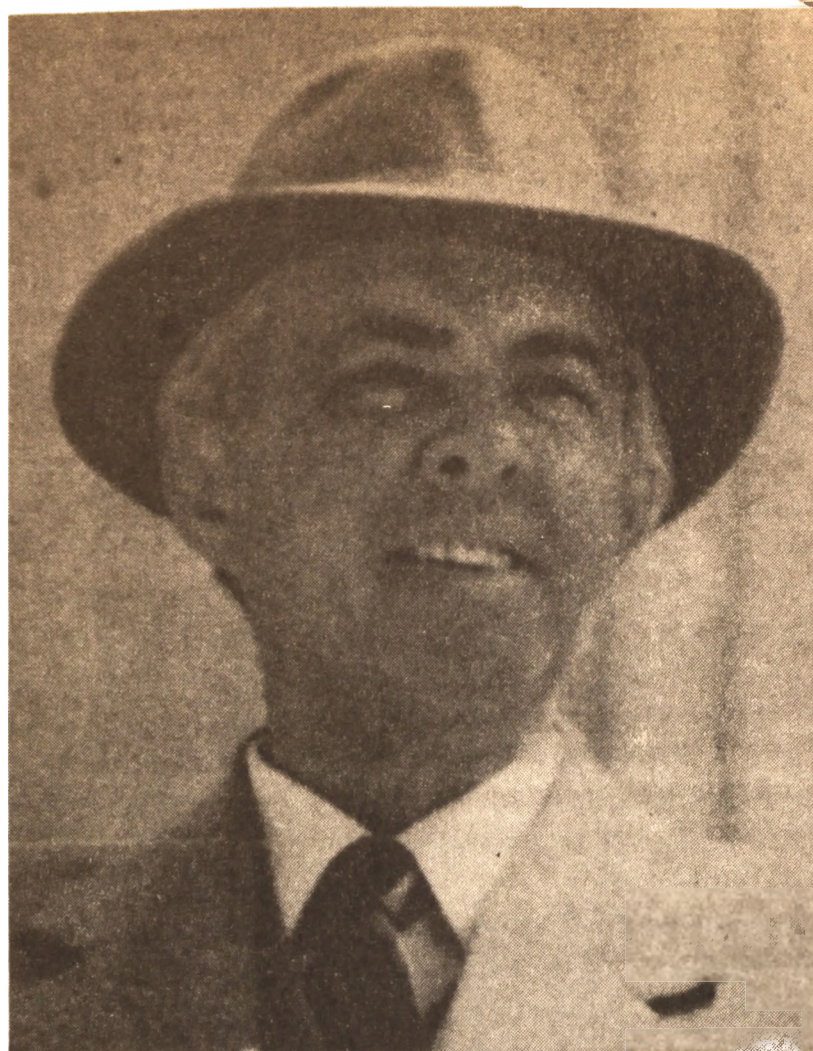
EMI

Columbia

ΕΝΑΣ ΔΙΣΚΟΣ ΓΙΑ
ΑΝΑΠΟΦΑΣΙΣΤΟΥΣ ΨΗΦΟΦΟΡΟΥΣ

«ΕΔΩ ΤΙΡΑΝΑ!»

της Άννυς Βιτσέντζου

Αυτή η κακοήθεια των μπουρζουάδων του σάπιου καπιταλιστικού συστήματος να χαχανίζουν κάθε φορά που έπιαναν στο ραδιόφωνο τη φωνή της Αλβανής κοπέλας να λέει πόσο τίμια και παραγωγικά όργωναν τα σοσιαλιστικά τρακτέρ τη σοσιαλιστική γη, της σοσιαλιστικής Αλβανίας, καλλιεργώντας σοσιαλιστικά στάρι, είναι κακοήθεια ίδιας ποιότητας μ' εκείνη των συναδέλφων της «Λιμπερασιόν», που έγραψαν πρωτοσέλιδα «πέθανε ο Αστερίξ του σταλινισμού». Καλά το 'γραφε λοιπόν ο Χότζα στ' απομνημονεύματά του, πως «οι διανοούμενοι έγιναν ελιτιστές, διαβρωμένοι από τις θεωρίες του Νίτσε, θεωρίες αντιδραστικές, της μεταβατικής περιόδου του καπιταλισμού στον ιμπεριαλισμό». Αντίθετα ο ίδιος, μόλις διάβασε Νίτσε, δήλωσε (το 1967) πως «ο θεός πέθανε». Κλείδωσε την Αλβανία έξω από τον υπόλοιπο κόσμο, και εφάρμοσε χαρούμενα τη γνώση του: ανασκουμπώθηκε και μέσα σε 40 χρόνια, —μια και είναι δύσκολο να οικοδομήσεις ένα καθεστώς που ν' αρμόζει σε λαό—, δημιούργησε ως γνήσιος υπερ-άνθρωπος ένα λαό, που ν' αρμόζει

στο καθεστώς. Ο λαός αυτός, κατευχαριστημένος, τον επανεξέλεξε τακτικά με 1.627.967 ψήφους υπέρ, και 1 ψήφο κατά, για την οποία μάλιστα είχε μάθει να λέει, πως ήταν η δική του.

Στον «ανθισμένο κήπο του σοσιαλισμού» (όπως είπε για την Αλβανία ο Τσουεν-Λάι), το «λαμποράτοριο του απόλυτου κολλεκτιβισμού», ή «το μουσείο στερεοτύπων του σοσιαλισμού», —όπως την είπαν Δυτικοί δημοσιογράφοι— οι Αλβανοί έμαθαν να ζουν χωρίς φόρους, χωρίς εξωτερικά χρέη (απαγορευμένα από το Σύνταγμα), χωρίς θρησκεία, χωρίς αμβλώσεις, χωρίς τουρίστες, χωρίς ταξίδια στο εξωτερικό, χωρίς πληροφορίες κι εικόνες από τον έξω κόσμο, και κυρίως, χωρίς όνειρα: κάποιος διηγήθηκε σ' έναν γείτονά του πως ονειρεύτηκε απόβαση στρατιωτών στην Αλβανία. Ο γείτονας έσπευσε στην αστυνομία. Αυτός που ονειρεύτηκε, έφαγε 7 χρόνια φυλακή («Λιμπερασιόν» 12.4).

Εδώ που τα λέμε, είναι εύκολο να μπει φυλακή στην Αλβανία: Κατ' αρχήν, εάν δεν καταγγείλεις έναν εχθρό του λαού, έχεις αμέσως 10 χρόνια. Είναι, όμως, άλλοι

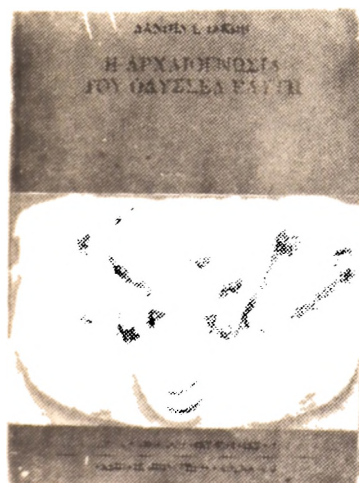
που φυλακίστηκαν (σύμφωνα με στοιχεία της Διεθνούς Αμνηστίας), και για λόγους, που αδύνατον να τους προβλέψεις: κάποιος π.χ. κλείστηκε μέσα επειδή έκανε τατουάζ στο μπράτσο του έναν αστό (που είναι το εθνικό έμβλημα), χωρίς όμως να χαράξει δίπλα και το κόκκινο αστέρι που τον συνοδεύει, ενώ ένας άλλος καταδικάστηκε το 1980 σε 9 χρόνια, επειδή έβλεπε «αντιαλβανική εκπομπή» στην γιουγκοσλαβική τηλεόραση. Ο άνθρωπος ισχυριζόταν ότι ποδόσφαιρο έβλεπε, αλλά ποιος τον πίστευε...

Πολλοί λένε, ότι με το θάνατο του Χότζα, η λέξη «ρεβιζιονισμός» θα ξεχαστεί από τους ανθρώπους, επειδή αυτός είχε μείνει ο τελευταίος να τη χρησιμοποιεί. Λένε δε ακόμα, πως μαζί του πέθανε και η παράνοια του σταλινισμού. Η Αλβανία, χώρα με το υψηλότερο στον κόσμο ποσοστό προπαγάνδας και μυστικών αστυνομικών ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, ξέκοψε από το Σύμφωνο της Βαρσοβίας, το 1968 διαμαρτυρόμενη εντόνως για τη σοβιετική εισβολή στην Τσεχοσλοβακία!

Απέμειναν τώρα μόνοι τους οι Αλβανοί: χωρίς ιδιωτικά αυτοκίνητα, αφού απαγορεύονται, ποδηλατούν προς το μέλλον, χωρίς μεγάλες διακρίσεις αναμεταξύ τους, (ο μισθός πανεπιστημιακού πρυτάνεως είναι ακριβώς διπλός από εκείνον ενός νεαρού βοσκού), πάντα οι φτωχότεροι της Ευρώπης σε αγαθά, αλλά οι πλουσιότεροι σε εθνική περηφάνεια και χρώμιο.

Από τα 100 της όμως τανκς, μόνο τα 10 είναι σε κατάσταση που να επιτρέπει την κινητοποίησή τους («Ματέν» 12.4). Πώς θα διαφυλάξει λοιπόν στο μέλλον η Αλβανία τα κεκτημένα της; Ένας θεός το ήξερε, κι αυτός πέθανε.

● Δημοσιεύουμε στη συνέχεια ορισμένες απόψεις του Ε. Χότζα για το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα της περιόδου '41-'49. Τα αποσπάσματα είναι χαρακτηριστικά για τις απόψεις του ΚΕΑ για το ΚΚΕ, το ΕΑΜ, το ΔΣΕ και την ηγεσία τότε του ΚΚΕ. Αποκτούν ενδιαφέρον επειδή είναι γνωστές οι σχέσεις που είχαν διαμορφωθεί τότε στο κομμουνιστικό κίνημα, και επιπλέον, επειδή ανάμεσα στο ΚΚΕ και το ΚΕΑ εκείνη την περίοδο, είχαν αναπτυχθεί ιδιαίτεροι δεσμοί εξαιτίας και των αναγκών που είχαν διαμορφωθεί τόσο στην περίοδο '41-'44 όσο και '44-'49.

ΕΙΣ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

ΣΕΙΡΑ:

«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΎΗΦΙΔΕΣ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ».
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ».
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

Το Γενάρη του 1950 στη Μόσχα έγινε μια συνάντηση με εκπροσώπους του ΚΚΣΕ, του ΚΚΕ και του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας. Πήραν μέρος οι Στάλιν, Μολότοφ και Μαλένκοφ από το ΚΚΣΕ, από το ΚΚΕ οι Ν. Ζαχαριάδης και Μ. Παρτσαλίδης και από το ΚΕΑ οι Ε. Χότζα και Μεχμέτ Σιέχου. Ο Ε. Χότζα στο βιβλίο του «Με το Στάλιν. Αναμνήσεις» υποστηρίζει ότι ζήτησε ο ίδιος τη συνάντηση αυτή σε μία προηγούμενη συνομιλία του με το Στάλιν στο Σουχούμ, το Νοέμβριο του 1949, για να «διασαφηνίσουμε μερικές διαφωνίες με χαρακτήρα αρχών ανάμεσα σε μας και τους ηγέτες αυτού του κόμματος».

Δημοσιεύουμε στη συνέχεια ορισμένα αποσπάσματα από την έκθεση του Χότζα προς το Στάλιν, στη συνάντηση αυτή, όπως την περιγράφει ο ίδιος στο βιβλίο που αναφέραμε πριν:

Ο Στάλιν, όπως συνήθως, απλός και αγαπητός, μας υποδέχτηκε χαμογελώντας, σηκώθηκε από το τραπέζι του, μας πλησίασε και μας έσφιξε το χέρι όλων με τη σειρά. Τη συνομιλία αυτός την άρχισε από μένα με την ερώτηση:

—Εσείς σύντροφε Χότζα τι έχετε να πείτε για τους συντρόφους του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας;

Ταυτόχρονα απευθύνθηκε στους Έλληνες συντρόφους λέγοντάς τους:

—Να μιλήσουν πρώτα οι αλβανοί σύντροφοι, έπειτα παίρνετε το λόγο εσείς και πείτε τη γνώμη σας σχετικά με όσα θα πουν αυτοί.

Παίρνοντας το λόγο του είπα:

—Εμείς σύντροφε Στάλιν, έχουμε απευθύνει ένα γράμμα στην Κεντρική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης σχετικά με τις διαφωνίες αρχών που έχουμε με το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, ιδιαίτερα με τους κυριότερους ηγέτες του. Ζητήσαμε αυτή τη συνάντηση με σας για να μας κρίνετε αν έχουμε δίκιο ή σφάλουμε στις απόψεις μας.

—Είμαι σε γνώση των υποθέσεων που εγείρετε, μου είπε ο σύντροφος Στάλιν, αλλά τα προβλήματα που μας απασχολούν επιθυμώ να τα επαναλάβετε και εδώ μπροστά στους Έλληνες συντρόφους.

—Ασφαλώς θα πω και εδώ όλα τα ζητήματα που το Κόμμα μας έχει εκθέσει στο γράμμα που σας έχουμε στείλει. Αυτά τα ζητήματα εμείς τα έχουμε συζητήσει και με τους Έλληνες συντρόφους, ιδιαίτερα με το σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη, με το σύντροφο Ιωαννίδη, με το στρατηγό Βλαντά, με το Μπαρζιώτα και με άλλους συντρόφους της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας. Ευθύς εξ αρχής επιθυμώ να τονίσω πως εμείς είχαμε διαφωνίες για μερικά ζητήματα, εδώ όμως θα μιλήσω για τα κυριώτερα.

—Έτσι επιθυμούμε και εμείς —τόνισε ο Στάλιν.

Έπειτα εγώ άρχισα την έκθεση των απόψεών μου.

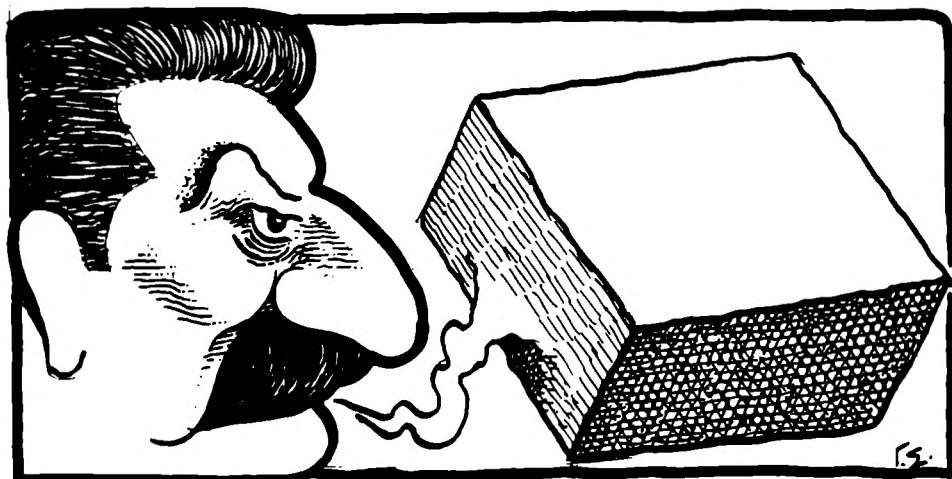
—Η πρώτη διαφωνία με τους Έλληνες συντρόφους σχετιζόταν με τη στρατηγική και με την ταχτική του πολέμου του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας. Τόσο για μας, τους Αλβανούς, όσο και για τον ελληνικό λαό, ο αγώνας ενάντια στους χιτλερικούς και τους ιταλούς φασίστες ήταν απελευθερωτικός αγώνας, από τον οποίο εξαρτιόταν η τύχη των λαών μας. Αυτόν τον αγώνα εμείς έπρεπε να το τηριζαμε και τον στηρίζαμε στον ηρωικό αγώνα του Κόκκινου Στρατού της Σοβιετικής Ένωσης. Εμείς οι Αλβανοί, ευθύς εξ αρχής είμαστε πεπεισμένοι πως θα βγαίναμε νικητές, επειδή ο λαός μας είχε ξεσηκωθεί όλος σε ένα μεγάλο απελευθερωτικό αγώνα, στον οποίο είχε και στο πλευρό του και τη μεγάλη Σοβιετική Ένωση που θα συντρίβε το γερμανικό ναζισμό.

Το κόμμα μας υποστήριξε τη σοβιετο-αγγλο-αμερικάνικη συμμαχία, επειδή τη θεώρησε μέχρι τέλους σαν ένα αντιφασιστικό συνασπισμό για τη συντριβή των γερμανών ναζιστών. Ταυτόχρονα όμως εμείς ποτέ δεν δημιουργήσαμε αυταπάτες πως οι αγγλοαμερικάνοι ιμπεριαλιστές θα ήταν πιστοί φίλοι και σύμμαχοι του αλβανικού λαού. Αντίθετα, ευθύς εξ αρχής, υποστηρίζοντας τη συμμαχία στη γενικότητα, εμείς κάναμε τη ριζική διάκριση ανάμεσα στη Σοβιετική Ένωση και τους αγγλο-αμερικάνους...

Η αντίδραση, τόσο στη χώρα μας όσο και στην Ελλάδα, ήταν μεγάλη και οι καταχτητές ήταν αρκετά καλά οργανωμένοι. Και αυτό ήταν κοινό φαινόμενο.

Από μέρους μας έγιναν προσπάθειες και επιτεύχθηκαν αποτελέσματα για την απομόνωση των ηγετών της αντίδρασης και για την α-

πομάκρυνση των παραπλανημένων στοιχείων από τις γραμμές της. Στην Ελλάδα δεν μπορούμε να πούμε με λεπτομέρειες πως ενήργησαν, αλλά εμείς κριτικάραμε τους συντρόφους της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, επειδή το ΕΑΜ και οι ίδιοι είχαν κάνει ένα μεγάλο λάθος αρχών και πολιτικό λάθος, που τον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα του ελληνικού λαού τον υπόταξαν στη στρατηγική των αγγλο-αμερικάνων και σχεδόν τον έθεσαν κάτω από τη διεύθυνση των Άγγλων και του Αρχηγείου της Μεσογείου. Την κριτική την απευθύναμε προσωπικά στο σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη.

Ο κυριότερος φταίχτης για την κατάσταση αυτή ήταν ο Σιάντος, ο οποίος, επειδή έλειπε ο Ζαχαριάδης, που την εποχή εκείνη βρίσκονταν φυλακισμένος στα γερμανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, ήταν γενικός γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας. Όταν, αργότερα, το τονίσαμε αυτό το ζήτημα στο σύντροφο Ζαχαριάδη, αυτός δεν μου απάντησε ξεκάθαρα και έκλινε περισσότερο προς την άποψη πως δεν είχαν γίνει λάθη...

Εμείς διαπιστώσαμε πως, παρά την εξαιρετική ανδρεία των ελληνων παρτιζάνων και των διοικητών τους, ο σύντροφος Νίκος Ζαχαριάδης, αφού ελευθερώθηκε από τα χιτλερικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, κατέλαβε κύρια θέση στην ηγεσία, στην «απελευθερωμένη» Ελλάδα όντας μέσα ο αγγλικός στρατός, σύμφωνα με την υπογραφή της συμφωνίας της Καζέρτας προηγούμενα και του Καΐρου από μέρους των αντιπροσώπων του ΕΑΜ, συμφωνίες αυτές που οδήγησαν τελικά στη συμφωνία της Βάρκιζας. Το Κόμμα μας δεν ήταν σύμφωνο με αυτές τις ενέργειες του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, τις θεώρησε αυτές σαν υποταγή του ελληνικού δημοκρατικού αγώνα, σαν μια χρεωκοπία της πολιτικής του της απελευθέρωσης και συνθηκολόγηση μπροστά στην αγγλοαμερικάνικη αντίδραση...

...Με το Ζαχαριάδη, με τον Μπαρζιώτα και με τον Ιωαννίδη εμείς είχαμε αντιθέσεις σχετικά με το χαρακτήρα του αγώνα που έπρεπε να έκανε ο Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας ενάντια στις ταχτικές και πολυάριθμες δυνάμεις της ελληνικής αντίδρασης εξοπλισμένες με τα πιο σύγχρονα στρατιωτικά μέσα από τους αμερικάνους ιμπεριαλιστές. Ανάμεσα στα δύο κόμματά μας υπήρχε λοιπόν, αντίθεση αρχών και σε αυτό το ζήτημα...

Στη συνέχεια ο Ε. Χότζα αναφέρεται στο πώς έπρεπε κατά τη γνώμη του να δράσει ο ΔΣΕ, το ρόλο που έπρεπε να έχει το ΚΚΕ, την τακτική του ΔΣΕ στο Βίτσι και στο Γράμμο, καθώς και στην ομιλία του Ν. Ζαχαριάδη για την οποία ελάχιστα αναφέρει ενώ λέει ότι «η ομιλία του διάρκεσε όσο και η δική μου, αν όχι περισσότερο»

Και να πως περιγράφει την κατάληξη αυτής της συνάντησης ο Ε. Χότζα:

Ο Στάλιν σηκώθηκε, έδωσε το χέρι του σ' όλους με τη σειρά και πήγαμε να βγούμε. Η αίθουσα ήταν μεγάλη και, όταν φτάσαμε κοντά στην πόρτα της εξόδου, ο Στάλιν μας φώναξε:

—Σταθείτε λιγάκι σύντροφοι! Αγκαλιαστείτε ο ένας με τον άλλο σύντροφε Χότζα και σύντροφε Ζαχαριάδη!

Εμείς αγκαλιαστήκαμε.

Όταν βγήκαμε έξω ο Μήτσος Παρτσαλίδης πρόσθεσε:

—Δεν υπάρχει κανείς άλλος σαν τον Στάλιν, αυτός φέρθηκε σαν πατέρας μας. Τώρα το καθετί είναι ξεκάθαρο.

Έτσι έκλεισε αυτή η αντιπαράθεση στο Στάλιν.

ΣΕ ΚΡΙΣΗ ΤΟ ΝΑΤΟ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ

του Παύλου Νεράντζη

Θα διαλυθεί ή όχι το ΝΑΤΟ του Ειρηνικού; Αυτό το κρίσιμο ερώτημα απασχολεί εδώ και δύο μήνες τις εργατικές κυβερνήσεις της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας, που βλέπουν με ιδιαίτερη ανησυχία την αύξηση των πυρηνικών εξοπλισμών στην περιοχή τους. Ύστερα μάλιστα από την άρνηση της δεύτερης να επιτρέψει τον ελλιμενισμό ενός σκάφους του αμερικανικού Πολεμικού Ναυτικού στη χώρα της και την πρωτοφανή σε μέγεθος αντιπυρηνική διαδήλωση στο Σίδνεϋ, το ρήγμα στους κόλπους του ANZUS έχει λάβει ευρύτερες διαστάσεις.

Γι' αυτό και αναμενόταν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον την περασμένη εβδομάδα από τους ιθύνοντες της Ουάσινγκτον και των χωρών του Ειρηνικού η έναρξη των συνομιλιών ανάμεσα στον πρωθυπουργό της Νέας Ζηλανδίας και ηγέτη του Εργατικού Κόμματος Ντέιβιντ Λάνγκε και τον Αυστραλό ομόλογό του Μπομπ Χόουκ που έγινε στην Καμπέρα στις 17 Απριλίου. Στόχος της συνάντησης κορυφής είναι η προώθηση ενός σχεδίου αμοιβαίας συνεργασίας για την άμυνα των δύο χωρών, που ήδη επεξεργάζεται μια διυπουργική επιτροπή και θα καθορίσει σ' ένα μεγάλο βαθμό το μέλλον της στρατιωτικής συμμαχίας ANZUS (ΗΠΑ, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία). Η κρίση, βέβαια, που έχει ξεσπάσει και προβλέπεται να διαρκέσει για αρκετό καιρό δεν έπεσε «ως κεραυνός εν αιθρία».

Ήδη από τον περασμένο χρόνο οι Εργατικοί της Νέας Ζηλανδίας στο τελευταίο τους συνέδριο έλαβαν ένα σύνολο αποφάσεων που αν υιοθετηθούν από την κυβέρνηση, είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα προκαλέσουν τη διάλυση της Συμμαχίας, τουλάχιστον με τη σημερινή της μορφή. Αν και η πρόταση για άμεση αποχώρηση από το ANZUS μειοψήφισε, το συνέδριο αποφάσισε ότι η χώρα θα πρέπει ν' αποχωρήσει απ' όλες τις στρατιωτικές ασκήσεις και τις συμμαχίες που έχουν στην κατοχή τους πυρηνικά όπλα και ν' αποσύρει τις δυνάμεις της που σταθμεύουν έξω από την περιοχή του Νότιου Ειρηνικού, εκτός από τις μονάδες που έχουν παραχωρηθεί στα Ηνωμένα Έθνη. Ακόμη η κυβέρνηση θα πρέπει να κλείσει την αεροπορική βάση των ΗΠΑ στο Κράιστσερτς και να χρησιμοποιήσει το χώρο για επιστημονικές έρευνες στην Ανταρκτική· να περιορίσει τις αμυντικές δαπάνες στο 1,15% του εθνικού προϊόντος και ν' ανακαλέσει μέχρι το τέλος του χρόνου το νεοζηλανδέζικο τάγμα που σταθμεύει στη Σιγκαπούρη.

Προς το παρόν οι αποφασίες αυτές του Εργατικού Κόμματος δεν αποτελούν την επίσημη πολιτική της κυβέρνησης Λάνγκε, αλλά οπωσδήποτε είναι ενδεικτικές της διάθεσης των ηγετικών στελεχών της

που προσβλέπουν στην αποπυρηνικοποίηση του Νότιου Ειρηνικού. Γεγονός που έχει προκαλέσει έντονες αντιδράσεις στην Ουάσινγκτον όχι μόνο γιατί διαγράφεται η προοπτική απώλειας ενός πιστού συμμάχου, αλλά και εξαιτίας του κινδύνου μεταμφύτευσης της ιδέας σε άλλες περιοχές άμεσα ελεγχόμενες από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Από την πλευρά της η Νέα Ζηλανδία σε μία πρώτη φάση θέλησε να κατευνάσει τα πνεύματα. Η Χέλεν Κλαρκ, πρόεδρος της κοινοβουλευτικής επιτροπής για τον αφοπλισμό και τις εξωτερικές υποθέσεις είχε δηλώσει στα τέλη του '84 ότι η απόφαση για την αποχώρηση από τις

στρατιωτικές ασκήσεις και τις συμμαχίες μπορεί να μην εγκριθούν από το υπουργικό συμβούλιο και το Συμβούλιο Ενιαίας Πολιτικής. Για τον ίδιο λόγο ο Νεοζηλανδός πρωθυπουργός δήλωσε ότι παρότι η απαγόρευση ελλιμενισμού πυρηνοκίνητων πολεμικών πλοίων κάθε εθνικότητας σκοπεύει στον περιορισμό της κλιμάκωσης των εξοπλισμών, η χώρα του δεν προτίθεται ν' αποχωρήσει από το ANZUS.

Λίγες εβδομάδες, όμως, αργότερα μετά την ακύρωση της προγραμματισμένης στρατιωτικής άσκησης Sea Eagle, τις απειλές αξιωματούχων των ΗΠΑ ότι θα επιβάλουν οικονομικές κυρώσεις, αφήνοντας να διαρρεύσει η πληροφορία ότι εξετάζεται με επιταχυνόμενους ρυθμούς η προοπτική μιας στενότερης στρατιωτικής συνεργασίας τους με χώρες της Άπω Ανατολής, ο Λάνγκε δεν δίστασε ν' απαντήσει ότι «η σκλήρυνση της στάσης της Ουάσινγκτον θα έχει σα συνέπεια την απώλεια κάθε διάθεσης να συνεργαστούμε σε στρατιωτικό επίπεδο μαζί της». Παράλληλα, ο πρόεδρος του Εργατικού Κόμματος Τζιμ Άντερσον προειδοποίησε για άλλη μια φορά ότι «καμία πίεση που προέρχεται από τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ, της Αυστραλίας ή της Άνω Μογγολίας δεν θα μπορέσει να μας μετακινήσει έστω και για ένα χιλιοστό από τις θέσεις που έχει ήδη λάβει ο αρχηγός μας».

Αν ο νεοεκλεγμένος πρωθυπουργός της Νέας Ζηλανδίας έχει ν' αντιμετωπίσει το δίλημμα ανάμεσα στην εφαρμογή μιας πολιτικής που θα υπαγορεύεται από τα στρατηγικά συμφέροντα και τις οικονομικές πιέσεις των Αμερικανών από τη μία πλευρά και τη δέσμευση στις αποφάσεις του κόμματός του από την άλλη, τα πράγματα δεν είναι καθόλου πιο ευχάριστα για τον ομόλογό του Μπομπ Χόουκ. Γνωστός για τον φιλοαμερικανισμό του, ο ηγέτης του Εργατικού Κόμματος της Αυστραλίας στη Διάσκεψη για το Νότιο Ειρηνικό, που έγινε τον περασμένο Σεπτέμβριο, εναντιώθηκε στην πρωτοβουλία της Νέας Ζηλανδίας και του Βανουάτου που ζητούσαν τη δημιουργία αποπυρηνικοποιημένης ζώνης στην περιοχή. Η άποψη που υιοθετήθηκε τελικά ύστερα από έντονους διαξιφισμούς είναι ότι τα ίδια τα κράτη-μέλη θ' αποφασίζουν αν θα επιτρέπουν τον ελλιμενισμό πυρηνοκίνητων ή που φέρουν πυρηνικά όπλα πλοίων, ενώ η πρόταση για τη δημιουργία αποπυρηνικοποιημένης ζώνης, που επρόκειτο να υποβάλει στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ο Ντέιβιντ Λάνγκε, θα πρέπει να εξεταστεί από ειδική επιτροπή. Στην πραγματικότητα, όπως μας τόνισαν στελέχη του ειρηνιστικού κινήματος στο Σίδνεϋ, το θέμα αυτό έχει ήδη συζητηθεί διαξοδικά και η όποια αναβολή της προώθησής του στον ΟΗΕ ουσιαστικά εξυπηρετεί τα συμφέροντα των Αμερικανών.

Εξίσου αποτελεσματική και αποδυναμωτική στη χάραξη ενιαίας πολιτικής των χωρών του Νοτίου Ειρηνικού έναντι της Ουάσινγκτον ήταν και η παρέμβαση του Αυστραλού πρωθυπουργού σε δύο άλλα ζητήματα άγνωστα στη διεθνή κοινή γνώμη. Το πρώτο αφορούσε την υποστήριξη των Νησιών του Σολομώντος στη διένεξη που έχουν με τις Ηνωμένες Πολιτείες για τα δικαιώματα αλιείας του τόνου. Οι ΗΠΑ, που δεν αναγνωρίζουν το δικαίωμα των 200 μιλίων οικονομικής ζώνης των Νησιών, τους έχουν απαγορεύσει την πώληση τόνου στην αμερικανική αγορά μετά τη σύλληψη ενός αλιευτικού που ψάρευε παράνομα στην περιοχή τον περασμένο Ιούλιο. Παρά τη διάθεση αλληλεγγύης στα Νησιά του Σολομώντος, η αντίδραση της Αυστραλίας δεν έφερε τα επιθυμητά αποτελέσματα. Την ίδια κατάληξη είχε εξάλλου και το αίτημα ανεξαρτοποίησης των Κανάκων της Νέας Καλληδονίας που δεν έχουν δικαίωμα ν' αποφασίζουν για τα εδάφη τους και ζητούσαν να συζητηθεί το θέμα στα Ηνωμένα Έθνη. Η διάσκεψη πάντως αποφάσισε ν' απομακρύνει τα πυρηνικά όπλα από τα εδάφη των χωρών-μελών της, τις δοκιμές πυρηνικών όπλων και την απόρριψη πυρηνικών κατάλοιπων στην περιοχή.

Χαρακτηριστικό στοιχείο του διαφορετικού συσχετισμού δυνάμεων μέσα στα εργατικά κόμματα της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας αποτελεί το γεγονός ότι στο Εθνικό Συνέδριο των Αυστραλών εργατών απορρίφθηκε η πρόταση της αριστερής πτέρυγας που είχε προτείνει το κλείσιμο των τριών βασικότερων αυστραλοαμερικανικών βάσεων, την απομάκρυνση των βομβαρδιστικών B-52 από τη βάση του Ντάργουϊν, καθώς και την απαγόρευση ελλιμενισμού πυρηνοκίνητων πολεμικών πλοίων. Μάλιστα, όταν τον Αύγουστο του '84 στη Διάσκεψη της Γενεύης για την μείωση των εξοπλισμών ο υπουργός Εξωτερικών Μπιλ Χένντεν ζήτησε να επαναξεταστούν ορισμένα θέματα που αφορούσαν τη συμμαχία με τις Ηνωμένες Πολιτείες και ειδικότερα τη λειτουργία των βάσεων, ο Αυστραλός πρωθυπουργός έκανε ό,τι ήταν δυνατό για να υποβαθμίσει το γεγονός.

Η επίσημη θέση της εργατικής κυβέρνησης της Αυστραλίας στηρίζεται στη θεωρία ότι οι βάσεις είναι αμυντικού χαρακτήρα. Η απαγκίστρωση από το ANZUS, όπως ισχυρίζεται ο Χόουκ, θα άναβε το πράσινο φως στους σοβιετικούς για να κυριαρχήσουν πλέον σ' όλη την περιοχή του Ειρηνικού. Μία άποψη που όπως λέγεται βρίσκει σύμφωνη μία μεγάλη μερίδα της αυστραλιανής πολυεθνικής κοινωνίας σε αντίθεση με τους νεοζηλανδούς που υποστηρίζουν ενεργά την αντιπυρηνική πολιτική του Λάνγκε.

Τους τελευταίους ωστόσο μήνες η επιβολή των απόψεων της κυβέρνησης Χόουκ που εξηγείται από την οικονομική κυριαρχία της Αυστραλίας έναντι των λιλιπούτειων γεωπολιτικών συμμάχων της, αμφισβητήθηκε όχι μόνο από αποκαλύ-

ψεις για τον επιθετικό χαρακτήρα των βάσεων αλλά και από τη σθεναρή αντιαμερικανική στάση της Νέας Ζηλανδίας και τη ραγδαία ανάπτυξη του αυστραλιανού κινήματος ειρήνης που ανάγει τις ρίζες του στην εποχή του πολέμου του Βιετνάμ. Διακόσιες χιλιάδες άτομα, ένας αριθμός ρεκόρ για την Αυστραλία, συμμετείχαν σε μία πορεία για τον αφοπλισμό την Κυριακή των Βαΐων στο Σίδνεϋ. Ομάδες ειρηνιστών, μέλη και συμπαθούντες του Κόμματος για τον Πυρηνικό Αφοπλισμό, βουδιστές και ινδουϊστές μοναχοί, οικολογικές κινήσεις, αλλά και η αριστερή πτέρυγα του Εργατικού Κόμματος εκδήλωσαν την πλήρη αντίθεσή τους στη στρατιωτικοποίηση του Ειρηνικού και την αύξηση των πυρηνικών εξοπλισμών.

«Και ενώ, όπως μας είπε ο Ε. Μπόουτσγουέϊν, πρόεδρος της Αυστραλιανής Επιτροπής Ειρήνης, η κυβέρνηση Χόουκ είχε δεχθεί πρόσφατα τον ελλιμενισμό του αμερικανικού αντιτορπιλικού Μπακάναν στο Σίδνεϋ (σ.σ. πρόκειται για το ίδιο πλοίο που δεν του επιτράπηκε η είσοδος στο λιμάνι Όκλαντ της Νέας Ζηλανδίας), κάτω από τις διογκούμενες πιέσεις του ειρηνιστικού κινήματος αρνήθηκε πριν λίγες μέρες να διευκολύνει τις ΗΠΑ στην εκτέλεση των πειραμάτων για πυραύλους τύπου MX που θα γινόταν στα εδάφη μας». «Στόχος μας είναι η κατάργηση του ANZUS και η απομάκρυνση των 30 περίπου βάσεων που λειτουργούν στη χώρα μας και εξυπηρετούν αποκλειστικά συμφέροντα της κυβέρνησης Ρέηγκαν. Έχουμε πλέον πεισθεί ότι η περιοχή του Ειρηνικού σύντομα θα εξελιχθεί σε μία θερμή ζώνη εξαιτίας της ραγδαίας οικονομικής ανάπτυξης που στηρίζεται σε αμερικανικά κυρίως κεφάλαια και της ανατροπής των

παραδοσιακών ισορροπιών που κυριάρχησαν μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Γι' αυτό και έχει βρει μεγάλη ανταπόκριση η πρόσκλησή μας για μια Διάσκεψη όλων των αυστραλοασιατικών οργανώσεων ειρήνης που θα πραγματοποιηθεί στο Σίδνεϋ στις 25, 26 και 27 Οκτωβρίου και θα συμμετέχουν αντιπροσωπείες από τον ΟΗΕ, την Παγκόσμια Οργάνωση Ειρήνης και άλλες διεθνείς οργανώσεις».

Ανάλογη είναι και η άνοδος του αυστραλιανού κινήματος ειρήνης σε κοινοβουλευτικό επίπεδο. Το κόμμα για τον Πυρηνικό Αφοπλισμό που για πρώτη φορά κετέβηκε στις ομοσπονδιακές εκλογές τον Δεκέμβριο του '84 συγκέντρωσε 300 και πλέον χιλιάδες ψήφους με αποτέλεσμα να εκλέξει έναν γερούσιαστή στη Δυτική Αυστραλία, ενώ στο Σίδνεϋ για λίγους μόνο ψήφους «έχασε» μία έδρα στην τοπική Βουλή.

Στα πλαίσια αυτά ο πρωθυπουργός Μπομπ Χόουκ σε μία τηλεοπτική συνέντευξη στις 5 Μαρτίου παραδέχθηκε ότι παρότι δεν συμφωνεί με την ενέργεια της Νέας Ζηλανδίας, η στάση της έχει ενθαρρύνει το αντιπυρηνικό κίνημα στη χώρα του. Ένα στοιχείο που θα επηρεάσει αναμφισβήτητα την πορεία των συνομιλιών, αν και όπως ανέφεραν πολιτικοί παρατηρητές είναι, μάλλον, δύσκολη η υπογραφή μιας νέας αμυντικής συμφωνίας η οποία θα προβλέπει την απομάκρυνση των Αμερικανών από την περιοχή του Νοτίου Ειρηνικού. Για το ίδιο θέμα, εξάλλου, έχει προγραμματιστεί μία συνάντηση του νεοζηλανδέζου πρωθυπουργού Ντέιβιντ Λάνγκε με τον Αμερικανό υπουργό Εξωτερικών Σουλτς, που θα πραγματοποιηθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες τον επόμενο Σεπτέμβριο. □

Οι τόποι των βάσεων

Αμέσως μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η Αυστραλία θέτει το θέμα της δημιουργίας μιας αμυντικής συμμαχίας του Ειρηνικού στην οποία θα συμμετείχαν όλες οι «ελεύθερες δημοκρατίες» σε μία προσπάθεια ν' αντιμετωπιστεί ένας νέος κίνδυνος από την ηττημένα Ιαπωνία. Η ιδέα δεν αρέσει και τόσο στον πρόεδρο Τρούμαν, αλλά λίγα χρόνια αργότερα με τον πόλεμο της Κορέας οι αξιωματούχοι της Ουάσινγκτον αλλάζουν γνώμη. Έτσι το 1951 οι τρεις ενδιαφερόμενες χώρες ΗΠΑ, Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία υπογράφουν το Στρατιωτικό Σύμφωνο ANZUS που εξακολουθεί ωστόσο ακόμη να παραμένει αρκετά ασαφές στις λειτουργίες του. Δεν θεωρείται απαραίτητη λ.χ. η ύπαρξη ενός κοινού στρατηγείου και το άρθρο 3 προβλέπει ότι τα μέλη συσκέπτονται μόνον όταν «απειλείται η κυριαρχία ενός στην περιοχή του Ειρηνικού», χωρίς να θέτει ρητά την υποχρέωση βοήθειας. Ασαφής είναι ο όρος «περιοχή του Ειρηνικού», ένα σημείο ιδιαίτερα κρίσιμο, αν ληφθεί υπόψη ότι η Αυστραλία καταλαμβάνει μία γεωστρατηγική θέση ανάμεσα σε δύο ωκεανούς, τον Ειρηνικό και τον Ινδικό που βρίσκονται στην ακτίνα δράσης του αμερικανικού και του σοβιετικού στόλου.

Για την προώθηση των αμερικανικών συμφερόντων στην περιοχή η Αυστραλία θεωρείται σήμερα ως η πλέον κατάλληλη χώρα για την εγκατάσταση συστημάτων συλλογής στρατιωτικών, επιστημονικών και τεχνικών πληροφοριών από το ανατολικό ημισφαίριο. Από τα κέντρα ελέγχου της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας οι ΗΠΑ έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν άμεσα με όλα τα σκάφη του Πολεμικού Ναυτικού τους που πλέουν στον Ινδικό και τον Ειρηνικό Ωκεανό, να συγκεντρώνουν πληροφορίες από κατασκοπευτικούς δορυφόρους και να συντονίζουν κάθε είδους στρατιωτική επιχείρηση.

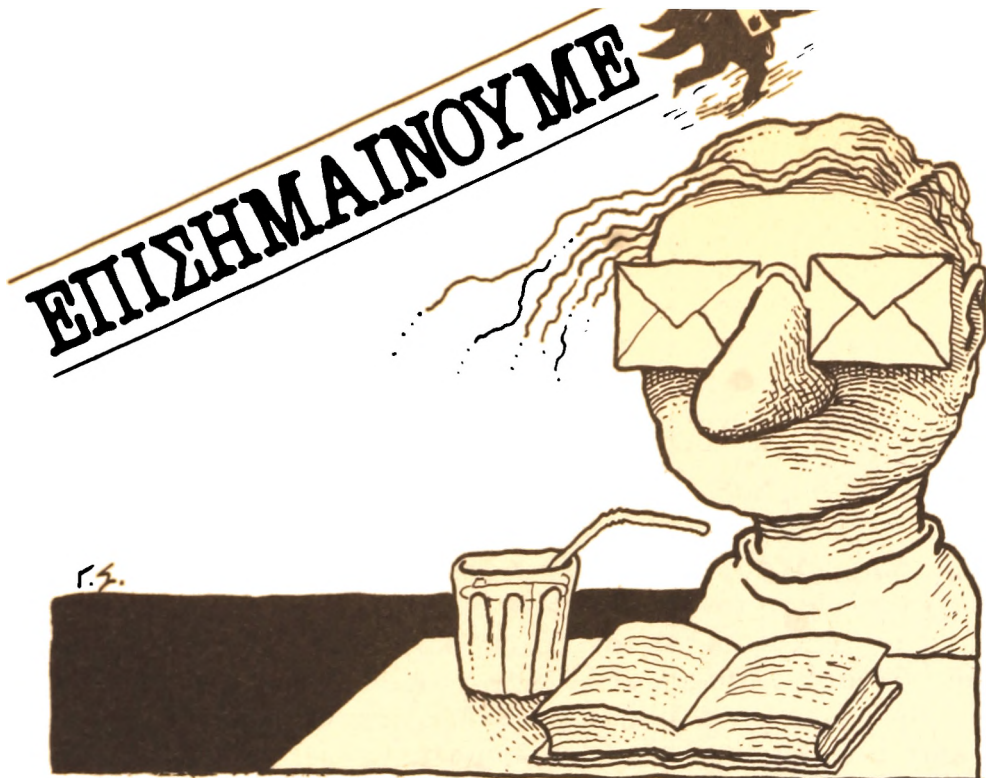
Η βάση του Νορθ Ουέστ Κέηπ, 1350 χλμ. βόρεια του Περθ, γνωστή σαν «U.S. Naval Communications Station Harold E. Holt» είναι ο σπουδαιότερος από τους τρεις βασικούς σταθμούς του παγκόσμιου συστήματος επικοινωνιών για τα αμερικανικά υποβρύχια (οι άλλοι δύο βρίσκονται στην ανατολική και δυτική ακτή των ΗΠΑ). Οι βάσεις του Πάιν Γκάπ πρόσφατες είναι οι αποκαλύψεις που δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα «ΠΟΝΤΙΚΙ» ότι μπορεί να παρακολουθεί ακόμη και τις τηλεφωνικές συνδιαλέξεις στην Ελλάδα και σ' όλη την περιοχή), και του Νούρουγκαρ είναι από τα βασικότερα κέντρα επικοινωνίας με τους αμερικανικούς δορυφόρους που κα-

τασκοπεύουν τις κινήσεις των σοβιετικών.

Στο Νησί του Βορρά που ανήκει στη Νέα Ζηλανδία και συγκεκριμένα στη βάση του Τανζιμόανα λειτουργεί το «Σύστημα Πληροφοριών και Εποπτείας του Ωκεανού» που συνδέεται με μία αλυσίδα σταθμών εγκατεστημένων στην Αυστραλία, τις Φιλιππίνες και την Χαβάη που έχουν τη δυνατότητα να ελέγχουν τις κινήσεις των σοβιετικών υποβρυχίων. Αντίστοιχα η αεροπορική βάση του Χέιγουντ κοντά στο αεροδρόμιο Κράιστσερτς χρησιμοποιείται ως ενδιάμεσος σταθμός για τα μεταγωγικά αεροπλάνα των ΗΠΑ που κατευθύνονται στην Ανταρκτική.

Συνολικά, είναι άγνωστος ο αριθμός των αμερικανικών βάσεων που λειτουργούν στις δύο χώρες, αλλά στην Αυστραλία μόνο πρέπει να ανέρχονται σε 20 με 30, από τις οποίες τουλάχιστον οι τρεις σε περίπτωση ενός πυρηνικού πολέμου θα είναι στόχοι των σοβιετικών διηπειρωτικών πυραύλων (ICBM). Και εκείνο που διαφαίνεται ολοένα και περισσότερο από αποκαλύψεις και έρευνες που δημοσιεύονται στον αυστραλιανό Τύπο είναι ότι οι βάσεις βρίσκονται κάτω από την πλήρη εποπτεία των Αμερικανών, έχοντας σαν στόχο να δώσουν το «πρώτο χτύπημα» στην περίπτωση ενός πυρηνικού πολέμου.

Π.Ν.

Οι πολύτιμες ψήφοι...

Η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι οι εξετάσεις για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ θα γίνουν μετά τις εκλογές. Δικαιολογεί την απόφασή της αυτή γιατί, όπως ισχυρίζεται, δίνεται η δυνατότητα έτσι στους μαθητές να προετοιμαστούν για τις εξετάσεις, χωρίς τις δυσμενείς επιπτώσεις από το προεκλογικό κλίμα. Θα θυμόσαστε ασφαλώς όλοι τα δίκαια παράπονα και τις διαμαρτυρίες μαθητών και γονέων για τις συνθήκες, κάτω από τις οποίες, διάβαζαν οι μαθητές στις Ευρωεκλογές του '81.

Στην απόφασή της όμως η κυβέρνηση, δεν αναφέρεται, ούτε στην εμπειρία από τη μέχρι τώρα εφαρμογή του συστήματος εξετάσεων που εφάρμοσε, ούτε στο «ακανθώδες» θέμα του αριθμού των εισακτέων. Υπάρχει δηλαδή ένας χειρισμός, που στηρίζεται σε προεκλογικά κριτήρια από την πλευρά της κυβέρνησης. Αφήνει κενό το θέμα του αριθμού των εισακτέων —στην προεκλογική περίοδο το κόστος ενός περιορισμού θα προκαλούσε σωρεία αντιδράσεων και απώλεια ψήφων— αλλά και ούτε ομιλεί για το σύστημα των εξετάσεων. Το πρόβλημα του αριθμού των εισακτέων όμως είναι καίριο σήμερα, αν συνδυαστεί με την εμπειρία της εφαρμογής του νόμου - πλαισίου και με την κατάσταση, που επικρατεί στα ΑΕΙ σε ό,τι αφορά το διδακτικό προσωπικό και τις συνθήκες διδασκαλίας. Και η κυβέρνηση σ' αυτό ή δεν έχει άποψη ή διαμορφώνει τη στάση της ανάλογα με το κόστος, σε ψήφους. Για το θέμα του συστήματος των εξετάσεων, που είναι το πλέον βασικό, η κυβέρνηση αποφεύγει να το θίξει γιατί είναι υποχρεωμένη να μιλήσει επί της ουσίας. Επειδή, ούτε η αντικατάσταση των «πανελλήνιων» εξετάσεων της ΝΔ με τις «πανελλαδικές» αποτελούν ουσιαστική αλλαγή, ούτε ο χαρακτήρας και ο ρόλος εξετάσεων τροποποιήθηκαν. Μάλλον, αντίθετα αποτελέσματα από τα όσα διεκήρυξε, ως αντιπολίτευση, το ΠΑΣΟΚ είχαν τα μέτρα που πήρε για τον τρόπο και το σύστημα εισαγωγής στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Διατηρήθηκαν δηλαδή οι ουσιαστικές πλευρές του εκπαιδευτικού συστήματος, που του επιτρέπουν να έχει ένα συγκεκριμένο ιδεολογικό και κοινωνικό ρόλο στο υπάρχον κοινωνικό σύστημα.

Η κυβέρνηση με την απόφασή της να γίνουν οι εξετάσεις μετά τις εκλογές απλά φρόντισε να περιορίσει στο ελάχιστο, το όποιο κόστος θα υπήρχε, από μια τοποθέτηση επί της ουσίας. Κριτήριο: να μην δυσαρεστήσουμε κανένα, γιατί οι ψήφοι είναι πολύτιμοι. Πάγια πρακτική, θα μας πείτε, όλων των κυβερνήσεων όταν οι εξετάσεις συνέπιπταν με τις εκλογές. «Αξιοποίηση κεκτημένης πείρας» —την παιδεία όμως τότε θα την αντιμετωπίσουμε σοβαρά; Μήπως κάποιοι δεν καταλαβαίνουν πως είναι το υπ' αριθμόν ΕΝΑ πρόβλημα της σημερινής Ελλάδας;

Λέγαμε για την Άνοιξη και νάτο το καλοκαίρι. Δηλαδή, όχι ακριβώς, αλλά κάτι το κλίμα των εκλογών, κάτι οι γιορτές που τέλειωσαν —πάει κι η πρωτομαγιά— κάτι οι ηρωισμοί που όλοι πια μυρίζουν παρελθόν —κι οι έρωτες σχεδόν πάντα πρώην είναι— και νάσου βρισκόμαστε αμήχανοι μαζεύοντας τα κομματάκια μας, τα αποσπάσματα αυτού του βίου· ίσως γίνει κάποια εικόνα στο τέλος ● Ποιο τέλος, δηλαδή, αλλά τη δουλειά 20 χρόνων στην Ελλάδα μάζεψε ο Χέρμαν Μπλάουτ και αυτή την προσωπική του αναδρομή εκθέτει στη Ρόδο, στη Δημοτική Πινακοθήκη. Μια αγωνία για το «όλον», όσο και για το αληθινό, που οδηγεί σε μία υπερπραγματικότητα, αυτή που εικονίζει ο ζωγράφος. Για όσους βρεθούν στη Ρόδο το Μάη

● Ενώ στην **Ιθάκη**, οι φίλοι μας «οι μικροί κι αδύναμοι καινούργιοι Οδυσσέες, περνώντας τις σειρήνες» εγκαινιάζουν την κοινότητά τους στις 27 και 28 Απριλίου. Είναι οι φίλοι των «νέων της **Ιθάκης**», που σταθερά μας στέλνουν τη μικρή τους εφημερίδα και πολεμούν να βρουν «τα καθαρά τους βλέμματα». Κι όσοι πάνε στα εγκαίνια θα παρακολουθήσουν και τη θεατρική τους παράσταση! ● Στην **Καλαμάτα**, το **Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο** της πόλης παρουσιάζει τον *Άμλετ του Σαίξπηρ*.

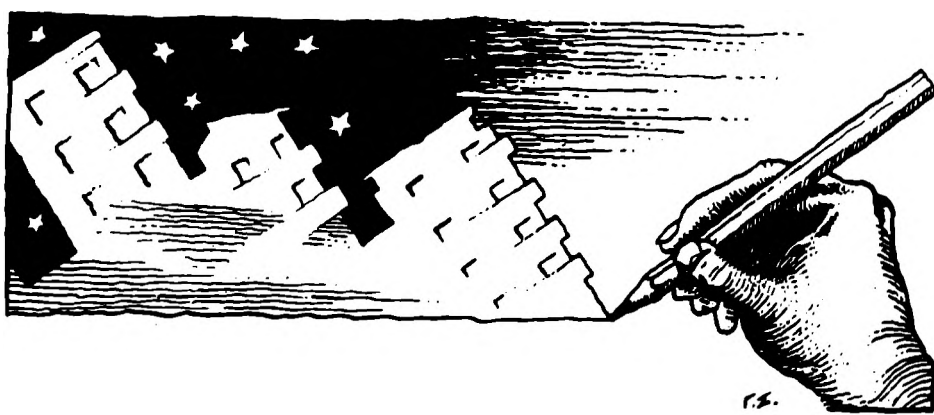

● «αυτό» —περιοδικό διαλόγου ή ό,τι άλλο σκεφτείτε, είναι το όνομα ενός περιοδικού, που κυκλοφορεί ήδη το 6ο τεύχος του, στη Λάρισα. Αντιγράφουμε ένα μικρό σχόλιο για τη γλώσσα και όχι μόνον: «Όταν οι *managers* της *Parker & Hamilton* τέλειωσαν την *Campaigne*, το 1981, ένα νέο *administration* ανέτειλε ως ήλιος στην Ελλάδα. Το *aïsio finish* έδειξε ότι τα *spots* ήταν σωστά. Ήταν, όπως λέμε στο *Greece*, όλα *O.K.* (Οκέυ). Τώρα όμως και η *Sawyer's Company*, που κατέχει το *know-how*, μετά από *marketing* της αγοράς, σκοπεύει να κάνει χρήση *computers* κτλ. μέσων για να πετύχει το *lifting* (προσώπου...), στο *New Look*, όπως λέμε... στη γλωσσάρα μας. Φτύστε την, όχι για άλλο —προς θεού— αλλά, για να μην την πιάσει κακό μάτι...» ● Και για να μη μας πιάσει το κακό μάτι, τώρα που γίναμε πάρα πολλοί ανένταχτοι, μπορούμε

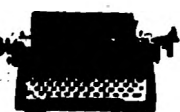
να κάνουμε στους εαυτούς μας και στους φίλους μας το τεστ: «τι σόι ανένταχτος είστε;», που περιλαμβάνεται στην ύλη του 5ου τεύχους του «τυφλοπόντικα» που εκδίδεται στα Γιάννενα. Και μία πρόγευση: **Ερώτηση 1: Ποια από τις παρακάτω εκφράσεις σας γοητεύει; (ανεξαρτήτως κατανόησης)** α. *Ipso facto*, β. *scripta manum*, γ. *status quo*, δ. *modus vivendi* ● Κι όλα αυτά συμβαίνουν εδώ, ενώ στη Νότια Γαλλία, μια ομάδα Γάλλων ελληνοιστών εκδίδει το περιοδικό «Ο λύχνος» και πραγματοποιεί μια «εκστρατεία» για τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας —αρχαίας αλλά και σύγχρονης. Η «*Connaissance Hellenique*» έχει έδρα της τη φιλοσοφική σχολή του πανεπιστημίου της Προβηγκίας, στο Αιξ αν - Προβάνς ● Παρά την προσπάθεια, δεν είναι εύκολο να γλιτώσουμε από τις ξένες λέξεις, και οι προτροπές του φίλου Γιάννη Καλιόρη πάνε περίπατο. Έτσι μαθαίνουμε ότι η «*Σέρβις Σίβιλ Ιντερνάσιοναλ*» είναι μια διεθνής οργάνωση που προωθεί την ειρήνη και τη διεθνή κατανόηση μέσα από διάφορες μορφές εθελοντικής εργασίας. Διοργανώνει, λοιπόν, κατασκηνώσεις εργασίας, όπου μια παρέα νέων από όλο τον κόσμο ζει και εργάζεται μαζί στη διάρκεια των διακοπών. Ίσως να είναι καλό, ίσως να βοηθά στην κατανόηση των λαών, αλλά για να πω τη μαύρη μου αλήθεια, δεν κατάφερα ποτέ μου να μείνω σε κατασκήνωση. Η νεότερη γενιά, ίσως, τα καταφέρει καλύτερα. Όποιοι ενδιαφέρονται μπορούν να απευθυνθούν στο *Κέντρο Τύπου και Πληροφοριών του υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού*, Ακαδημίας 6 ● Έκθεση - καταγγελία της βίας στον 20ο αιώνα λειτουργεί στο *Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων*, Ακαδημίας 50, ως τις 4 Μαΐου. Είναι ένας κύκλος εκδηλώσεων για τα 70 χρόνια από τη γεννοκτονία του αρμενικού λαού ● Και η Ένωση Αλληλεγγύης μεταξύ των λαών της Ελλάδας και της Τουρκίας προσπαθεί να ερευνήσει το θέμα των σχέσεων των δύο λαών, ζητώντας από όλους μας να τους πληροφορήσουμε για το «τι εικόνα έχουμε στο μυαλό μας για έναν σημερινό Τούρκο, ξεχωρίζοντάς τον από την εξουσία». Δεν ξέρω τι θα μάθουν οι φίλοι της ΕΑΜΑΕΤ από τα γράμματα που θα πάρουν στη διεύθυνση: ΤΘ 26020, 10022 Αθήνα, αλλά την εξουσία πως, αλήθεια, μπορεί κανείς, έστω και μια στιγμή, να την αφαιρέσει από τη σκέψη του; ● Γεια σας!

Τρία συνθήματα για νέους πεζογράφους

του Βαγγέλη Ραπτόπουλου

 ΠΕΡΣΙ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ, βρέθηκα στην Αμερική με μια υποτροφία κι έτυχε κάποια στιγμή να διαβάσω ένα διήγημά μου μπροστά σ' ένα ακροατήριο από συγγραφείς διαφόρων εθνικοτήτων. Όταν η ανάγνωση τελείωσε κι άρχισαν οι ερωτήσεις, σηκώθηκε κάποιος και με απόλυτη σοβαρότητα ζήτησε να μάθει τι σχέση έχουν τα δικά μου γραφτά με τον Όμηρο. Νόμισα αρχικά ότι επρόκειτο για ένα κακόγουστο αστείο, πως δεν του άρεσε το διήγημα κι είχε διαλέξει τον σαχλό αυτό τρόπο να με ειρωνευτεί, αλλά απ' ό,τι είδα κανείς από το ακροατήριο δεν φάνηκε πρόθυμος ούτε να χαμογελάσει. Αντιθέτως, όταν απάντησα πως ξέρω αποσπάσματα μόνο από την Ιλιάδα και την Οδύσσεια, ακούστηκαν πινητά γελάκια. Βρέθηκα σε μια θέση τραγική και ελαφρώς γελοία, και αναγκάστηκα εκ των πραγμάτων πια να εξηγήσω πως στο γυμνάσιο διδάχτήκαμε συντακτικό κυρίως και γραμματική των αρχαίων ελληνικών και —καθώς ο κόσμος με κοιτούσε πια με απορία— είπα δυο λόγια για την πραγματικότητα και τη ζωή στη σύγχρονη Ελλάδα. Το δυστύχημα ήταν πως μίλησα για τη νεολαία περισσότερο και μάλιστα για τη νεολαία των μεγάλων πόλεων, με αποτέλεσμα να περιγράψω μια εικόνα ζωής αμερικάνικη, λες και μιλούσα όχι για την Αθήνα, αλλά για την πόλη εκείνη του Μίντγουέστ όπου γινόταν η εκδήλωση. Στο τέλος υποχρεώθηκα να παραδεχτώ πως όσα είχα πει θυμίζανε όντως τη ζωή στην Αμερική, αλλά αυτή ήτανε μόνο η μισή αλήθεια. Η άλλη μισή είναι πως έχουμε ένα παρελθόν τόσο έντονα διαφορετικό και μια ιδιοσυγκρασία τόσο φανερά αλλιώτικη, που όσο κι αν είμαστε τα τελευταία χρόνια επηρεασμένοι απ' τον αμερικάνικο τρόπο ζωής, υπάρχει ένα χάσμα βαθύ ανάμεσα στον κόσμο τους και το δικό μας, μια λεπτή γραμμή ίδια με κόψη ξυραφιού που μας χωρίζει. Γύρω απ' αυτήν ακριβώς τη γραμμή πλέκονται και θα εξακολουθήσουν να πλέκονται και στο άμεσο μέλλον, οι καλύτερες ιστορίες της νέας ελληνικής πεζογραφίας. Κι ακόμα μόνο έτσι, γενικά κι αφηρημένα και με τόση μεγάλη ασάφεια, θα μπορούσαμε ίσως να οριοθετήσουμε το υλικό για τους νέους πεζογράφους, ή τουλάχιστον για μια κατηγορία τους σήμερα στη χώρα μας. Κατά τα άλλα, οι προβλέψεις συντελούνται πάντα στο χώρο του αοράτου και εκτός από τις προφητείες υπάρχει και η σιωπή. Τις προάλλες είδα γραμμένο με μαρκαδόρο στο παράθυρο, σ' ένα βαγόνι του ηλεκτρικού: *Τώρα που βρήκα το τζάμι, ξέχασα το σύνθημα.*

 ΓΙΑΤΙ, χωρίς να μπορώ να το εξηγήσω, νιώθω πως πρέπει σήμερα να γράφει κανείς σε μια γλώσσα ξερή και καθημερινή, τελείως καθομιλουμένη κι αντιφιλολογική. Παρ' όλα τα προβλήματα που προκύπτουν όταν χρησιμοποιεί κανείς την τραυλή και ισοπεδωμένη γλώσσα της πόλης, παρ' όλη τη φτώχεια, το ελλιπές λεξιλόγιο και τις συχνά κάτω του μηδενός εκφραστικές της δυνατότητες, νομίζω πως μόνο σ' αυτήν θα πρέπει σήμερα να στηριχτούμε, να παίξουμε και να παλαίψουμε μαζί της. Και μ' όλο που υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να μείνουμε στο τέλος φιμωμένοι, πιστεύω πως αν με κάθε τρόπο την σπρώξου-

με στα έσχατα όρια της αντοχής της, αν όσο είναι δυνατό την διαστείλλουμε, θα βρούμε τη φλέβα που κρύβεται μέσα της. Γιατί καμία γλώσσα που μιλιέται κι είναι ζωντανή, δεν είναι κατ' ουσίαν λειψή και ανάπηρη —τουλάχιστον περισσότερο από άλλες που είναι επινοημένες κι εξ ορισμού νεκρές. Επιμένω μανιακά σχεδόν στο θέμα αυτό, παρ' όλο που τα θεωρητικά μου εφόδια είναι λιγοστά κι ίσως να κάνω και λάθος, αλλά δεν μπορώ παρά να λέω αυτά που νιώθω κι όποιον πάρει ο χάρος. Να αποβάλλουμε και τα τελευταία κατάλοιπα λογιοτατισμού απ' την πεζογραφία, να ξεχάσουμε τις λέξεις που μόνο γράφονται και που ποτέ κανείς δεν θα μπορούσε να τις λέει. Να κάνουμε, αν είναι δυνατόν, τα αντίθετα απ' αυτά που γινόντουσαν παλιότερα. Στο κάτω κάτω, το να ὀρθώνουμε εμπόδια, να βάζουμε καινούργια, όλο και πιο δύσκολα ερωτήματα, να στήνουμε παγίδες στον ίδιο μας τον εαυτό —αυτός δεν είναι ο σκοπός μας;

 ΤΑ ΠΛΑΝΑ ΑΣΥΝΔΕΤΑ, να πέφτουν απανωτά. Κάποιος που χώνεται σ' ένα υπόγειο με ηλεκτρονικά παιχνίδια κι η ανταύγεια απ' τις οθόνες βάφει με χρώματα πολεμικά το πρόσωπό του. Μηχανόβιοι σε κόντρα, βράδι στην εθνική οδό, με το γκάζι στο τέρμα. Τσιγάρα και σύριγγες, μαύρα κι άσπρα. Τσαντάκηδες, κλεφτρόνια, ληστές ταμειευτηρίων. Παρανομία της πλάκας που γίνεται σοβαρή την τελευταία στιγμή. Περιθώριο κι έτσι. Πιτσιρικάδες πειρατές μ' ερασιτεχνικούς σταθμούς, ροκ συγκροτήματα και κομπανίες. Είμαι ό, τι είμαι. Λίγο απ' όλα. Μαθητές και φοιτητές με κολλεγιακές και τζην, μακώ φαρδιές και ασιδέρωτες κι αθλητικά παπούτσια. Κορίτσια χωρίς αναστολές στο αιώνιο ζήτημα και με ζήλιες μ' όλα ταύτα. Αγόρια με σκουλαρίκι. Μαμόθρεφτα απ' το Κολωνάκι σε ντίσκο κυριλέ και σε μπαράκια κι άλλοι σε πάμπες και σε καφετέριες —στέκια δικά τους, συνοικιακά. Φαστφούντ με πλαστικά καθίσματα και φυτά, κι υπαίθρια καφεενδάκια με τραπέζια κάτω από τα δέντρα. Πίσω η μεταπολίτευση. Τέλος δικτατορίας και παρελθόν σύντομο σε οργανώσεις κόκκινες. Κομματόσκυλα πρώην και νυν με γένεια και γυαλάκια. Φαντάροι με κουκούλες, αυτοκτονίες και τρελόχαρτα. Πηγαδάκια και συγκεντρώσεις, συναυλίες και φεστιβάλ. Και πάθος. Αυτό πάνω απ' όλα. Κι από πάνω, δεν τη βρίσκω. Κάτι λειψό. Όλοι αυτοί κι άλλοι τόσοι. Η σιωπηλή πλειοψηφία. Με πατεράδες στο αντάρτικο και στο Εάμ, ή Χίτες και δοσίλογους. Με πατεράδες σαλταδόρους. Κι ακόμα στους Λαμπράκηδες ή στην Εχόφ. Τόσο μικροί, τόσο πιτσιρικάδες. Ας γράφουμε γι' αυτούς, όπως οι άλλοι γράφανε για τους δικούς τους. Κι ας γράφουμε αλλιώς, όπως ταιριάζει στο δικό μας θέμα. Κι αν όσοι γράψαν για το Τέλος της Μικρής τους Πόλης και για Καθόδους ανταρτών απ' τα βουνά, για χαμαράκια κολλητά σε μια αυλή με Καγκελόπορτα και για κομπίνες με Βιοτεχνίες, για μικροαστική ζωή με Τρία Στεφάνια κι ακόμα και για τα Καλύτερά τους Χρόνια —αν όλοι αυτοί διαφωνήσουν, δεν πειράζει. Κι οι νεαροί μας ήρωες διαφωνούν με τους γονείς τους. Κάπως έτσι γινότανε πάντα, κάπως έτσι θα γίνεται.

(1985)

Η Πέμη Ζούνη στον Θρίαμβο του Έρωτα του Μαριβώ.

Χρήστος Βακαλόπουλος: Η πρώτη σου επαφή με το θέατρο γίνεται εδώ, στις Σέρρες, όταν το 1964 ερμηνεύεις τον Αργκάν στον Κατά φαντασίαν ασθενή του Μολιέρου, σε μια παράσταση του γαλλικού λυκείου της πόλης. Είκοσι χρόνια αργότερα επιστρέφεις ως σκηνοθέτης, ανεβάζοντας τον Θρίαμβο του έρωτα του Μαριβώ. Πώς θα χαρακτήριζες την επιστροφή σου;

Βασίλης Παπαβασιλείου: Κάθε καλλιτεχνική δημιουργία εμπεριέχει μια κίνηση επιστροφής, έχει σχέση με ένα είδος νόστου. Εγώ έτυχε να επιστρέψω πραγματικά κάπου. Νομίζω ότι έρχομαι στις Σέρρες μετά από είκοσι χρόνια κουβαλώντας και το ενδεχόμενο της διαφοράς μου. Έρχομαι να προτείνω τον κόσμο μου ως σκηνοθέτης. Νομίζω ότι ο κόσμος εδώ, το περίφημο κοινό, έχει ανάγκη από το ενδεχόμενο μιας διαφοράς γιατί μόνο μέσα από αυτή μπορεί να στοιχειοθετηθεί επικοινωνία. Όπου υπάρχει η γνήσια πρόταση μιας διαφοράς, ενός κόσμου, μπορεί να αναμένεται και η ανταπόκριση. Ένα ρεπερτόριο άλλωστε που περιλαμβάνει το Μαριβώ, το Γκολντόνι, το Λέσινγκ, το Δημητριάδη, το Στάικο, ακόμα και το Χουρμούζη, συνιστά μια σαφή διαφορά, ακόμα και σε σχέση με τα ρεπερτόρια των περισσότερων δημοτικών θεάτρων.

Χρ.Β.: Επιμένεις να ασχολείσαι με κάποιους συγγραφείς, να ξαναγυρνάς σ' αυτούς, καθώς και σε μια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο. Αναφέρομαι στον Κλάιστ, το Μαριβώ, τον Γκολντόνι...

Β.Π.: Ο κόσμος κάποιου που παράγει πνευματικά φτιάχνεται από αφαιρέσεις. Σήμερα ο κόσμος μου περιέχει τέσσερα με πέντε ονόματα. Δεν περιέχει άλλα δέκα τα οποία πιθανόν να είναι μεγάλα μεγέθη. Αν με ρωτήσεις σήμερα αν θέλω να ανεβάσω έναν Αισχύλο, θα σου απαντήσω αρνητικά. Τρισμέγιστος ο Αισχύλος, προτιμώ, όμως, να με βοηθήσει έμμεσα, να με τροφοδοτήσει για να ανεβάσω Μαριβώ ή Γκολντόνι. Θέλω να πω ότι δεν είμαι κατά κανένα τρόπο ένας σκηνοθέτης του τύπου «όλα τα σφάζω, όλα τα μαχαιρώνω».

Χρ.Β.: Έχω την εντύπωση ότι αυτό που σε ενδιαφέρει σε όλα τα έργα που ανεβάζεις, από τη Σπασμένη Στάμνα του Κλάιστ μέχρι το Θρίαμβο του έρωτα είναι το ξεδίπλωμα της διαδικασίας του βλέμματος. Το τελευταίο, στις παραστάσεις που σκηνοθετείς, συναντά μερικά ανθρώπινα όντα και τα μεταβάλλει σε κοινωνικά όντα ενώ ταυτόχρονα τα εξαπατά γοητεύοντάς τα.

Β.Π.: Ναι, πρόκειται για τη διαδικασία «εκ-

ΠΡΑΚΤΟΡΑΣ ΤΗΣ ΑΠΟΥΣΙΑΣ

*Ο Βασίλης Παπαβασιλείου
μιλάει για τον Μαριβώ,
γοητεύεται από το θέατρο,
ρίχνει ένα βλέμμα στο
βίντεο και τον
κινηματογράφο και εξετάζει
τη θεατρική αποκέντρωση
από τη σκοπιά της
πολιτιστικής παραγωγής*

Γνώρισα τον Βασίλη Παπαβασιλείου στα γραφεία του Σύγχρονου Κινηματογράφου το 1980, όταν μας έφερε μια άψογη μετάφραση ενός κειμένου του Ρολάν Μπαρτ από τον Φωτεινό Θάλαμο, το βιβλίο του για τη φωτογραφία. Κατάλαβα αμέσως ότι είχα να κάνω με έναν ηθοποιό που αγαπούσε τη θεωρία και φλέρταρε με τη σκηνοθεσία, κάποιον που ζούσε θεατρικά την κάθε στιγμή. Η παράσταση της Σπασμένης στάμνας του Κλάιστ την οποία ο Βασίλης σκηνοθέτησε μαζί με τον Λευτέρη Βογιατζή στο θέατρο της οδού Κυκλάδων μου επιβεβαίωσε αυτή την άποψη. Ο Β.Π. ερμήνευε εκεί τον ανακριτή, κάποιον που συγκέντρωνε τις τρεις ιδιότητες που είχα διακρίνει στην πρώτη μας συνάντηση. Όταν έμαθα ότι ο Βασίλης ανεβάζει το Θρίαμβο του έρωτα του Μαριβώ στις Σέρρες, χωρίς να παίζει στην παράσταση, σκέφτηκα να κάνω ένα βίντεο με αφορμή την πρόβα, που θα προσανατολιζόταν στην ανάδειξη της σχέσης του σκηνοθέτη με τα σώματα των ηθοποιών. Η συζήτηση που ακολουθεί έγινε μετά την πρεμιέρα της παράστασης, στις αρχές του Μάρτη, και συνοψίζει, όπως πιστεύω, όλες τις ιδέες που προέκυψαν στις τέσσερις ή πέντε συναντήσεις μου με τον Βασίλη τα πέντε τελευταία χρόνια.

Χρήστος Βακαλόπουλος

Ο Βασίλης Παπαβασιλείου στην πρόβα.

κοινωνισμού», όπως θα έλεγε ο Καλιόρης, με τον όρο του οποίου συμφωνώ. Η διαδικασία αυτή είναι υπόθεση βλέμματος, πριν από κάθε τι άλλο. Ο Μαριβώ, όπως τον ερμηνεύω τουλάχιστον, με βοηθάει να καταλάβω ότι το να ζω στην κοινωνία σημαίνει ότι εκτίθεμαι και υπάρχω θεατρικά. Εκτίθεμαι στον κίνδυνο της γοητείας και της εξαπάτησης. Η δουλειά μου είναι ένας στοχασμός πάνω σ' αυτά τα δύο μοτίβα, τη γοητεία και την εξαπάτηση. Και τώρα όπως βλέπεις κάνουμε αυτή τη συνέντευξη κάτω από τα βλέμματα κάποιων άλλων ανθρώπων. Δε νομίζω ότι θα ήταν η ίδια αν είμαστε μόνοι.

Χρ.Β.: Ναι, τώρα έχουμε φτιάξει ένα κοινό μέτωπο για να τους εξαπατήσουμε, ενώ αν είμαστε μόνοι θα προσπαθούσαμε να εξαπατήσουμε ο ένας τον άλλον.

Β.Π.: Ένα κοινό μέτωπο, ακριβώς... Σου θυμίζω άλλωστε ότι η πρόβα, με τη δική σου παρουσία, μ' αυτό το βίντεο που την παρακολουθούσε δεν ήταν η ίδια με την πρόβα που ήταν «κλειστή». Με το βίντεο προστέθηκε ένα δεύτερο βλέμμα που άλλαξε αμέσως την πρόβα. Αισθανόμουν ότι το σκηνοθετικό βλέμμα είχε ντουμπλαριστεί και αυτό άλλαζε τα πάντα.

Χρ.Β.: Η άποψή σου για τη λειτουργία του βλέμματος δεν αφορά μόνο το θέατρο, επεκτείνεται και στον τρόπο με τον οποίο ζούμε σήμερα.

Β.Π.: Πιστεύω ότι στο θέατρο το φαίνεσθαι είναι ψευδεπίγραφο. Το θέατρο το σκέφτομαι σαν το χώρο του είναι. Μόνο εκεί τα σώματα παράγονται. Αν σκεφτούμε την καλλιτεχνική επανάσταση του αιώνα μας με τους όρους του Βάλτερ Μπένγιαμιν, δηλαδή με τους όρους της μαζικής αναπαραγωγής του έργου τέχνης, θα διαπιστώσουμε ότι σε μια κοινωνία όπου κυριαρχούν τα αντιγράφα μια θεατρική παράσταση είναι από τα ελάχιστα πράγματα που δεν αποτελεί κόπια. Ξέρεις ότι υπάρχει μια πιθανότητα στις χίλιες μια θεατρική παράσταση να μην τελειώσει ποτέ. Αυτό εγκαθιστά την προϋπόθεση του δραματικού χρόνου. Αυτός ο κίνδυνος που εμπεριέχεται στη θεατρική παράσταση ενώνει τον κόσμο, εκκοινωνίζει τους θεατές με τον τρόπο που εκκοινωνίζει τους πρωτόγονους ο φυσικός κίνδυνος, ο κίνδυνος που προερχόταν από τα φυσικά στοιχεία. Σήμερα, σε μια θεματοποιημένη κοινωνία μέσω των αντιγράφων, το θέατρο προτείνει αυτό τον κίνδυνο και αποσπά τους θεατές για δύο ώρες από μια διπλή μοναξιά: τη μοναξιά του μαζανθρώπου, καθώς και τη μοναξιά της ατομικής φυλακής. Τον αποδίδει, κατά κάποιο τρόπο,

για δύο ώρες στην κλίμακα της κοινωνίας.
Χρ.Β.: Το θέατρο όμως έχει μέσα του τώρα πια αρκετό κινηματογράφο, έχει εσωτερικεύσει αυτή την τέχνη.

Β.Π.: Μου ανέφερες προχτές την ακραία ιδεολογική άποψη του Ρομέρ, την άποψη που υποστηρίζει ότι ο κινηματογράφος βρίσκεται μέσα στα ίδια τα πράγματα. Εγώ ταυτίζομαι μ' αυτή την άποψη. Νομίζω ότι η παράσταση του Μαριβώ έρχεται να αποδείξει αυτή τη ρήση.

Χρ.Β.: Το θέατρο μπορεί να μας δείξει την κινηματογραφικότητα των πραγμάτων.

Β.Π.: Ναι. Πού θα εντόπιζες εσύ την κινηματογραφικότητα της παράστασης του Μαριβώ;

Χρ.Β.: Νομίζω ότι εφάρμοσες μια βασική κινηματογραφική αρχή σ' αυτή την παράσταση. Είναι η αρχή που λέει ότι στον κινηματογράφο ο ένας ηθοποιός κοιτάζει δεξιά, ο άλλος αριστερά κι ο κόσμος νομίζει ότι κοιτάζονται στα μάτια. Στην παράστασή σου κανείς δεν κοιτάζει τον άλλο, αλλά τα βλέμματα συναντιούνται πάντα, σ' έναν αόρατο χώρο.

Β.Π.: Αυτό θα το έβλεπες περισσότερο ξεκάθαρα στην παράσταση του Καφενείου του Γκολντόνι, στη Λάρισα. Εκεί δούλεψα σε μετωπική ιταλική σκηνή, σπουδάζοντας τις γωνίες των βλεμμάτων, την απόκλισή τους και τη σύγκλισή τους μέσα στο χώρο. Μίλησες επίσης και για έναν αόρατο χώρο: πιστεύω ότι στο θέατρο η άκρα σωματικότητα, η υλικότητα του σώματος γίνεται μοχλός αναγωγής στο χώρο του αοράτου. Πουθενά αλλού το τόσο σωματικό δεν είναι και τόσο φασματικό. Ένα σώμα πρέπει να το αγγίζεις, να το χαϊδέψεις... Αυτά στο θέατρο σου είναι απαγορευμένα. Η απαγόρευση αυτή λειτουργεί σαν ένας κεντρικός σταθμός για τη διαδικασία της αναγωγής στο χώρο του αοράτου.

Χρ.Β.: Μπορούμε να πούμε ότι στον κινηματογράφο συμβαίνει το αντίθετο: μερικά φανταστικά και τεμαχισμένα σώματα παράγουν υλικές εντυπώσεις στο τέλος. Μπορείς μ' ένα πλάνο ενός γονάτου και μ' ένα γκρο πλάνο, δηλαδή μ' ένα κομμένο κεφάλι, να δώσεις στο θεατή την αίσθηση ενός ολόκληρου σώματος, να κάνεις αυτό το σώμα συγκεκριμένο.

Β.Π.: Ο Μπαρτ επισημαίνει ότι όταν αφαιρεθούν τα πάντα από την κινηματογραφική εικόνα αυτό που θα μένει θα είναι ένας «πυρήνας πραγματικότητας», ένα «τρίτο νόημα», κάτι που πάντα θα περισσεύει.

Χρ.Β.: Θα ήθελα να ξαναγυρίσουμε στο Θρίαμβο του έρωτα. Διαπιστώνω ότι στην παράσταση που ανέβασες ο άνθρωπος που κινεί τα νήματα, η πριγκίπισσα που έχει μεταμφιεστεί σε νεαρό Φωκίωνα, δεν έχει κανένα στόχο, παρά μόνο ίσως τα ίδια τα μέσα που χρησιμοποιεί, τη γοητεία, τη σαγήνη...

Β.Π.: Ο Μπαρτ θα μπορούσε να καλύψει και την ανάγνωσή μου του έργου του Μαριβώ, όταν σ' ένα από τα Αποσπάσματα ενός ερωτικού λόγου αναφέρεται στο ερωτικώς ομιλείν. Η άποψή του είναι ότι «μιλώ ερωτικά σημαίνει δαπανώ ατέρμονα χωρίς να διέρχομαι κρίση, επιδίδομαι σε μία σχέση χωρίς οργανισμό». Υπάρχει μια θεατρική φόρμα που αντιστοιχεί

σ' αυτό το Coitus Reservatus και αυτή είναι το marivaudage, το θέατρο του Μαριβώ.

Χρ.Β.: Το κοινό απέναντι σ' αυτό το θέατρο, σ' αυτή τη φόρμα, δαπανά, κερδίζει ή χάνει κάτι;

Β.Π.: Το κοινό ταλαντεύεται. Χάνει μια ισορροπία και κερδίζει μια ταλάντευση.

Χρ.Β.: Και ο σκηνοθέτης;

Β.Π.: Ο σκηνοθέτης; Αυτός ο άνθρωπος ο οποίος ζει για δύο μήνες με τους ηθοποιούς, με μερικά ζωντανά σώματα, αποκαθιστά σχέσεις ερωτικής τάξης μαζί τους, πυροδοτεί ερωτικά φορτία τα οποία πρέπει να τα διοχετεύσει κατόπιν στο έργο, αυτός ο άνθρωπος λοιπόν είναι ένας πράκτορας της απουσίας. Κάποια στιγμή συνειδητοποιείς ότι αυτό το έργο θα υπάρχει εν τη απουσία σου. Και η απουσία σου θα πρέπει να εγγραφεί στην πρόβα. Μπορώ να σου πω σήμερα, αυτοψυχαναλυόμενος, ότι αυτή η έκρηξή μου που κατέγραψες στο βίντεο ήταν η προσπάθειά μου να ξεπεράσω το οδυνηρό βίωμα του ότι το έργο έπαυε πια να μου ανήκει. Δεν είχα τίποτα άλλο να κάνω από το να δηλώσω τη σωματική μου παρουσία ξεσπώντας.

Χρ.Β.: Το έργο το παραλαμβάνουν σωματικά οι ηθοποιοί και πιθανόν να το πηγαίνουν αλλού. Ξέρεις ότι ένας ηθοποιός σου έχει στο καμαρίνι του ένα βιβλίο της Πηνελόπης Δέλτα. Όταν τον ρώτησα μου είπε ότι τον εμπνέει για το ρόλο η εικονογράφηση του βιβλίου.

Β.Π.: Το ξέρω. Είναι πολύ σημαντικό το ότι αυτοί οι Έλληνες ηθοποιοί έρχονται σε επαφή με μία ξένη κουλτούρα. Ο Μαριβώ είναι το ανοίκειο. Το ενδιαφέρον αυτής της παράστασης είναι η αναμέτρηση με το ανοίκειο. Με δυο λόγια, δεν προσπαθούμε να περιγράψουμε, να εικονογραφήσουμε αυτό που φανταζόμαστε σαν έναν δέκατο όγδοο αιώνα —πράγμα ανέφικτο όσο και αδιάφορο— πάμε να προκαλέσουμε ένα ζωντανό παιχνίδι. Δεχόμαστε τη διαφορά μας. Δεν προερχόμαστε από την ίδια παράδοση, δεν ανήκουμε σε μια κοινωνία που γνώρισε μια τόσο αυστηρή ταξική διαστρωμάτωση, έχουμε να κάνουμε με μια άλλη παράδοση. Την αναλαμβάνουμε και συγκρούμαστε με μία ξένη παράδοση.

Χρ.Β.: Μέχρι τώρα, ή μάλλον αυτά τα τελευταία χρόνια, οι συγκρούσεις ήταν ιδεολογικές κυρίως. Εσύ προσανατολιζέσαι σε σωματικές συγκρούσεις, σε συγκρούσεις παραδόσεων, σε πολιτιστικές αναμετρήσεις με οδηγό τα σώματα των ηθοποιών.

Β.Π.: Ένα σώμα είναι πληθυντικού αριθμού. Το σώμα που θυμάται, το σώμα που ξεχνιέται, που επιθυμεί, που φαντάζεται... Αυτός είναι ο οδηγός της παράστασης, ο οποίος εγκαθιδρύει σχέσεις από τις οποίες προκύπτει και το τυχόν σχόλιο. Υπάρχει μια προσπάθεια σωματικού σχολιασμού του θεατρικού κειμένου του Μαριβώ.

Χρ.Β.: Πιστεύω ότι πρόκειται για μια σωματική παράσταση, παρόλο που πολλοί θα τη χαρακτήριζαν ίσως «στατική».

Β.Π.: Υπάρχει ένα σύστημα απαγορεύσεων στην παράσταση. Οι ηθοποιοί δεν μπορούν να πλησιάσουν παρά μόνο τόσο κτλ.

Χρ.Β.: Αισθάνεται κανείς τα σώματα των ηθοποιών στο θέατρο μέσω του κενού που υπάρχει μεταξύ τους και στο οποίο

κυκλοφορεί η επιθυμία αυτών των σωμάτων.

Β.Π.: Στο ελληνικό θέατρο έχει κυριαρχήσει ένα ομοίωμα επαφής. Οι άνθρωποι όταν θέλουν να επικοινωνήσουν πιάνονται απ' τα χέρια και κοιτάζονται στα μάτια. Όποιος έχει δουλέψει σε δραματική σχολή το καταλαβαίνει αυτό. Λες σ' ένα παιδί: «Γιατί τον πιάνεις απ' το χέρι;» και σου απαντάει: «Για να έχω επαφή». Αυτό είναι το ομοίωμα της επαφής, αλλά η θεατρική επαφή είναι παραγωγή και παραγωγή σημαίνει υπέρβαση εμποδίων. Το σώμα πρέπει να καλύψει και να δημιουργήσει το χώρο γύρω του. Στο ελληνικό θέατρο ακουμπάνε πολύ ο ένας τον άλλο και γι' αυτό απουσιάζουν τα σώματά τους.

Χρ.Β.: Μπορούμε να πούμε ότι το ελληνικό θέατρο είναι μια συλλογή από γκρο πλάνο.

Β.Π.: Αθροίσματα από γκρο πλάνο...

Χρ.Β.: Πώς βλέπεις τη θεατρική αποκέντρωση;

Β.Π.: Την αντιμετωπίζω ως παραγωγός. Αν η αποκέντρωση δεν κατατείνει στην αποδέσμευση των παραγωγικών δυνάμεων και γίνε ένα είδος αποθέωσης της τοπικής γραφειοκρατίας ή καλλιέργειας ενός καχεκτικού προσκοπισμού τότε δεν μας ενδιαφέρει καθόλου. Τότε θα πρόκειται απλώς για τη διάδοση στην επαρχία των πλοκών μερικών θεατρικών έργων.

Χρ.Β.: Η αποκέντρωση αυτή τη στιγμή μοιάζει περισσότερο με διανομή κατ' οίκον παρά με παραγωγή καλλιτεχνικού έργου.

Β.Π.: Δημιουργήθηκαν κόμβοι αναπαραγωγής και διανομής. Νομίζω ότι περισσότερο μας ενδιαφέρει η παραγωγή. Ξέρουμε μάλιστα ότι πίσω από την παραγωγή υπάρχει στο θέατρο ένα ανθρώπινο σώμα, ένας άνθρωπος. Όλα τα άλλα είναι κατασκευές, καραμελίτσες και αφελείς ιστορίες.

Χρ.Β.: Αποδέσμευση των παραγωγικών δυνάμεων στο θέατρο ή και σε άλλους τομείς δεν θα σήμαινε ότι κάθε παραγωγική προσπάθεια αντιλαμβάνεται τον εαυτό της σαν το επίκεντρο του ενδιαφέροντος, σαν να γινόταν αυτή η προσπάθεια στο κέντρο του κόσμου;

Β.Π.: Επαρχιώτη σε κάνει η εσωτερικεύση του βλέμματος του πρωτευουσιάνου. Κάθε δημιουργία εμπεριέχει μια διπλή κίνηση: απόσπαση από τον κόσμο κι επανασύνδεση μ' αυτόν. Με την έννοια αυτή είτε στην πλατεία Συντάγματος δουλεύω είτε στον Ορφέα των Σερρών εγώ την ίδια κίνηση πρέπει να κάνω. Ιδρύω μια νησίδα που αποτελεί το κέντρο του κόσμου. Δεν πιστεύω καθόλου σε μια αποκέντρωση που θα έτεινε να θεσμοποιήσει την έννοια «καλόν δια την επαρχίαν». Στην περιοχή της πολιτιστικής παραγωγής πρωτεύουσα είναι εκεί που συμβαίνουν τα γεγονότα.

Χρ.Β.: Μ' αυτό το πνεύμα αποφεύγεται και το να «μπουκώσει» η επαρχία.

Β.Π.: Θέατρο σημαίνει «αποφασίζω —να— πάω», δεν σημαίνει έρχεται η εικόνα μέσα στο σπίτι μου. Το θέατρο συνιστά μια έξοδο από τον ατομικό μου χώρο. Αυτό νομίζω το λέει κάπου ο Γκοντάρ: «κάθε είσοδος σε μια αίθουσα θεάματος αποτελεί μία έξοδο του θεατή από τον εαυτό του». Σ' έναν κόσμο που έχει συνηθίσει να έρχεται η εικόνα και να τον βρίσκει σπίτι του, η έξοδος αποκτά μια τεράστια πολιτιστική και κοινωνική σημασία. □

Ο ΚΥΚΛΟΣ ΜΙΑΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΚΟΥΒΕΝΤΙΑΖΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΜΑΡΤΙΝ ΕΣΛΙΝ

του Διαμαντή Μπασσαντή

Ήταν μια συνάντηση στα μέσα του Σεπτεμβρίου, στο Λονδίνο, στο σπίτι του Μάρτιν Έσλιν και μια κουβέντα μαζί του που ξετυλίχτηκε απ' τον Μπρεχτ και το θέατρό του, στο θέατρο του παραλόγου, στον Μπέκετ της τελευταίας περιόδου και στο ρόλο τους στη διαμόρφωση της γλώσσας του σύγχρονου θεάτρου. Μια συζήτηση που έφτασε στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στην Ευρώπη, πριν περάσει σε κάποιες εκτιμήσεις για τη σημερινή πρωτοπορία στο θέατρο, για να καταλήξει στο τέλος της στο ελληνικό θέατρο και στην παρουσία της δουλειάς του.

Ο Μάρτιν Έσλιν, απ' τους πιο γνωστούς μελετητές με μια σειρά βιβλίων για το διεθνές θέατρο, γνωστός και στην Ελλάδα απ' τις μεταφράσεις των βιβλίων του για το θέατρο του παραλόγου και το μπρεχτικό θέατρο, σχολίασε πτυχές του θεάτρου και της κουλτούρας μέσα απ' την εμπειρία του. Μια εμπειρία που απλώνεται πίσω στο χρόνο και στο χώρο καλύπτοντας διαφορετικές χώρες και πτυχές του ευρωπαϊκού τοπίου. Κι ακόμα περισσότερο μέσα απ' την εμπειρία του σαν επι σειρά ετών ο υπεύθυνος του BBC για το θέατρο. Περίοδο που χαρακτηρίστηκε από μια σε έκταση παρουσίαση έργων απ' τα θεατρικά κινήματα που χάραξαν τη μεταπολεμική Ευρώπη.

Μ' αυτά τα δεδομένα ήταν λογικό να ξεκινήσει η συζήτηση από τις αντιθέσεις και τις συνθέσεις όλων αυτών των γεγονότων, κινήματων, έργων, για να φτάσει στη σημερινή γονιμοποίηση νέων στοιχείων. Έχουν πια μεσολαβήσει περισσότερα από 30 χρόνια απ' τον καιρό που το μπρεχτικό θέατρο και το θέατρο του παραλόγου σχημάτισαν τη φόρμα της μεταπολεμικής αμφισβήτησης. Μεσολάβησαν δεκαετίες όπως εκείνη του '60 ή του '70 γεμάτες από γεγονότα, ιδέες, συγκρούσεις, ανακατατάξεις, σε όλους τους τομείς και φυσικά και στην τέχνη. Ο Μ. Έσλιν συζήτησε λοιπόν μερικές απ' αυτές τις εξελίξεις δίνοντας τη δική του σκοπιά. Η μεταφορά αυτής της συζήτησης εδώ όπως και η μετάφρασή της βαρύνει τον γράφοντα.

ΕΡ: Πώς θα μπορούσαμε να τοποθετήσουμε κάτω απ' το φως της σημερινής εμπειρίας την αντίθεση ανάμεσα στα δύο θεατρικά κινήματα και τις διαιρέσεις τους που έχετε επισταμένως, μελετήσει στα δυο σας βιβλία τα σχετικά μ' αυτά, το θέατρο του παραλόγου και το μπρεχτικό θέατρο;

ΑΠ: Κατ' αρχάς, απ' την μια ο Μπέκετ, ο Ιονέσκο, ο Ζενέ, είναι οι πιο αντίθετοι άνθρωποι στον αστισμό και απ' την άλλη και ο ίδιος ο Μπέκετ περίμενε για τον Γκοντό. Παραπέρα και τα δυο, το θέατρο του παραλόγου και το μπρεχτικό θέατρο είχαν μια μεγάλη συνεισφορά στη διαμόρφωση της μοντέρνας τεχνικής του θεάτρου. Εάν δεις οποιοδήποτε έργο σήμερα θα βρεις ότι χρησιμοποιεί πράγματα που βρήκε ή χρησιμοποίησε είτε ο Μπρεχτ, είτε ο Μπέκετ, είτε ο Ιονέσκο, είτε

ο Ζενέ. Το ότι αυτοί βρήκαν ή έφεραν πίσω, έγινε πια συνηθισμένο λεξιλόγιο του θεάτρου και σήμερα κάθε θεατρικός συγγραφέας από οποιοδήποτε είδος, όπως ο Τομ Στόπαρντ ή ο Σαμ Σέπαρντ ή ο Φραντς Ξάβακρατς στη Γερμανία, χρησιμοποιεί και τους δυο. Να γιατί η διαίρεση είναι λάθος. Ακόμα αν πάρεις και πολιτικούς συγγραφείς όπως ο Έντουαρντ Μποντ που είναι απ' τους κορυφαίους θα δεις ότι χρησιμοποιεί στοιχεία απ' τον Μπέκετ. Και απ' την άλλη συγγραφείς χωρίς ίχνος πολιτικής, που θεωρούν την τέχνη μη πολιτική, χρησιμοποιούν σ' έκταση στοιχεία από τον Μπρεχτ. Θα τονίζα ότι αυτά τα δύο υποθετικά αντίθετα, αντιμαχόμενα κινήματα είναι στην πραγματικότητα στην ίδια πλευρά. Ότι είναι εναντίον τους είναι το παραδοσιακό αστικό θέατρο. Αυτό γίνεται πολύ κα-

θαρό τώρα, που μπορείς να δεις στα θέατρα του Λονδίνου, δεκάδες έργα που δεν είναι σε τίποτα διαφορετικά από ό,τι ήταν το 1920. Έτσι έχουμε αυτό το είδος θεάτρου απ' τη μια μεριά και το αντι-αστικό θέατρο απ' την άλλη. Αυτή είναι η διαχωριστική γραμμή, αυτή είναι η διαίρεση.

ΕΡ: Και όχι ο μεταξύ τους διαχωρισμός, που φυσικά έχει να κάνει με την τεχνική...

ΑΠ: Όχι μόνο θεματολογικά αλλά και στην τεχνική χρησιμοποίησαν την ίδια αυτά τα δύο κινήματα. Θέματα μπορείς εύκολα να χρησιμοποιείς τα ίδια. Άλλωστε υπάρχουν μονάχα πέντε θέματα στο θέατρο. Αλλά εδώ και η τεχνική είναι σημαντική, επειδή, το θέατρο του παραλόγου και ο Μπρεχτ ήταν αντίθετοι του νατουραλισμού του παραδοσιακού αστικού θεάτρου. Είναι αντι-νατουραλιστές.

ΕΡ: Τι θα μπορούσατε να μας πείτε για τον σημερινό Μπέκετ και για τα νέα μονόπρακτά του που παρουσίασε πρόσφατα στο φεστιβάλ του Εδιμβούργου και αυτήν την εποχή στο Λονδίνο το Harold Clurman Theatre της Νέας Υόρκης;

ΑΠ: Γι' αυτή τη δουλειά του Μπέκετ ο μόνος τρόπος να την περιγράψω θα ήταν να δώσω μια ολόκληρη διάλεξη, όπως εκείνη που έδωσα στο Εδιμβούργο. Δεν είναι μια εύκολη ερώτηση. Αλλά θα μπορούσα να συνοψίσω επιγραμματικά ότι τούτα τα έργα είναι μικρότερα, πυκνότερα και περισσότερο θεαματικά - οπτικά.

ΕΡ: Τι έχετε να μας πείτε για το Μπέρλινερ Ανσάμπλ σαν παρουσία;

ΑΠ: Αποδέχομαι τη δουλειά του...

ΕΡ: Και για τον Μπρεχτ σε σχέση με το θέατρο του παραλόγου και το σήμερα;

ΑΠ: Το γεγονός με τον Μπρεχτ είναι ότι επειδή ήταν ανακατεμένος περισσότερο και κατ' ευθείαν με την πολιτική από όσο οι άλλοι, είναι μεγαλύτερος ο κίνδυνος να βγει εκτός ημερήσιας διάταξης. Διαπραγματευόταν με τα προβλήματα του 1930 και έχει περάσει πολύ καιρός από τότε. Ο Γαλιλαίος ήταν ένα απ' τα καλύτερά του έργα αλλά η ιδέα ότι ο Γαλιλαίος αιτιάται το γεγονός ότι οι κυβερνήσεις του κόσμου ελέγχουν την ατομική ενέργεια δεν νομίζω ότι είναι πολύ σίγουρη σήμερα. Ήταν στα 1945. Το πρόβλημα με τον Μπρεχτ απ' αυτήν την άποψη είναι ότι κάποια απ' τα έργα του που πραγματεύονται με πολιτικά ερωτηματικά είναι σήμερα εκτός κλίματος. Τα καλύτερά του έργα «Ο καυκάσιανός κύκλος με την κιμωλία» ή «Η καλή γυναίκα του Σε Τσουάν» δεν έχουν διαμορφωμένες πολιτικές τοποθετήσεις. Άλλα έργα του όπως η «Μάνα» ή ο

«Άρτουρο Ουί» ο οποίος είναι ένας Χίτλερ, είναι πολύ έξω απ' την εποχή μας σήμερα.

ΕΡ: Κύριε Έσλιν υπήρξατε για μεγάλο διάστημα υπεύθυνος για το θέατρο στο BBC. Ποιες ήταν και είναι νομίζετε οι δυσκολίες που συναντά το θέατρο μέσα στα κανάλια και στους σταθμούς, ποιες είναι οι εμπειρίες σας απ' αυτήν την επαφή που είχατε σαν υπεύθυνος σε αυτόν τον τομέα, σ' ένα απ' τα πιο γνωστά μέσα μαζικής ενημέρωσης στον κόσμο;

ΑΠ: Οι δυσκολίες είναι ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι μέσα μαζικής ενημέρωσης. Έχεις ένα πάρα πολύ ευρύ ακροατήριο και αδιάφορο. Εκείνοι που πάνε στο θέατρο παίρνουν την απόφαση να πάνε στο θέατρο. Εκείνοι που ανοίγουν το ράδιο έχουν άλλες σκέψεις. Ακόμα και όταν παρακολουθεί κάποιος μπορεί ένας άλλος να μπει μέσα, να μιλήσει, να αποσπάσει την προσοχή. Μετά μια μεγάλη δυσκολία είναι να έχεις υψηλού επιπέδου προγράμματα επειδή η πλειοψηφία του πληθυσμού θέλει θρίλερ και άλλα τέτοια απλά θέματα. Εμείς στο BBC είχαμε λύσει αυτό το θέμα έχοντας τέσσερα ξεκαθαρισμένα προγράμματα. Δύο με μεγάλη ακροατικότητα και δημοφιλή θέματα, ένα στη μέση, το Ράδιο 4, τέλος το Ράδιο 3, που ήταν για ένα πολύ ανεβασμένο κοινό. Έτσι έχεις σχετικά μικρό ακροατήριο για τα πιο δύσκολα έργα. Και ένα ευρύ ακροατήριο για πιο δημοφιλείς εκπομπές όπως ποπ ροκ μουσική. Και μετά στο Ράδιο 4 έχεις εκείνο το υλικό για ένα ενδιάμεσο ακροατήριο. Έχουμε τρία προγράμματα για τρία διαφορετικά ακροατήρια. Το γεγονός είναι να είσαι προσεκτικός στην επιλογή. Το καλό όμως εδώ είναι ότι ένα προγράμματο, δύσκολο πρόγραμμα, μπορείς να το προωθήσεις προσπαθώντας δύσκολα, αμφισβητώντας τα έργα και εάν είναι επιτυχή στα μικρά και καλλιεργημένα ακροατήρια, μετά μπορείς να τα περάσεις σ' ένα δημοφιλές πρόγραμμα. Έτσι ανεβάζεις την στάθμη των προγραμμάτων αλλά και του κοινού. Αυτό είναι που είχαμε κάνει στο BBC από πολύ παλιά.

ΕΡ: Τι μπορούμε να πούμε για τον ρόλο των μέσων ενημέρωσης στη διαμόρφωση αλλά και στην εκπαίδευση ενός ακροατηρίου, τι θα λέγατε μέσα απ' την εμπειρία σας για το επίπεδό τους;

ΑΠ: Νομίζω ότι το θέμα είναι πώς να ελέγξεις τα μέσα ενημέρωσης. Στην Αμερική για παράδειγμα που είναι μόνο εμπορικά τα προγράμματα η κατάσταση είναι εντελώς απαράδεκτη. Κάνένα πολιτιστικό υλικό ποιότητας δεν περνάει στα μέσα ενημέρωσης. Όλα είναι σκουπίδια. Εδώ στη δυτική Ευρώπη — Βρετανία, Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία,

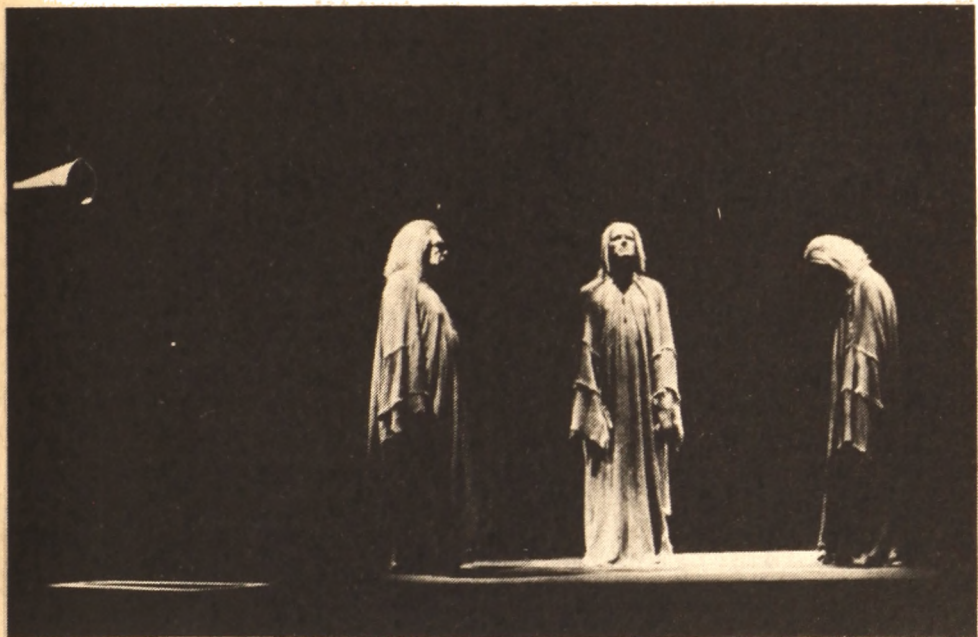
Σκανδιναβικές χώρες— νομίζω ότι τα μέσα ενημέρωσης παίζουν ένα χρήσιμο ρόλο προς αυτήν την κατεύθυνση...

ΕΡ: Γενικά ή κάποια μέρη, κάποια προγράμματα απ' αυτά;
ΑΠ: Περιέχουν πολλά πράγματα. Για παράδειγμα θα έλεγα ότι στις ειδήσεις οι άνθρωποι είναι καλύτερα πληροφορημένοι απ' ό,τι συνηθίζουν να είναι ή για το επίπεδο των παραστάσεων, ό,τι δεις στην αγγλική TV ή στο ράδιο, η ηθοποιία είναι εξαιρετική, η καλλιτεχνική παρουσίαση ικανοποιητική. Βεβαίως, υπάρχουν πολλά δημοφιλή προγράμματα που δεν είναι τα ζητούμενα αλλά γενικά θα έλεγα ότι στην Αγγλία έχουν μια θετική παρουσία. Εάν κάνεις επίσης μια σύγκριση μεταξύ BBC ή και τα εμπορικά αγγλικά κανάλια (ITV και 4ο κανάλι) με τις εφημερίδες μεγάλης κυκλοφορίας όπως η Daily Mirror ή η Sun θα δεις ότι υπάρχει διαφορά όση το ύψος του Έβερεστ.

ΕΡ: Τι θα λέγατε αν αναφερόσαστε στην ανατολική Ευρώπη που την αφήσατε έξω

που φέρνουν σε τούτη την αναφορά;

ΑΠ: Θα έλεγα ότι υπάρχει αυτή η ευρωπαϊκή κουλτούρα που έχει κοινούς δεσμούς, γι' αυτό και μιλάμε για Ευρώπη, κουλτούρα που πάει πίσω στην αρχαία Ελλάδα, στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία, στο χριστιανισμό, στην ελληνική φιλοσοφία... αλλά θα πρόσθετα ότι στους καιρούς μας τούτοι οι δεσμοί γίνονται ασθενέστεροι γιατί αναπτύσσεται ένας μάλλον ανοικτός εθνικισμός... το κοινό έδαφος της κλασικής παιδείας παρακμάζει. Για παράδειγμα εγώ είχα να μάθω αρχαία ελληνικά στο σχολείο και λατινικά. Σήμερα είναι πολύ σπάνιο. Έσπρωξα την κόρη μου να σπουδάσει ελληνικά και λατινικά στο πανεπιστήμιο γιατί πίστευα ότι ήταν ο δρόμος τον οποίο έπρεπε να ακολουθήσει για να φτάσει στη μόρφωση. Δεν νομίζω ότι μπορεί κανείς να είναι μέλος από αυτό που συνηθίζεται να αποκαλείται δυτική ευρωπαϊκή κουλτούρα χωρίς να έχει αυτά τα κλασικά εφόδια. Και αυτό είναι που έχει χαθεί. Έχει χαθεί φυσικά

Σκηνή από το «Τι, Που» του Σαμουέλ Μπέκετ που παρουσιάστηκε από το θέατρο Harold Clurman σε σκηνοθεσία Άλαν Σνάνιντερ στο Διεθνές Φεστιβάλ του Εδιμβούργου 1984.

ως τώρα;

ΑΠ: Τα ανατολικοευρωπαϊκά μέσα ενημέρωσης είναι αλήθεια βαρετά. Το μόνο πρόγραμμα που κινεί το ενδιαφέρον στους ανθρώπους εκεί είναι το ποδόσφαιρο και τα αθλητικά προγράμματα. Και το αποτέλεσμα φέρνει κάπου εκεί, όπου και τα αμερικανικά μέσα. Ο πολιτιστικός τους ρόλος είναι μικρός· επειδή είναι βαρετά κανείς δεν ενδιαφέρεται. Μπορεί να έχουν καλές προθέσεις και σοβαρότητα αλλά είναι πολύ βαρετά. Νομίζω ότι ο συνδυασμός που έχουμε στη δυτική Ευρώπη είναι μάλλον καλός.

ΕΡ: Αναφέρεσθε στη δυτική Ευρώπη. Έχετε ζήσει σε διαφορετικές χώρες της ανατολικής και δυτικής Ευρώπης. Έχετε μια εμπειρία διαφορετικών κοινωνιών και συνάμα των συνδυετικών κρίκων τους. Ποιοι είναι αυτοί οι κρίκοι

στην Αμερική, αλλά ακόμα και στην Αγγλία ή στη Γερμανία, παντού θα έλεγα. Μετά έχουμε και τους πολιτικούς διαχωρισμούς. Νομίζω χώρες όπως η Πολωνία, η Ουγγαρία, η Τσεχοσλοβακία, πολιτιστικά ανήκουν στην ευρωπαϊκή παράδοση και πολιτισμό. Αλλά έχουν μια δύσκολη περίοδο... Ξέρεις το ίδιο θα μπορούσαμε να πούμε και για τη Ρωσία. Η Ρωσία είναι ένα στοιχείο σημαντικό στην ευρωπαϊκή κουλτούρα. Τον 19ο αιώνα κυριάρχησε με πνευματικές προσωπικότητες του αναστήματος του Πούσκιν, του Ντοστογιέφσκι, του Τολστόι...

ΕΡ: Ή και αργότερα με δημιουργούς όπως ο Μαγιακόφσκι ή στο θέατρο...
ΑΠ: Βεβαίως. Μα που όλα αυτά σταμάτησαν όταν ο Στάλιν γύρισε εναντίον της σύγχρονης τέχνης...

ΕΡ: Θα μπορούσαμε εδώ να τονίσουμε το ρόλο της τέχνης στη διαμόρφωση ενός πολιτισμού...

ΑΠ: Ακριβώς. Θα έλεγα μάλιστα πως βέβαια ακόμα έχουν αυτούς τους δεσμούς που για την ώρα είναι υπόγειοι. Για παράδειγμα, πριν λίγους μήνες είδα στην Αμερική σ' ένα θεατρικό φεστιβάλ ένα σοβιετικό έργο το οποίο ήταν αληθινά πολύ ωραίο μα τόσο παλαιομοδίτικο που σκέφτηκα ότι ήταν κάτι από τα 1850-60. Και αυτό επειδή τίποτα δεν αναπτύχθηκε από τότε. Η καταπίεση στον τομέα της έκφρασης, απ' αυτή την άποψη, ήταν μάλλον καταστροφική.

ΕΡ: Θα μιλούσατε για διαχωρισμό της κουλτούρας μεταξύ των ευρωπαϊκών λαών;

ΑΠ: Όχι, δεν είναι αλήθεια. Ξέρεις στην Τσεχοσλοβακία, στην Πολωνία, στην Ουγγαρία, η επιρροή μιας άλλης κουλτούρας είναι ελάχιστη. Να για παράδειγμα, στην Πολωνία οι άνθρωποι είναι πολύ περισσότερο πληροφορημένοι με τον τρόπο τους για το τι συμβαίνει στην Αγγλία απ' ό,τι οι ίδιοι οι άνθρωποι εδώ ή στην Αμερική. Αλλά θα μιλούσα για μια αλλαγή είτε στη δυτική, είτε στην ανατολική Ευρώπη, για διαφορετικούς λόγους, στην παιδεία. Αυτό ήδη συμβαίνει. Πόσοι άνθρωποι σήμερα διαβάζουν Όμηρο, ή κλασικούς και είναι ακόμα λιγότεροι αυτοί που τους διαβάζουν στο πρωτότυπο. Όταν ήμουν μικρός αυτό συνέβαινε σε έκταση.

ΕΡ: Κύριε Έσλιν τι θα μπορούσατε να μας πείτε ότι συμβαίνει σήμερα στο χώρο του θεάτρου διεθνώς;

ΑΠ: Υπάρχει μια πολύ καλή πρωτοπορία, θα έλεγα είναι ένα είδος παράστασης - τέχνης που ιδίως στην Αμερική είναι εξαιρετική. Άνθρωποι όπως ο Ρόμπερτ Ουίλσον...

ΕΡ: Παρ' όλο το γεγονός ότι στην Αμερική υπάρχει αυτό το είδος των μέσων μαζικής ενημέρωσης;

ΑΠ: Δεν έχει τίποτα να κάνει μ' αυτό. Μιλάμε για το θέατρο. Αντίθετα επειδή τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι άσχημα στην Αμερική το θέατρο πρέπει να είναι καλύτερο...

ΕΡ: Ας αναφερθούμε για παράδειγμα στις παραστάσεις των αμερικανικών θιάσων στη Βρετανία φέτος...

ΑΠ: Ακριβώς. Οι άνθρωποι είναι τόσο αηδιασμένοι απ' τα μαζικά μέσα που προσπαθούν να κάνουν κάτι διαφορετικό από μόνοι τους. Έτσι υπάρχει ένα εξαιρετικό και διαδεδομένο πρωτοποριακό θέατρο. Τα δύο γεγονότα συνδέονται μ' έναν αντίθετο τρόπο.

ΕΡ: Τι θα μπορούσαμε να πούμε ότι το μέλλον επιφυλάσσει για τούτο το πρωτοποριακό θέατρο;
ΑΠ: Δεν είμαι προφήτης για να

προβλέπω αλλά μπορώ να πω ότι το θέατρο πάντοτε ανταποκρινόταν στην εποχή του. Το θέατρο ψάχνει για νέους δρόμους· όμως δεν υπάρχουν και πολλά να συμβούν. Η πρωτοπορία σ' όλον τον κόσμο ψάχνει για νέα έκφραση που μόνο το ζωντανό θέατρο δημιουργεί. Και έτσι για την ώρα σπάει μια σειρά από προηγούμενα σχήματα, όπως κάνουν άνθρωποι σαν την Αριάν Μιούσκιν που κάνει ένα θέατρο που δημιουργεί ένα νέο χώρο, ένα νέο περιβάλλον, μια παράσταση τέχνης. Και όλα αυτά πρόκειται να έχουν ένα αποτέλεσμα. Ήδη έχουν ένα αποτέλεσμα. Είναι τα πράγματα που και ο Μπέκετ κάνει για παράδειγμα στην τελευταία περίοδο. Πηγαίνουν προς την ίδια κατεύθυνση τοποθετώντας την έμφαση σε πολύ δυνατές θεαματικά - οπτικές εικόνες. Υπάρχει λιγότερος διάλογος σε σχέση με την εικόνα.

ΕΡ: Κύριε Έσλιν τι θα μπορούσατε να μας πείτε αναφερόμενος στο ελληνικό θέατρο, ποιους απ' τους ανθρώπους του και ποιες παραστάσεις του τυχαίνει να ξέρετε;

ΑΠ: Συνεργάστηκα και ήξερα καλά την Κατίνα Παξινού. Στο Λονδίνο είχα παρακολουθήσει το Εθνικό Θέατρο με τους: Αλέξη Μινωτή, Κατίνα Παξινού· και άφησαν σ' όλους μας λαμπρές εντυπώσεις. Έχω δει παραστάσεις του Κάρολου Κουν όπως και παραστάσεις κλασικού δράματος στην Ελλάδα... Νομίζω ότι ο Κ. Κουν είναι σπουδαίος σκηνοθέτης και δάσκαλος σε θέματα αρχαίας τραγωδίας και κωμωδίας. Επίσης τυχαίνει να ξέρω τη δουλειά της Λούλας Αναγνωστάκη που μ' αρέσει... Συνοψίζοντας θα έλεγα ότι έχω μεγάλο θαυμασμό στο ελληνικό Θέατρο.

ΕΡ: Τι θα μας λέγατε για το ενδιαφέρον των Ελλήνων στο αρχαίο δράμα;

ΑΠ: Καθένας πηγαίνει πίσω στα καλύτερά του έργα, στις καλύτερες στιγμές. Σ' αυτή τη χώρα (Αγγλία) έτυχε η ακμή του θεάτρου να είναι μόνο 300-400 χρόνια πριν. Για την Ελλάδα αυτή η ακμή πηγαίνει ακόμα πιο πίσω 2.300-2.500 χρόνια. Επίσης η Ελλάδα είχε και το αρνητικό ότι η Τουρκοκρατία σταμάτησε κάθε πνευματική κατάσταση. Είναι φυσιολογικά να ψάχνεις λοιπόν πίσω στα καλύτερά σου έργα, στην ακμή σου.

ΕΡ: Τι κάνετε για την ώρα εσείς;
ΑΠ: Είμαι πολύ απασχολημένος γιατί διδάσκω κάποιους μήνες το χρόνο στο πανεπιστήμιο του Στάνφορντ στην Καλιφόρνια και πρέπει να είμαι εκεί. Μετά ετοιμάζω ένα καινούργιο βιβλίο με θέμα «Θέατρο και μέσα μαζικής ενημέρωσης».

[[

Το συλλογικό «ασυλλόγιστο» εγχειρίδιο

του Γιάννη Γαρπόζη

Με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία στο χώρο της Μέσης εκπαίδευσης έγιναν κάποιες αλλαγές τόσο διοικητικού χαρακτήρα όσο και άμεσα εκπαιδευτικού. Μια μικρή εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που σηματοδοτούσε κατά κάποιο τρόπο την εκπαιδευτική πτυχή της αλλαγής που έφερνε το ΠΑΣΟΚ ήταν π.χ. ο νέος τρόπος εισαγωγής στα ΑΕΙ και η δημιουργία των Δεσμών, με τους αντίστοιχους κύκλους μαθημάτων. Στη Δ' Δέσμη, που προορίζει μαθητές για τις Οικονομικές Σχολές, η καινοτομία συνίσταται στην καθιέρωση των μαθημάτων της Πολιτικής Οικονομίας και της Κοινωνιολογίας. Το βιβλίο - εγχειρίδιο του τελευταίου μαθήματος είναι αυτό που θα μας απασχολήσει στο σημείωμα αυτό.

Το βιβλίο αποτελείται από δώδεκα κεφάλαια, όπου κάθε συγγραφέας, δώδεκα δηλαδή, επεξεργάστηκε και ένα κεφάλαιο. Την ομάδα αυτή των συγγραφέων συντόνισε ο κοινωνιολόγος καθηγητής Β. Φίλιας, που είναι και ο συγγραφέας του κεφαλαίου «Η βιομηχανική κοινωνία».

Έχουμε να κάνουμε μ' ένα βιβλίο που μιλάει εφ' όλης της ύλης: από την αγροτική και βιομηχανική κοινωνία έως την κοινωνική διαστρωμάτωση από τις διάφορες σχολές της Ψυχολογίας έως και το χαρακτήρα του σύγχρονου κράτους, από τα διάφορα ψυχοκοινωνικά φαινόμενα μέχρι και ζητήματα ιδεολογίας και κοινωνικών στάσεων. Ένα βιβλίο που έχει λόγο επί παντός επιστητού. Κι εδώ είναι το πρώτο και καθοριστικό μεθοδολογικό του λάθος. Γιατί δεν μπορεί σε 150 τόσες σελίδες να καλύψεις έστω και στοιχειωδώς τόσα θέματα. Έτσι, λοιπόν, το βιβλίο κλείνει αναγκαστικά, αντί να ανοίγει και να διευρύνει την κοινωνιολογική σκέψη και επιστήμη. Εφ' όλης της ύλης και τελικά εκτός ύλης. Αφού, αντί να ενθαρρύνει το διάλογο, —με βάση βεβαίως ένα πυρήνα γνώσεων—, προσπαθεί να συσσωρεύσει γνώσεις και πληροφορίες. Στο τέλος φυσικά, ούτε το ένα κατορθώνει ούτε το άλλο.

Το βιβλίο, είναι από τις περιπτώσεις εκείνες, που έχει τόσα λάθη ώστε να μην ξέρεις από πού ν' αρχίσεις και πού να τελειώσεις. Πρώτα από πλευράς μεθοδολογίας, κινείται σε δύο εκ πρώτης όψεως, αντιφατικούς άξονες, αφού στα οικονομικά και πολιτικά ζητήματα απαντά με αντιλήψεις Σοβιετικού μαρξισμού τύπου Πόλιτजर και Ακαδημίας επιστημών της ΕΣΣΔ, ενώ στα ζητήματα συμπεριφορών και κοινωνικών στάσεων έχουμε να κάνουμε με απόψεις καθαρά αμερικάνικου μπεχαβιορισμού.

Κατά τα άλλα, σ' όλο το βιβλίο εύκολα διακρίνεται η σχηματοποίηση, η αποσπασματικότητα, η υπεραπλούστευση. Κι όχι μόνο αυτό. Ολόκληρες παράγραφοι ακόμη και σελίδες χωρίς νόημα. Προτάσεις χωρίς αρχή μέση και τέλος.

Το βιβλίο βρίθεται από μαργαριτάρια όπως «οι εργάτες αποτελούν μια ξεχωριστή τάξη διότι έχουν κοινή οικονομική θέση, απέναντι στα μέσα παραγωγής». Μα και οι αστοί τότε αποτελούν ξεχωριστή τάξη, αφού κι αυτοί έχουν κοινή οικονομική θέση απέναντι στα μέσα παραγωγής, και οι διανοούμενοι και όλες οι κοινωνικές τάξεις και στρώματα.

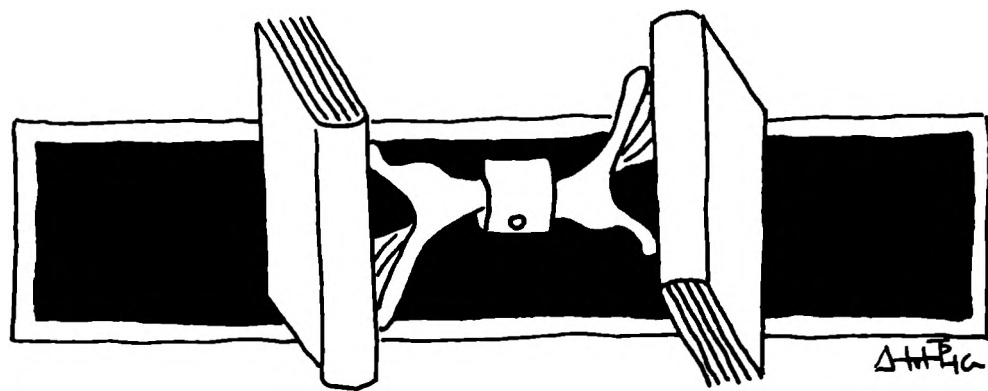
Επίσης, γράφεται ότι ενώ στον Ελλαδικό χώρο επί τουρκοκρατίας έχουμε αναγκαστική εμπορευματοποίηση και εκχρηματισμό ένεκα της υποχρέωσης καταβολής φόρου σε χρήμα, στη δυτική φεουδαρχία της Ευρώπης δεν έχουμε κάτι τέτοιο άσχετα βέβαια αν ο φόρος σε είδος αντικαθίσταται τον 14ο αιώνα από το φόρο σε χρήμα.

Μέχρι τώρα, ξέραμε ότι κοινωνική κινητικότητα είναι η αλλαγή κοινωνικής θέσης ή τάξης. Στη σελ. 92 μαθαίνουμε ότι κοινωνική κινητικότητα είναι και η μετακίνηση ατόμων από μια περιοχή της ίδιας χώρας σε άλλη όπως ας πούμε, από την Αθήνα στην Πάτρα.

Δεν είναι καθόλου εύκολο, σ' ένα τέτοιο σημείωμα να δοθούν με πληρότητα όλα όσα καταμαρτυρούμε παραπάνω. Ωστόσο, θα δώσουμε λίγα μόνο κραυγαλέα παραδείγματα αντιφάσεων, ενδεικτικά της προχειρότητας και της ανυπαρξίας οποιουδήποτε συντονισμού και συνεννόησης των συγγραφέων.

Στη σελ. 51 στο κεφάλαιο «Η βιομηχανική κοινωνία και οι όψεις της υπανάπτυξης» συναντούμε τους τριτοκοσμικούς προβληματισμούς

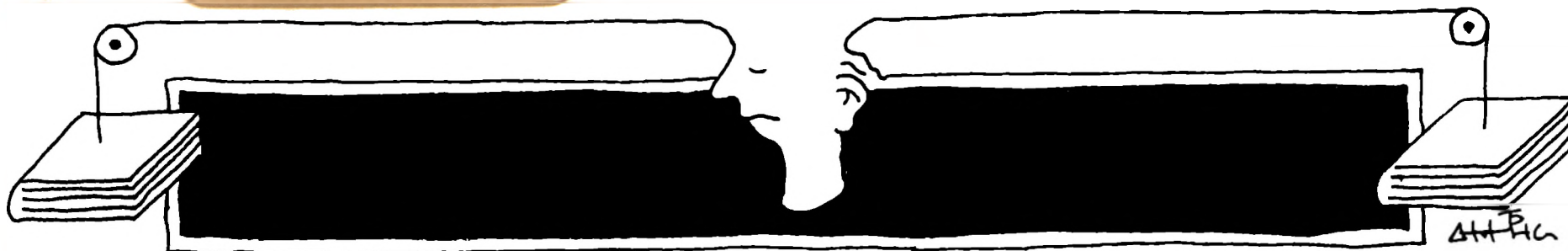
του συγγραφέα μια ολόκληρη δεκαετία ύστερα από τη μεγάλη τους αίγλη στη χώρα μας. Γράφει λοιπόν: «*Η Ελλάδα κατατάσσεται σ' αυτή την κατηγορία (δηλαδή των υπανάπτυκτων χωρών του τρίτου κόσμου, σημ. δική μας) αυτό άλλωστε και εξηγεί γιατί η ελληνική οικονομία, ακόμα και σήμερα, στηρίζεται από το ένα μέρος στις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων, και από το άλλο σε τρεις «εξωγενείς» παράγοντες ανάπτυξης: στη ναυτιλία, τη μετανάστευση, και τον τουρισμό*». «Όλα αυτά δε, κωδικοποιούνται κι αποδεικνύονται —κατά τον συγγραφέα— από τον υδροκεφαλισμό της Αθήνας. Άρα λοιπόν η Ελλάδα, κλασική υπανάπτυκτη χώρα του τρίτου κόσμου όπως ας πούμε, η Αιθιοπία, η Μοζαμβίκη, οι Φιλιππίνες. Αλλά οκτώ μόλις σελίδες παρακάτω στη σελ. 59, το εγχειρίδιο αυτοδιαψεύδεται, αφού ο συγγραφέας του κεφαλαίου αυτού υποστηρίζει ότι: «... π.χ. η ελληνική κοινωνία που βρίσκεται σ' ένα μέσο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης ...»

Στη σελ. 60, στο κεφάλαιο «Από την κοινωνία δίχως κράτος στη γένεση του κράτους» διαβάζουμε: «... Συνεπώς, στην πρωτόγονη κοινότητα δεν υπήρχε παρά ατομική ανισότητα, όχι ταξική, δεδομένου ότι δεν υπήρχαν κοινωνικές τάξεις, δηλαδή ομάδες ανθρώπων που να διακρίνονται μεταξύ τους κυρίως από τη διαφορετική τους θέση στην παραγωγή, τις διαφορετικές σχέσεις τους με τα μέσα παραγωγής, το διαφορετικό τους ρόλο στην οργάνωση της εργασίας και, τέλος από το διαφορετικό μερίδιο του προϊόντος που έπαιρναν». Όλα αυτά σε γενικές γραμμές σωστά. Όμως δεκατρείς σελίδες παρακάτω στη σελ. 73, ο συγγραφέας του κεφαλαίου «κοινωνική διαστρωμάτωση» αναφερόμενος παρεπιπτόντως στο θέμα των κοινωνικών ανισοτήτων γράφει: «*Το φαινόμενο των κοινωνικών ανισοτήτων παρουσιάζεται σ' όλες τις κοινωνίες. Για πολύ καιρό πιστεύαμε ότι στις πρωτόγονες κοινωνίες δεν υπήρχαν κοινωνικές διαφορές και άνιση κατανομή του πλούτου και της δύναμης. Νεότερα όμως στοιχεία για τη δομή των κοινωνιών αυτών αποκάλυψαν ότι και σ' αυτές υπήρχε η κοινωνική ιεράρχηση*». Χωρίς βεβαίως να δικαιολογεί αυτή του τη θέση —που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με όλο το προηγούμενο βιβλίο—, χωρίς να δίνει έστω και ένα συγκεκριμένο στοιχείο που να επιβεβαιώνει αυτή του τη θέση, ο συγγραφέας δεν νιώθει καμία τέτοια υποχρέωση, και έτσι το μόνο που κατορθώνει είναι να δημιουργήσει ένα ακόμη μπερδεμα στα τόσα του βιβλίου.

Όσο για το κεφάλαιο «Ιδεολογία και κουλτούρα» οι παλινωδίες είναι τόσες πολλές και τόσο φανερές, που και οι ίδιοι οι επιτελείς του Υπουργείου, αναγκάστηκαν να το αναγνωρίσουν βγάζοντάς το από την ύλη των εξετάσεων. Στο βιβλίο δεν σπανίζουν ακόμη, οι απλουστεύσεις του τύπου: «*Στη σύγχρονη σκέψη μπορούμε να διακρίνουμε δύο κύριες κατηγορίες διαχωρισμού των κοινωνιών. Στην πρώτη το κριτήριο είναι η οικονομική ανάπτυξη και στη δεύτερη η πάλη των τάξεων*».

Στο πολύ σημαντικό κεφάλαιο «Τα κράτη και οι διάφορες αντιλήψεις γύρω απ' αυτά» με ταχύτητα λειτουργικές, διαστρεβλώσεις και ακρωτηριασμούς, κατορθώνει να ταξινομήσει τις κοινωνικές επεξεργασίες —γύρω από το κράτος— διανοητών όπως ο Πουλιαντζάς, ο Αλτουσέρ, να τις ταυτίσει με τις απόψεις των κοινωνικών όπως είναι οι νεοφιλελεύθεροι, η Θάτσερ, ο Ρέγκαν κ.ά. Στο κεφάλαιο αυτό, στη σελ. 68: «*Μια άλλη κατηγορία αντιλήψεων γύρω από το κράτος το εμφανίζει σαν καθρέφτη των κοινωνικών ταξικών αντιθέσεων*». Θεωρεί ότι το

κράτος δεν είναι όργανο της κυρίαρχης τάξης... και η κατηγορία αυτή των αντιλήψεων, λιγότερο ξεκάθαρα από την προηγούμενη (δηλαδή των νεοφιλελεύθερων) στην ουσία τείνει να εμφανίζει το κράτος, σαν κάτι το ουδέτερο».

Το γεγονός βέβαια ότι ο συγγραφέας του κεφ. «Κράτος ως πράξη» σελ. 127 υποστηρίζει ακριβώς το αντίθετο, αυτό είναι λεπτομέρεια, για τους συγγραφείς του συλλογικού βιβλίου. Γράφει λοιπόν στο σημείο αυτό: «Μέσα από το κράτος εκφράζεται η δυναμικότητα των σχέσεων δύναμης των κοινωνικών τάξεων και ομάδων, με άλλα λόγια η ισορροπία ανάμεσα στις δυνάμεις των κοινωνικών τάξεων και ομάδων».

Κάπου αλλού υποστηρίχτηκε από τους υπεύθυνους του Υπουργείου ότι: οι διαφορετικές απόψεις που υπάρχουν, είναι στα πλαίσια ενός πλουραλισμού που ήθελαν να διέπει το βιβλίο. Από πότε, αλήθεια, οι ανακρίβειες, οι προχειρότητες, η τσαπατσουλιά, τα ήξεις αφίξεις και τα είπα - ξείπα ονομάζονται πλουραλισμός; Κι όλα αυτά δεδομένης της ανυπαρξίας ουσιαστικά, οποιασδήποτε υποδομής από τη μεριά των μαθητών σε τέτοιες επιστήμες.

Επίσης, η εικονογράφηση του βιβλίου: Αν ήθελαν να βάλουν κάποιες εικόνες που θα έσπαζαν το παγερό και άξενο τοπίο των τυπωμένων σελίδων, ας έβαζαν κάποιες γκραβούρες ή κάποιες φωτογραφίες. Όχι όμως αυτή η κωδικοποίηση του πολυδιάστατου ενός πίνακα, σε ένα τίτλο υποτίθεται εναρμονισμένο με το κείμενο που παρατίθεται. Αυτό θυμίζει τουλάχιστον ζτανωφικές περιόδους. Π.χ. στο κεφάλαιο «κοινωνική στάση» υπάρχει ο πίνακας με τίτλο «'Ανθρωπος καθιστός με το γαρύφαλλο» όπου πράγματι απεικονίζεται ένας κύριος να κάθεται σε μία καρέκλα, έχοντας ένα γαρύφαλλο στο πέτο. Κι αυτός ο πίνακας απεικονίζει την κοινωνική στάση!!! Άλλο παράδειγμα: Υπάρχει ο πίνακας του Μυταρά «Ελληνικό Τοπίο» κι αυτό θεωρείται ότι έχει άμεση σχέση με το θέμα της σελίδας που βρίσκεται ο πίνακας. Και ποιο είναι το θέμα; Είναι η αισθητική που είναι ένα «Τοπίο»..., ένα σύστημα ιδεών που ορίζει τι είναι και πώς κάνουμε τέχνη.

Βέβαια αυτά όλα κάπου τα 'χουν καταλάβει οι επιτελείς του Υπουργείου. Γιατί αν θέλαμε να κάνουμε και κάποιες αστυνομικού χαρακτήρα ερμηνείες —όσο άχαρο κι αν είναι αυτό— δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι στα βιβλία που δόθηκαν στα περισσότερα σχολεία, η σελ. 5 δεν υπάρχει, έχει αφαιρεθεί από το βιβλίο. Διότι ακριβώς σ' αυτήν υπάρχει ο πρόλογος όπου αναφέρεται: «...Κατά τη διαδικασία ακόμη της συγγραφής, κάθε κεφάλαιο τέθηκε στην κρίση των άλλων μελών της ομάδας και σε δεύτερη ή και τρίτη γραφή λήφθηκαν υπόψη οι σχετι-

κές παρατηρήσεις τους. Κάτω από αυτό το πρίσμα η εργασία μπορεί να θεωρηθεί ως ένα σημείο, προϊόν συλλογικής προσπάθειας...».

Το σημείωμα αυτό δεν είναι βέβαια κανένα απολογητικό κείμενο των απανταχού ελλήνων φιλολόγων (ίσως και θεολόγων), που επειδή διάβασαν κάποιο εγχειρίδιο Ψυχολογίας του Φρόυντ, αγόρασαν και ένα λεξικό κοινωνικών - φιλοσοφικών όρων τύπου Ρόζενταλ, μπορούν και να διδάσκουν το μάθημα. Μια καθόλα «ιμπεριαλιστικού» τύπου διάθεση, όπου κάθε θεωρητικό μάθημα θεωρείται ότι βρίσκεται και στη γνωστική τους επάρκεια και περιοχή.

Και κοντά σ' όλα τούτα, έρχονται οι Γενικές Εξετάσεις, στις οποίες οι ερωτήσεις ήταν τέτοιες που επιβράβευαν την παπαγαλία και τα μαγνητόφωνα. Σ' ένα μάθημα, φύσει και θέσει κριτικό, τυποποιείται η σκέψη, ακυρώνεται το κριτικό πνεύμα, μεγαλουργεί και θριαμβεύει η αποστήθιση.

Παρά ταύτα όμως: «μαζί με τα βρωμόνερα ας μην πετάξουμε και το μωρό». Το μάθημα της Κοινωνιολογίας, καλά και σοφά μπήκε στο Λύκειο. Πολύ περισσότερο για όλους αυτούς, που δεν θα μπορέσουν να περάσουν τις πόρτες των ΑΕΙ. Αυτοί έτσι κι αλλιώς θα τα βρουν μπροστά τους. Οι άλλοι όμως, που είναι και οι πολλοί, πώς και πού θα διαλογισθούν και θα ζυμωθούν, μ' όλα αυτά που ονομάζουμε «ΠΟΛΙΤΙΚΗ»;

Πώς θα καλλιεργήσουν τη σκέψη, θ' αναπτύξουν κριτικό πνεύμα, πράγματα που τουλάχιστον θα λειτουργούσαν αντιπολωτικά, και θα μείωναν σίγουρα το φανατισμό τους;

Τα μαθήματα αυτά θα ενίσχυαν πραγματικά, τον πολιτικό αυτοπροσδιορισμό των μαθητών, μακριά από τις κομματικές ντιρεκτίβες, έξω από τις ασφυκτικές οικογενειακές πολιτικές καταβολές και τις συναισθηματικού τύπου προσεγγίσεις της πολιτικής διαδικασίας και ζωής. Και κάτι ακόμη: γιατί να μην μπει η Κοινωνιολογία και στη Γ' δέσμη, ας πούμε στη θέση των Λατινικών, των οποίων όπως λέει ο Εσο αναφερόμενος στον Ιταλό παιδαγωγό Parise «... η υποχρεωτική μελέτη τους είναι ένας τρόπος εξαναγκασμού αυτού του πλήθους των μαλλιάδων να σκύψουν το κεφάλι».

Ωστόσο, αν τα πράγματα μείνουν ως έχουν, φοβάμαι ότι δεν βοηθούν σε τίποτα απ' όλα αυτά. Ίσως βοηθούν σε κάτι άλλο: Ένα βιβλίο Κοινωνιολογίας υπό τάξης, με ολίγον Βέμπερ, Μαρξ και Φρόυντ, ολοκληρώνει οπωσδήποτε την όμορφη, κι ανέμελη εμφάνιση των δεκαοχτάχρονων κοριτσιών και αγοριών. Είσε λοιπόν, Walkman με Μάικλ Τζάκσον και Ντέιβιντ Μπάουι και, φυσικά, Κοινωνιολογία.

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Για τον Γκράμσι

Μεταξύ Σαρτρ
και Αλτουσέρ
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1984

ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ

**Το Κράτος
στην καπιταλιστική
κοινωνία**

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1984

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

**ΣΕΙΡΑ: «ΣΥΓΧΡΟΝΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»**

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131
 τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ και Σια. Τσιμισκή 78.
 τηλ. 279.720

Ο Νίκος Μουζέλης γράφει
για το βιβλίο του Βασίλη
Καραποστόλη *Μορφές της
Κοινωνικής δράσης*
Θεμέλιο, Αθήνα, 1984

Η εργασία αυτή του Καραποστόλη αποτελεί μια σημαντική προσπάθεια εισαγωγής στον τόπο μας μιας σειράς προβληματισμών που εδώ και αρκετό καιρό βρίσκονται στο επίκεντρο της θεωρητικής διαμάχης στο χώρο των κοινωνικών επιστημών. Ο συγγραφέας ξεκινά την ανάλυσή του με μια συστηματική κριτική θεωριών που, από πολύ διαφορετικές σκοπιές, παρουσιάζουν μια παραπλανητική ή εσφαλμένη εικόνα της κοινωνικής δράσης. Η κριτική στρέφεται εναντίον τόσο των βιολογιστικών και ψυχολογιστικών προσεγγίσεων που κατά τελειώς αναγωγιστικό τρόπο εξηγούν την κοινωνική δράση με βάση τα ένστικτα ή τις μη κοινωνικά διαμορφωμένες επιθυμίες του ατόμου, όσο και των φονξιοναλιστικών θεωριών που ακολουθώντας την παράδοση του Durkheim και Parsons βλέπουν την κοινωνική δράση σαν ένα παθητικό αποτέλεσμα λειτουργίας θεσμικών μακρο-δομών, ρόλων και γενικά των «αναγκών» του κοινωνικού συστήματος. Κατά τον Καραποστόλη όχι μόνο ο Παρσονικός λειτουργισμός - στρουκτουραλισμός αλλά ακόμα και ο στρουκτουραλισμός τύπου Levi Strauss που προσπαθεί να πάει πιο βαθιά ανακαλύπτοντας τις κρυφές δομές και κώδικες που υπάρχουν κάτω από την επιφάνεια των θεσμών και ρόλων — δεν μπόρεσε να μας δώσει χρήσιμα εννοιολογικά εργαλεία για την κατανόηση της κοινωνικής δράσης. Για να βρούμε τέτοια εργαλεία πρέπει, κατά τον συγγραφέα, να στραφούμε από την ντουρκαϊμιανή στη βεμπεριανή παράδοση και κυρίως σε μια σειρά θεωρητικούς (όπως τον Schutz, τον P. Berger, τον Th. Luckmann) που ακολουθώντας τον αντι-θετικισμό του Weber και επηρεασμένοι από τη φιλοσοφική φαινομενολογία του Husserl προσπάθησαν, όχι μόνο να επεξεργαστούν πιο συστηματικά την βεμπεριανή θεώρηση της δράσης, αλλά και να ξεπεράσουν μερικές από τις εγγενείς αδυναμίες της.

Α. Εξετάζοντας με θετικό αλλά

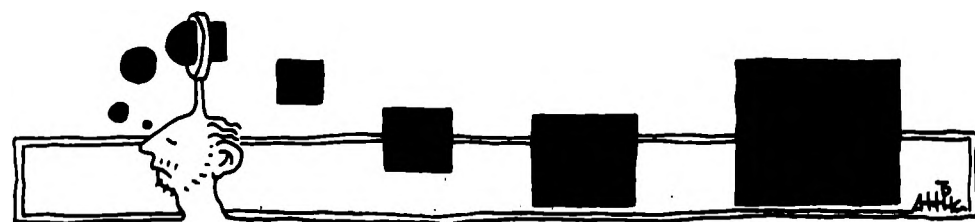
και κριτικό πνεύμα τις παραπάνω θεωρίες ο Καραποστόλης προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη στην ύπαρξη ενός χώρου μεταξύ βιολογικών προκαθορισμών από τη μια μεριά και θεσμικών εξαναγκασμών από την άλλη μέσα στον οποίο τα κοινωνικά άτομα δεν συμπεριφέρονται παθητικά αλλά δρουν.

Κάνοντας πιο συγκεκριμένο τον διαχωρισμό μεταξύ παθητικής ή μηχανιστικής συμπεριφοράς (όπως μας την παρουσιάζει ο μπιχεβιορισμός) και κοινωνικής δράσης ο συγγραφέας αναφέρεται με διεισδυτικό τρόπο στις έννοιες της δι-υποκειμενικότητας, της πρόσβλεψης, της ομάδας αναφοράς, του δυνητικού φανταστικού κτλ. Η τελική εικόνα που προβάλλει στο τέλος αυτής της ανάλυσης είναι ενός κοινωνικού ατόμου που δεν είναι ούτε παθητικό προϊόν μιας μυστηριώδους και υποστασιοποιημένης κοινωνίας αλλά ούτε και ο απόλυτα ελεύθερος δημιουργός που δρα έξω από κάθε θεσμικό περιορισμό. Είναι ένα άτομο που συνεχώς διαμορφώνει και συνάμα διαμορφώνεται από τον μικρόκοσμο των δι-υποκειμενικών σχέσεων στον οποίο κινείται.

Αυτός ο μικρόκοσμος δεν αποτελεί ένα κλειστό, προκαθορισμένο πλαίσιο, αλλά ένα είδος «κενού» μέσα στο οποίο το κοινωνικό υποκείμενο «βηματίζει ψηλαφώντας, προσδοκώντας» και προσπαθώντας ν' αποκτήσει και να ολοκληρώσει την ταυτότητά του σε μια συνεχή αλληλοδράση με άλλα δρώντα άτομα. Μ' άλλα λόγια η κοινωνική ταυτότητα, ο κοινωνικός εαυτός δεν έχει τη στασιμότητα και παθητικότητα που του προσδίδει ο λειτουργισμός του Parsons. Είναι μια ευέλικτη κατασκευή συνεχώς υπό αμφισβήτηση, αναθεώρηση μέσα στα πλαίσια μιας συνεχούς προσπάθειας του ατόμου να πετύχει αυτό που ο Καραποστόλης ονομάζει *Κοινωνική αξίωση*. Η κοινωνική αξίωση, που κατά τον συγγραφέα αποτελεί τη βασική αρχή κάθε κοινωνικής δράσης, βασίζεται στο ότι το «υποκείμενο

δεν επιθυμεί απλώς αυτό που του λείπει, αλλά αυτό που έχει την αισθήση ότι του ανήκει και το οποίο έχει απωλέσει μέσα στην κοινωνική ζωή, μια ζωή υποταγμένη στις αρχές του αποκλεισμού και της στέρησης, όρους απαράβατους για να είναι αυτό που είναι. Στην άρνηση που συναντά η αξίωση των αποκλεισμένων να καταργηθεί ο αποκλεισμός τους, απαντά η άρνηση από μέρους τους να ανεχθούν την πραγματικότητα όπως την ορίζουν οι αρνητές τους. Από εκεί πηγάζει η ασίγαστη πάλη για ορισμό της πραγματικότητας, ο αγώνας για την υπέρβασή της, καθώς άλλωστε και η οδυνηρή αλλοτριωτική παλινδόευση προς την αποδοχή της» (σελ. 14).

Αυτή η συνεχής πάλη για κοινωνική αξίωση —τη βρίσκει βέβαια κανείς σ' όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής— παίρνει όμως ιδιαίτερα έντονο χαρακτήρα στον οικονομικό τομέα, ιδίως σε καπιταλιστικές κοινωνίες όπου η εμπορευματοποίηση έχει εξαπλωθεί στο έπακρο. Έτσι, ο συγγραφέας προσπαθεί να δώσει μια πιο συγκεκριμένη μορφή στα επι-

χειρήματά του παίρνοντας παραδείγματα από τις οικονομικές επιστήμες, ιδίως από τον τομέα που εξετάζει την κατανάλωση και διαμόρφωση των αναγκών στα πλαίσια της αγοράς.

Στον τομέα της διαφήμισης π.χ. ο Καραποστόλης υποστηρίζει ότι ούτε οι θεωρίες (σαν αυτή του Galbraith) που βλέπουν τη διαφήμιση σαν μέσο κατασκευής τεχνητών αναγκών και χειραγώγησης του καταναλωτή ούτε, στο άλλο άκρο, οι θεωρίες που τη βλέπουν σαν απλό και ουδέτερο μέσο πληροφόρησης και διεύρυνσης των επιλογών του καταναλωτή να εντοπίσουν με ακρίβεια την εσωτερική σχέση διαφημιστή - καταναλωτή. Υπάρχει η εξής σημαντική διάσταση που οι παραπάνω θεωρίες δεν λαμβάνουν σοβαρά υπόψη: πως και από τη μεριά του διαφημιστή και από τη μεριά του καταναλωτή βλέπουμε τη δημιουργία εικόνων, εικόνων που οι δυο πλευρές χρησιμοποιούν για την επίτευξη των δικών τους σκοπών.

Έτσι, από τη μια μεριά η διαφημιστική εικόνα έχει σαν σκοπό την προαγωγή και ευρεία διάθεση ενός εμπορεύματος συνδέοντάς το με διάφορα επιθυμητά χαρακτηριστικά (η τάδε μάρκα τσιγάρων π.χ. προσπαθεί να συνδέσει το κάπνισμα με τον ανδρισμό δημιουργώντας την εικόνα του σκληρού cowboy που απολαμβά-

νει ένα «Malboro»). Ενώ από τη δική του τη σκοπιά ο καταναλωτής, έχοντας τις δικές του αντιλήψεις και εικόνες σχετικά με τον κοινωνικό του εαυτό, τα εμπορεύματα και τους συνανθρώπους του χρησιμοποιεί τα σύμβολα και τις παραστάσεις των μαζικών μέσων διαφήμισης σε μια προσπάθεια κοινωνικής αξίωσης και αναζήτησης ταυτότητας, σε μια προσπάθεια περάσματος από το υπαρκτό στο δυνητικό ή φανταστικό.

Έτσι, δημιουργείται ένας χώρος για ένα διαλεκτικό παιχνίδι μεταξύ διαφημιστή και καταναλωτή μέσα στο οποίο «δεν ενδιαφέρει τον καταναλωτή τόσο η αλήθεια της διαφήμισης όσο η φύση και η έκταση της υπερβολής της. Σε πολλές περιπτώσεις οι καταναλωτές αποφασίζουν να δοκιμάσουν το προϊόν αν και δεν έχουν πειστεί για την αλήθεια των ισχυρισμών της διαφήμισης, επειδή πιστεύουν ότι πέρνουν μέρος σ' ένα παιχνίδι που διέπεται από νόμιμους κινδύνους.

Γνωρίζουν πως θα ήταν σφάλμα να εκλάβουν εντελώς σοβαρά τους ισχυρισμούς· θέλουν, όμως,

το παιχνίδι να είναι σχετικά ελέγξιμο από την πλευρά τους και οι υπερβολές να μη φθάσουν μέχρι την απάτη. Με τη στάση αυτή αναγγέλλουν την επίμονη θέλησή τους να μεταφερθούν μέσα από τη μίμηση, την υπόκριση, την αφομοίωση του θεάματος, μέσα από την τήρηση των κανόνων του φανταστικού, στην καρδιά της πραγματικότητας. Αποβλέπουν στην *ουσιώδη πράξη*» (σελ. 235). Β. Νομίζω ότι η αξία του «Μορφές της κοινωνικής δράσης» έγκειται στο ότι ο συγγραφέας δεν επιχειρεί απλώς μια ξερή περιγραφή των ιδεών του Weber, Schutz και Luckmann, αλλά προσπαθεί μέσα από μια κριτική επεξεργασία να φτάσει σε μια δική του σύνθεση ή μάλλον σε μια δημιουργική εφαρμογή των βασικών ιδεών που κυκλοφορούν σ' αυτό τον θεωρητικό χώρο σε χώρους που τον ενδιαφέρουν άμεσα, όπως αυτός της κατανάλωσης. (Ο συγγραφέας έχει ήδη δημοσιεύσει μια πολύ σοβαρή μελέτη πάνω στην καταναλωτική συμπεριφορά στον τόπο μας)¹.

Η μόνη βασική διαφωνία που έχω με την επιχειρηματολογία του Καραποστόλη αφορά την κάπως απόλυτη στάση που παίρνει απέναντι στο λειτουργισμό. Συμφωνώ, βέβαια, με το ότι ο λειτουργισμός γενικά και πιο ειδικά ο τρόπος με τον οποίο τον έχει διαμορφώσει ο T. Parsons υποβί-

βάζουν ή αγνοούν παντελώς την κοινωνική δράση, παρουσιάζοντας τα άτομα κατά τελείως παθητικό τρόπο. Από την άλλη μεριά όμως νομίζω πως ο τρόπος για να ξεπεράσει κανείς τις αδυναμίες του λειτουργισμού δεν είναι η παντελής κατάργησή του, αλλά η δημιουργική σύνθεσή του με το είδος των θεωριών δράσης που ο συγγραφέας εξετάζει.

Αυτές οι θεωρίες δεν έχουν κατά τη γνώμη μου ξεπεράσει, ούτε και μπορούν να ξεπεράσουν, βασικές εγγενείς αδυναμίες τους αν δεν αποδεχτούν και αφομοιώσουν, κατά συστηματικό τρόπο, τα θετικά στοιχεία που αναμφισβήτητα εμπεριέχονται στο λειτουργισμό. Παρ' όλες τις προσπάθειες π.χ. του Berger and Luckmann να δείξουν πως η κοινωνική δράση αντικειμενικοποιείται στους θεσμούς, είναι ανάγκη οι θεσμοί να προσεγγισθούν και από τη σκοπιά φορέων δράσης και από τη σκοπιά του κοινωνικού συνόλου σαν ένα σύστημα που έχει συγκεκριμένες λειτουργίες και προαπαιτούμενα (requirements) αναπαραγωγής. Χωρίς μια τέτοια διπλή προσέγγιση δεν είναι δυνατόν, ιδίως όταν εξετάζουμε κοινωνίες στο σύνολό τους, να φτάσουμε σε μια πλήρη εξήγηση του τρόπου με τον οποίο αναπαράγονται, συντηρούνται ή μετασχηματίζονται.

Μ' άλλα λόγια διαφωνώ ριζικά με τον Καραποστόλη όταν ισχυρίζεται πως σύστημα και δράση, λειτουργία και κίνητρο είναι «έννοιες που αυτοαποκλείονται» (σελ. 106). Εγώ θα έλεγα πως δεν αυτοαποκλείονται αλλά μάλλον αυτοσυμπληρώνονται. Γιατί αν η αποκλειστική έμφαση στη συστηματική προσέγγιση οδηγεί στην εξαφάνιση των δρώντων υποκειμένων από την κοινωνική ανάλυση, η αποκλειστική έμφαση στην κοινωνική δράση οδηγεί σ' έναν άκρατο βολουνταρισμό και δυσκολεύει ή κάνει τελείως αδύνατη τη μελέτη της σχέσης θεσμών με το κοινωνικό όλο. Ιδιαίτερα, όταν ασχολείται κανείς με προβλήματα κοινωνικής αλλαγής σε μακρό επίπεδο, η συστηματική ανάλυση και η χρησιμοποίηση (με άμεσο ή έμμεσο τρόπο) μερικών βασικών εννοιών του λειτουργισμού (όπως αυτές των λειτουργιστικών προαπαιτούμενων) είναι κατά τη γνώμη μου αναπόφευκτη.

Η θεωρητική απόδειξη του παρ'πάνω ισχυρισμού δεν μπορεί βέβαια να γίνει στα πλαίσια μιας βιβλιοκριτικής. Υπάρχει όμως μια πολύ απλή πρακτική απόδειξη. Κανένας από τους σύγχρονους θεωρητικούς της δράσης που ισχυρίζονται πως ο λειτουργισμός και η συστηματική ανάλυση πρέπει να καταργηθούν γιατί υποστασιοποιούν τα κοινωνικά φαινόμενα, δεν έχουν κατορθώσει να βρουν πιο ικανοποιητικά εργαλεία για τη σοβαρή ανάλυση

μακροκοινωνικών φαινομένων. Σ' αυτόν το χώρο, απ' όσο ξέρω τουλάχιστον, οι παραπάνω θεωρητικοί δεν έχουν προσφέρει πολλά πράγματα. Δεν μας έχουν δείξει π.χ. πως με τα δικά τους εργαλεία μπορεί κανείς να δώσει μια πιο πλήρη, μια πιο ικανοποιητική εξήγηση φαινομένων όπως η γαλλική ή ρωσική επανάσταση, η ανάπτυξη του καπιταλισμού στη Δυτική Ευρώπη και η σχέση του με την ανάπτυξη κοινοβουλευτικών δομών, οι βασικές θεσμικές αντινομίες των σύγχρονων καπιταλιστικών κοινωνιών και οι σχέσεις τους με ταξικές διαμάχες κτλ. Μ' άλλα λόγια, θεωρητικοί όπως ο Berger και ο Luckmann, για να μας πείσουν πως η συστηματική ανάλυση είναι άχρηστη, θα πρέπει να μας το αποδείξουν *έμπρακτα*, όχι μόνο αναλύοντας τους μικρόκοσμούς της δι-υποκειμενικότητας και της κοινωνικής αλληλόδρασης αλλά τους μακρόκοσμούς των συλλογικών συγκρούσεων και των θεσμικών αντινομιών στο επίπεδο κοινωνικών σχηματισμών στο σύνολό τους. Πιο συγκεκριμένα, τι έχουν προσφέρει οι θεωρητικοί της κοινωνικής δράσης στο χώρο των προβλημάτων με τα οποία ασχολούνται ερευνητές όπως ο Barrington Moore, ο Emmanuel Wallerstein, ο Perry Anderson, η Theda Skocpol. Η απάντηση είναι ότι δεν έχουν προσφέρει τίποτα.

Με λίγα λόγια η δική μου θέση είναι ότι πολλές από τις αδυναμίες του λειτουργισμού (όπως τις βλέπουμε στο παρσονικό σύστημα) δεν είναι εγγενείς και μπορεί εύκολα να ξεπεραστούν π.χ. ο R.K. Merton μας έδειξε εδώ και πολλά χρόνια πως η φονξιοναλιστική ανάλυση μπορεί ν' αποφυγει την τελεολογία και τη μετατροπή των «αναγκών» του συστήματος σε αιτίες της κοινωνικής δράσης². Και αν δούμε το έργο του Μαρξ στο σύνολό του, ένα από τα πιο θετικά χαρακτηριστικά του είναι η δημιουργική σύνθεση εννοιών που απορρέουν από μια συστηματική / φονξιοναλιστική προσέγγιση του καπιταλισμού (όπως η έννοια της αντιπασης δυνάμεων και σχέσεων παραγωγής) με έννοιες που απορρέουν από μια προσέγγιση στο επίπεδο κοινωνικής δράσης (όπως η έννοια της ταξικής συνείδησης, της ταξικής πάλης κτλ.)³. Βέβαια, στο θεωρητικό επίπεδο, η σύνθεση δράσης και συστήματος δεν έχει ακόμα επιτευχθεί κατά τελείως ικανοποιητικό τρόπο εξ' ου και η συνεχιζόμενη διαμάχη μεταξύ των φονξιοναλιστικών και των θεωρητικών της κοινωνικής δράσης. Αλλά από την άλλη μεριά δεν υπάρχει αμφιβολία πως από τον R. K. Merton μέχρι του Habermas έχουμε μια σειρά από πολύ σημαντικές και δημιουργικές προσπάθειες προς μια τέτοια σύνθεση.

Συμπερασματικά νομίζω πως οι θεωρίες της κοινωνικής δράσης, δεν ανατρέπουν τελείως τις αναλύσεις που βασίζονται σε φονξιοναλιστικές / συστηματικές βάσεις —απλώς τις συμπληρώνουν και τις εμπλουτίζουν. Νομίζω πως ένα τέτοιο εμπλουτισμό φέρνει και το βιβλίο του Βασίλη Καραποστόλη που αποτελεί μια από τις πρώτες σοβαρές μελέτες θεωρητικής κοινωνιολογίας στον τόπο μας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1) Β. Καραποστόλης, *Η καταναλωτική συμπεριφορά στην ελληνική Κοινωνία 1960-1975. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, 1983.*

2) Βλέπε R. K. Merton, *Social theory and Social Structure*, Social Press, Glencoe, Ill., 1963.

3) Βλέπε σ' αυτό το σημείο D. Lockwood, «Social integration and system integration» in G.K. Zollschan and W. Hirsch (eds), *Exploration in Social change*, Routledge, London 1984.

Για μια πιο εκτεταμένη ανάλυση των φονξιοναλιστικών στοιχείων στο έργο του Μαρξ βλέπε G. Cohen, *Karl Marx's theory of history: A defence* Oxford, 1978.

Η Άννα Κελεσίδου γράφει για το βιβλίο της Βικτωρίας Παπαδάτου «Πού είναι το ξίφος σου Ληδία;», Γκρουπ Θέραφυ, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 1984

Πώς μπορεί να κατανοηθεί ένα αυτοβιογραφικό ψυχογράφημα, όπως είναι το μυθιστόρημα της Β. Παπαδάτου «Πού είναι το ξίφος σου Ληδία;». Αυτό είναι το ένα ερώτημα· το άλλο αφορά τη λογοτεχνική αξία του μυθιστορηματικού έργου. Η κατανόηση, η μετοχή σ' ένα βιβλίο που δεν περιέχει δράση αλλά καταστάσεις εσωτερικές, εξαρτάται και από το δέκτη και από τον τρόπο σήμανσης. Ό,τι αφορά την ψυχή και την ύπαρξη αφού η εμπειρία δεν μεταδίδεται, αλλά μεταγράφεται με τη γλώσσα, επιδέχεται ένα δεύτερο μετασχηματισμό στη σκέψη του αναγνώστη. Ίσως όχι αυτόν του τύπου «έτσι είναι αν το νομίζετε», αλλά του τύπου της αποδοχής του «Περιμένοντος τον Γκοντό». Γιατί αυτά τα έργα, όπως θα έλεγε, σε άλλα συμπραζόμενα ο Κίρκεγκωρ, είναι «σαν τους καθρέφτες». Ο καθρεφτισμός του συγγραφέα μέσα στο λόγο του και ο αντικαθρεπτισμός του αναγνώστη είναι μια διπλή κάθαρση: αυτογνωριμία

για το συγγραφέα, γνωριμία με-σω του άλλου για το δέκτη. Η ίδια άλλωστε η Β.Π. με το δικό της πρόσωπο του έργου της (Ληδία, Αρκουδία) μας παριστάνει τη μεγάλη αλήθεια της πως «η αλήθεια αρχίζει με δύο»... ξανα-βρίσκουμε ο καθένας το παρόν του και τη δική του πραγματικότητα» (117). Αυτή η αλήθεια δεν είναι τεχνικό παρασκεύασμα, προϊόν ψυχοθεραπείας. Εδώ η Β.Π. μ' ένα ιδιαίτερο τρόπο, που θυμίζει ανάλαφρες φιγούρες χορού, καταφέρνει να απομυθοποιήσει την ψυχοθεραπεία να διακομωδήσει την «αλλότρια» γνώση, όπως θα 'λεγαν οι σωκρατικοί - πλατωνικοί, το άχρηστο της ψυχοθεραπείας, όταν υπηρετεί το προσωπικό συμφέρον του γιστρού (82).

Η Βικτωρία Παπαδάτου κάνει μυθιστόρημα την ηρακλειτική ρήση «εδίκησάμην εμεαυτή» και πρόξη τη σωκρατική μαιευτική. Η δική της ψυχαναλυτική πορεία προς την ελευθερία μέσω της αυτογνωσίας, γίνεται για τον αναγνώστη πρόκληση αυτοανασήθησης κι αυτό μ' ένα τρόπο νέο: τον τρόπο αυτό θα τον τοποθετούσα ανάμεσα στην αποστασιοποίηση του Θεάτρου του Παραλόγου (άλλωστε μέχρι και τη σ. 63 δε συμμετέχει στο πρόβλημα ο αναγνώστης) και στην τραγική «μίμηση πράξεως» ως μίμηση καταστάσεων. Με τον τρόπο που αφηγείται τα τραυματικά της βιώματα η Β. Π. στήνει μια απόσταση, σαν ξίφος, ανάμεσα σ' αυτήν και τον αναγνώστη. Το ξίφος είναι και το χωριστικό σύμβολο στο βιβλίο της¹.

Με την αποστασιοποίηση συλλαμβάνεται και η βασική της ιδέα: η αφαίρεση μας ενώνει όταν ακολουθείται από την προσήκουσα συναίρεση που δεν καταργεί την ιδιαιτερότητα. Συγχρόνως όλο αυτό το «τραγικό» «η τραγωδία να είσαι άνθρωπος, η δυστυχία να επιζήσεις σαν γυναίκα» (86), η τραγική υπαρξιακή κραυγή «αν δεν έχεις υπάρξει πως μπορείς να πεθάνεις» (19) (που μου θυμίζει, αν τηρηθούν οι αναλογίες δύο περιφημες φράσεις «το κακώς ζειν ου κακώς ζειν αλλά πολὺν χρόνον αποθνήσκειν», Δημόκριτος, και «δεν γεύτηκα το γήινο μερτικό μου», Μαγιακόφσκυ), ούτε «έλεος» ούτε «φόβο» προκαλεί: το λόγο της Β.Π. περιρρέει μια ξεχωριστή «ευθυμία», με τη νεοελληνική σημασία του όρου αλλά και τη δημοκρατική σημασία της ισόρροπης διάθεσης.

Σήμερα περισσότερο παρά ποτέ είμαστε αναγκασμένοι να λέμε στους εαυτούς μας πως «αν είναι άνθρωπος ο πόνος δεν είμαστε άνθρωποι μόνο για να πονούμε». Έτσι θα 'λεγα πως το βιβλίο της η Β.Π. που σκιαγραφεί μόνο το τραγικό (διχασμός της προσωπικότητας) είναι ένα ευεργετικό, αισιόδοξο βιβλίο.

— «Είμαι το παιδί του εμφύλιου, το παιδί του διχασμού, ο δικός μου παραλίγο διχασμός είναι μια ζωντανή εικόνα της χρονικής εκείνης στιγμής... του τόπου μας» (65).

— «Συννέφιασε, θα ξεσπάσει μπόρα. Κάθομαι ακίνητη στη μέση του δρόμου και χαμογελάω από ευχαρίστηση. Να με ξεπλύνει ο ουρανός ολόκληρη! Μια νέα αρχή χρειάζεται απόλυτη διαγραφή στα άσκημα που προϋπήρξαν. Είμαι καινούργια, καινούργια» (σ. 119).

Η απόκτηση των ριζών, το παρόν, η δική μας πραγματικότητα —αυτονομία, η ωριμότητα ως κατάκτηση της ισορροπίας, σύνθεση —ενεργοποίηση «σ' όλους τους τομείς» (113), «ο έρωτας» (70)² πηγή σύνθεσης, ο άνθρωπος ρίζα πρώτη³ και η ανθρωπιά⁴ αρχές ή ιδέες που στηρίζουν την ύπαρξη, είναι η φιλοσοφική προσφορά του βιβλίου της Β.Π.

Ο πρωτότυπος λογοτεχνικός τρόπος της Β.Π., άμεσος, σε κερδίζει από την πρώτη γραμμή, όταν σου απευθύνεται, δροσερός και κεφάτος. Τα πρόσωπα γίνονται οικεία με τις μικρές στιγμές τους. Οι τόνοι δεν είναι ποτέ μειζονες· ένας διακριτικός ερωτισμός στην αρχή (17) είναι ταυτόχρονα, και με τον τρόπο του, ερεθιστικός. Πολλά αποσιωπητικά στοιχειώνουν μυστικά την τραγωδία, ενώ το βιβλίο δεν είναι τραγικό.

Μια διήγηση με αναδρομές: Το πριν και το τώρα, το μέσα και το έξω γίνονται με πινελιές, σε μια όχι ιστορική αλλά πανοραμική διάσταση του χρόνου, όπως ταιριάζει στη ζωντανή ύπαρξη που κάνει το παρελθόν μνήμη και το εντάσσει στο τώρα, και το μέλλον αντοχή και ελπίδα και το περνά στο παρόν. Και οι αντιθέσεις: όνειρο - πραγματικότητα (όπως οι αντιθέσεις πατέρα - μητέρα) στην αρχή δεν είναι εναντιώσεις.

1. «Θα σκέφτηκε βέβαια ο δόκτορας: "Η Βιργινία τι θ' απογίνει;" θα ξαναβγάλει το ξίφος της να ξεφουλκίσει και να τους ελέγξει, κι έτσι είτε τη λιώσουν είτε όχι δεν θα φύγει από δω μέσα με την έννοια της κατάκτησης της ισορροπίας της».

2. «Μέσα από τον έρωτά μου για τον Αιμίλιο πάντρεψα μέσα μου και τους δυο γονείς μου, ουσιαστικά και άρρηκτα. Μέσα από τον έρωτα πέταξα το μίσος και κράτησα μόνο το κομμάτι της αγάπης που είχα γι' αυτούς. Συμφιλιώθηκα με τον εαυτό μου» (70).

3. «Σ' όλες τις βαθμίδες όμως της ύπαρξής μου μέχρι τώρα, το σημείο εκκίνησης, η πρώτη μου ρίζα ήταν και είναι ο άνθρωπος» (71).

4. «Μια ζωή δίκαιη κι ανθρώπινη για όλους κι η υπευθυνότητα του καθενός μας για το σύνολο. Αυτόν το σκοπό έπρεπε όλοι να υπηρετούμε μακριά από περιοριστικές φυλάκες. Οι άνθρωποι να μπορούν να διαφωνούν χωρίς να σκοτώνονται, χωρίς να μετατρέπονται σε τέρατα ή βασανιστές, φανερούς ή αφανέρωτους. Να μπορούν να διαφωνούν χωρίς να διχάζουν τις ψυχές των παιδιών τους που είναι η ίδια η ψυχή της φυλής μας, του τόπου μας» (71).

ΒΙΒΛΙΟ-ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΗ

MARTYRIΕΣ

ΓΙΟΥΡΑ

—Υπόμνημα κρατουμένων προς τον υπουργό Δικαιοσύνης της κυβέρνησης Πλαστήρα.

Πρόλογος - εισαγωγικό κείμενο: Γιώργος Πετρήs
Εκδ. Γνώση, Αθήνα 1984, σελ. 230

Πρόκειται για ένα συγκλονιστικό ντοκουμέντο, αντίγραφο του υπομνήματος που υπέβαλαν οι κρατούμενοι των Γιούρων στον υπουργό Δικαιοσύνης Δημήτριο Παπασπύρου, που επισκέφθηκε το νησί της εξορίας στα 1951. Το μοναδικό αυτό αντίγραφο, καμωμένο παράνομα, με σινική μελάνη, κάτω από τις δυσκολότερες συνθήκες, παρατίθεται ακέραιο με τη μέθοδο της φωτογραφικής αναπαραγωγής και ένα εκτεταμένο εισαγωγικό κείμενο του Γιώργου Πετρή, κρατούμενου την εποχή εκείνη και αυτόπτη μάρτυρα των γεγονότων, ο οποίος γράφει χαρακτηριστικά για το ύφος και το λόγο του υπομνήματος: «... Το ύφος του καταντά μονότονο καθώς εκθέτει με την ξηρότητα του υπηρεσιακού εγγράφου μια απίστευτη συρροή από κάθε λογής μαρτύρια που εφεύρισκε η ασυδοσία μιας ομάδας ανθρώπων που ήξεραν πως δεν θα έδιναν ποτέ λόγο σε κανέναν. ... Μικρά και μεγάλα αποτελούν μian άτεγκτη σειρά. Και το πιο τραγικό γεγονός ισοπεδώνεται με τα πιο καθημερινά: ένας ξυλοδαρμός με το βγάλσιμο ενός ματιού, ένας θάνατος με μια αιμόπτυση, μια αφασία με το σπάσιμο ενός χεριού. Είναι ένας λόγος πενιχρός από πρόθεση όμως αληθινός και άμεσος. Είναι ο λόγος της πράξης...».

ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΙΒΗ

Χανιά

Κατοχή και Αντίσταση

Εκδ. Γνώση, Αθήνα 1985, σελ. 196.

Ο συγγραφέας, μέλος της Παγκρήτιας Επιτροπής ΕΑΜ, στα δύσκολα χρόνια της γερμανικής κατοχής, θεωρώντας ότι η ιστορία της Αντίστασης έχει σε μεγάλο βαθμό αλλοιωθεί, μετά τα μετακατοχικά θλιβερά γεγονότα, καταγράφει τις προσωπικές του εμπειρίες. Ύψος απλό και άμεσο, λόγος λιτός και καθαρός, ζωντάνια και ειλικρίνεια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του βιβλίου. Η ιστορία της Κατοχής και της Αντίστασης των Χανίων, ο πόλεμος, οι φυλακές, οι ήρωες

και τα τραγούδια του λαού, παρουσιάζονται από τον Γιάννη Τσίβη, ο οποίος σαν μέτοχος και συμπρωταγωνιστής της λαϊκής Αντίστασης, δηλώνει στον πρόλογο του βιβλίου: «... θα περιοριστώ στην αφήγηση γεγονότων των οποίων υπήρξα αυτόπτης και αυτήκοος μάρτυρας ή γεγονότων τεκμηριωμένων από έγκυρες μαρτυρίες άλλων ή από αμάρτητα γραφτά μνημεία ή άλλα τεκμήρια που έχω στη διάθεσή μου».

ΔΟΚΙΜΙΑ / ΜΕΛΕΤΕΣ

ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΑΠΤΗ

Αφύλακτοι θησαυροί

Το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου Τρικάλων.

Εκδ. Γλάρος, Αθήνα 1985, σελ. 143

Λαογραφική μελέτη για το Βυζαντινό Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου Τρικάλων, γραμμένη με μέθοδο, αγάπη και γνώση του χώρου. Το βιβλίο περιλαμβάνει κυρίως τις εξής ενότητες: Οδοιπορικό για το Μυροφύλλο. Παράδοση και πραγματικότητα για το μοναστήρι. Επίσκεψη και ξενάγηση στο μοναστηριακό χώρο. Οι κρύπτες καταφύγια του μοναστηριού. Το τέμπλο της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου. Περιγραφή των αγιογραφιών. Οι αγιογραφίες. Θρύλοι και παραδόσεις για τον Αη-Γιώργη. Η μελέτη του Δημήτρη Ράπτη συμβάλλει στη γνωριμία μας με την ιστορία, τη φύση και την παράδοση της χώρας μας.

ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ

Επιστημάνσεις

Αρχαιογνωστικά δοκίμια

Αθήνα 1984, σελ. 173

Ο συγγραφέας, λέκτορας της Κλασικής Φιλολογίας του πανεπιστημίου Αθηνών, πραγματεύεται στο βιβλίο του μια σειρά θεμάτων που αναφέρονται τόσο στην Αρχαία Ελλάδα, όσο και στην εποχή μας. Στην πρώτη κατηγορία ανήκει το ενδιαφέρον δοκίμιο γύρω από το αρχαίο δίκαιο του πολέμου και την κλασική δραματουργία, στο οποίο εξετάζεται η μορφή του δικαίου κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου και οι δραματικοί του απόηχοι στα έργα του Αριστοφάνη και του Ευριπίδη.

Από τη δεύτερη κατηγορία επι-

σημαίνουμε κυρίως το δοκίμιο που εξετάζει την αρχαιογνωσία του Γ. Σεφέρη και την επίδραση της κλασικής παιδείας στο έργο του, καθώς και εκείνο, στο οποίο διερευνάται το πρόβλημα της στρατευμένης λογοτεχνίας απ την αρχαιότητα ως τις μέρες μας. Το βιβλίο του Ανδρέα Παναγόπουλου συμπληρώνουν μια ομάδα μικρών κειμένων πάνω στη σημασία των γυναικείων ονομάτων της αρχαιότητας ως λογοτεχνικών συμβόλων (Ελένη Ηλέκτρα, Αντιγόνη, Ιφιγένεια Σαπφώ) και χρονογραφημάτων για τη σύγχρονη πραγματικότητα των κλασικών σπουδών, της αρχαιολογίας κτλ.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Το θεατρικό έργο του

Γιάννη Καμπύση

Φιλοσοφική Σχολή του

Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Γιάννενα 1984, σελ. 171

Το νεοελληνικό θέατρο παραμένει, παρά το πρόσφατο ενδιαφέρον και τις μελέτες ορισμένων αξιόλογων ερευνητών μας, ένας χώρος στο μεγαλύτερο μέρος του αδιερευνήτος. Η μονογραφία του Θεόδωρου Γράμματα, με το δεδομένο αυτό, προσελκύει, κατά αρχήν, την προσοχή του φιλαναγνώστη.

Ο Γιάννης Καμπύσης υπήρξε μια σημαντική πνευματική φυσιογνωμία στην εποχή του και το θεατρικό του έργο ορίζεται από τη στροφή του κλασικιστικού, ρομαντικού και καθαρευουσιάνικου θεάτρου προς το δημοτικιστικό θέατρο του νατουραλισμού, του αστικού δράματος και της ηθογραφίας.

Ο μελετητής ακολουθεί στην επεξεργασία του υλικού του την εξής διάταξη. Στο πρώτο μέρος ασχολείται με την παρουσίαση της εποχής και της μορφής του θεάτρου μέχρι τον Γιάννη Καμπύση, παραθέτει βιογραφικό, εργογραφικό σημείωμα και τη στάση της κριτικής απέναντι στο έργο του. Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου διερευνά, κατατάσσει και αξιολογεί το θεατρικό έργο του συγγραφέα, στηριζόμενος στη θεματολογία του, τη θεατρική του γλώσσα και τις κοινοτομίες ή ιδιαιτερότητες της γραμμής του και εντάσσοντάς το στην ιστορία του νεοελληνικού θεάτρου.

DOMINIQUE SIMONET

Τι είναι οικολογία

Μετ. Φοίβος Πιομπίνος

Εκδ. Νέα Σύνορα, Αθήνα 1985, σελ. 87

Ένα μικρό, χρήσιμο βιβλίο γύρω από το τι είναι οικολογία, ένας όρος πολυσυζητημένος και αμφιλεγόμενος στις μέρες μας. Η μελέτη αυτή ξεκινάει από το δεδομένο ότι η οικολογία είναι επιστήμη· έτσι μέσα από την επιστήμη εξετάζει τα διάφορα οικολογικά προβλήματα την κριτική

και τις προτάσεις των οικολόγων. Τα τρία πρώτα κεφάλαια του βιβλίου προσεγγίζουν τα στοιχειώδη επιστημονικά δεδομένα και μελετούν τα άμεσα επακόλουθα τους. (Οι κύκλοι της ζωής, Οι κύκλοι της ύλης, Οικολογία και φύση). Στα δύο τελευταία κεφάλαια παρουσιάζεται η ιστορία του κινήματος των οικολόγων, οι δραστηριότητές τους, η σχέση τους με την πολιτική και οι προτάσεις τους για μια πιο αρμονική σχέση της ανθρώπινης κοινωνίας με τη φύση και το περιβάλλον.

LILLIAN B. LAWLER

Ο χορός στην Αρχαία Ελλάδα

Μετ. Μίρκα Δημητριάδη -

Ψαροπούλου

Εκδ. Κέντρο Παραδοσιακού

Χορού, Αθήνα 1984,

σελ. 162

Το βιβλίο έρχεται να προσφέρει ενδιαφέροντα στοιχεία για το θέμα του χορού στην αρχαιότητα, ένα θέμα που η ελληνική βιβλιογραφία του εμφανίζεται πάρα πολύ φτωχή. Η συγγραφέας, έχοντας βαθιά γνώση του αντικειμένου της μελέτης της, μας παρουσιάζει την ιστορία του χορού στη ζωή των Ελλήνων στο διάστημα που υπερβαίνει τις δύο χιλιετίδες, από τις μέρες της μυθικής Κνωσού έως το 527 μ.χ. όταν η χορεύτρια - εταίρα Θεοδώρα έγινε Αυτοκράτειρα του Βυζαντίου. Έτσι, ο αναγνώστης πληροφορείται με βάση τα αρχαιολογικά και ιστορικά τεκμήρια που έχουν έρθει στο φως, για τις διάφορες κατηγορίες χορών στην Αρχαία Ελλάδα: για τους χορούς ζώων για τη σχέση του χορού και δράματος, για τους οργανιστικούς και θρησκευτικούς χορούς, για τους λαϊκούς χορούς, για τη ρωμαϊκή παντομίμα που υπήρξε πρόδρομος της Μεσαιωνικής. Ένα χρήσιμο βιβλίο.

ΓΚΥ ΜΠΙΟΛΑ

Μαρξισμός και περιβάλλον

Μετ. Β. Κουριά

Εκδ. Αλφειός, Αθήνα 1984,

σελ. 176

Άλλο ένα βιβλίο που ασχολείται με το πρόβλημα της ρύπανσης και την υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης στον πλανήτη μας.

Το βιβλίο του Γκυ Μπιολά, εξετάζει το φαινόμενο όχι μόνο από την τεχνοκρατική του πλευρά, αλλά και από τη μαρξιστική του σκοπιά, σαν ένα θέμα δηλαδή με κοινωνικές διαστάσεις που τα αίτιά του και οι τεράστιες διαστάσεις, τις οποίες έχει πάρει, οφείλονται κυρίως στην ανεξέλεγκτη δράση των καπιταλιστικών μονοπωλίων. Οι λύσεις που δίνει ο συγγραφέας σχετίζονται αντιστοίχως με την παραπάνω τοποθέτησή του απέναντι στο πρόβλημα, και κινούνται με γνώμονα τη φράση του Καρλ Μαρξ ότι «η φύση είναι το ανόργανο σώμα του ανθρώπου».

COEN VAN TRICHT

Άμβλωση — Το δικαίωμα

της γυναίκας

Μετ. Κώστα Τριανταφύλλου

Εκδ. Καρανάση, Αθήνα 1985,

σελ. 220

Επικαιρο περισσότερο από κάθε άλλη φορά, στη χώρα μας, το βιβλίο αυτό, αποτελεί ένα ακόμα επιχείρημα στον αγώνα των γυναικείων οργανώσεων για τη νομιμοποίηση των αμβλώσεων. Ο συγγραφέας αρχικά εξετάζει το θέμα της αντισύλληψης από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα σε ολόκληρο τον κόσμο. Στη συνέχεια εκθέτει τα ιστορικά, αλλά και τα σύγχρονα δεδομένα για την άμβλωση, δίνοντάς μας στοιχεία για την κοινωνική, νομική και επιστημονική πλευρά του επίμαχου ζητήματος. Στέκεται ιδιαίτερα στο ρόλο της εκκλησίας διαμέσου των αιώνων, η οποία, κατά την άποψή του, διαμορφώνει αντιλήψεις αντίθετες προς την επιστήμη και την πρόοδο της ανθρωπότητας.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΟΙΗΣΗ

ΘΕΟΤΟΚΗ ΖΕΡΒΟΥ

Φόνος πάνω σε ομοίωμα

Εκδ. Πόρφυρας, Κέρκυρα 1984,

σελ. 28.

Στην τρίτη ποιητική συλλογή ο Θεοτόκης Ζερβός προβάλλει τα φαντάσματά του —όχι μόνο των νυχτερινών ωρών— σ' ένα παιγνίδι εξορκισμού και γοητείας ταυτόχρονα, δημιουργώντας ένα κλίμα μαγικό που στηρίζεται σ' έναν αδιόρατο φόβο. Γραφή ελλειπτική, εσωτερικός ποιητικός λόγος, κάποτε οδυνηρά γυμνός: «Η ιδέα που ενέχεται στο φόνο / στην ακατανόμαστη ύβρη και στο βασανισμό / που εμβολίζει αδιάκοπα αυτή τη νυχτοφάνεια / αιρώντας τη σινδόνη σε σχήματα σημαδιακά / σε οράματα ελευθερίας / η ανεξιχνίαστη ιδέα του θηράματος».

ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΛΕΞΙΟΥ

Επάλληλος μύθος

Εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 1984,

σελ. 45.

Ο Δημήτρης Αλεξίου συγκεντρώνει εδώ μικρά ολιγόστιχα ποιήματα, χωρίς τίτλους, θα λέγαμε σαν ποιητικές ασκήσεις ύφους, άλλοτε λυρικά, άλλοτε σαρκαστικά, άλλοτε σ' ένα τόνο κωμικό. Συνήθως δίστιχα ή τριστιχα διεκδικούν την αυτονομία τους μέσα στην οριακή τους λιτότητα: «XI. Μια ολόγυμνη μπάλα χιονιού κύλισε / χωρίς αγωνία, προς τον τοίχο που 'χα / χτίσει με πεθαμένες λέξεις. / XII. Η Οδοιπορία μου μοιάζει με ικεσία / στη νεανική μου περιφρόνηση. / Η χιονοστιβάδα ήταν απλά παραμύθι».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

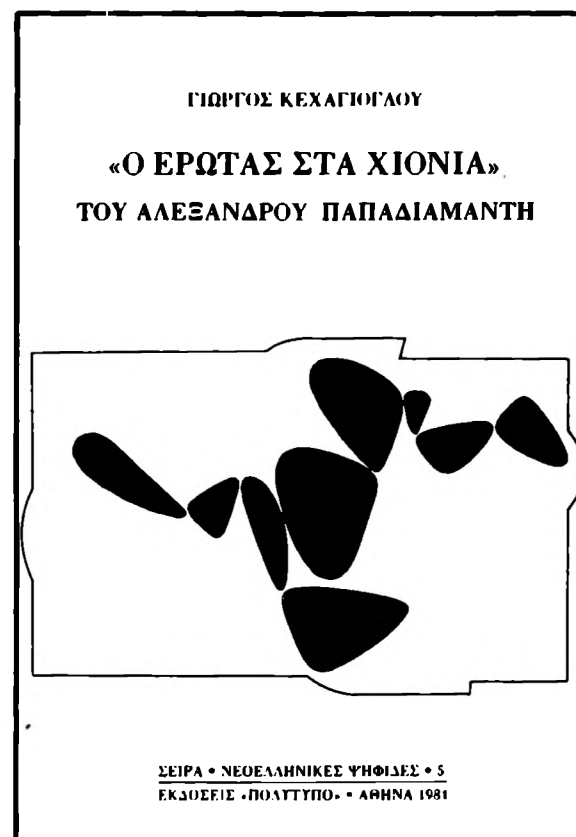
ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ»

ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΜΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Μια ανάγνωση φιλολογική και κριτική του διηγήματος του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «Ο έρωτας στα χιόνια». Ακολουθούνται τρόποι σύγχρονοι, όσο και δοκιμασμένοι: στρουκτουραλισμός, υφολογία, σημειωτική και αφηγηματολογία· αλλά αξιοποιούνται και οι πιο παραδοσιακοί δρόμοι ανάγνωσης ανάλυσης - ερμηνείας της λογοτεχνίας. Η «ανάγνωση» του διηγήματος πραγματοποιείται σε τρία στάδια: Γραμματική, Λογική και Ποιητική του κειμένου. Τέλος, συνάγονται ορισμένα πορίσματα και διατυπώνονται ερωτήματα ως προς το σύνολο του Παπαδιαμάντειου έργου.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,

Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ;

● Σχετικά με το άρθρο του Παμ. Βώτι, Μια νέα πανεπιστημιακή περιπέτεια (τχ. 283, σ. 35), πήραμε ήδη δύο επιστολές τις οποίες και δημοσιεύουμε. Η μία προέρχεται από ομάδα φοιτητών της Φιλοσοφικής Ιωαννίνων (τα ονόματά τους είναι στη διάθεση της σύνταξης του περιοδικού) όπου και γίνονται ορισμένες διευκρινίσεις σωστές και χρήσιμες. Η δεύτερη επιστολή ανήκει στον πρόεδρο του Φιλολογικού Τμήματος Ερατωσθένη Καψωμένο. Από το περιεχόμενό της γίνεται φανερό ότι οι ενστάσεις του πάνω στο κείμενο του Παν. Βώτι απαιτούν σχετικές αποσαφηνίσεις —και όχι μόνο.

Ας διαβάσουμε, όμως, πρώτα τις επιστολές:

Αρχικά οφείλουμε να σε συγχαρούμε για το ιδιαίτερα εύστοχο άρθρο σου του τεύχους 283 υπό τον τίτλο «Μια νέα πανεπιστημιακή περιπέτεια». Είναι πράγματι έκδηλη η οργή και η κατακραυγή των φοιτητών της Σχολής ενάντια στην κατάπτυστη μεθόδευση και τους πρωταγωνιστές της.

Θέλουμε ωστόσο να επισημάνουμε τρία σημεία του άρθρου που δεν είναι απόλυτα ακριβή:

α) Δεν ήταν «το διοικητικό συμβούλιο της Σχολής» που συνήλθε αμέσως μετά τη συνεδρίαση του Φιλολογικού Τμήματος, αλλά η Γενική Συνέλευση του συλλόγου φοιτητών της Φιλοσοφικής Σχο-

λής. (Η απόφαση - καταγγελία ήταν *όντως* ομόφωνη).

β) Η σειρά στην ημερήσια διάταξη ανατράπηκε κάπου ανάμεσα στην υπ' αριθμόν 2 και την υπ' αριθμόν 3 συνεδρίαση του Φιλολογικού Τμήματος. (Φυσικά η αυθαιρεσία παραμένει και είναι διαφανείς οι σκοποί της).

γ) Το καθεστώς τρομοκρατίας για το οποίο γίνεται λόγος στο άρθρο, εντοπίζεται στο Φιλολογικό Τμήμα και όχι σ' ολόκληρη τη Φιλοσοφική.

Είναι προφανές ότι και στις τρεις περιπτώσεις το σφάλμα οφειλόταν σε παραδρομή. Κρίναμε όμως σκόπιμο να τις επισημάνουμε ώστε το άρθρο ν' ανταποκρίνεται απόλυτα στην αξιοδίκρυτη πραγματικότητα που καταγγέλλει.

Ομάδα φοιτητών της Φιλοσοφικής Ιωαννίνων

Αγαπητό μου «Αντί»,

Αν δεν είναι μεγάλο ατόπημα η έγκυρη και επώνυμη πληροφόρηση, ας μου επιτραπεί, ως κοσμητύνων πρόεδρος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, να απαντήσω σε ένα ψευδώνυμο συκοφαντικό δημοσίευμα με τίτλο «Μια νέα πανεπιστημιακή περιπέτεια», που φιλοξένησες στο τεύχος σου αρ. 283 (15.3.85), σ. 35. Το δημοσίευμα αφορά μια εκλογή ειδικού επιστήμονα, στην οποία ο υποψήφιος δε συγκέντρωσε την απαραίτητη πλειοψηφία για να εκλεγεί. Ο καλόπιστος αναγνώστης ελπίζω πως θα συμφωνήσει ότι αυτό το γεγονός δεν αποτελεί σκάνδαλο, αφού κανείς νόμος και καμιά δεοντολογία δεν ορίζει ότι κάθε υποψήφιος πρέπει να εκλέγεται.

Ας δούμε λοιπόν που υπάρχει το σκάνδαλο. Ο ανωνυμογράφος σας ισχυρίζεται ότι ο πρόεδρος ανέτρεψε «πραξικοπηματικά» την τελευταία στιγμή την ημερήσια διάταξη, την αποκλειστική ευθύνη της οποίας έχει —σημειωτέον— ο ίδιος. Η αλήθεια ωστόσο πάνω σ' αυτό είναι ότι ένα μέλος του εκλεκτορικού σώματος, ο αναπληρωτής καθηγητής κ. Δημ. Σακαλής, ζήτησε την αλλαγή της σειράς των θεμάτων (δηλ. την πρόταξη της εκλογής του κ. Ανδρεάδη) και ύστερα από συζήτηση πείστηκε να αποσύρει την πρότασή του, αναγνωρίζοντας ότι το κριτήριο με το οποίο ο πρόεδρος κατάρτισε την ημερήσια διάταξη (ο αριθμός πρωτοκόλλου των εισηγητικών εκθέσεων) υπήρξε ουδέτερο, άρα αδιάβλητο. Για του λόγου το ασεφές σας εσωκλείω αντίγραφο της ημερήσιας διάταξης, όπου το θέμα της εκλογής για το μάθημα της Αρχαίας Θρησκείας - Μυθολογίας και της Κοινωνιολογίας της Αρχαίας Σκέψης έχει τον αριθμό 7, είναι δηλαδή τρίτο ανάμεσα στα θέματα εκλογής ειδικών επισημόνων και μ' αυτή ακριβώς τη σειρά συζητήθηκε. Και δεδομένου ότι δεν υπήρξε διαρροή εκλεκτόρων ανάμεσα στις πρώτες και στην τελευταία εκλογή, η αναφορά του αρθρογράφου σας στη σειρά εκλογής δεν έχει άλλη ερμηνεία από τον υβριστικό υπαινιγμό ότι μια διαφορετική σειρά θα έδινε τη δυνατότητα στους υποστηρικτές του υποψηφίου να μεθοδεύσουν απαράδεκτες συναλλαγές.

Ο ανωνυμογράφος σας ισχυρίζεται επίσης ότι το όνομα του υποψηφίου είχε διαγραφεί από τα διδακτικά προγράμματα πριν από την ψηφοφορία. Σας εσωκλείω αντίγραφο αναλυτικού προγράμματος του εαρινού εξαμήνου —το οποίο σήμερα, 20.3.85, είναι ακόμη αναρτημένο στις πινακίδες της Σχολής— όπου υπάρχει το όνομα του κ. Ανδρεάδη πλάι στα αντίστοιχα μαθήματα, παρόλο που η θητεία του ως ειδικού επιστήμονα έχει λήξει από τον Αύγουστο του 1984. Ο ανωνυμογράφος σας ισχυρίζεται ότι το Διοικητικό συμβούλιο της Σχολής «συνεδριάζει αμέσως και καταγγέλλει ομόφωνα τη συνεδρία του τμήματος και την ψηφοφορία ως παράτυπες...». Σας πληροφορώ ότι το Διοικητικό συμβούλιο της Σχολής, στο οποίο προεδρεύει ο υπογράφων, έχει διακόψει υποχρεωτικά τις συνεδρίες του από το Γενάρη, γιατί στη μεταβατική αυτή φάση, από την ένταξη του ΔΕΠ στα Τμήματα ως την εκλογή του νέου Κοσμήτορα, οι αρμοδιότητές του έχουν περάσει στις Γενικές Συνελεύσεις των Τμημάτων. Το σώμα που συνεδρίασε ήταν το Διοικητικό συμβούλιο του Φοιτητικού Συλλόγου, το οποίο εξέφρασε την αγανάκτησή του, γιατί το εκλεκτορικό σώμα δεν συμφώνησε με

τη θετική γνώμη των φοιτητών για το διδακτικό έργο του υποψηφίου. Κι εδώ πάλι ο καλοπροαίρετος αναγνώστης θα συμφωνήσει ότι η γνώμη των φοιτητών δεν είναι υποχρεωτική για τους εκλέκτορες. Αποτελεί ένα στοιχείο και ένα άλλο στοιχείο αποτελεί συγγραφικό έργο, δηλαδή η επιστημονική επάρκεια. Δεν πρόκειται λοιπόν για καμιά παρατυπία, αλλά για διαφορά εκτιμήσεων.

Η εισηγητική επιτροπή (στην οποία μετείχαν πρόσωπα κατά τεκμήριο φιλικά προς τον υποψήφιο), κατέθεσε μια κοινή εισήγηση για όλους τους υποψηφίους του Τομέα Κλασικής Φιλολογίας, όπου πράγματι παρουσιάζεται συνοπτικά το έργο τους, χωρίς θετική ή αρνητική πρόταση. Η στάση αυτή των εισηγητών, που δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ούτε πρωτοφανής ούτε αντικανονική, δεν αφορά ειδικά συγκεκριμένη υποψηφιότητα.

Ο ανωνυμογράφος σας ισχυρίζεται ότι ο υποψήφιος δεν έλαβε γνώση της εισηγητικής έκθεσης. Παρέλειψε όμως να πει ότι ο υποψήφιος παρουσιάστηκε στη Γ.Σ., υποστήριξε το έργο του, χωρίς χρονικό περιορισμό και απάντησε σε ερωτήσεις των εκλεκτόρων. Αναφέρει ακόμη ότι το υπόμνημα του υποψηφίου «εξαφανίζεται μεταξύ γραμματείας και κλητήρα και ξανατυπώνεται βιαστικά λίγες μόνο μέρες πριν την εκλογή, όταν πολλοί εκλέκτορες δεν προφταίνουν να το διαβάσουν» (!) Η αλήθεια είναι ότι το βιογραφικό σημείωμα των υποψηφίων, που είχε κατατεθεί σε ικανό αριθμό αντιτύπων, διανεμήθηκε στα τέλη Ιανουαρίου, ενώ το αναλυτικό υπόμνημα, που είχε κατατεθεί σε δύο αντίτυπα, δόθηκε στην εισηγητική επιτροπή στις 23.1.85 (αρ. πρωτ. 1843) και στους υπόλοιπους εκλέκτορες, μόλις προσδιορίστηκε η ημερομηνία της εκλογής και αφού πολλαπλασιάστηκε στον απαραίτητο αριθμό αντιτύπων (28.2.85).

Ως προς την «αρνητική πλειοψηφία των πέντε» είμαι υποχρεωμένος να σημειώσω ότι οι εκλέκτορες που άσκησαν αρνητική κριτική στο έργο του συγκεκριμένου υποψηφίου ήταν εννέα, έναντι τεσσάρων που κατά τη συζήτηση υποστήριξαν τη συγκεκριμένη υποψηφιότητα. Και οι μεν πρώτοι μίλησαν πεντέμισι ώρες περίπου, αναλύοντας διεξοδικά το έργο του υποψηφίου, ενώ οι δεύτεροι μίλησαν λιγότερο από μια ώρα χωρίς να μπουν σε ειδικές κρίσεις. Έτσι, τουλάχιστον οι τέσσερις λευκές ψήφοι θα πρέπει να ερμηνευτούν ως παραχώρηση στη θετική κρίση των φοιτητών για το διδακτικό έργο.

Δε θα σχολιάσω τον τρόπο που ο ανωνυμογράφος σας παρουσιάζει απόψεις εκλεκτόρων. Θα πω μόνο ότι οι δύο συνάδελφοι που αναφέρονται επώνυμα έκαναν μακρότατες και λεπτομερειακές

Συνέχεια από τη σελίδα 33

Είδες γραμμή, η «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.»;

Ήπρεπε να σκεφθεί, ως σύγχρονος επιχειρηματίας, τούτο μόνο. Όταν ένας επιχειρηματίας επενδύει παράλληλα σε διάφορες δραστηριότητες δεν επενδύει ανεξάρτητα. Μπορεί να έχει ανεξάρτητα λογιστικά βιβλία ή να καταθέτει ανεξάρτητες δηλώσεις στην εφορία, αλλά επενδύει ενιαία με στόχο και είναι απόλυτα δικαιολογημένο το κέρδος αλλά και στη δημιουργία των απαραίτητων μηχανισμών και προϋποθέσεων για να το εξασφαλίσει «με μακρές και δεδομένες διαδικασίες».

6. Πράγματι είναι λάθος το 7,5 δις για το προεκλογικό υλικό του ΠΑΣΟΚ, όπως διευκρινίζουμε σε διπλανό σχόλιο. Μήπως όμως δεν είναι γεγονός ότι η «ΓΡΑΜΜΗ Α.Ε.» ανέλαβε —μετά από μειοδοτικό διαγωνισμό— την εκτύπωση του ενός τρίτου, από το

σύνολο του προπαγανδιστικού υλικού του ΠΑΣΟΚ, και διεξάγονται διαπραγματεύσεις για την ανάληψη της εκτύπωσης της «15νθήμερης ενημέρωσης», που εκδίδει η Επιτροπή Διαφώτισης του κυβερνώντος κόμματος; Επίσης, είναι λάθος ότι η πολτοποίηση του ΤΕΤΑΡΤΟΥ είχε ζημία 65 εκ. Ο υπολογισμός αυτός περιλαμβάνει μία κατά προσέγγιση εκτίμηση όλων των εξόδων δηλαδή διαφήμισης, μισθών, κτλ. Βέβαια, ο κ. Κοσκωτάς δεν αναφέρει ο ίδιος πόσο πράγματι κόστισε η πολτοποίηση του δοκιμαστικού τεύχους. Στο κάτω κάτω, δικά του είναι τα χρήματα. Ό,τι θέλει τα κάνει.

7. Ζητάμε συνγνώμη για το ότι μνημονεύσαμε λάθος τον κ. Κοσκωτά ως Σταύρο αντί του σωστού Γιώργος.

Ως «άγνωστος νεαρός» —κατά Εξόρμηση— μας μπερδεψε ακόμα. Και κάτι άλλο: Χρόνια πολλά για τη γιορτή του που πέρασε: Ανήμερα του άη-Γιωργιού κάθισε και μας έγραψε ο άνθρωπος!

ναλύσεις, που, όπως έδειξε το αποτέλεσμα, υπήρξαν πειστικές για τους κατά τεκμήριο ειδικούς εκλεκτορές.

Αφού αντιπαρέλθω τη διαβεβαίωση ενός ανώνυμου για μια ανώνυμη εκλεκτορά ότι ψήφισε (ωρίς να έχει μελετήσει το έργο του υποψηφίου (πώς μπορεί να το βεβαιώσει;)), θα σημειώσω ότι κατά την πολύωρη συνεδρίαση (9.30' ως 19.00') συνεκτιμήθηκαν το διδακτικό έργο και η άλλη δραστηριότητα του συγκεκριμένου υποψηφίου και γι' αυτό εξάλλου το αποτέλεσμα υπήρξε τόσο αξιοπρεπές» (7 υπέρ, 5 κατά, 4 ευκά, 1 αποχή).

Δυο λόγια ακόμη για την εικόνα που δίδεται για τη Φιλοσοφική Σχολή Ιωαννίνων, που, καθώς είναι γνωστό, ανήκει στις λίγες περσιπώσεις όπου η εφαρμογή του νόμου - Πλαισίου προχώρησε ομαλά και χωρίς κανένα πρόβλημα. Ο ανωνυμογράφος σας εκτοξεύει ένα πλήθος συκοφαντίες με εκφράσεις όπως «μοιάζει», «πολλές πληροφορίες συγκλίνουν», «πληροφορούνται», «μαθαίνουν» κλπ., χωρίς καμιά συγκεκριμένη αναφορά σε καμιά επώνυμη περίπτωση, γεγονός που χαρακτηρίζει το βαθμό αξιοπιστίας του. Επειδή, ωστόσο, μιλεί για «ψυχολογική τρομοκρατία» που κλανάται αόριστα στην ατμόσφαιρα, είμαι υποχρεωμένος να συμφωνήσω μαζί του ότι πράγματι — με τη βοήθεια ορισμένων εντύπων, που είναι πρόθυμα να δημοσιεύουν ανωνυμογραφήματα χωρίς να ελέγχουν την αξιοπιστία τους — έχει αρχίσει να ασκείται μια τρομοκρατία από μέρους διαφόρων υποψηφίων εις βάρος των μελλοντικών κριτών ή εκλεκτόρων τους, προκειμένου να προετοιμάσουν το έδαφος για την κρίση τους μετά από ένα, δύο ή τρία χρόνια. Φοβούμαι ότι βρισκόμαστε μπροστά σε έναν «ιερό αγώνα» να μετατραπουν οι μελ-

λοντικές διαδικασίες ουσιαστικής κρίσης που προβλέπει ο Ν. 1268 σε αυτόματη — συνδικαλιστική δικαίω — εξέλιξη.

Κατανοώ την ιδιόμορφη ψυχολογική κατάσταση των υποψηφίων, αλλά δεν μπορώ να κατανοήσω το ήθος που εκφράζουν κείμενα όπως αυτό που φιλοξενήσατε: ούτε βέβαια μπορώ ν' αντιληφθώ με ποιο τρόπο τέτοια κείμενα συμβάλλουν στην υπόθεση της Ανώτατης Παιδείας.

Με τη βεβαιότητα ότι, προτού αποφασίσετε να δώσετε συνέχεια στο θέμα, θα έχετε την πρόνοια να ζητήσετε από τη Σχολή τα επίσημα πρακτικά της συνεδρίας, σας χαιρετώ

με φιλικά αισθήματα
Ερατοσθένης Γ. Καψωμένος
Γιάννινα, 20.3.1985

Πολύ
εύκολο

Σ.Σ.

Ας πάρουμε, όμως, με τη σειρά τα θέματα, όπως τα παρουσιάζει ο κ. Ερατοσθένης Καψωμένος ως κοσμητείων πρόεδρος του Φιλολογικού Τμήματος, ακολουθώντας, δηλαδή, την «ημερήσια διάταξη» που εκείνος διαμόρφωσε:

Αρχής γενομένης από την κατηγορία που μας εξαπολύει ότι, δηλαδή, φιλοξενήσαμε «ψευδώνυμο συκοφαντικό δημοσίευμα», θα θέλαμε να τονίσουμε ότι την ευθύνη του άρθρου αναλαμβάνει η σύνταξη του περιοδικού η οποία και θεωρεί ότι, ατυχώς για τον φίλο Ερ. Καψωμένο, τα πραγματικά στοιχεία της υπόθεσης αποδεικνύουν ότι η κατηγορία επιστρέφει στον ίδιο και σε όσους, ενδεχόμενως, συγκαλύπτει με τις αποκρύψεις της επιστολής του.

Αναλυτικά:

Η αλλαγή, της ημερήσιας διάταξης σχετίζεται με την ανακατάταξη της σειράς μεταξύ των δύο διαδοχικών ημερησίων διατάξε-

ων, της υπ. αριθ. 2 και 3. Τα θέματα τα οποία δεν είχαν συζητηθεί στην προηγούμενη Συνέλευση ανακατατάχθηκαν και μάλιστα προτάθηκε θέμα εκλογής που δεν υπήρχε στην προηγούμενη. Έτσι, η νέα σειρά όπως παρουσιάζεται στην ημερήσια διάταξη 3, είναι ήδη διαταραγμένη. Και επομένως επί της ουσίας «παράτυπη». Η παρέμβαση του αναπληρωτή καθηγητή κ. Δ. Σακαλή αυτό το νόημα είχε, τη διατήρηση δηλαδή, της αρχικής σειράς στην ημερήσια διάταξη. Όσο για τον αριθμό πρωτοκόλλου, επιχείρημα που εκκίνη την ώρα επισημάνθηκε από εκλεκτορά, δεν προϋπήρχε στο σκεπτικό του προέδρου — δεν το είχε καν επικαλεστεί — και ενώ το επικαλείται στην επιστολή του, στη Συνέλευση άλλα είχε ισχυριστεί. Στην ερώτηση του αντιπρύτανη για το λόγο της αλλαγής μεταξύ της υπ. αριθ. 2 και 3 ημερ. διάτ. είχε απαντήσει ότι δεν υπήρχε κανένας λόγος, παρά μόνο ο βαθμός δυσκολίας των θεμάτων. Ο κ. Σακαλής, πάντως, δε δέχθηκε να αποσύρει την πρότασή του γιατί, όπως γράφει ο κ. Ε. Καψωμένος, αναγνώρισε την ουδετερότητα του κριτηρίου (αριθ. πρωτ. εισηγητικών εκθέσεων) ως προς τον καταρτισμό της ημερήσιας διάταξης, αλλά γιατί αποδέχτηκε την παρέμβαση μέλους της Συνέλευσης ότι η πρότασή του για επαναφορά θεμάτων στην αρχική τους σειρά έπρεπε να είχε γίνει πριν αρχίσει η συζήτηση ημερήσιας διάταξης, διαφορετικά οι αποφάσεις της Γεν. Συνέλευσης θα μπορούσαν να προσβληθούν.

Ο ισχυρισμός του κ. Ερ. Καψωμένου ότι δεν υπήρχε διαρροή εκλεκτόρων ανάμεσα στις πρώτες και την τελευταία εκλογή, δεν ευσταθεί. Γιατί τότε πώς θα πρέπει να ονομαστεί η απουσία — για διάφορους λόγους — των κ. Μαυρομάτη και Μηνά, καθώς και η αποχή του κ. Καρπόζηλου; Δεν είναι

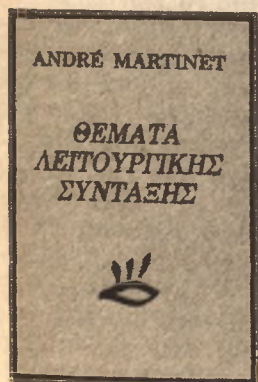
μια διαρροή 3 εκλεκτόρων ανάμεσα στις πρώτες και την τελευταία εκλογή;

Όσο για την ερμηνεία προθέσεων του αρθρογράφου Παν. Βώτη, ότι δηλαδή, μια άλλη σειρά, — η κανονική — θα έδινε τη δυνατότητα εκλογής του Ανδρεάδη, αυτό δεν αποκλείεται καθόλου, απ' τη στιγμή που παρουσιάστηκαν διαρροές, αλλά συγχρόνως δεν γίνονται φανερές οι «απαράδεκτες συναλλαγές» από μέρους του υποψηφίου, τη στιγμή μάλιστα, που η τελική εικόνα υποδηλώνει πως άλλες «συναλλαγές» επικρατούν — άραγε υπάρχουν θεμιτές συναλλαγές;

Ως προς το όνομα του κ. Ανδρεάδη και στο κατά πόσον ήταν αναγραμμαμένο πλάι το αντίστοιχο μάθημα του προγράμματος του εαρινού εξαμήνου 1985, τα πράγματα φαίνονται ακόμη πιο μπερδεμένα. Δεν βρισκόμαστε στα Γιάννενα για να αμφισβητήσουμε τα λεγόμενα του κ. Ερ. Καψωμένου, αλλά οι φοιτητές μας απέστειλαν και αυτοί ένα πρόγραμμα, φωτοτυπημένο. Σ' αυτό, λοιπόν, το όνομα του κ. Ανδρεάδη απουσιάζει, ενώ βρίσκεται αναγραμμαμένο το αντικείμενο διδασκαλίας. Σημειώνουμε ότι στο ίδιο πρόγραμμα, με εξαίρεση τα μαθήματα ξένων γλωσσών, εμφανίζονται τα ονόματα των διδασκόντων και όχι του αντικειμένου τους. Στην περίπτωση, όμως, του κ. Ανδρεάδη, όπως ήδη γράψαμε, ισχύει το ακριβώς αντίστροφο. Γιατί άραγε; Και πώς εξηγείται η παρουσία των ονομάτων του κ. Δάλλα και του κ. Καψάλη, που κρίθηκαν και οι δύο την ίδια μέρα με τον κ. Ανδρεάδη;

Σύμφωνα με τα όσα γράφει ο κ. Ερ. Καψωμένος δεν υπήρχε θετική ή αρνητική εισήγηση για τους υποψηφίους. Γραπτή, βέβαια. Γιατί απ' ό,τι πληροφορηθήκαμε υπήρχε προφορική θετική εισήγη-

ANDRE MARTINET ΘΕΜΑΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

NEΦΕΛΗ

Ένα σημαντικό βιβλίο γλωσσολογίας που ξεπερνά τα συμβατικά πλαίσια της κλασικής γραμματικής αντιμετωπίζοντας σφαιρικά τα μεθοδολογικά και πρακτικά προβλήματα για την άνιχνευση και την παρουσίαση των γραμματικών δομών μιάς γλώσσας. Μέσα από την αντιπαράθεση με άλλες θεωρίες εκτίθεται μία λειτουργική άποψη της σύνταξης βασισμένη στον καθοριστικό ρόλο που παίζει η επικοινωνία στην ιεράρχηση της γλωσσικής δομής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα
Τηλ. 3607744

FENA ΕΠΕ

ΠΡΑΤΗΡΙΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
ΡΟΥΧΩΝ ΑΦΩΝ ΣΑΡΑΦΙΔΗ Α.Ε.

← χαμηλές τιμές
μοντέρνα ρούχα
για όλη την οικογένεια!

ΒΑΛΑΜΕ ΟΛΗ ΤΗΝ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΤ' ΑΜΑΞΙ.
ΗΘΕΛΑ ΝΑ ΞΕΡΑ ΠΟΥ ΘΑ
ΒΑΛΟΥΜΕ ΤΑ ΡΟΥΧΑ!...

ΠΑΛΙΑ ΟΔΟΣ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ ΠΡΟΣ ΥΠΟΥΡΓ. ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ - ΤΗΛ. 656 903
ΛΕΩΦΟΡΕΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ (No 27) ΣΤΑΣΗ «ΑΦΩΙ ΣΑΡΑΦΙΔΗ»

ΜΟΙΡΑΖΕΤΑΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΤΩΝ
ΕΠΑΡΧΙΑΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ
ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

ση για τον ένα από τους δύο υποψηφίους, και συγκεκριμένα για τον κ. Καψάλη. Ή όχι; Ας μας διευκρινίσει το θέμα, αν θέλει, ο κ. Ερ. Καψωμένος.

Ο κ. Ερ. Καψωμένος ισχυρίζεται ότι αρνητική κριτική άσκησαν 9 από τους εκλέκτορες και μάλιστα με τρόπο αναλυτικό και παρά το γεγονός ότι μόνο 5 ψήφισαν αρνητικά. Συνεχίζει μάλιστα, λέγοντας ότι οι 4 υποστηρικτές του κ. Ανδρεάδη μίλησαν ελάχιστα και χωρίς να μπουν σε ειδικές κρίσεις. Δε μας λέει όμως τίποτα για την πίεση που τους ασκήθηκε ώστε να συντομεύουν —με αποκορύφωμα τον απότομο τρόπο με τον οποίο διέκοψε τον κ. Σακαλή πάνω στα 5 λεπτά ομιλίας του. Φαίνεται, πάντως, πως ενώ στην αρχή ο κ. Ερ. Καψωμένος «είχε μαθήματα» και δεν μπορούσε να καθυστερήσει, κάποια στιγμή αποφάσισε να τα ματαιώσει. Ας είναι.

Όσο δε για τους «κατά τεκμήριο ειδικούς εκλέκτορες» οι οποίοι πείστηκαν, κατά την άποψη της επιστολής του κ. Καψωμένου, θα πρέπει να του υπενθυμίσουμε ότι 6 ψήφισαν υπέρ του Ανδρεάδη και 4 κατά.

Ο κ. Ερ. Καψωμένος, προς το τέλος της επιστολής του, περνά στο θέμα της «ψυχολογικής τρομοκρατίας» στην οποία αναφέρεται ο αρθρογράφος μας περιγράφοντας το κλίμα που επικρατεί στις πανεπιστημιακές διαδικασίες. Θεωρεί, δε, εκ προοιμίου βέβαιο ότι δημοσιεύουμε ανεξέλεγκτα —πράγμα το οποίο, δυστυχώς γι' αυτόν δεν αποδεικνύεται. Αντιστρέφοντας δε το επιχείρημα της «ψυχολογικής τρομοκρατίας» προσπαθεί να μας πείσει στηριζόμενος στο ανεπαρκές οικοδόμημα των αποσιωπητικών του ότι αντίθετα η «τρομοκρατία» ασκείται από τους υποψηφίους προς τους εκλέκτορες. Με λίγα λόγια, οι εκτός τρομοκρατούν τους εντός, οι αδύναμοι τους ισχυρούς και οι ιεραρχικά κατώτεροι τους ανώτερους. Αυτή η καταπληκτική ανατροπή όλων των κανόνων έχει, λοιπόν, επιτευχθεί στο Φιλολογικό τμήμα των Ιωαννίνων; Τόση λοιπόν δημοκρατία —για να μην πούμε δηλαδή αναρχία— έχει επικρατήσει σ' αυτό το χώρο, ώστε «τα πόδια σηκώθηκαν να χτυπήσουν το κεφάλι»; Αλλά, πέραν του αστείου, τα πράγματα φαίνεται πως ακολουθούν τους παραδοσιακούς τους δρόμους κι ας ισχυρίζεται ο κ. Καψωμένος αυτά τα ανατρεπτικά περριεργα.

Όσο για το ήθος των κειμένων που φιλοξενούμε, νομίζουμε ότι είναι πολύ καθαρότερο από την πρόταση του κ. Καψωμένου να ζητήσουμε τα πρακτικά της σχετικής Συνεδρίας. Θα γνωρίζει, φανταζόμαστε, καλύτερα από μας ότι δεν δίδονται.

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

Πάνω στην ώρα έφτασε με το

ταχυδρομείο το Ψήφισμα - Καταγγελία της Γενικής Συνέλευσης του Συλλόγου των φοιτητών της Φιλοσοφικής Σχολής το οποίο και δημοσιεύουμε αυτούσιο:

Η Γενική Συνέλευση του συλλόγου των φοιτητών της Φιλοσοφικής Σχολής Γιαννίνων ΟΜΟΦΩΝΑ εκφράζει την αγανάχτησή της για τη διαδικασία που ακολουθήθηκε στην εκλογή για την πλήρωση θέσης Ειδικού Επιστήμονα του τομέα Κλασικής Φιλολογίας για να διδάξει το μάθημα της Αρχαίας Θρησκείας - Μυθολογίας και της Κοινωνιολογίας της Αρχαίας Σκέψης. Ο μοναδικός υποψήφιος για τη θέση ήταν ο κ. Γιάγκος Ανδρεάδης, για του οποίου το διδακτικό έργο ο σύλλογος μας εξέφρασε ιδιαίτερα θετική άποψη. Επίσης εκφράζουμε κατηγορηματικά την αντίθεσή μας στο ζήτημα των κλειστών διαδικασιών που τέθηκε.

Συγκεκριμένα:

1. Επισημαίνουμε την παρατυπία που υπήρξε σχετικά με την αλλαγή στη σειρά των θεμάτων δύο διαδοχικών ημερησίων διατάξεων.

2. Η εισηγητική επιτροπή εμφανίστηκε χωρίς πρόταση και δήλωσε αναρμόδια. Επίσης απουσίαζε ένα μέλος της επιτροπής.

3. Η εξέταση του επιστημονικού έργου του ήταν αποσπασματική με ιδιαίτερο τονισμό των αρνητικών σημείων.

4. Επειδή ο ειδικός επιστήμονας προσλαμβάνεται για να επιτελέσει συγκεκριμένο διδακτικό έργο και για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα στην εκλογή του πρέπει κυρίως να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη, οι απόψεις των φοιτητών για το διδακτικό του έργο. Πιστεύουμε ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση, που η άποψη των φοιτητών ήταν ευνοϊκότατη, δεν έγινε αυτό.

5. Πιστεύουμε ότι οι εκλογές δεν πρέπει να εξυπηρετούν διάφορες σκοπιμότητες, αλλά μοναδικά κριτήρια θα πρέπει να είναι το επιστημονικό και διδακτικό έργο και η κοινωνική προσφορά του υποψηφίου, προσόντα στα οποία ο συγκεκριμένος υποψήφιος ανταποκρίνεται.

Ζητάμε:

1. Να ξαναγίνει η Γ.Σ. του Φιλολογικού τμήματος και να οριστεί εισηγητική επιτροπή που να είναι σχετική με το γνωστικό αντικείμενο.

2. Να ολοκληρωθούν τα μαθήματα του κ. Ανδρεάδη από τον ίδιο στα έτη Γ' και Δ'.

3. Να προκηρυχθούν και να πληρωθούν θέσεις ΔΕΠ στο φιλολογικό τμήμα.

8 του Μάρτη 1985,
η Γενική Συνέλευση
των φοιτητών
της Φιλοσοφικής Σχολής.

ΠΕΣΤΡΟΦΕΣ ΚΑΙ
ΠΑΡΑΓΑΔΙΑ

● «Μια αστικοδημοκρατική πέστροφα για τον κύριο Χατζιδάκι, παρακαλώ...» —τον τίτλο αυτό

προτείνει στο γράμμα που μας στείλε ο Μ. Μπέκας:

Η ευρύτερη αριστερά συνεχί να υποκλίνεται με σεβασμό στο Χατζιδάκι μολονότι αυτός δεν βεβαιώνει τίποτα. Την αίσθηση αυτή για μία ακόμη φορά διαβάτας το άρθρο του «Μια σοσιαλική πέστροφα νεοελληνικής καωγής».

Έχει κερδίσει την πολιτική αχή μας ο διάσημος τραγουδοποιός αλλά και το θαυμασμό κάποιων αμας. Αναμφισβήτητο το στίλ της λυτικής και ιδεολογικής του έκφησης, οι «καίριοι» αφορισμοί του ποιητικής του διάθεσης, το αφρώδες πνεύμα του, σαγηνεύουν.

Το πρόβλημα είναι, γιατί μέ σήμερα, κανένας πολιτικός σχολστής, δεν έχει αποπειραθεί να αιδεί, ότι ο αφρός της πολιτικής του σκέψης, δεν είναι αφρός σε πάνιας αλλά αφρός άψητου κρσιού.

Επιθυμώ να επισημάνω ότι ο Χατζιδάκις στον περιζήτητο σήμα τομέα του ήθους, δεν πρωτοπει καθόλου.

Εισάγει κι αυτός με τον δικό τι ιδιόμορφο τρόπο, τον φανατισμό και την ανυπόφορη υποκειμενικότητα στον πολιτικό μας βίο. Ανναντι στους υποτιθέμενους αντιπλους του που εξακολουθούν ουσιστικά να τον τιμούν, αυτός εξακλουθεί ουσιαστικά να συμπεριφρεται βίαια και υβριστικά.

Διαβάζοντας το πολυδιαφησμένο άρθρο του συνειδητοποιήσ ότι πάντως εκεί που εκπληκτικπρωτοτυπεί είναι στον τομέα της στορίας. Το νήμα της απλοϊκής κ αυθαίρετης αντίληψής του με λίγ λόγια είναι: Μετά τον πόλεμο μ χωρίς όρια προδοσία της αριστράς έφερε αναπάντεχα στις επάξεις την παραδοσιακή δεξιά. Έτι η επιβίωση των «άρρωστων φαστικών στοιχείων» γέννησε χούντα. Η χούντα γέννησε το άξ τέκνο της, τον συνεχιστή των παρδόσεων της, τη «σοσιαλιστική πστροφα» το άτυχο ψάρι που υπιχρέωσε ο κ. Χατζιδάκις να συμβολζει το «αντιδραστικό» ΠΑΣΟΚ, το ποκορύφωμα της ντεκαντάνς το Έθνους!

Ιδού η πιο έγκυρη και αυθεντικερμηνεία της ιστορίας μας γραμμνη από το χέρι του μεγάλου μα συνθέτη.

Τώρα βέβαια εμείς, αν κάνουμ την περιττή υπενθύμιση ότι η κβέρνηση του ΠΑΣΟΚ έχει επανδρωθεί στο βασικό κορμό της απι αγωνιστές του αντιδικτατορικού κινήματος, θα πρέπει αναπόφευκτι να ρωτήσουμε, τι έκανε και τι έλεγεκείνη τη μεσαιωνική εποχή ο κ Χατζιδάκις. Ας είναι... Σήμερα πάντως λέει ότι η πέστροφα «... Ξυπνάει μέσα μας ταγνκό, μιλόνγκες ι βραζιλιανές σάμπες δικτατορικώ προδιαγραφών». Υποστηρίζει δηλαδή εκλεπτυσμένα αυτό που φώναζε άμεσα και χοντροκομμένα ο Μιχαλολιάκος και ο Μανωλάκος της περσινής αβερωφικής ΟΝΝΕΔ «Κάτω η χούντα του ΠΑΣΟΚ». Αναντίρρητα θα 'ταν γενναία η δημόσι διατύπωση μιας τέτοιας γνώμης από μέρους του κ. Χατζιδάκι, αι πράγματι διανύαμε περίοδο δικτατορίας. Υπάρχει όμως μια «ελάχιστη» διαφορά. Δεν χρειάζεται ν' ναι κανείς πρασινοφρουρός —λίγη ψυχραιμία χρειάζεται— για να αντιληφθεί ότι η παρούσα κυβέρνηση, συγκριτικά με τις προηγούμενες κυβερνήσεις, είναι αισθητά πιο δημοκρατική κι επιπλέον έχει με

πρωτοφανή απήχηση στα λαϊκά στρώματα. Ενδεχομένως, αυτός να είναι ο βαθύτερος λόγος της δυσρεγκείας του κ. Χατζιδάκι. Που τον εξαναγκάζει —αν και κατά τα άλλα είναι ένας χαριτωμένος άνθρωπος κι ένας θαυμάσιος καλλιτέχνης— να μεταμορφώνεται όλο και περισσότερο τελευταία σ' έναν από τους πιο επιθετικούς κι εμπαθείς ιδεολόγους του μεταπολιτευτικού αστισμού.

Που τον ωθεί, αυτόν τον ηγεμόνα των μουσικών μας πραγμάτων, να επιζητεί την επέκταση της ηγεμονίας του στα πολιτιστικά και πολιτικά μας πράγματα, υπερβαίνοντας μάλιστα τα παραταξικά στεγανά, αφού αξιοποιεί στο έπακρο τα ατού του τρίτου προγράμματος και της ΕΔΕΤ, δηλαδή την ταυτότητα του προοδευτικού αστού διανοούμενου και καλλιτέχνη, ο οποίος δεν διστάζει, αν το απαιτήσουν οι περιστάσεις, να τα πει «ένα χεράκι» και στο κόμμα του...

Ο κ. Μάνος Χατζιδάκις φιλοδοξεί να γίνει το φωτεινό πρόσωπο της σύγχρονης και ανανεωμένης δεξιάς που ψάχνει ακόμη εναγώνια να βρει το πρόσωπό της. Ωστόσο εκείνο που έχει καταφέρει ο μουσικός των πιο ευαίσθητων στιγμών μας είναι να γίνει ένα από τα πιο αλλοζονικά πρόσωπα της δημόσιας ζωής.

Εντέλει το ζητούμενο από την ευρύτερη αριστερά είναι να αντιμετωπίσει τον πολιτικό Χατζιδάκι, με κριτική άνεση, αφαντίστα, χωρίς κόμπλεξ και μακριά από την μαγεία της μουσικής του όταν τον κρίνει πολιτικά... Ίσως έτσι, κατανοήσει ο καλός συνθέτης, ότι πρέπει να προμηθευτεί μια σεμνή αντικοδημοκρατική πέστροφα, για να την εξαπολύσει κόντρα στο ακατάσχετο ρεύμα της αριστοκρατικής έπαρσής του.

Ίσως, έτσι, δημιουργηθούν μέσα του οι απαραίτητες εκείνες ψυχολογικές προϋποθέσεις για να συνθέσει ένα ακόμη αριστούργημα που τα τελευταία χρόνια όλο το περιμένουμε κι όλο μας διαψεύδει...

Μιχάλης Μπέκας

ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΑ ΜΑΤΙΑ

● Από τον Γιάννη Χάρη πήραμε το γράμμα που ακολουθεί:

**Και η «μουνόψ...»
εκ του «μουνώψ»;**

Όσπου να ξεπεράσουμε τα πλέγματα που μας δημιουργεί το σταλινικό παρελθόν μας, ή, για τους νεότερους, το σταλινικό ιστορικό μας εγώ, θα δίνουμε, φαίνεται, μια ζωή εξετάσεις, πλειοδοτώντας σε διαλλακτικότητα, δημοκρατικότητα, πολυφωνία και τα τοιαύτα —αδιακρίτως, και τελικά ακριτως. Τιμωρημένοι να συζητούμε και να ξανασυζητούμε τα όσα και όποτε θυμούνται και χαιρόνται λογής λογής Νέοι, τη Μία γλώσσα, το χριστιανισμό και της ορθοδοξίας τα μάτια και άλλα πολλά, ακόμη και τη δαρβινεία θεωρία.

Διαφορετικά, αν δηλαδή δεν το βρίσκει κανείς απολύτως σκόπιμο να ψελλίζει αλφαβήτα και να ψειρίζει το πριν Σώμα του, έρχεται ο κ. Ζουράρις, του «εμβοδομετρεί» το κείμενο, και τρισχιλιετής αυτός, υπόλογος δηλαδή μόνο απέναντι στην Ιστορία, και όχι σε αστικές (έστω) ηθικές και καλούς τρόπους, και τον κολλά στον τοίχο: *Μουνώψ!* (απάντηση του Κ.Ζ. στον Κ. Τσουκαλά, με τίτλο «Ορθός μανδραγόρας και Λόγος μουνώψ», *Αντί* Β' 285, 12.4.1985, σ. 42-43).

Άλλος τρισχιλιετής —για να ανοίξω μια παρένθεση που θα μπορούσε να τιτλοφορηθεί «Οι τρισχιλιετείς και η χρήση της Μίας γλώσσας»—, ο Κ. Γεωργουσόπουλος, απονέμει συχνά πυκνά σε διαφόρους τον τίτλο *σπουδαρχίδης*. *Σπουδαρχίδης* «σημαίνει» (= εξακολουθητικός ενεστώτας! καταπώς ψειρίζει ο Κ.Ζ.) κάτι σαν «μικρός θεσιθήρας»: έτσι θα απαντούσε ο κ. Γεωργουσόπουλος, ενώ βεβαίως θα παρέπεμπε στον εισαγγελέα τον υβρισθέντα που θα του αντιγύριζε τον τίτλο, χωρίς όμως σπουδή. Και *μουνώψ* «σημαίνει» μονό-

φθαλμος. Έτσι απλά. Και *μουνώψ* είναι, να προσθέσουμε, ο ιωνικός τύπος, ο σπανιότερος δηλαδή, του *μουνώψ*. Έτσι αθώα.

Για να ξορκίσουμε λοιπόν το σταλινικό Πριν Σώμα μας, εμείς θα καθόμαστε να διαβάζουμε τον κ. Ράμπο και τον κ. Ζουράρι, και εσύ θα τους δημοσιεύεις (ή: αφού εσύ τους δημοσιεύεις), αγαπητό *Αντί* —για να εξιλεωθείς κι εσύ για το Πριν Σώμα σου, θυσία τώρα το κυρίως σώμα σου. Από όπου μπορεί να ξιπάζεται ο Κ. Ζουράρις, έχοντας εξασφαλίσει, ο σκερτσόζος αυτός και τσαχπίνης, ο «ελάτε τώρα! μα τα λέει τόσο χαριτωμένα», ασυλία, ελευθερος λοιπόν και να ασχημονεί, εν τη ιερά όμως φιλοδοξία του να παίξει το ρόλο της ένοχης συνειδησής μας, όλων εμάς των «μουνώψ», να ταραξεί τον μακάριο ύπνο μας, να μας πονεί και να μας σφάζει, ανηλεής και σκληρός, τόσο όσο μουνόψ...

Γιάννης Η. Χάρης

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

● Ο «διάλογος» μεταξύ του δημοσιογράφου κ. Στάμου Ζούλα και του συντάκτη του «Αντί» Στέλιου Κούλογλου, (δες «Αντί» τχ. 284), έχει σήμερα κάποια συνέχεια. Ελπίζοντας ότι οι στήλες του περιοδικού δεν θα ασχοληθούν άλλο με την υπόθεση δημοσιεύουμε σήμερα δύο στοιχεία που απορρέουν απ' όσα γραπτά μας διεμήνυσε ο κ. Ζούλας:

1. Με δήλωση τους, τέσσερις συντάκτες του πολιτικού ρεπορτάζ του *ΕΝΑ* (που επιμένουν να κρατήσουν την ανωνυμία τους για λόγους... «δημοσιογραφικής δε-

ΙΤΑΛΟ ΚΑΛΒΙΝΟ

Οι δύσκολοι έρωτες

ΑΣΤΕΡΙ

ΙΤΑΛΟ ΚΑΛΒΙΝΟ

Αν μιά νύχτα του χειμώνα ένας ταξιδιώτης...

ΑΣΤΑΡΤΗ

Και τώρα!!!

το πολυβραβευμένο

έργο του

Ίταλο Καλβίνο

ΠΑΛΟΜΑΡ

Το ακούραστο, αδηφάγο βλέμμα του Πάλομαρ παρατηρεί αέναα: το γυμνό στήθος μιας κολυμβήτριας και τους έρωτες μιας χελώνας, το κρυμμένο νόημα των γιαπωνέζικων βραχόκηπων και τα βαθιά μυστικά των προκλητικών τυριών στις προθήκες κάποιου τυροπωλείου, την αρχαία σημαντική των Ίνκας και τα ιερογλυφικά της κοιλιάς του σαμιαμιδιού...

Ο Πάλομαρ — ο Καλβίνο — κοιτάζει, διαλογίζεται προσπαθώντας ν' αποκωδικοποιήσει το παμπάλαιο και πάντα ανεξιχνίαστο αλφάβητο της ζωής.

ΑΣΤΑΡΤΗ

ΣΟΛΩΝΟΣ 121-ΤΗΛ. 3606 597

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

ΚΩΣΤΑΣ ΦΩΤΕΙΝΟΣ
ΠΙΣΩ ΑΠ' ΤΗΝ ΟΜΙΧΛΗ
(Διηγήματα)

ΠΑΥΛΙΝΑ ΠΑΜΠΟΥΛΗ
ΜΑΥΡΟ
ΤΟΥ
ΠΡΑΣΙΝΟΥ
(Ποιήματα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα
Τηλ. 3607744

νηπιαγωγείο

το αστεράκι

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο — Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Τζελετοπούλου - Ευθυμίου
Βαλσαμώνος 4 και Άσκληπιδίου τηλ. 6447830 — 3635419.

οντολογίας») διαβεβαιώνουν ότι: «Ο Στάμος Ζούλας, ουδέποτε είχε την ευθύνη ή μετείχε στη διαμόρφωση της πολιτικής γραμμής του περιοδικού ΕΝΑ, ούτε την αρμοδιότητα να επεμβαίνει διορθωτικά και από πλευράς ουσίας στα πολιτικά κείμενα του περιοδικού».

Ας σημειωθεί ότι στο τεύχος 284, δημοσιεύσαμε δήλωση του τέως διευθυντή του ΕΝΑ κ. Παύλου Μπακογιάννη στην οποία τονίζονταν ότι «μετά από εμένα, την ευθύνη του πολιτικού ρεπορτάζ είχε ο κ. Σ. Ζούλας».

2. Ο κ. Ζούλας μας ζήτησε όμως να διευκρινίσουμε —και να ανασκευάσουμε— τον υπαινιγμό που υπήρχε στο τέλος της απάντησης του Στέλιου Κούλογλου, για τις δηλώσεις νομιμοφροσύνης και την δικτατορία.

Για την ιστορία πρέπει να τονίσουμε ότι αμέσως μετά τη μεταπολίτευση του '84 στο «Αντί» είχε δημοσιευθεί ευχαριστήριο τηλεγράφημα προς τη χούντα, υπογραμμένο από 88 δημοσιογράφους, μεταξύ των οποίων ήταν και ο κ. Ζούλας. Το τηλεγράφημα αυτό, που είχε δημοσιευθεί το '68 στις εφημερίδες, ήταν το παρακάτω.

«Πιστεύομεν ότι απηχούμεν τα αισθήματα του συνόλου του δημοσιογραφικού κόσμου της χώρας, εκφράζοντες τας ευγνωμόνους ευχαριστίας μας προς την Εθνικήν Κυβέρνησιν και ιδιαιτέρως προς τον πρωθυπουργόν κ. Γεώργιον Παπαδόπουλον, τον υφυπουργόν Προεδρίας Κυβερνήσεως κ. Μ. Σιδεράτον και τον Γενικόν Διευθυντήν Τύπου Συνταγματάρχην κ. Κωνστ. Καρύδαν, δια την εμπράκτως εκδηλωθείσαν αμέριστον συμπαραστάσιν των και ουσιαστικήν μέριμνα δια την ικανοποίησιν ζωτικών ζητημάτων του κλάδου.

... Επιλύονται δια της κυβερνητικής μερίμνης θέματα τα οποία αποτελούν επί μακρόν επίμονα και δίκαια αιτήματά μας. Ταυτοχρόνως διατηρούνται κεκτημένα δικαιώματα, τα οποία εδικαιούτο να κατέχῃ ο δημοσιογραφικός κόσμος λόγω της ιδιαιδεύσεως επαγγελματικής και λειτουργικής αποστολής του.

Βεβαίως ο δημοσιογραφικός κόσμος της χώρας διατηρεί τας θέσεις του έναντι των γενικωτέρων θεμάτων περί τον Τύπον τα οποία αναποφεύκτως προέκυψαν μετά την Επανάστασιν της 21ης Απριλίου. Ελπίζομεν όμως ότι και επ' αυτών θα υπάρξῃ η επιβεβλημένη ρύθμισις, η συμφέρουσα και εις τον κλάδον και εις την χώραν και εις τας διακηρυχθείσας αρχάς της Εθνικής Κυβερνήσεως.

Οπωσδήποτε, θεωρούμεν χρέος μας να διακηρύξωμεν τα αισθήματά μας από τα οποία διακατεχόμεθα τη στιγμή αυτήν, διότι χάρις εις Υμᾶς, εύρον ευτυχῇ λύσιν θέματα τόσον ζωτικά δια την δημοσιογραφικήν οικογένειαν. Και τα αισθήματα αυτά εκφράζουν την επί του προκειμένου αντικειμενικήν και τιμίαν θεώρησιν της πραγματικότητος».

Αμέσως μετά τη δημοσίευσή του «Αντί», ο κ. Σ. Ζούλας μας είχε στείλει επιστολή, με την οποία τόνιζε ότι δεν είχε υπογράψει το τηλεγράφημα, το οποίο δεν μπό-

ρεσε να διαψεύσει λόγω της λογοκρισίας της εποχής. Στην επιστολή του, έλεγε μεταξύ άλλων:

1. Ουδέποτε υπέγραψα την δημοσιευθείσα ή ανάλογη επιστολή και ποτέ δεν θα έδινά την συγκατάθεσή μου για ένα τέτοιο διάβημα. Αντίθετα, τις μέρες πριν από το δημοσίευμα, ορισμένοι συνάδελφοι ανάλαβαν την πρωτοβουλία, λόγω της αδράνειας της τότε διοίκησης της Ένωσης Συντακτών, να συντάξουν μια διαμαρτυρία για τα εξοντωτικά οικονομικά μέτρα που έπαιρνε τότε η Χούντα εναντίον της Τάξης μας και για την συνεχιζόμενη στυγνή λογοκρισία. Πριν προχωρήσουμε στην τελική σύνταξη της διαμαρτυρίας και χωρίς να είμαι σε θέση να ξέρω αν το χαλκευμένο κείμενο είχε σχέση με την προαναφερθείσα πρωτοβουλία, δημοσιεύθηκε η «ευχαριστήριος» επιστολή. Η λογοκρισία δεν επέτρεπε βέβαια τη δημοσίευση διάψευσης εκείνη την εποχή.

2. Α γ ν ω παντελώς τον τρόπο, τις φάσεις και τους υπεύθυνους της χάλκευσης του κειμένου, παρακαλώ δε την Ένωση Συντακτών, προς την οποία κοινοποιώ την παρούσα, να αναζητήσει το πρωτότυπο της επιστολής, με τις υπογραφές, στην υπηρεσία που υποβλήθηκε, προκειμένου να γίνει γνωστή η αλήθεια.

3. Δ η λ ω ν ω απερίφραστα ότι θα θεωρούσα τον εαυτό μου ανάξιο να ασκεί το επάγγελμα του δημοσιογράφου αν είχα υπογράψει ή είχα καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργήσει στην πραγματοποίηση του εν λόγω διαβήματος.

Αθήνα 11-9-1974.

Όπως επίσης μας διευκρίνισε ο κ. Ζούλας, σε δύο γενικές συνελεύσεις της ΕΣΗΕΑ μετά τη δικτατορία, «το θέμα αποσαφηνίστηκε πλήρως, αφού ένα μέλος του σωματίου ανέλαβε πλήρως την ευθύνη της συντάξεως της δηλώσεως και παραδέχθηκε την αυθαιρετή αναφορά των ονομάτων στη δήλωση χωρίς να ερωτηθούν όλοι οι ενδιαφερόμενοι».

3. Απομένει τώρα το θέμα που ετέθη όταν ο κ. Ζούλας ζήτησε δήλωση ανάκληση του δημοσιεύματος για το ΕΝΑ από τον συντάκτη μας, προκειμένου να υποβάλει την υποψηφιότητά του για την ΕΣΗΕΑ.

Το θέμα είναι φυσικά σοβαρότατο, όχι μόνο γιατί ένα σωματείο, που υποτίθεται ότι αγωνίζεται και για την υπεράσπιση του δικαιώματος της κριτικής, προσωποποιείται, αλλά και επειδή η ΕΣΗΕΑ εμφανίζεται να ζητά δηλώσεις μετανοίας από τα υποψήφια μέλη της. Θα περιμένουμε έτσι μια τοποθέτηση της ΕΣΗΕΑ. Όσο περιμένουμε...

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟ... «ΑΥΡΙΑΝΟΧΩΡΙΟΝ»

● Από το «Αυριανόχωριον» Θεσσαλονίκης η επιστολή που ακολουθεί. Αγανακτισμένοι ανα-

γνώστες διαμαρτυρούνται για τους «τεμπελχανάδες» και τους «χαραιοφάνες» που «μαζεύτηκαν» στο ΑΝΤΙ και τους... «μασόνους» που «φτιάχνουν» τον ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΟΛΙΤΗ.

Απολαύστε τους...

Ρε Παπουτσάκη, είσαι με τα καλά σου;

Πόσα πληρώνεις αυτούς τους «τεμπελχανάδες» τους συνεργάτες σου για να μας κοροϊδεύουν; Καλά, το πάθημα του «Καραμανλή» δεν σου 'γινε μάθημα; Όλους αυτούς τους «λεχρήτες» που κοροϊδεύουν εμάς, το λαό, πόσα τους δίνεις κι απ' την πολλή την μάσα τους άνοιξε η όρεξη και θέλουν να μας φάνε όλους μας;

Γιατί να στάζει ο λαουτζίκος το 70άρι του σ' αυτά τα «καθάρματα» και να μην παίρνει εφτά εφημερίδες, απ' αυτές που τα λένε στα ίσα;

Από που κι ως που επειδή τι θέλουν μερικοί «μπαγαπόντηδες» πρέπει ο λαός να χρειάζεται μαντικές ικανότητες για να καταλάβει ποια είναι η πρώτη σελίδα και ποια η δεύτερη, που συνεχίζει το κείμενο στην επόμενη στήλη, ποια παράγραφος προηγείται και ποια ακολουθεί;

Δεν υπάρχει πια τεύχος που αυτοί οι «ξευτελισμένοι» να μην κάνουν το θαύμα τους. Κι έρχεστε μετά από δεκαπέντε μέρες εσείς και γράφετε «επανορθώσεις» και λέτε για λάθος στη σελιδοποίηση, για δαίμονα του τυπογραφείου και άλλα κουραφέξαλα. Και υπόσχεστε βρε «αχρείοι», «να μην ξανακάνετε λάθη τουλάχιστον τυπογραφικά» (σελ. 7, τεύχος 285). Αλλά οι «φαταούλες» πάλι το «χαβά» τους. Άντε να κάτσει τώρα ο μεροκαματιάρης, που στο σβέρκο του τόσα και τόσα του φόρτωσαν οι «Καραμανλήδες», να καταλάβει πως πάει η σειρά στις σελίδες 55 μέχρι 58 (τεύχος 285). Άλλη δουλειά δεν έχουμε, σαν εσάς τους «χαραιοφάνες», θα καθόμαστε τώρα να μαντεύουμε και τη σελιδοποίηση και τη στοιχειοθεσία. Ουστ από δω!

Άντε Παπουτσάκη! Τράβα το ζωνάρι και όρμα να τους λιώσουμε. Κι αν τους ξεπατώσεις, 200 τυπογράφους θα σου δώσει ο λαός για να κάνεις άνετα τη δουλειά σου.

Μάκης Κουράδας
Χάρης Μόνος
Γιάννης Διακοκυριάκος
Din Al Tsoutsoumi

ΥΓ. 1 Μήπως οι ίδιοι «μασόνιοι» φτιάχνουν και τον ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΟΛΙΤΗ; Γιατί τότε κι αυτός τα τυπώνει ανάποδα και χωρίς καθρέφτη δεν μπορεί να διαβαστεί;

ΥΓ. 2 Τι κομπίνα πάλι σκαρώσατε με τους «κοτζιάδες» και δεν μπορεί ο λαουτζίκος της Σαλονίκης να βρει τόμους του ΑΝΤΙ επιστρέφοντας τα παλιά τεύχη; Αχ ρε πουτάνα Αθήνα...

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτικά επιχειρήσεις»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 850 δρχ. - Ετήσια 1.700
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 6.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 13
ετήσια: δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 15
ετήσια: δολ. 30

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 70
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 100

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819

- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Επιμέλεια σειράς:
Τάκης Καφετζής

Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ
Τ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ
Α. ΤΟΖΕΛΑ

Η Κριτική της Πολιτικής στον Μαρξ

ΣΕΙΡΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1982

Γ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛΑ

Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ

Τρεις ξεχωριστές μελέτες, που συγκλίνουν στην προσπάθειά τους να δώσουν μιαν απάντηση στο κεντρικότερο πρόβλημα της λεγόμενης κρίσης του μαρξισμού: υπάρχει στον Μαρξ μια κριτική θεωρία της πολιτικής, ισοδύναμη και ισάξια με την επιστημονική θεωρία του της κριτικής της πολιτικής οικονομίας, που να μπορεί να χρησιμεύσει σαν σημείο σύνδεσης της γενικής θεωρίας και της πρακτικής του εργατικού κινήματος; Ποια είναι τα κοινωνικά στάδια της ιστορίας του εργατικού κινήματος που παρήγαγαν τις διαφορετικές φάσεις στην ανάπτυξη της φιλοσοφίας και της θεωρητικής εννοιολογίας του Μαρξ για την πολιτική;

Ποια είναι η αφετηρία και ποιά είναι το θεωρητικό «στάτους» εννοιών όπως «κοινωνία —των— ιδιωτών», «εποικοδόμημα», «προλεταριακό κόμμα», «δικτατορία του προλεταριάτου»; Αυτά είναι μερικά από τα κεντρικά ζητήματα που πραγματεύονται στα δοκίμιά τους οι συγγραφείς του συλλογικού αυτού τόμου, στα σημεία συνάντησης της «φιλοσοφίας», της «πολιτικής επιστήμης» και της «κοινωνιολογίας».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

προς τις γυναίκες και τους άντρες
ηλικίας
25-50 ετών

(άλλοτε
αναγνώστες
του
«ΜΙΚΡΟΥ
ΗΡΩΑ»).

—για όσους αγάπησαν τον «ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ», το δρυλικό ανάγνωσμα των παιδικών τους χρόνων και τον ξαναφέρνουν συχνά στη σκέψη τους με βαθιά συγκίνηση και γλυκιά κάπως δλιμμένη νοσταλγία.
—για όσους θα ήδελαν, ν' αποκτήσουν για τη βιβλιοθήκη τους τους εξαντλημένους πια τόμους του αγαπημένου τους περιοδικού και να γνωρίσουν τα παιδιά τους τις συναρπαστικές ιστορίες που τους γαλούχησαν...

★ ... ο «ΜΙΚΡΟΣ ΗΡΩΣ» ξανακυκλοφορεί σε νέα (ΤΕΤΑΡΤΗ από το '52) έκδοση, σε σχήμα βιβλίων τσέπης (ένα βιβλίο για κάθε τόμο)!

★ ... σε πρώτη φάση, θα τυπωθούν οι πρώτοι 20 τόμοι και θα κυκλοφορήσουν μέσω του Πρακτορείου Εφημερίδων Αθηναϊκού Τύπου, ένας την εβδομάδα (κάθε Πέμπτη).

**Ο Μικρός
ΗΡΩΣ**

Σελίδες 210
Τιμή
150 δραχμές

Ζητήστε ΣΗΜΕΡΑ

στα περίπτερα τον τόμο 2

...για τη βιβλιοθήκη σας και τα παιδιά σας!

«ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»!

Επιτέλους, ένα βιβλίο για την ελληνική κακογουστιά (κιτς), ένα βιβλίο «περιήγηση» στον κόσμο του φτηνού γούστου όπως διαμορφώνεται μέσα στην καθημερινή ζωή, την ελληνική ζωή, τη δική μας ζωή. Με κείμενα και φωτογραφίες που παρουσιάζουν ανάγλυφα το «κιτς», ένα φαινόμενο «γραφικό» αλλά και επικίνδυνο. **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραίο»

Μέσα στις σελίδες του θα δείτε να παρελαύνουν... η Πατρίς, η Θρησκεία, η Οικογένεια, η Κοινωνία, η Επικοινωνία, η Πολιτική, η Τέχνη. Το κιτς υπάρχει γύρω μας, σ' όλη την Ελλάδα: από το Διδυμότειχο μέχρι τα Φιλιατρά και από τα Γιάννενα μέχρι τη Λάρισα και —φυσικά— την Αθήνα.

Ειδικά άρθρα και πάνω από 1.000 φωτογραφικά θέματα, αποκαλύπτουν, διακωμωδούν και καταγγέλλουν το κιτς δημιουργώντας ένα μοναδικό λεύκωμα επίκαιρο, ενδιαφέρον, απολαυστικό.

Ωραίο βιβλίο!

«Κάτι το ωραίο»

Η παρέλαση του κιτς συνεχίζεται. Ανακαλύψτε το κιτς σε κορνίζες, γκομπλέν, μπιμπέλό, χαλκοτεχνήματα, χόμπι, τουριστικά σουβενίρ, εικονίτσες, προσκλητήρια, τάφους, πλαστικά λουλούδια, εκκλησίες, είδη για γάμους και βαφτίσια, φωτιστικά, τηλέφωνα, εξώφυλλα βιβλίων, αθλητικό και πολιτικό Τύπο, παιδικά είδη, καρτ ποστάλ, ντίσκο, φαγάδικα, ταβέρνες, πιτσερίες, μόδα, αυτοκίνητα, μαγαζιά, σπίτια, έπιπλα... Αλλά κιτς υπάρχει και στο πορνό, στο αθλητικό ή πολιτικό πανηγύρι, στο τραγούδι, το σινεμά, το θέατρο, την τηλεόραση, τη διαφήμιση... Το κιτς υπάρχει παντού και παραμονεύει... **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραίο»

Για το κιτς σε όλες του τις μορφές γράφουν οι:

Χρ. Βακαλόπουλος, Χρ. Γιανναράς, Περ. Γιαννόπουλος, Μ. Γιουρσενάρ, Γ. Καλιόρης, Χ. Καμπουρίδης, Λ. Κηλαηδόνης, Α. Κολτσιδοπούλου, Δ. Κούτσικου, Α. Κυριακίδου - Νέστορος, Π. Μαρτινίδης, Μ. Μποσταντζόγλου, Δ. Πικιώνης, Δ. Ραυτόπουλος, Δ. Σκάλος και Ν. Χατζηκυριάκος - Γκίκας.

Προλογίζει η υπουργός Πολιτισμού και Επιστημών Μελίνα Μερκούρη.

Ωραίο βιβλίο!

Τι είναι «ΚΙΤΣ»

Η λέξη kitsch έχει γερμανική προέλευση προέρχεται από την ιδιωματική φράση kitschen που σημαίνει «πασαλείβω». Το επίθετο kitsch στην τέχνη χρησιμοποιήθηκε για το χαρακτηρισμό του ευτελούς, του φτηνού, του κακόγουστου.

ΕΚΔΟΣΗ:

«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ANTI»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΟΛΥΜΕΤΕ

Δεινοκράτους 131, Αθήνα 115 21

Τηλ. 72.29.237

«Κάτι το ωραίο»

Με φωτογραφικό υλικό που βασίζεται σε ρεπορτάζ των Χρ. Β/χου, Τ. Βρεττού και Λ. Μιαούλη και εμπλουτίστηκε από αρχειακό λικό πολλών επαγγελματιών και ερασιτεχνών φωτογράφων.

Ωραίο βιβλίο!

«Κάτι το ωραίο»

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο!

Μια έκδοση των «Φίλων του περιοδικού ANTI»

- 360 σελίδες • 1059 έγχρωμες και μαυρόασπρες φωτογραφίες
- Σε σχήμα 21 x 28 πανόδετο

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»

ΜΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΚΟΓΟΥΣΤΙΑ

Ωραίο βιβλίο!

